MŰHELY

JAPÁN

Tartalom

Vakák a Gendzsi regényéből (Villányi G. András fordításai) 6

„Való lesz ismét
álomszerű légyottunk?
Mert tudhatatlan,
e könnybe fúló létet
álmok percébe oldom.”

DÉNES MIRJAM: Egy nem mindennapi olvasmány régmúlt korok mindennapjairól – A Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum Gendzsi-albuma 10

„A Gendzsi monogatari *lényege és világirodalmi értéke nem a narratívában, nem is a cselekmény drámaiságában, hanem a szöveg kordokumentum-voltában, és egyben magas fokú líraiságában rejlik. Bár a történet fikció, semmihez sem hasonlíthatóan rögzíti a Heian-kori udvari élet fényűző mindennapjait, fejlett kultúráját, társadalmi, intellektuális és érzelmi relációrendszerét, szokásait, hiedelemvilágát, egyszóval a teljes miliőt.”*

VILLÁNYI G. ANDRÁS: Japán irodalom és mulandóság 19

„A cseresznyevirág épp törékenysége és azáltal válhatott az avare*-érzés ikonjává; egy gyönge szellő vagy pár esőcsöpp bármikor elsöpörheti – s ezt szépsége csúcsán, hiszen szirmai sosem fonnyadnak kocsányukra. Ezért válhatott a harcban elesett szamuráj szimbólumává is.”*

VILLÁNYI G. ANDRÁS: A búcsúvers – dzsiszei 24

„Szívemben fény gyúlt: nagy ború és derű azonossága.”

VILLÁNYI G. ANDRÁS: Basó 30

„Basó pompás példa arra a nőiesnél is bársonyosabb érzékenységre, amit egy Iga Ueno-i ex-szamuráj gránitkeménységével ötvöz életében, gondolatiságában és kivált haikujában.”

CSIKAMACU MONZAEMON: A tambai Jószaku éji dala (Vihar Judit fordítása) 37

„A világmindenség hat útja áll előttük, melyek közül három a pokolba, kettő vissza a földi világba vezet, és csak egyetlen egy a mennyország kapujához. Három alvilági folyó sodra örvénylik előttük, útjukat az égi kocsihúzó ló irányítja. Köröttük a halál hatalmas hegyláncainak sötétlő árnyai. S lassan megindulnak az alvilág felé vezető úton. Ekkor mélységes mély álomba zuhannak.”

AKUTAGAVA RJÚNOSZUKE: A mocsár (Rudlof Dániel fordítása) 76

„Nem tudom, hogy dél van-e, vagy este. Már öt-hat napja az indákkal körbefont fák között bolyongok a rejtélyes világ után vágyakozva.”

TANIZAKI DZSÚNICSIRÓ: Sunkin története (Vihar Judit fordítása) 77

„Elgondolkodtató, hogy abban az évben, amikor a fénykép készült, a Sunkin lány harminchét éves volt és még ugyanebben az évben Szaszuke is megvakult, és nagyon valószínű, hogy a vak muzsikus ezzel a portréval közeli időpontban látta utoljára Sunkint. Úgye hihetőnek tűnik, hogy az utolsó éveit élő vak muzsikus emlékeiben is valamennyire elhalványodott a Sunkin lány alakja? Ezzel egyidejűleg az is lehetséges, hogy a fokozatosan halványuló emlékezetet képzelődéssel pótolta, miközben a számára oly különösen drága nő képét maga alakította át?”

HOSI SINICSI: Bérgyilkos vagyok (Vojcskó Anita fordítása) 83

„Egy bérgyilkos vár rám lesben állva, és ugyanakkor azt állítja, hogy nem akar megölni.”

A kedvenc karóra (Oláh Nikoletta fordítása) 85

„Ettől kezdve ő és az óra elválaszthatatlanok voltak. K. úr úgy bánt vele, mintha a saját testrésze lett volna. Ő maga még fiatal volt, ezért nem szánta rá magát a rendszeres orvosi szűrésre, de az órát mindig bevizsgáltatta.”

A varázskönyv (Somogyi Kinga fordítása) 86

„Miután sikerült mindent beszereznie a hozzávalókat: a vörös rózsa virágporát, a fekete fecskefarkú lepke hímporát, egy kis ametisztet, egy fehér egér szárított farkát, hazament az albérletbe. Utána a könyv utasításai alapján ezeket a hozzávalókat apróra zúzta, összekeverte és széthintette a körben.”

A gyenge pont (Tomcsik Gergely fordítása) 88

„Hiszen ez egy űrlény tojása! Semmi kétség, ez egy másik bolygóról származó élőlény tojása, akárhonnan is került ide.”

A kis Bokko (Vojcskó Anita fordítása) 91

„Senki sem ment haza, emberi hangot mégsem lehetett hallani.”

ABE KÓBÓ: Az özönvíz (Stéger Ákos fordítása) 94

„A folyadékemberek felmásztak a hegyekre, belevegyültek a folyókba és átkeltek a tengereken. Amikor elpárologtak, felhőkké alakultak, s eső formájában visszahullottak, aminek köszönhetően az egész világon elterjedtek. Kiszámíthatatlanná vált, hogy hol, mikor, mit fognak okozni.”

DAZAI OSZAMU: A költözőmadarak (Vihar Judit és Szente Cintia fordítása) 96

„Mondja, mit szeretne inkább: egyetlen olvasója olvassa el ezerszer a könyvét, vagy százezrek olvassák el egyetlen egyszer?”

CUSIMA JÚKO: Néma vásár (Konok Rebeka fordítása) 100

„A férfi kétségkívül a gyerekek apja volt, de nem olyan apa, aki figyelemmel kísérte az életüket. Ez a két gyerek az ő gyereke, akiket a felesége szült. Az, hogy beleegyezett az én gyerekeimmel való találkozóba, csak egy szívesség volt a részéről, amiért hálásnak kellett lennem.”

MINATO KANAE: A tenger csillagai (Hrabovszky Dóra fordítása) 106

„Olyan érzés volt átbeszélni a fickó történetét a feleségemmel, mintha tüskétől szabadultam volna, s még csak ürügyet sem kell kitalálnom arra, hogy miért találkozom egy másik nővel. Maradt ugyan még egy dolog, amit nem meséltem el a feleségemnek. Középiskolás koromban történt. Nem olyasmi, amit titkolnom kéne, de beszélni sem akartam róla. Nem változtat ugyanis azon, hogy a fickóval többé nem találkoztam, miután megmutatta nekem a tenger csillagait.”

HIGASINO KEIGO: Robotbébit, kölcsönzőből (Lichtenstein Noémi fordítása) 115

„A kölcsönszerződésben kikötötték, hogy abban az esetben, ha a szerződésben foglalt időnél hamarabb visszavinnék a robotbébit, a hátralevő napok számától függően egy bizonyos összeg megfizetésére lennének kötelesek. Állítólag ezzel azt szeretnék elérni, hogy a robotbabákat kikölcsönzők ne vegyék félvállról a gyereknevelést. Ha pedig neadjisten nem gondozzák rendesen a kikölcsönzött babát, arról a robot adatai árulkodni fognak, és így megint csak bírság megfizetésére kötelezhetik őket.”

ÓE KENZABURÓ: A gyógyító család (Vihar Judit fordítása).....122

„Nem vagyok hívő ember, de másképp nem tudom kifejezni ezt, mint a »kegy«, vagyis az angol »grace« szóval, amit a zenéjére vonatkozólag találtam. Ezt a szót a japánban még a következő jelentésekkel is fel lehet ruházni: »kegyelem«, vagy »méltóság«, vagy éppen »hála«, s mindezekkel a fogalmakkal együtt Hikari zenéjéről azt gondolom, hogy azért hallgatjuk olyan figyelmesen, mert a háttere túllép mai világunkon és mirajtunk is.”

NACUME SZÓSZEKI: Haikuk (Czifra Adrienn fordítása) 126

„őszi szél süvít
magányomba belekap
hullámzó tenger”

AJUKAVA NOBUO: Vándor lélek (Hrabovszky Dóra fordítása).....129

„hogy többé sehová se kelljen hazatérnem”

TANIKAVA SUNTARÓ: Elhallgatni (Bognár Attila fordítása).....130

„elhallgatni
a virágokkal”

VIHAR JUDIT: Egyszer jóllakni – Akutagava Rjúnoszuke *Édeskrumpli kása* és Móricz Zsigmond *Tragédia* című novellájának összehasonlítása.....132

„Akutagava és Móricz nem ismerte egymást, mégis mind a két elbeszélés, melyeknek megírása között mindössze hét év van, ugyanazt a problémát veti fel: a kisembert állítja a mű középpontjába, akinek egyetlen vágya van csupán, hogy egyszer jóllakhasson.”

STÉGER ÁKOS: Groteszkről és realitásról Abe Kóbó művein keresztül.....135

„Ahogy a prágai író is nehezen dolgozza fel azt az örökséget, amelyet askenázi származása rótt rá, s amelyet nagy teherként élt meg, Abe ugyanúgy belekeveredett egy olyan szerepbe, amelyet nem ő választott. Önakaratán kívül vált gyűlölt elnyomóvá, amelyre ő maga sosem aspirált, s ez eltörölhetetlen nyomot hagyott a munkásságán.”

FARKAS KATALIN: A manga vonzásában 139

„A mangák a jellemek színes skáláján keresztül nyújtanak betekintést a japán társadalmi életbe, melynek minden területét illemszabályok rendszere szövi át.”

HAJNAL KRISZTINA: Ikebana, a virágok útja 142

„Az ikebana feladata ember és természet összhangjának megértése és újrateremtése.”

NISIMOTO KEISZUKE: Sárkányok (Lévai Vanda fordítása) 146

„A japánok néphagyományában a sárkányok azonban mindig közel álltak az emberekhez. A Sárkánykirályoktól a kedves emberek olyan fejkendőt is kaphatnak, melynek segítségével mindent hallanak.”

MEIDZSI CSÁSZÁR: 125 vaka

Császári költemények – magyarázatokkal (Vihar Judit fordítása) 149

„Én is szeretnék
egyre jobb és jobb lenni,
ezért hát mások
felhőtlen lelkében
ragyogjak fel tükörként!”

Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, ltsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum.
A kiadványban közölt képek sorrendje nem egyezik sem a műtárgy, sem az irodalmi alkotás jeleneteinek sorrendjével.

149. oldaltól a 180. oldalig a műtárgy eredeti színei dizájnelemként módosításra kerültek.

Köszönjük Dénes Mirjam és Derzsenyi Dávid segítségét!

Vendégszerkesztő:

VIHAR JUDIT

Vakák[1] a Gendzsi regényéből

Gendzsi regényét a 11. század első harmadában írta egy nemes udvarhölgy; nemcsak Japán, hanem a világ első nagyregénye, hovatovább a felülmúlhatatlan remekművek kategóriájából. Muraszaki Sikibu (978–1016?) Csódzsó császár egyik feleségének, Sósi Akiko (988–1074) császárnénak társalkodója, külhoni és hazai előzmények hiányában, a műfaj teljes nemlétéből egy 54 fejezetből álló rendkívüli szépségű lírai, 795 vakával[2] áthímzett nagyregényt varázsolt. A Heian-kori udvari nemesség szokásainak, életvitelének, gondolkodásának aprólékos leírását, különös tekintettel a császári ivadék, Sziporkázó Gendzsi lényére, szerelmi életére a korszak ki- és túlfinomult arisztokráciájának középpontjában. A nagyregény számtalan szerte- és összeágazó életepizód folyama, általánosságban lét és a sors egészével folytatott elmélkedő párbeszéd, azaz inkább Muraszaki Sikibu monológja. A műben – amint a kor életében – a vaka vált a szerelmi ügyek dialógusának formai eszközévé és manifesztációjává, a madarak násztáncához hasonlítható szigorúan és kritikusan elvárt, sokféle poétikai hagyomány jegyében koreografált üzenet- és levélnyelvvé. Miközben kétségtelenül a társadalmi elit közlekedett vele és általa, nagy jelentősége volt a rang- és osztályhatárok között átívelő – jelesül szerelmi – kapcsolat megteremtésében; a harmincegy mora formát és hidat kölcsönzött a kölcsönös megszólítás lehetőségéhez.

Ez a rövid válogatás a Gendzsi-regény első versével kezdődik és az utolsóval, a hétszázkilencvenötödikkel zárul. Mindkét vaka tanúság az emberlét sodródón és ellenőrizhetetlenül mulandó, álomszerűen tévelygő, aligha érthető vagy megismerhető szövetéről.

Villányi G. András

1. Kiricubo no Kói – Gendzsi édesanyja – a császárnak

限りとて別るる道の悲しきにいかまほしきは命なりけり
kagiri tote / vakaruru micsi no / kanasiki ni / ikamahosiki va / inocsi narikeri

Véges volt minden
most útelágazónál
nyomorúságom:
merre menni vágyódnék
az élet útja lenne.[3]

むつごとを語りあわせむ人もがな憂き世んの夢もなかば覚むやと
Mucugoto o / katari avasen / hito mo gana / uki jo no jume mo / nakaba szamu ja to

Bár volna kivel
szép szókat váltani!
E fájó világ
álommélységeiből
felébredni a fényre.
(Gendzsi Akasinak)

明けぬ夜にやがてまどへる心には いづれを夢とわきて語らむ
Akenu jo ni / jagate madoeru / kokoro ni va / idzure o jume to / vakite tataran

Pirkadat híján
telő, időtlen éjben
vajúdik szívem.
Honnét ismerhetné fel
mi álom, mi valóság?
(Akasi Gendzsinek)

見し人の煙を雲と眺むれば夕べの空も睦まじきかな
Misi hito no / keburi o kumo to / nagamureba júbe no szora mo mucumadzsiki kana

Kit úgy szerettem,
felhővé görbül füstje.
Merengőn nézzük
a fájdalomba hamvadt
őszalkonyi éggel.
(Gendzsi Ugao halála kapcsán)

心あてにそれかとぞ見る白露の光そへたる夕顔の花
kokoro ate ni / szore ka to dzo miru / siracuju no / hikari szoetaru / júgao no hana

Szíven üt a kép
igazán lehetséges?
Ezüstharmatot
borzongató holdvilág
a lopótök virágán.

寄りてこそそれかとも見めたそかれにほのぼの見つる花の夕顔
jorite koszo / szore ka to mime / taszokare ni / honobono micuru / hana no júgao

Megközelítve
tűnődöm lehetséges:
alkonyhomályban
alig-alig világló
lopótöknek virágja?

宮人に行きて語らむやま櫻風よりさきに来ても見るべく
mijabito ni / jukite kataran / jamadzakura / kadze jori szaki ni / kite mo mirubeki

Menj nemes néphez
mondj regét róla:
a vadcseresznyét
mielőtt a hegyi szél
szertefújná – megnézzék!

とけて寝ぬ寝覚さびしき冬の夜にむすぼほれつる夢の短さ
Tokete nenu / nedzame szabisiki / fuju no jo ni / muszubo horecuru / jume no midzsikasza

Álom olvadtán,
mély magányra riadok.
Téli éjszaka
idézte szellemorcád
ködbe enyészik rögvest.

見てもまた 逢ふ夜まれなる夢のうちに やがて紛るる 我身ともがな
Mite mo mata / au jo mare naru / jume no ucsi ni / jagate magiruru / vaga mi to mo gana

Való lesz ismét
álomszerű légyottunk?
Mert tudhatatlan,
e könnybe fúló létet
álmok percébe oldom.
(Gendzsi Fudzsicubónak)

世がたりに 人や伝へむ 類なく 憂き身を醒めぬ 夢になしても
Jogatari ni / hito ja cutaen / tagui naku / uki mi o samenu / jume ni nasite mo

Az éji-világ
minden idő végéig
nyelvére vesz majd:
oldjam bár csorba létem
parttalan álmodásba.
(Fudzsicubo válasza)

なくなくも 帰りにしかな 仮の世は いづこもつひの 常世ならぬに
Naku naku mo / kaerinisi kana / kari no jo va / idzuku mo cui no / toko jo naranu ni

Mint a vadliba
sírva jöttem el tőled.
E foszló világ
nem kínál nyugvó pontot
hol elvolnánk időtlen.
(Gendzsi Akasinak)

Akasi („vadliba”) válasza Gendzsinek („virág”), akit – mióta nem jár Muraszakihoz (tó) – nem láthat tükröződni a vizen.

雁がねし苗代水の絶えしより映りし花の影をだに見ず
Kari ga isi / navasiro midzu no / taesi jori ucurisi hana no / kage o dani midzu

Rizspalántázó
ahol vadlibák ültek,
mert rég kiszáradt:
tükörképét virágnak
vizén már sose látom.

泣く泣くも今日は我が結ふ下紐をいづれの世にかとけて見るべき
Naku naku mo / kjó va vaga iu / sitahimo o / idzure no jo ni ka / tokete mirubeki

Sírásban sírva
ma magam kötöm össze
a nadrágomat.
Adatik még oly világ
hol együtt oldhatjuk meg?
(Gendzsi Júgaónak)

Niou vágya keservét Ukifune iránt a szigeti narancsliget metaforájával – örök szerelem – fejezi ki.

年経とも変わらむものか橘の小島のさきに契る心は
Tosi henu to mo / kavaran mono ka / tacsibana no / kodzsima no szaki ni / csigiru kokoro va

Múljon bár sok év
egy nem változhat:
Mandarinsziget
hol szívem eljegyeztem
a szíveddel örökre.

橘の小島の色は変わらじをこの浮舟ぞゆくへ知られぬ
Tacsibana no / kodzsima no iro va / kavaradzsi o / kono ukifune dzo / jukue sirarenu

Mandarinsziget:
szín-heve változatlan
vágy virágának.
Ám sora ismeretlen
az elsodort bárkának.[4]

Míg Kaoru iránti szenvedélyét Ukifune az eső és az áradás metaforáival nyilvánítja ki, ám Niou felé érzelmei egy lényegesen erotikusabb, eső és hegycsúcs metaforába öltöznek.

かきくらし晴れせぬ峰のあま雲に 浮きて世をふる身ともなさばや
Kakikurasi / hareszenu mine no / amagumo ni / ukite jo o furu / mi to mo naszaba ja

Otthont nem lelő
mindörökké elborult
hegycsúcs felhője
mely sötét útján lebeg
e világnak: ez lennék.
795. vaka

法の師とたづぬる道をしるべにて思わぬ山にふみまどふかな
Nori no si to / tadzunuru micsi o / sirube nite / omovanu jama ni / umimadou kana

Szent törvény papja,
a megjelölt ösvényen
haladnék: mégis
észrevétlen tévedek
a Szív-bérc útvesztőbe.
(Kaoru Ukifunénak)

Villányi G. András fordításai

1 Magyarul két fordításban jelent meg a Gendzsi-történet. Hamvas Béla Arthur Waley nyomán angolból ültette át (Európa Könyvkiadó, 1963). Gy. Horváth Lászlóé újabb kísérlet, szintén nem japán nyelvből (Európa Könyvkiadó, 2009). A most közölt összes vakát, ill. verset Villányi G. András japánból fordította.
2 Klasszikus japán vers a vaka, 和歌 amely öt sorból áll a következő szótag – mora – képletben: 5-7-5-7-7. A vaka kezdetei a 8. századra tehetők, első nagy gyűjteményük, a Manjósú e század derekán készült. Ebben mintegy 3500 vakát jegyeztek fel. 905 és 1433 között császári rendeletre 21 antológiát állítottak össze; jelentőségüket tekintve ezek között a 905-ben kompilált Kokinsú, illetve az annak háromszáz éves „születésnapjára" datált Sinkokinsú a legfontosabbak. A klasszikus korban alkotott 31 morás költeményeket egyszerűen vakának nevezték, a később keletkezetteket, hogy elkülönítsék az egyéb versformáktól, tankának 短歌. Komacsiék vagy Szaigjó idejében vakának mondták, s akadémiai körökben költeményeiket a mai napig így nevezik. Bővebben l. Villányi G. András: Tükröződések. Scolar Kiadó, 2011.
3 Nota bene: búcsúvers, azaz dzsiszei.
4 Ukifune neve lebegő, sodródó hajót jelent. Ezt helyezi a vaka utolsó sorába, játszón névvel és jelentésével.

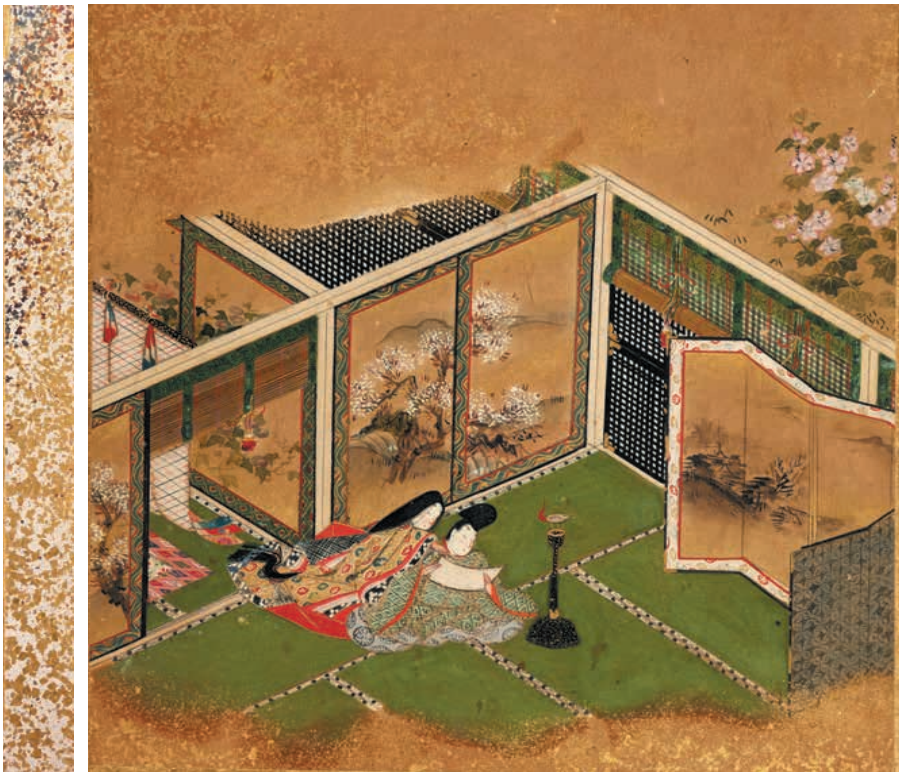

DÉNES MIRJAM

Egy nem mindennapi olvasmány régmúlt korok mindennapjairól

A Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum Gendzsi-albuma

„Sehol a konvenció romantikusabb és véglegesebb diadalt nem aratott az egyéniségen, mint ebben a könyvben: ópiumnál kábítóbb ugyanazon *kliséknek fáradhatatlan ismétlődése és diszkrét variálása. A monotónia a szenzáció, kétségtelenül és nem a változatosság. Ha valakinek a szépséghez láz, fojtottság, betegség és őrület kell (s valami ezekből bizonyára nekem is szükséges), hát ebben az etikett-abszurditásban és sablon-örökkévalóságban találja meg a legbiztosabban."*[1] A fenti sorokat Tudor Erzsébet angol királynő írja II. Fülöp spanyol uralkodónak, miközben visszautasítja házassági ajánlatát. Döntésének egyik inspirálója a *Gendzsi regénye*, amelyet nemrég kapott meg a világkörüli útjáról Angliába hazatérő Drake kapitánytól. A *Gendzs*i egy illusztrált példányából fordíttat magának esténként, nappal pedig (az ország kormányzása mellett) olyan absztrakt fogalmakon töpreng, mint az esztétikum, a szerelem, a dekadencia vagy a társadalmi kötöttségek.[2] Szögezzük le, hogy puszta fikcióval van dolgunk – Szentkuthy Miklós *Szent Orpheus breviáriuma* című monumentális alkotásának IV. kötetében, az *Europa minor*ban járunk –, Drake 1559-ben szinte még tinédzser és szó sincs semmilyen világkörüli útról, amikor a huszonhatéves Elisabeth uralkodása második évében kosarat ad Felipének. Súlyosbítja a helyzetet, hogy Drake sosem járt Japánban, sőt, az Indonéz szigetvilágon kívül Ázsia egyéb részein sem, így persze *Gendzsi*-albummal sem lephette meg az ifjú uralkodónőt. Tény azonban, hogy Szentkuthy fantáziájának köszönhetően Erzsébet egy olyan kötet felett merenghetett Fülöp házassági ajánlatán, mint amelynek illusztrált lapjait most az Olvasó is a kezében tartja. Mivel a *Gendzsi* nem könnyű olvasmány (főleg ebben a szöveg nélküli formában nem az), írásom arra hivatott, hogy segítséget nyújtson az album sokféle olvasási módjához és az ebben rejlő intellektuális örömök kiaknázásához.

A béke és unalom krónikája

A *Gendzsi monogatari* (*Gendzsi regénye*) Muraszaki Sikibu, az egykori Heian-kjói (a mai kiotói) császári udvarban szolgáló udvarhölgy irodalmi alkotása, ami a 11. század elején született. Ötvennégy fejezetből álló fiktív, epikai történetóriás, japánul monogatari, ami annyit tesz: „dolgokról mesélni".[3] Ha úgy tetszik, a világirodalom első klasszikus értelemben vett regénye. Főszereplője a fénylő Gendzsi herceg, a császár illegitim fia, aki magasrangú udvaroncként éli mindennapjait a fővárosban, igazi életművész, igazi amoroso, igazi gentleman. A történet végigkövetí Gendzsi életét születésétől haláláig, majd unokáinak sorsát egymáshoz lazán kapcsolódó, epizódszerű fejezetekben, többszáz szereplővel. A *Gendzsi monogatari* lényege és világirodalmi értéke nem a narratívában, nem is a cselekmény drámaiságában, hanem a szöveg kordokumentum-voltában, és egyben magasfokú líraiságában rejlik. Bár a történet fikció, semmihez sem hasonlíthatóan rögzíti a Heian-kori udvari élet fényűző mindennapjait, fejlett kultúráját, társadalmi, intellektuális és érzelmi relációrendszerét, szokásait, hiedelemvilágát, egyszóval a teljes miliőt. Mivel Muraszaki a császár közvetlen környezetében élt, feltételezhető, hogy a *Gendzsi* miliőjét saját környezete alapján írta le.[4] Fontos azonban kiemelni, hogy érdeklődése kizárólag a magas arisztokrácia mindennapjaira korlátozódik, s a köznép életéről szinte semmit nem árul el a mű. E világ társadalmi, gazdasági és politikai berendezkedését tekintve későókori, s ne tévesszen meg bennünket, hogy a *Gendzsi* születése idején Magyarországon épp Szent István uralkodik!

A császári nemesség egyik kifinomult szokása volt, hogy verselt, ami Erzsébet királynő érdeklődését is felkeltette. *„Mindig verset kell mondani a halott anya koporsója mellett, a szerelmi éjszakák klimaxakor, az elkárhozás kapujában s a másodszor kért feketekávénál"* – mondatja vele Szentkuthy.[5] Cinikus hangvétele ellenére igaza van: a regényben olvasható közel nyolcszáz tanka vagy vaka, azaz ötsoros vers az, amivel a szereplők egymással kommunikálnak, aminek esztétikai minősége alapján ítélnek és ítéltetnek meg, s melyek időről időre felfüggesztik és egy pillanatra kimerevítik a történet folyását.[6] Már Muraszaki életében sikerkönyv lesz a *Gendzsi regénye*, s ezeréves története során nagy karriert fut be Japánban: az első ismert szépirodalmi illusztráció forrása, és talán az egyetlen mű, amely jelen van minden korban az adott társadalom kedvelt médiumában (lesz belőle nó-színházi darab, versgyűjtemény, paródia, erotikus regény és kabuki, ábrázolják tekercsképen, fametszeten, motívumai és epizódjai megjelennek kimonón, kerámián, lakktárgyakon, több közösségi játék íródik a témájára, a 20. században pedig film, opera, manga és anime műfajban dolgozzák fel).[7] Magyarul eddig kétszer jelent meg, először Hamvas Béla, majd Gy. Horváth László tolmácsolásában, mindkettő angol fordítást véve alapul.[8]

Muraszaki művének japán recepciójáról sokat árulnak el az úgynevezett *Gendzsi*-albumok. E képes albumok a történetet hivatottak illusztrálni, s bizonyos esetekben szemelvények kísérik őket a szövegből, más esetekben pedig nem. A japán irodalom és képzőművészet egy olyan kö-

Egy férfi aprólékos és egy kutya vázlatszerű rajza az album 29. lapjáról.
A képen jól követhetők a cukuri-e, azaz „épített kép" készítésének lépései.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

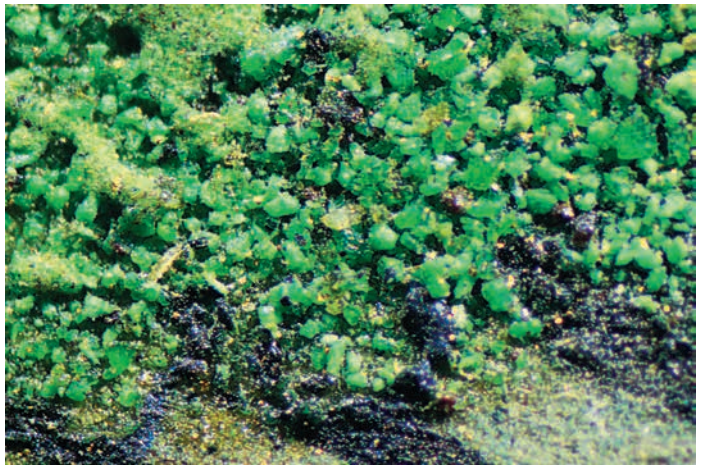

Mikroszkóp alatt: tört malachit pigmentek, amelyekkel a fenyőágakat színezték, valamint a felhőket alkotó aranyfüst keveredése.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

A táncoló Gendzsi az album 7. lapjáról. Sötét színű köntösének aprólékos mintázata és az arcán megjelenő pír szabad szemmel alig látható.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

zös halmazát alkotják, amelyek az évszázadok során szinte csak minimális változáson mentek át. Erzsébet királynő elmés műelemzése számunkra is útmutató lehet, hiszen nem más ez, mint *„ugyanazon kliséknek fáradhatatlan ismétlődése és diszkrét variálása”.* A Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum közel száz éve tudhatja magáénak egyik legbecsesebb műtárgyát, ami minden bizonnyal hasonlít ahhoz, amelyet Drake kapitány ajándékozott a brit uralkodónak.[9] Álljunk bele a fikcióba!

A változatlanság gyönyöre

Vegyük kézbe az albumot! Kék alapon aranyszínű virágokkal díszített brokátkötés borítja, aranyszínű sarkokkal, kompakt, elegáns darab. Mikroszkópos felvételeken jól látszik, hogy a kékszínű és a nyers, színezetlen selyemszálak közé aranyfüsttel bevont, hajszálvékony papírcsíkokat szőttek.[10] Ez adja a mintát. Az album gerince nyitott, hiszen a klasszikus értelemben véve nem könyvről van szó, hanem egy harmonika-szerűen összehajtogatott papírsávról, azaz leporellóról, amelynek mindkét oldalán képek láthatók. A belső oldalak mérete 24,5 cm x 22 cm, melyek fehér alapon aranylemezekkel díszítettek. A lapok közepére kasírozták fel a 19,3 cm x 17,5 cm-es festett képeket, amelyek mindegyike a *Gendzsi regényé*nek 54 fejezetéből származó egy-egy jelenetet ábrázol.

A kötet borítóját felütve élénk színekkel festett és arannyal díszített miniatűr ábrázolásokat látunk. A budapesti album a japán hagyományban gyökerező, reprezentatív festészet legfőbb stílusaként ismert *jamato-e* jegyeit viseli magán. A szó azt jelenti: „Jamato képei”. Nevét a mai Nara körül elhelyezkedő, hajdan Jamatónak nevezett földrajzi egységről kapta, amely az ókori Japán központjaként működött. Idővel ezt a stílust tekintették a tisztán japán, külföldi befolyástól mentes festői stílusnak, amely a Heian-korba (794–1185), a *Gendzsi regénye* születésének idejére nyúlik vissza. A kor elnevezését az új fővárosról, Heian-kjóról kapta, amelynek neve annyit tesz: a béke és nyugalom városa. A kínai kapcsolatoktól mentes (s így a *kara-e* stílust, tehát a kínaias jellegű képalkotást is mellőző) időszakban gyökeresedtek meg a japán irodalmi és vizuális művészetek esztétikai alapértékei, amelyeket ezután évszázadokon keresztül erre szakosodott festői iskolák követtek, őriztek meg és formáltak.[11] A legkorábbról fennmaradt, ebben a stílusban született ábrázolások éppen a *Gendzsi monogatari*-tekercsképek ábrázolásai, melynek első példája a 12. század elejéről maradt ránk.[12]

A stílus legfőbb jellemzője az aprólékos, részletekbe vesző, finom ábrázolásmód, apró alakokkal. A művész madártávlati perspektívából láttatja a jelenetet. Általában nem látható a teljes kép, hanem annak csak bizonyos részei, a felület többi részén pedig aranyszínű felhők, ködfoltok lengik be a tájat. A pigmentek a kép felületére szórva vagy fújva, por vagy kisebb-nagyobb lemezek alakjában teszik sejtelmessé és egyszersmind ünnepélyessé és ragyogóvá a képek hangulatát. Mindezt tovább gazdagítják az arannyal kontúrozott alakok és arannyal díszített tárgyak a képeken. A *jamato-e* stílusú képek technikájára jellemző a *cukuri-e,* azaz „felépített, csinált kép” fogalma. A szó a műalkotás többlépcsős elkészítési metódusára utal, amely élénk ellentétben áll a kínaias festésmód egyszerű technikai eljárásával, a kalligrafikus tusfestéssel. A *cukuri-e* kép készítése során első lépésben az alapvonalakat viszik fel tussal a papírra, vázlatos ábrázolásként, s gyakran rövid jegyzeteket is írnak a felületre, melyek a színezésről tartalmaznak információt. E feliratokat elfedik a főleg ásványi anyagokból készült színes pigmentek, amelyek átlátszatlan, intenzív színrétegeket képeznek a papíron, s amelyek egyesével, rétegenként kerülnek a felületre. Ezután külön festékrétegként viszik fel az apróbb részleteket kiemelő színeket. Végül a színes festés fölé a kontúrokat, záróvonalakat húzzák meg tussal, valamint az apró, éles, karakteres vonásokat, például az ábrázolt szereplők arcvonásait.[13]

A képek jellegzetessége, hogy a Heian-kori építészet *sinden-zukuri* stílusú,[14] folyosókkal egymáshoz csatolt, pavilonszerű faépületeit axonometrikusan ábrázolják, iránypontok nélkül, így a perspektíva illúzióját keltő szándékos torzítások (tehát a távolban összetartó vonalak) hiányában e mérnöki pontosságú épületszerkesztés idegenszerűen hat a nyugati nézőre. Az enteriőrökben zajló jeleneteket a művész a tetőszerkezet eltávolításával láttatja. A tető eltávolítása egyrészt tradicionális, többszáz évig tiszteletben tartott és másolt képelem, másrészt funkcionális, a látást és értést segítő ábrázolásmód. A fogalom japán neve *fukinuki-jatai,* mely „szél által lefújt tetőt” jelent.[15] Az ábrázolt épületrészek a legmeghatározóbb kompozíciós elemek a lapokon. A kompozíció felépítése párhuzamot képez az ábrázolt jelenet érzelmi töltetével. A meredek szögekben meghúzott vagy épp egymást szelő irányvonalak, a képtér túlzottan aszimmetrikus felosztása, vagy a kép bizonyos részeinek tárgyakkal és emberekkel való túlzsúfolása érzelmileg felfokozott jelenetek esetében fordul elő, míg a harmonikus, békés történéseket nyugodt, kimért kompozíciók jellemzik.[16] E megoldás a figurák egyéni érzelemkifejezését pótolta, a *jamato-e* festők ugyanis nem érzékeltették a szereplők érzelmeit az arcvonásaikon keresztül. A szemet apró vonalakkal, az orrot horogszerű vonásokkal jelölték, a férfi és női karaktereknél egyaránt. Így a szereplők nem rendelkeznek karakterisztikus, egyénített jegyekkel, s még az érzelmileg leghevesebb jelenetek ábrázolásain is nyugalmas, semleges arckifejezéssel ábrázolják őket.[17] A fent összefoglalt főbb stílusjegyek a 12. századtól egészen a 19. századig meghatározták a klasszikus japán stílus festői eszköztárát.

A császári udvari festői hivatal, az *edokoro* 808-tól állt fönn, s rendeltetése a császár és a nemesség dekoratív, világi festészet iránti igényének kielégítése volt. Főként tekercsképek, albumok, legyező- és ellenzőképek, valamint egyéb festett berendezési tárgyak elkészítése volt a hivatal művészeinek feladata. A császári festői hivatal műhelyként működött, ahol a festőmester *(edokoro-azukari)* mellett számos segéd dolgozott meghatározott munkakörben: festők, festékké-

szítők, montírozó mesterek és egyéb részfeladatokért felelős személyek. Az intézmény egészen 1868-ig, a Meidzsi-restaurációig létezett, életben tartva a *jamato-e* tradíciót, s kőbe vésve annak jól felismerhető eszköztárát.[18] A 15. századtól a hivatalos császári festőmester pozícióját a Tosza művésznevű család és festőiskola tagjai töltötték be.[19] A 17. században létrejött a Tosza-iskola legfontosabb mellékága, a Szumijosi-iskola is. Tosza Micuhisza (1599–1670) császári parancsra 1662-ben felvette a Szumijosi nevet, ugyanis az oszakai partvidéken található, Szakaihoz közeli Szumijosi-nagyszentély fő festőmesterévé lépett elő.[20] A szerzetesi nevéről Dzsokei néven ismertté vált művész és fia, Szumijosi Gukei (1631–1705) művészetükben továbbvitték a *jamato-e* festészet jellegzetességeit, de immár edói (a későbbi Tokió) székhellyel, a Tokugava sógunátus igényeinek megfelelően. A sógunátus, mely katonai kormányzattal igazgatta Japánt, s tényleges politikai hatalmat gyakorolt a császár névleges uralkodása mellett, arra használta a *jamato-e* stílust, hogy a sógunátus intézményét a császársággal egyenrangúnak, a császári hatalom kulturális örököseként tüntessék fel.[21] A festészeti stílus státusszimbólum lett.

Ami szabad szemmel nem látható

A Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum gyűjteményében található *Gendzsi monogatari* albumról stílusbeli és ikonográfiai analógiák alapján az feltételezhető, hogy Szumijosi Gukei alkotása, a műtárgyról készült anyagvizsgálati eredmények alapján azonban mást kell feltételeznünk. Az album lapjain sem pecsét, sem szignó, sem egyéb felirat nem található, amely lehetővé tenné a tárgy biztos attribúcióját és datálását, ezért a szerzőség és a tárgy korának megállapítása céljából stíluskritikai eszközökhöz, illetve a természettudomány nyújtotta segítséghez folyamodhatunk.

Japán kutatók két, nagyon hasonló stílusú és felépítésű művet találtak Japánban, amelyeket összevetettek a budapesti *Gendzsi*-albummal.[22] Mindkettő Szumijosi Gukei (1631–1705), az Edóban működő *jamato-e* stílust képviselő Szumijosi-iskola második festőjének alkotása. Az egyik egy öt tekercsből álló *Gendzsi-emakimono*-sorozat, amely a teljes történetet végigkíséri képekkel és szövegekkel. Ez a sorozat a Sigaraki városban található Miho Museum tulajdona. Gukei 1670 és 1674 között, negyvenes évei elején készítette őket.[23] A szövegek számos egyházi és világi, magas rangú nemesember kalligrafikus alkotásai. A másik műalkotás egy képes *Gendzsi*-album, amely az ócubeli Isijama-dera nevű buddhista szentély művészeti gyűjteményében található.[24] Az album első képének jobb alsó sarkában található Szumijosi Gukei pecsétje, ami biztossá teszi az attribúciót. Bár a tekercsek és az Isijama-dera albumában látható képek formátuma horizontális, s ennek köszönhetően kompozíciói elnyújtottak a budapesti *Gendzsi*-albumhoz képest, az egyes lapok képi elemei – arányaikat kivéve – nagyon hasonlóak.[25] A képek kompozíciói, az architektonikus elemek, a természeti környezet ábrázolásának stílusa és a figurális elemek csoportosítása, ruhája, testfelépítése és mozdulatai olyan szintű egyezést mutatnak a három műtárgy között, amelynek alapján feltételezhetjük, hogy a budapesti *Gendzsi*-album is ugyanannak a művésznek a munkája, vagy hogy valaki Gukei művét közvetlen forrásként használta fel. Fontos kiemelni továbbá, hogy a fenti analógiák esetében gyakori az egyezés abban is, hogy a *Gendzsi* 54 fejezetének mely jeleneteire esett a választás. Az Isijama-derabéli, a Miho Museum tulajdonában lévő, és a Hopp Ferenc Múzeum albumának első képein az a jelenet látható, amelynek során az épp felnőtté avatott Gendzsi meghajol a császár előtt. Ez nem tartozik a gyakran ábrázolt jelenetek közé, a fenti három mű azonban ugyanazt a sablont követte. Vajon létezett-e egy közös, követendő példa, vagy a minta a három közel azonos mű egyike? E kérdésre jelenlegi tudásunkkal nem adhatunk pontos választ.

A Hopp Ferenc Múzeum albumán végzett anyagvizsgálat 2017-es eredményei alapján azonban elmondható, hogy bár a képek készítéstechnikája megfelel a *jamato-e* fentebb bemutatott *cukuri-e* technikájának, a felhasznált anyagok egy része azt árulja el, hogy az album valószínűleg nem Gukei idejéből, a 17. század második feléből származik, hanem legalább száz évvel későbbi alkotásról van szó. A festmények színezőanyagai között megtalálhatók azok a természetes pigmentek, amelyekkel már a 12. század óta dolgoznak a *jamato-e* mesterei: kagylófehér (kalcium), földszínek, mint cinóber, barna, sárga, vörösek (ólom, higany, réz és vas különböző összetételéből), szerves színezékek (pl. indigó), valamint tört ásványok, mint malachit (zöld), azurit (kék) és nemesfémek (arany, ezüst).[26] A lapokon azonban az azúrkék és indigó mellett poroszkék is fellelhető, amely a művészettörténet első szintetikus színezőanyaga. A poroszkék vagy berlini kék (japánul *bero*, *bero-ai* vagy *beroin*) egy vas-cián vegyület, amelyet 1704-ben találtak fel Berlinben, s Japánban csak a 18. század végén bukkan fel kínai és holland közvetítéssel.[27] A nagaszaki kikötő kereskedelmi feljegyzései alapján legkorábban 1782-ben érkezett poroszkék az országba.[28] A feketébe hajló sötétkék megjelenése eleinte sporadikus, használata csak az 1820-as évektől válik Japánban mindennapivá. Az indigótól való megkülönböztetése csupán kémiai anyagvizsgálatok segítségével lehetséges. A Hopp Múzeum albumán fellelhető poroszkék-használatból arra kell következtetnünk tehát, hogy a benne foglalt képek semmiképp sem keletkezhettek az 1780-as éveknél korábban. Az is bizonyos azonban, hogy a kezünkben tartott könyv nem született később az 1830-as éveknél. Erre abból következtethetünk, hogy az 1830-as évektől már világszerte (Japánban is) elterjedt mesterséges ultramarinkék, ólomfehér, krómoxid-hidrát zöld és anilin vörös színek közül egy sincs jelen az album lapjain.[29] A fenti eredmények alapján tehát az album a 18. század végén, vagy a 19. század legelején jött létre, nagyjából száz évvel később, mint ikonográfiai forrásának, Szumijosi Gukeinek művei. Az album képeket hordozó lapjai még későbbiek, tehát a mű jelenlegi formáját (textilborításos leporelló aranyozott lapokkal, montírozott, festett képekkel) a 19. század során nyerte el.

Udvari solymász az album 29. lapjáról. Az aprólékos ecsetvonások vázlatszerűvé teszik az apró figurákat. Jól látszanak az alárajzolás vonalai és a madarász arcának vörös kontúrja is. A profilt a szem és szemöldök egyetlen vonásával érzékelteti a művész.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

Tájrészlet a 7. fejezetet ábrázoló képről: patakpart benyúló juhar- és fenyőágakkal. A képen jól látszik a finom, valamint a nagyszemcséjű pigmentek (fenyőág) együttes felhasználása és az ebből eredő felületi különbség. A folyó hullámait a pigmentek felvitele után, fekete tussal húzták meg.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

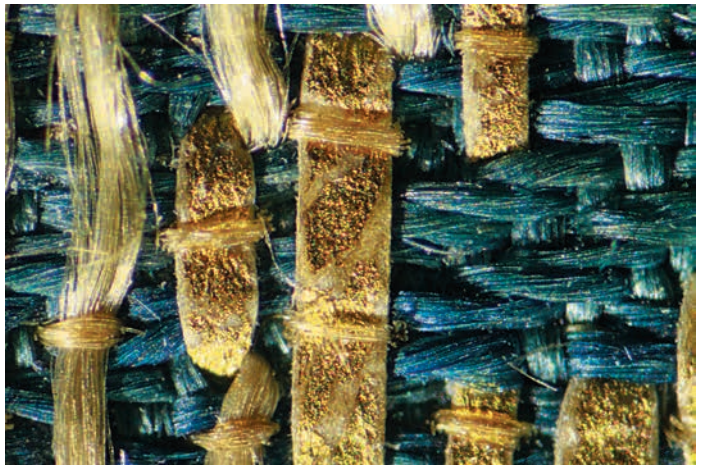

Az album textilbevonatú borítójának felvétele 50X nagyítás alatt: poroszkékkel színezett selyemszálak és közéjük szőtt, aranyozott rizspapír csíkok.
Szumijosi Gukei után: Gendzsi album. 18. század vége–19. század eleje, Itsz. 2943.
© Szépművészeti Múzeum – Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum

Használati utasítás

Bár az album a regénynek mind az ötvennégy fejezetéből tartalmaz egy-egy részletet, a jelenetek sorrendjének összeállítása semmiféle szabályrendszert nem követ, s a képek ismétlődő motívumai, hasonló karakterei alapján alig-alig beazonosítható, hogy pontosan mi történik rajtuk. Nem egy végigolvasható képeskönyvről van tehát szó, hiszen a történet időrendjét követve csak fáradságos munkával, ide-oda forgatva és lapozgatva nézhető végig. Bár valószínű, hogy a lapok sorrendnélkülisége a képek 19. századi újramontírozásának és újrakötésének eredménye, az is lehetséges, hogy tudatos művészi koncepcióval van dolgunk. Mivel az albumban ábrázolt történet a japán kultúra egyik alapműve, a képes albumok pedig a magas műveltségű arisztokrata családok (főleg hölgy-) tagjai számára készültek, nem kizárt, hogy a művész célja a néző memóriájának megmozgatása volt, annak érdekében, hogy felfrissítse a regénnyel kapcsolatos tudását és emlékeit.[30] Ezt a célt úgy érhette el, hogy a jeleneteket önszántából „hibás" sorrendben helyezte el az album lapjain; így annak, aki az albumot nézte, nem volt lehetősége a képek időbeli sorrendjére mint mankóra támaszkodni, hanem képről képre kénytelen volt a regény összes fejezetét és főbb jeleneteit felidézni magában annak érdekében, hogy pontosan azonosíthassa az ábrázolt jelenet történéseit és kontextusát.[31] Sőt, esetleg egy verset is felidézzen az adott jelenet kapcsán!

Nincs könnyű dolga a „játékosnak", hiszen a kompozíciók repetitívek, a figurák nagyon hasonlók, s csak egy-egy attribútum vagy gesztus jelent némi segítséget a történet beazonosításában. A legyező és folyondárágacska kombinációjáról a *Júgao* című fejezet epizódjára ismerhetünk rá, melyben Gendzsi hódítása az a hölgy, aki az „esteli arcok" nevű japán növényről (a hajnalkavirág éjszaka nyíló rokonáról) kapta nevét, pontosan azért, mert egy júgao ággal és egy legyezőre írt verssel üzent a hercegnek. Erre Gendzsi azonnal verssel reagál: „*Megsejtettem én, ki arca lehet / az a harmatban fénylő esteli arc.*"[32] Így születik meg Júgao, az esteli arcok hölgyének neve. Másutt a kép sarkában megbúvó, bambuszbokorba benőtt sárgarózsáról ismerhetjük fel a harmincegyedik könyv verandán búsuló Gendzsijét, akit épp az őt elhagyó fogadott lánya, Tamakazura („Indakoszorú") után kesereg a gardéniához intézett szomorú verssel.[33] A szöveg és a képek részleteinek aprólékos összeolvasása által fény derül arra, hogy valójában minden lap, minden ábrázolás elfojtott érzelmeket, drámákat ábrázol, a képek az épp elhangzott versek utáni, visszhangzó pillanatok.

Nemes rajongók

A *Budapesti Hírlap* 1931. május 31-i számában egy, a Hopp Ferenc Múzeum japán gyűjteményével kapcsolatos interjúban a következőképp mesél Felvinczi Takács Zoltán, a múzeum első igazgatója: *„Egy vitrinhez érünk, amelyben az aranylakkból készült, finomművű, meseszép orvosságos dobozok egész sora fölött a XVI–XVII. századból való albumot látunk, amely akvarell illusztráció a* Genji Monogatari *című regényhez, a szerelmes herceg kalandjainak történetéhez. Megkapó finomsággal részletezett bájos jelenetek sora ez, ahol a festő üde naivitással leszedegette a törékeny, szellőre hajló, fluszpapír japáni házak tetejét, hogy a néző beláthasson a ház andalító titkaiba. Tornai Gyula, a tavaly elhunyt kiváló festőművész ajándékozta ezt a múzeumnak, ő maga Okuma báró egykori japán miniszterelnöktől kapta ajándékba, amikor megfestette annak portréját."*[34]

Tornai Gyula (1861–1928), a müncheni akadémián tanult orientalista festő indiai útja után, 1905-ben érkezett meg Japánba, ahol első műveként Ókuma Sigenobu (1838–1922) bárónak, Japán korábbi és leendő miniszterelnökének, valamint a Waseda Egyetem alapítójának portréját festette meg.[35] Tornai a „mesés Japánt" kereste, s orientalista képei jórészt pittoreszk utcai jeleneteket, gésákat, buddhista templomokat ábrázolnak.[36] Ókuma báró a nyugati kultúra és tudomány Japánban való elterjedésének lelkes támogatója, s egyben Tornai ott-tartózkodásának ideje alatt a festő legfőbb patrónusa volt.[37] Ókuma Sigenobunak, aki több kormányban töltött be külügyminiszteri pozíciót, nagy szerepe volt Japán nyugati hatalmakkal kötött egyenlőtlen szerződéseinek módosításában. 1898-ban (még Tornai útja előtt) Japán miniszterelnöke volt, majd 1914 és 1916 között újra betöltötte a posztot.[38] A modernizálódó Japánban divatos nyugati portrét rendelt a magyar látogatótól, majd saját kultúrájának egyik legtradicionálisabb sarokkövével, a kezünkben tartott *Gendzsi*-albummal fizetett cserébe. Tornai látogatásának idején az album már közel százéves, tehát a báró családja már három vagy négy generáción keresztül forgathatta, s forgatta is, hiszen időközben szükségessé vált a hordozócsere, s a képek egyes lapjain megfigyelhető kopásnyomok, fakulás és a pigmentek hiánya arról árulkodik, hogy az albumot sokat mozgatták és a képeket gyakran tették ki természetes fénynek. Mindebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy megbecsülésnek örvendett.

A *Gendzsi*-albumot az 1930-as évek óta számos alkalommal állították ki a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeumban. Bizonyára Szentkuthy Miklós is örömét lelte benne, és az album előkelő provenienciája alapján vehette a bátorságot, hogy képzeletében magának Erzsébet királynőnek adja a kezébe. S mint azt Szentkuthy írásából már megtudhattuk, a *Gendzsi* olvasása jelentős következményekkel járt a világtörténelem alakulására nézve.

1 Szentkuthy 1973, 505.
2 Uo, 501.
3 A monogatari műfajáról, típusairól és jellemzőiről bővebben l. Vihar 1994, 20.
4 Muraszaki sikiburól és a történet megszületésének körülményeiről l. Vihar 2015, 13–17.
5 Szentkuthy 1973, 505.
6 Uo, 20–22.
7 Uo, 26–33, valamint Dénes 2015a, 40–61.
8 Muraszaki: *Gendzsi regénye I–III.* Ford.: Hamvas Béla. Budapest, Európa, 1963, valamint Muraszaki udvarhölgy: *Gendzsi szerelmei I–III.* Ford.: Gy. Horváth László. Budapest, Európa, 2009.
9 Szumijosi Gukei után: *Gendzsi monogatari album.* 18. század vége – 19. század eleje. Budapest, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum.
10 A műtárgyról készült mikroszkópos felvételek, XRF felvételek és festékbiopszia vizsgálatokról és annak eredményeiről készült, 2017. február 14-én kelt *Részletes Festményvizsgálat-jegyzőkönyv*et Végvári Zsófia állította össze. A borítóról készült mikroszkopikus felvételeket l. Végvári 2017, 2-4.
11 Murase 1983, 7. Japán az ókor óta a Kínával fenntartott diplomáciai kapcsolatoknak köszönhette egyrészt a buddhista vallás megismerését, másrészt a kontinentális kultúra számos vonásának átvételét (építészet, városrendezés, tárgykultúra). Ezért a japán művészet már a 7. századtól, a buddhizmus térhódításának idejétől bővelkedett kínai művészeti jegyekben. A Kína és Japán közötti kapcsolatok azonban 894-ben hosszú időre megszakadtak, és ennek köszönhetően a japán vizuális művészetek önálló, kínai vonásoktól mentes fejlődési szakaszba léptek, lásd Itó et al. 1980, 84. Ez az egységes művészeti stílus az egész Heian-korra rányomta a bélyegét. Ezért az egyetemes művészettörténet a Heian-kort olyan korszakként tartja számon, aminek során a klasszikus japán esztétikai értékek kialakultak, meggyökeresedtek és táptalajul szolgáltak a következő évszázadok művészeti fejlődése számára.
12 Dénes 2015a, 41.
13 A jamato-e eszköztáráról bővebben l. uo, 42-43.
14 Lásd Bincsik Mónika: Shinden. In: Fajcsák 2007, 280.
15 Murase 1983, 12.
16 Murase 1983, 12.
17 Murase 1983, 12.
18 Lásd az edokoro meghatározását a JAANUS (Japanese Architecture and Art Net Users System) adatbázisában: http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/e/edokoro.htm.
19 Lásd Bincsik Mónika: Tosa-iskola. In: Fajcsák 2007, 334.
20 A Szumijosi-nagyszentély a sintoizmus három fő tengeristenének szentelt szentélyek legnagyobbika Oszakában. Maga Gendzsi is elvándorol ide a regény 14. fejezetében, hogy hálát adjon a tengeristeneknek, amiért megóvták szumai és akasi tengerparti száműzetésének ideje alatt.
21 A Szumijosi-iskoláról l. http://www.aisf.or.jp/~jaanus/deta/s/sumiyoshiha.htm.
22 Hirayama–Tadashi 1994, 276–278.
23 Hirayama–Tadashi 1994, 277.
24 A legenda szerint Muraszaki az Isijama-derában kezdte el írni a *Gendzsi monogatarit.*
25 Hirayama–Tadashi 1994, 277.
26 A legkorábbi Gendzsi-ábrázolások anyaghasználatáról ld. Sugihara et al. 2011, 432-441.
27 Leona–Winter 2003, 58.
28 Uo, 59.
29 Végvári 2017, 21.
30 Hirayama–Tadashi 1994, 276.
31 A budapesti *Gendzsi*-album olvasási sorrendjét és a történet ábrázolásokon alapuló rövid összefoglalását l: 2015b, 65–173, illetve a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum *Gendzsi herceg nyomában* című kiállításának vezető füzetében: http://hoppmuseum.hu/data/cikk/1481/cikk_1481/vezeto_HU_Genji_web_1.pdf
32 Muraszaki 2009: I, 97.
33 L. Muraszaki 2009: II, 299–300.
34 *Budapesti Hírlap* 1931, 10.
35 *Vasárnapi Újság* 1909, 850.
36 Tornai Gyuláról és japán útjáról l. Kovács 2008/2, 58–62. http://artmagazin.hu/artmagazin_hirek/a_tancolo_gesa__adalekok_tornai_gyula_japan_targyu_kepeihez..350.html
37 Umemura 2017, 34–38.
38 Umemura 2013, 179.

IRODALOMJEGYZÉK

Budapesti Hírlap 1931
n. k.: „Távol-Kelet festett selyemtekercsei közt egy Andrássy-úti villában.” *Budapesti Hírlap*, 1931. május 31., 10.

Dénes 2015a
Dénes Mirjam: „»A szerelmes herceg akvarell-kalandjai.« A Gendzsi monogatari japán ábrázolásai a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum gyűjteményében.” In: Dénes–Fajcsák 2015, 35–61.

Dénes 2015b
Dénes Mirjam: „A Gendzsi monogatari képen és írásban a budapesti Gendzsi album alapján.” In: Dénes–Fajcsák, 2015, 65–173.

Dénes–Fajcsák 2015
Dénes Mirjam, Fajcsák Györgyi (szerk.): *Gendzsi herceg nyomában. Japán képen és írásban.* Budapest, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, 2015.

Fajcsák 2007
Fajcsák Györgyi et al. (szerk.): *Keleti művészeti lexikon.* Budapest, Corvina, 2007.

Hirayama–Tadashi 1994
秘蔵日本美術大観 十一 [A japán művészet gyűjteményeinek áttekintése 11. kötet. (Bécs, Prága, Budapest) / *An Overwiev of Japanese Art Collections vol. 11.]* Hirayama, Ikuo – Tadashi, Kobayashi (szerk.), Tokió, Kodanasha Publishers Ltd., 1994.

Itó et al. 1980,
Itō Nobou, Maeda Taiji, Miyagawa Torao, Yoshizawa Chū: *Japán művészet.* Budapest, Corvina, 1980.

Kovács 2008
Kovács Ágnes: „Magyarok Münchenben 6. A táncoló gésa – adalékok Tornai Gyula japán tárgyú képeihez.” *Artmagazin*, 2008. 2. sz. 56–64.

Leona-Winter 2003
Marco Leona, John Winter: „The Identification of Indigo and Prussian Blue on Japanese Edo-Period Paintings.” In: Elisabent West FitzHugh, John Winter, Marco Leona: *Studies Using Scientific Methods. Pigments in Later Japanese Paintings.* Freer Gallery of Art. Occasional Papers, New Series vol. 1. Washington D.C., Smithsonian Institution, 2003, 57–81.

Murase 1983
Murase Miyeko: *The Tale of Genji. Genji Monogatari Ekotoba.* New York–Tokió, Weatherhill, 1983.

Muraszaki 2009
Muraszaki udvarhölgy: *Gendzsi szerelmei I–III.* Ford.: Gy. Horváth László. Budapest, Európa, 2009.

Sugihara et al. 2011
Keiichi Sugihara, Koichi Tamura, Masao Satoh, Yasuhiro Hayakawa, Yoshimitsu Hirao, Sadatoshi Miura, Hideki Yotsutsuji, Yoshitaka Tokugawa: „Analysis of Pigments Used in Scroll Paintings of a National Treasure „Tale of Genji” Using a Portable X-ray Fluorescence Spectometer.” *JCPDS – International Centre for Diffraction Data 2001, Advances in X-ray Analysis*, Vol. 44, 432–441.

Szentkuthy 1973
Szentkuthy Miklós: *Szent Orpheus breviáriuma. IV. Europa minor*. Budapest, Magvető, 1973.

Umemura 2013
Umemura Yuko: „Magyarok korai nyomai Japánban – Benyovszky Móric és Tornai Gyula japánbeli tartózkodása alapján.” In: *Távol-keleti tanulmányok, 5* (2013) 1–2. sz. Budapest, ELTE Távol-keleti Intézet, 173–184.

Umemura 2017,
34-38. Umemura Yuko: *Japánok és magyarok egymásról.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.

V*asárnapi Újság* 1909
Vasárnapi Újság, 56 (1909) 41. sz. 850.

Végvári 2017
Végvári Zsófia: *Részleges Festményvizsgálat-jegyzőkönyv.* Készült a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum Gendzsi albumáról (ltsz.: 2943), Budapest, Tondo 3D Kft., 2017.02.14. (27 oldalas kézirat a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeumban.)

Vihar 1994
Vihar Judit: *A japán irodalom rövid története.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994.

Vihar 2015
Vihar Judit: „»Ezer alakban…« A Gendzsi monogatari és megjelenési formái a világirodalomban.” In: Dénes–Fajcsák 2015, 13–33.

VILLÁNYI G. ANDRÁS

Japán irodalom és a mulandóság

Amikor felmerül a kérdés, van-e a japán irodalomnak olyan jellegzetes vonása, ami megkülönbözteti más népekétől, elmondható, hogy írásbeliségük kezdeteitől világosan kitapintható egy életérzés meghatározó vonulata, amely jóllehet nem idegen eleme más kultúrák gondolatvilágának, ám megközelítően sem ér el akkora koncentrációt sehol, mint a szigetország irodalmában. Lévén, hogy az ember minden élőlénnyel és dologgal együtt, mezonoktól, neutrínóktól a galaxisokig, sőt az univerzum teljességéig folyamatos elmúlás és keletkezés állapotában ingadozik, ennek a ténynek az ismerete és a filozófiai implikációk fel- és átdolgozása, úgy az értelem, miként az érzelmek szférájában semmilyen kultúrától nem lehet egészen idegen. Mégis, éppen Japán vált azzá a kultúrtörténeti lokusszá és entitássá, ahol pontosan a változékonysághoz, a mulandósághoz kapcsolódó életérzés futja át szinte minden egyébnél döntőbben lírától prózáig, tusfestményektől kerámiáig a művészetek szövetét. Nem lehet feladatunk meghatározni a képlet ilyen alakulásának pontos okait, ezért megelégszünk néhány hipotézissel, amelyekhez illusztratív szövegeket társítunk.

Sintó alapokon buddhizmus

Kétségtelen, hogy a japán lélek ez irányú orientációját döntően hajlamosította a buddhizmus, amely ott a 6. században lelt talajra, koreai közvetítéssel. A Tathágata tanítása szerint – mivel bárminő jelenség alapját a *„függő keletkezés”* (szanszkrit: *pratítja-szamutpáda*/प्रतीत्यसमुत्पाद) ok-okozati összefüggés elve képezi – semmiben nem lelhető állandóság, ami akár az isteniben is teljességgel lehetetlen. A változatlanság bármely vélelme merő illúzió, mivel minden folyamatos mozgásban, a metamorfózis állapotában van. Ennek a felismerésnek a hiányából – (szanszkr. a*vidyā* अविद्या) jap. *mumjó*無明) – tudatlanság fakad, az ember legfőbb tévedése önmaga állandóságával kapcsolatban, amely egy változatlan „saját” egóban testet öltő hitben nyilvánul meg és válik minden szenvedés forrásává. A függő keletkezés tanításából szükségszerűen következik az üresség elmélete (szanszkr. *súnjata*/शून्यता). Mivel bármely történés vagy dolog mind mentális, mind anyagi síkon nélkülözi az úgynevezett objektív (minden mástól független) létezést, ekként üres; sosem tartalmazhatja a megváltoztathatatlanság szikrányi elemét sem. Semmi nem rendelkezik immanens lényegi valósággal, abszolút létezéssel – ebben az értelemben minden: semmi.

うつせみの世にも似たるか花桜咲くと見しまにかつ散りにけり
Ucuszemi no / jo ni mo nitaru ka / hanadzakura / szaku to misi ma ni / kacu csirinikeri

Oly világ ez mint
vedlett kabócaálca.
Virágnyitását
míg nézed szerteszórja
szirmát a cseresznyefa.

(Kokinsú 73, Ismeretlen költő)

Minamoto no Sitagó (源順) 911–983

世の中を何にたとへむ 秋の田をほのかに照らす宵のいなづま
Jononaka o / nani ni tatoen / aki no ta o / honoka ni teraszu / joi no inadzuma

A világunkat
mihez hasonlítanám?
Őszi földeken
halványan csillan a
szürkületi villámfény.

Mono no avare[1] *(*物の哀れ*)*

Körülírva: a ‚dolgok átható, megrendítő szépsége’. Esztétikai fogalom a japán irodalomban, amely a művész vagy a tanult befogadó érzékenységében összeillik a fentebb tárgyalt buddhista ontológiával. Azt a művelt, elsajátított(!) szenzibilitást jelöli, amely a világ dolgainak, jelenségeinek kérészlétére reflektál. Mindazonáltal aligha elegendő ennek az érzékenységnek a hátterében csupán a buddhizmus tanítását keresni.

A *Sintóna*k, (神道) a szigetországi néplélek archetipikus, animista formázójának hasonlóan lényeges szerep jutott a *mono no avare* élmény kikristályosodásában, mint a buddhizmusnak. Előbbi a dolgokban, a természet elemeiben rejtőzködő szellem-lélek *(mono no ke* 物の気 és *mono no kokoro* 物の心*)* iránti magas fokú nyitottságra ösztönöz. Ily módon a szemlélő igyekszik ráhangolódni a létezők rejtett szívjárására és azzal lényegi – egzisztenciális – együttérzést

tanúsítani. Ez a lelkigyakorlat egy formája: mondhatnók tudatos együttrezgés a dolgok esszenciális természetével.

A *mono no avare* semmiképpen sem defetista, nihilisztikus elmúlástudat, hanem a szépség múlékony gyönyörűségének tudatos, felfokozott, változó mértékben melankolikus átélése. Talán éppen a két formatív hatás – *Sintó* és *buddhizmus* – ötvöződésében rejlik az ok, hogy Japán az egyedüli buddhista kultúra, amelyet a mulandóság (japán: *mudzsó*/無常) életérzésének (mudzsókan 無常感) magas fokú esztétizálása jellemez. Ekként végső soron állítható, hogy a *mono no avare* az esztétikum vallásos jellegű gyakorlata, amelyhez a művészet(ek), különösen a „japán vers" a *vaka*[2] területén minél átfogóbb ismeretek szükségesek.

A cseresznyevirág épp törékenysége és az által válhatott az *avare*-érzés ikonjává; egy gyönge szellő vagy pár esőcsöpp bármikor elsöpörheti – s ezt szépsége csúcsán, hiszen szirmai sosem fonnyadnak kocsányukra. Ezért válhatott a harcban elesett szamuráj szimbólumává is.

A mulandóság ABC-je

Az Iroha-vers tökéletes pangram, amelyben a megírása idején létező összes *kana* írásjel egyszer szerepelt. Tulajdonképpen korának „ABC" betűrendje. Keletkezését a Heain-korra (794–1179) teszik. Jellemző különlegessége, hogy milyen tartalmat kapcsolt alkotója e nyelvtechnikai eszközhöz.

Valószínűsíthető, hogy a Nirvána-szútra alábbi sorain alapul:

諸行無常 / 是生滅法 / 生滅滅已 / 寂滅為楽
Sogjó mudzsó / dzesó meppó / sómecu mecui / dzsakumecu iraku

Minden tett mulandó
minden élet pusztuló
ha teremtés és pusztulás kioltatik:
végső csend derűje marad.

は匂へど	*Iro va nioedo*
散りぬるを	*Csirinuru o*
我が世誰ぞ	*Va ga jo dare dzo*
常ならん	*Cune naran*
有為の奥山	*Ui no okujama*
今日越えて	*Kjó koete*
浅き夢見じ	*Aszaki jume midzsi*
酔ひもせず	*Joi mo szedzu*

Színes illat a virág,
és lehullik. Huss!
A mindenségben
érintetlen mi marad?
Tetten túli hegyeken
vágunk ma át: távozván
sekély álmunk elillan.
Tévelygéstől távol már.

Szei Sónagon[3]*, Kamo no Csómei*[4] *és Josida Kenkó*[5]

a középkori japán esszé megteremtői és a műfaj óriásai. Az udvarhölgy Szei Sónagontól a *Makaura no szósi*[6], Csómeitől a *Hódzsóki*[7], Kenkótól a *Curedzure gusza*[8] – a középkori Japán három nagy esszégyűjteménye.[9] Csómei idejére a kiábrándult értelmiség válasza a világrend – vélt és valós – pusztulására a társadalomból történő elvonulás, a remetelét volt. A Heian-kor többszázados békéjét a katonai elit belháborúi, illetve uralma – sógunátus – váltja fel. A végeérhetetlen szenvedés, éhínségek, tűzvészek és vérzivatar idejét a buddhisták úgy magyarázták, hogy elérkezett a hanyatlás, a *mappó*[10], azaz a törvénytelenség kora, amikor Amida Buddha segítsége nélkül lehetetlenné válik a megvilágosodás. Az elvonulók között nemcsak különféle szerzetesrendek tagjait leljük, hanem számos kiábrándult értelmiségit, akik életük hátramaradott idejét a művészeteknek és gondolatoknak kívánták áldozni. Köztük sokan szerzetesi fogadalmat tettek, ám akik mégsem, életformájukban hasonlóakká váltak ők is. Másfelől a tényleges szerzetesek között is számos művész akadt, amelyre egyik legjobb példa Szaigjó szerzetes, a vaka géniusza.

Szei Sónagon*: Párnakönyv*

1.

Tavasszal a hajnalok.[11] Ahogy a hegyre felmászik a fény, hogy halványpirosra fesse kontúrját, miközben lilás felhőpamacsok vonulnak fölötte.

Nyáron az éjjelek. Nemcsak, amikor a hold süt, de a sötét éjszakák is; szentjánosbogarak szállongnak ide-oda; még olykor is milyen szép, ha esik.

Ősszel az esték, amikor a tündöklő nap a hegylábhoz hanyatlik, a varjak visszatérnek fészkükhöz hármasával, négyesével vagy párban. Még tőlük is szebb a vonuló vadlibák csapata, megannyi pötty a távoli égen. Mikorra a nap lemegy, az ember szívét a szélzúgás és a rovarok zümmögése dobbantják meg.

Télen a korareggelek. Igazán csodás az éjjel hullott hó, ám szép az is, ha dértől fehérlik a talaj, sőt olyankor is, amikor nincs se hó, se dér, csupán meglehetős hideg van és a szolgák szobáról szobára szaladoznak felpiszkálni és faszénnel rakni a tüzet. Mennyire illik mindez az évszak érzéséhez. Ám amint dél felé jár és mérséklődik a hideg, senki nem törődik a tűzhely lángjával, így hamarosan nem marad más, csak a hamu fehér kupacai.

Kamo no Csómei: Feljegyzések a kunyhóból

(Az esszé híres bevezető paragrafusa)

Szakadatlan a folyam futása, vize mégsem ugyanaz soha; közben a csendes zugokban sodródó hab gyűlik s vész el, nem reked meg pillanatra sem. Kiváltképp így esik ez az emberrel és lakhelyével.

Tündöklő fővárosunk méltóságteli formájában kicsik és nagyok hajlékának tetői versengenek egymással a kezdetek óta, ám mily ritka az olyan, amely nemzedékek óta áll. Idén eléri a pusztulás, jövőre újraépítik; mennyire gyakori, hogy a mai kúria a holnap tanyája lesz. Nincs ez másként a lakóikkal sem. A város utcái sokasággal teltek, akár régente, ám a sokadalomból, akikkel összefutunk, mily kevés akad, akit ismertünk már ifjúságunk idején. Reggel halott, éjjel születik; örökkön ilyen az ember útja: állhatatlan, akár vízen a hab.

Josida Kenkó: Tétlen betűvetés

Kenkó a Muromacsi- és Kamakura periódusban élt, legjelentősebb műve a *Tétlen betűvetés,* amelyet már a világtól – legalábbis formailag – elvonult remeteként alkotott, s amellyel jószerével megálmodta és előfutárává vált a tudatfolyam- és az esszéírásnak. A 243 rövid fejezetből álló mű eklektikus mind tartalma, mind a szerzői attitűd tekintetében. Tanúi lehetünk, egy „buddhista remete" miként elmélkedik párhuzamosan a metafizika, ízlés, tradíció, illemtan, sőt a divat kérdéseiről. Mindezt csaknem utánozhatatlan és kifogástalan elegancia jegyében teszi, mint afféle *arbiter elegantiarum*. Három passzust közlünk itt (7, 26, ill. részleteket a 137-ből), amelyek jelen esszének is alátámasztják témáját.

7.

Ne tűnne tova az ember, mint Adasino[12] harmata vagy Toribejama füstje, de örökkétig ebben a világban időzne: minden mennyire elvesztené erejét ahhoz, hogy megindítson bennünket. Az élet legnagyobb kincse bizonytalansága. Ha belegondolunk, semmilyen élőlény léte nem oly hosszú, mint az emberé. A kérész az estet sem várja meg, a nyári kabóca nem ismer sem tavaszt, sem őszt. Milyen csodálatos lassúság érzésével tölt el akár egyetlen esztendő megélése a hibátlan derű állapotában. Ha számodra nem elegendő ennyi, akként élj bár ezer évig, mégis úgy fogod érezni, mintha egyetlen éjszaka álma lett volna. Nem élhetünk e világban örök időkig, miért várnánk, hogy a rútság kerítsen hatalmába? Mentől tovább él valaki, annál inkább elszégyenül. Meghalni, mielőtt valaki betölti negyvenedik esztendejét, így a legkevésbé visszataszító. Mihelyt meghaladja valaki ezt az életkort, mit sem szégyenkezve megjelenésén, mások társaságára vágyakozik. Hajlott korára csüng unokáin, és még hosszabb életért fohászkodik, hogy láthassa őket virágzani. Mind mélyebben belefeledkezik a földi vágyakba, lassanként úgy vész el érzékenysége a dolgok szépsége iránt: mily szánalmas állapot ez!

26.

Mikor a hónapokra s évekre emlékezem, amikor közel álltam valakihez, akinek érzelmei elsorvadtak, akár a cseresznyeszirmok, amelyek már szétszóródtak a szél feltámadása előtt; most is minden szavára emlékezem, annyira megindítottak régen, és amikor belátom – ahogy ez szokásos ilyenkor –, amint lassanként elszivárog világomból: akkora szomorúság kerít hatalmába, amely még a holtaktól való elválásnál is óriásabb…

むかし見し妹が垣根は荒れにけり茅花まじりの菫のみして

mukasi misi / imo ga kakine va / arenikeri / cubana madzsiri no / szumire no mi site

Rég vizitált hölgy.
Roggyanó bambuszsövény
hol lakja állott.
Itt-ott írisz tarkállik
a szapora gaz között.

137.

Csupán teljes nyíltukban szemléljük a cseresznyevirágot, vagy a holdat, amikor felhőtlen? Holdvilágra vágyakozni, miközben bámulod az esőt, vagy leengedett spaletta mögött észrevétlen engedni a tavaszt elmúlni – effélék a valóban megindító dolgok. A virágzani készülődő ágak, vagy lankadt virágokkal hintett kertek méltóak igazán csodálatunkra. Vajon azok a ver-

sek, amelyeknek tárgya: „Cseresznyevirágot indultam szemlélni, ám már lehullottak” vagy „Akadályoztatva, hogy a virágokig eljussak” alacsonyabb rendűek az ilyennél: „Virágnézőben”?

… minden dolognak indulása és végződése különleges. Vajon férfi és nő szerelme azokat a pillanatokat jelentené csak, amikor karjukba zárják egymást? A férfi, aki beteljesületlen szerelmén bánkódik, aki megsirat üres fogadkozásokat, hosszú őszi éjszakákat tölt magányosan, aki engedi távoli egekbe vándorolni gondolatait, aki a múltat áhítja romos kunyhóban – ilyen ember ismeri igazán, hogy mit jelent a szerelem.

1 A 18. századi irodalomtudós alkotta terminus, amelyet a Gendzsi-regény tárgyalása során alkalmazott. Olyan jelenségekhez kapcsolt szívbemarkoló. empatikus érzésekre utal, amelyeket az ember a szemével lát, fülével hall, vagy kezével érint. Mélyen átérezvén a tapasztalt jelenség múlékony szépségét, akaratlanul felkiált: „áááh”. A ‚mono’ (物) jelentése ‚dolog’, tehát a dolgokban jelenvaló ‚áááh’.

2 A költemények műfaja a klasszikus japán vers, a vaka和歌 amely öt sorból áll a következő szótag – mora – képletben: 5-7-5-7-7. A vaka kezdetei a 8. századra tehetők, első nagy gyűjteményük a Manjósú e század derekán készült. Ebben mintegy 3500 vakát jegyeztek fel. 905 és 1433 között császári rendeletre 21 antológiát állítottak össze; jelentőségét tekintve ezek között a 905-ben kompilált Kokinsú[2], illetve az annak háromszáz éves „születésnapjára” datált Sinkokinsú a legfontosabbak. A klasszikus korban alkotott 31 morás költeményeket egyszerűen vakának nevezték, a később keletkezetteket, hogy elkülönítsék az egyéb versformáktól, tankának 短歌. Komacsiék vagy Szaigjó idejében vakának mondták, s akadémiai körökben költeményeiket a mai napig így nevezik. Bővebben l. Tükröződések, Villányi G. András, Scolar Kiadó, 2011.

3 清少納言 966?–1025?

4 鴨長明 1155?–1216

5 吉田兼好 1284–1350

6 Makura no szósi枕草子

7 Hódzsóki 方丈記

8 Curedzure gusza 徒然草

9 Nippon szandai dzuihicu日本三大随筆

10 末法

11 Figyelemre méltó, hogy a kötet a négy évszak leírásával kezdődik!

12 Adasino és Toribejama: kiotói temetők voltak. A harmat múlandóság jelkép, míg a füst az utóbbi temetőben végzett halottégetésre utal.

VILLÁNYI G. ANDRÁS

A búcsúvers – dzsiszei[1]

A lét illékonyságának végső frázisa a búcsúvers, amelyet szerzője olykor halálos ágyán fogalmazott, ám nem feltétlenül, hiszen voltak, akik életük során akár többet is írtak. Nem volt ismeretlen műfaj a Távol-Kelet más országaiban sem, ám igazán buja talajára Japánban talált, ahol leggyakrabban *vaka*ként nyert kifejezést, bár ölthette a *kansi* 漢詩, azaz a kínai mintára, kínaiul írott vers formáját, ahogy főleg az Edo-korszaktól *haiku*ként vált gyakoribbá.

Az egyik legrégebbi ismert japán *dzsiszei* Ócu herceg (663–686) búcsúja, akit koholt vádak alapján *szeppuku* elkövetésére kényszerítettek.

ももづたふ磐余の池に鳴く鴨を今日のみ見てや雲隠りなむ
momodzutau / ivare no ike ni / naku kamo o / kjó nomi mite ja / kumo ga kurinan

Ivare tónál[2]
eztán sosem látom már
a vadkacsákat
kiáltozva elszállni.
Felhőbe veszek én is.

Három dzsiszei: két vaka és egy haiku

Szaigjó szerzetes (1118–1190) vakája a fordító két megközelítésében:

風になびく富士のけぶりの空に消えて行方もしらぬわが思ひかな
kadze ni nabiku / Fudzsi no keburi no / szora ni kiete / jukue mo siranu / vaga omoi kana

I.

Szélbe simuló
Fudzsi gomolyfüstjeként
ég nyeli majd el
nyomtalan szertefoszló
fel-felizzó álmaim.

II.

Szélbe hajlított
füstgomoly a Fudzsiról,
égi semmibe
foszló: ám ki sejtheti
izzó vágyam nyughelyét?

A fenti költemény oly rejtelmes, mintha kristálygömb belsejéből kívánnánk kimarkolni egy ködszerű fantomot. Kristálygömbből, ami az abba merülő ember rejtett álmait, vízióit tükrözi. Szaigjó egyik kedves vakája, gyakran sorolják a búcsúversek közé, természete éppen e gömb látomásaihoz hasonló: illanó, akár a kozmosz vándorléte. A keleti országrészben írta, ahová vallásos zarándoklat vezette. Szellemi és korporális pozíciójának vallási célú „csavargás” – vándorlás – adott keretet. Ennek az állapotnak tükreként a versben sem lelhetünk pillanatnyi mozdulatlanságot, állandóságot. Mozog benne és vele minden, akár az örvény spirálján, ami a vízió kristálygömbjében kavarog. A forgatagot a vaka szintaxisa hangolja. A Fudzsi füstje, miként a szerző életfogytiglani szenvedélyei (*bonnó* 煩悩)[3] nem könnyen simulnak elmúlásba. A szintaxis elemi ereje jajongó táncra kényszeríti őket lét és nemlét határán. A „szélbe simulás”-ról az első sorban hallunk, azonban a „Fudzsi gomolyfüstje” (2. sor) nem az egyetlen dolog, ami engedni kényszerül. Az utolsó sor izzó álmaival együtt kell megadnia magát, amelynek az azt megelőzőek jelzői mellékmondatává válnak. A szerkezet segít a fokozatos eltűnés érzékítésében is, ami lökésekben vagy hullámokban történik, igazodván az emberlélek kitapinthatatlan mozgolódásaihoz: ellenálláshoz és megadáshoz. Mindazonáltal érezhető, hogy a klimax pontjain nincsen ellenállás: a megadás és a belesimulás békéje tölt be mindent. Az életút hosszadalmas csavargásainak purgatóriumában a költő szenvedélyei végül könnyűvé lesznek, füstszerűen áttetszővé válnak: éretten, hogy egyesüljenek a szeles éggel és szétfoszoljanak ürességében, ami további utalás a zarándoklat végső céljára, a Nirvánában történő feloldódásra.

Az eredmény nem tölti el alanyát ujjongó eksztázissal. Csupán a végleges feloldódás felismerésére történik utalás. Szaigjó, a halandó megpillantja metamorfózisát az életen, s halálon túli buddhaságban. Az anyagi világ vonzóan szép formáihoz „bűnösen” ragaszkodó Szaigjó – a Fudzsi égő gyomra, s az abból felszakadó füst az ember tisztátalan vágyainak (煩悩 – *bonnó*) metaforája – megpillantja a formákon túli Szaigjót, amint elvész a mondhatatlanban.

Macuo Basó (松尾 芭蕉) (1644–1694) híres haikujával érdemes összehasonlítani ezt a vakát. Mivel Basó mestert és példaképet látott nagy elődjében, csaknem biztos, hogy az alanti haiku utalás is a Fudzsi-vakára.

旅病んで夢は枯野をかけ廻る
tabi ni jande / jume va kareno o / kakemeguru

Betegen az úton:
cserepes mezők felett
álmok bolyongnak.

Mindkét költemény kerete az utazás, hűen a kulturális tradícióhoz: zarándoklat, amely összeköti az egyén vallási progresszióját az esztétikaival. Amennyiben magát az életet útnak tekintjük, annyiban az abban történő zarándokútnak foglalata, amely viszont tükre annak, amiképp e költemények/nek is. Mint tükörben sokszorozott tükörképek, úgy vezetnek utak a lét nagy útján. Mivel mindkét szöveg az élet legvégén – az utolsó úton, a halál közvetlen közelségében – fogant, aligha vélhető, hogy a számvetés szándéka hiányzott.

A füst – bűnös vágy = felizzó álom – és Basó álma koherensek, akár egy megfoghatatlan szépség képzeteiként, akár a szerzők természetfeletti szépségben átfestett szíveként. Tény, hogy Basó tűnődött, ne használja-e inkább a *jumegokoro* (夢心) szóösszetételt, ami körülbelül álmodozó, de tévelygő szívet is jelenthet. Mindkét szövegben kivehető a szerzői elkülönülés a leírás tárgyától. Szaigjó szemléli, amint a füst és szenvedélyei eltűnnek az ég mélységeiben. Basó is így tesz, ám az ő álmai nem hajlandók szétfoszlani. Ezáltal az előbb említett tárgyilagosság sivár, monokróm fájdalomba olvad, a haldokló nem képes kiszabadulni a téli mező végeérhetetlen labirintusából. Álma végtelenül rója monoton köreit; reménytelennek látszik a Nirvána üdve.

Ono no Komacsi[4] (小野小町 cca. 825–900)

あはれなりわが身のはてやあさみどりつゐには野邊のかすみとおもへば
avare nari / vaga mi no hate ja / aszamidori / cui ni va nobe no / kaszumi to omoeba

Beléborzongtam
létezésem határán
a fakó kékség.
Vélhetően pára a
kertek lebbenő végén.

Komacsi versének kozmosza a buddhai tan esszenciális, abszolút üressége: a „semmi", amelyet emberpróbáló feladat „valami"-vel megrajzolni. Komacsi vélhetően teste elhamvasztásának halványkék füstjére gondol, amely a múlékonyságot ugyancsak gyakorta szimbolizáló pára illékonyságával oszlik el a végtelen, teretlen térben. A vaka jelezte semmi világával szembekerülő szubjektum létezését veszíti a vershártyán belül tátongó űrben.

A műfaj néhány híresebb verse

Muraszaki Sikibu

世の中を　なに嘆かまし　山桜　花見るほどの　心なりせば
jo no naka o / nani nagekamasi / jamadzakura / hana miru hodo no / kokoro nariszeba

E világ során
mi oka keseregned?
Hegy sziromdíszben:
szíved hozzá igazítsd
ennél is röpkébb léted.

Idzumi Sikibu (和泉式部) X. sz. Muraszaki Sikibu kortársa

暗きより暗き道にぞ入りぬべき遥に照せ山の端の月
kuraki jori / kuraki micsi ni dzo / irinubeki / haruka ni terasze / jama no ha no cuki

Sötétből jőve[5]
óhatatlan sötétebb
ösvényt kell járnom.
Bő sugárral világítson
távoli ormok Holdja.

Szami no Mandzei (沙弥満誓)

世の中を何にたとへむ朝ぼらけ漕ぎ行く舟の跡の白波
Jo no naka o / nani ni tatoen / aszaborake / kogijuku fune no / ato no siranami

Ezt a világot
mihez hasonlítanám?
Hajnalhasadtán
távolba úszó hajó
nyomán pötty fehér hullám.

Taira no Tadanori (平忠度) (1144–1184)

行きくれて木の下かげを宿とせば花やこよひの主ならまし)
Yukikurete / ko no sita kage o / yado to seba / hana ja kojoi no / arudz si naramasi

Rám sötétedvén
egy fa alatt az árnyast
hajlékul veszem.
Végső vendégségben
virágokkal egyedül.

Óta Dókan (太田道灌) (1432–1486)

かかる時さこそ命の惜しからめ かねて亡き身と思い知らずば
Kakaru toki / sza koszo inocsi no / osikarame nakimi to / omoisiradzuba

Mindeddig ha nem
értettem volna már hogy
régtől holt vagyok:
szívem gyászt öltene tán
éltem hirtelen végén.

Szen no Rikjú (千利休)[6] (1522–1591)

人生七十力囲希咄吾這寶剣祖佛共殺 堤る我得具足の一太刀今此時ぞ天に擲つ

Hetven év élet
sshh... szatori nemes kardja
Levágjuk Buddhát.
Miként összes ősöm:
égbe szórlak szablyám!

Dókjo Etan (道鏡慧端) (1642–1721)

Halálárnyékban[7]
szót ejteni kínzó súly.
Elmondom hát mondatlan
elfogyott az út
nincs ösvény tovább.

Josza Buszon 与謝 蕪村 (1716–1784)

白梅に明くる夜ばかりとなりにけり
shira ume ni / akaru jo bakari / to narinikeri

Immár fehér lesz:
szilvavirág virradat
minden éj vége.

Rjókan Taigu (良寛大愚) (1758–1831)

極楽に わが父母は おわすらむ 今日 その膝元へ 行くと思えば
gokuraku ni / vaga csicsihaha va / ovasuran / kjó hidzamoto e / iku to omoeba

Fenn a mennyekben
együtt apám s anyám
hogy is feledném?
Térdüknél guggolhassak
útnak indulok máma.

良寛に辞世あるかと人問はば南無阿弥陀仏といふとこたへよ
Rjókan ni / dzsiszei aruka / to hito tovaba / Namu Amida Bucu / to iu to kotaejo

Ha kérdik tőled
a Rjókan dzsiszeit írt-e?
Mondd, ezt üzeni:
Namu Amida Bucu
Namu Amida Bucu.[8]

裏をみせおもてをみせて散るもみぢ
Ura o misze / omote o miszete / csiru momidzsi

Fonákot mutat
majd színét is mutatja
egy hulló levél

Bokuszui (墨水) (?–1914)

辞世など残雪に香もなかりけり
Dzsiszei nado dzanszecu ni ka mo nakarikeri

Egy búcsúverset?
Az elillanó hónak
semmi illata.

Misima Jukio (三島由紀夫) (1925–1970)[9]

益荒男がたばさむ太刀の鞘鳴りに 幾とせ耐へて今日の初霜
maszurao ga / tabaszamu tacsi no / sajanari ni / ikutosze taete / kjó no hacusimo

Hőslelkű férfi[10]
hagyta menni füle mellett
az évek során
kardja hüvelyzörgését.
Ma friss havon hagy nyomot.[11]

Fudzsimura Miszao (藤村 操) (1886–1903)[12]

巌頭之感
悠々たる哉天壌、遼々たる哉古今、五尺の小躯を以て
此大をはからむとす。ホレーショの哲學竟に何等の
オーソリチィーを價するものぞ。萬有の
眞相は唯だ一言にして悉す、曰く、「不可解」。
我この恨を懷いて煩悶、終に死を決するに至る。
既に巌頭に立つに及んで、胸中何等の
不安あるなし。始めて知る、大なる悲觀は
大なる樂觀に一致するを。

(明治36年 5 月22日)

Óriás világ!
Akár idejének határa nincsen.
165 centinyi lényemhez mérni reméltem.
Mire jut Horatio filozófiája végül?
Egy igazság van: bármely tény felfoghatatlansága.
Gyötrelem e kétség; készen állok halálra.
A Kegon zuhatag ormán bizonytalanságom oda.
Szívemben fény gyúlt: nagy ború és derű azonossága.

(1903. 05. 22.)[13]

1 辞世
2 A cikkben szereplő összes fordítás Villányi G. András munkája.
3 Jap. buddhizmus: bűnös vágyak, szenvedélyek, amelyeknek külső manifesztációja a füst, belül a vulkáni tűz. Az ember lelkében dúló tisztátalan vágyak metaforái.
4 Komacsi a korai Heian-korszak egyik legjelentősebb költője, a Hat Halhatatlan Géniusz egyike – valamint a japán női szépség örökös ikonja, a szerelmi hév és fájdalom megtestesítője, kétségtelen, hogy ma a legismertebb a hat között. Érzékenysége, látásmódja, az alakját körüllengő legendák kitörölhetetlen nyomot hagytak a japán irodalom, sőt a társművészetek, mint a dráma, a zene, a fametszetek korpuszán is. (A Kokinsúban – császári antológia, i. sz. 905 – kiemelik elődeik közül a hat legmegbecsültebb költőt: Komacsi volt köztük az egyedüli nő. A 11. században a jeles költő és kritikus, Fudzsivara Kintó összeállította a Harminchat Halhatatlan Géniusz listáját – *Szandzsúrokkasen*三十六歌仙 –, amelyben Komacsin kívül négy hölgy kapott helyet. Bővebben Komacsiról lásd: Villányi G. András: Ono no Komacsi: a 9. századi Japán szépsége. In: Új Forrás 2016/5.
5 Az első két sor a Lótusz Szútrára utal: „Sötétből sötétbe visz az út."
6 Rikjú a teaszertartás nagymestere volt, erős befolyással Tojotomi Hidejosi sógunra, ám részben máig ismeretlen okból annak utasítására rituális öngyilkosságot kellett elkövetnie hetvenéves korában. Búcsúversét kardjának címezte a Mester.
7 Ez kínaiul írott *kanbun* vers.
8 A buddhista Dzsódo és a Dzsódosin szektában kántálják Amida Buddha nevét, hogy újjászülessenek Sukhavatiban Amitabha Nyugati Paradicsomában. (Ez a vaka nem követi a metrikai szabályokat.)
9 Misima ezt a vakát a saját öngyilkosságául szánt császári restaurációt célzó puccsa napján tette közzé 1970. november 25-én. A sikertelen felkelés után harakirit követett el.
10 益荒男 - *maszurao* kb. határozottan, egyenesen férfias. Edo-kori irodalomtudósok szembeállították a Manjósú-korszak férfias kifejezésmódját, *maszuraoburi* (益荒男振り), a Kokinsú idejétől elterjedt ‚feminin' hangvétellel (*taojameburi* 手弱女振り).
11 A sintóban a kotodama sinkó (言霊信仰) szerint a dolgoknak, tárgyaknak lelkük van. A busidó Japánjában különösen érvényes ez a fegyverekre, közöttük is jelesül a katanára (刀 kard)). A hüvelyében csörgő kard a pengeszellem elégedetlenségére utal, arra, hogy dologidőben tétlenségre lett kárhoztatva. A friss hó eme napján „hős férfiak" tesznek eleget fegyverük óhajának.
12 Fudzsimura régi szamuráj család sarja, tizenhét évesen a tokiói Császári Egyetem előkészítő iskolájában filozófiát hallgatott. Szerelmi bánat miatt öngyilkosságot követett el, az esetről Nacume Szószeki is megemlékezett Kuszamakura (草枕) Fűpárna c. könyvében (1906).
13 A Kegon vízesésnél egy fán hagyott búcsúverse.

VILLÁNYI G. ANDRÁS

Basó

Basó nem csak az Edo-kor és Japán, de a világirodalom halhatatlanjainak egyike. Kultúrtörténeti jelentőségéről, a haiku műfaji kibontakozásának lényeges állomásairól – amelynek oroszlánrésze kapcsolható személyéhez –, irodalomelméleti fejtegetéseiről könyvek százait írták; nem feladatunk és nincs módunk áttekintő összegezésre. Verseivel elsőként angolul ismerkedhettem meg és az átültetésekkel kapcsolatban lassan megtapasztaltam, hogy többnyire lényegbevágó félreértés formálja a Mestert illető fordítói percepciót. Haikuja jobbára elveszíti jellegzetes élét, mintha japán kardacélból szösszentenének távol-keleti szuvenírt. Ezt a fordítói attitűdöt feltehetően az a Japánnal kapcsolatos általános téveszme formálja, hogy ott a dolgok egzotikusan kellemdúsak, az emberek kifogástalanul udvariasak, és általában minden mosolygósan, idillin muzsikál – ekként mi sem természetesebb, hogy a haikut is a japán kellem inci-finci tömörített frázisának képzeljük.

Nos, nem szabad elfeledni, hogy a képlet messzemenően nem ilyen egyszerű. Nem célunk és nem is térhetünk ki véresnél véresebb polgárháborúk, szamurájok és kamikázék, mészárlások, harakiri és tinédzser öngyilkosságok számadataira, bizonyítandó a japán lélekre igencsak jellemző hajlíthatatlan keménység jelenlétét. Ám fontos arról szólnunk, hogy verselésük tekintetében az Edo-kori irodalomkritika megalkotta a *maszuraoburi* (益荒男振り) és a *taojameburi* (手弱女振り) elméletet, amelyre a *dzsiszei* kapcsán kitértem már. Saját – szubjektív – versolvasói véleményem szerint számos szerzőnél éppen a kettő együttes léte okozza a nélkülözhetetlen drámai feszültséget, sőt a különlegesen kifinomult egyensúlyt a már-már szentimentálissá váló túlérzékenység és a művészetek gyakorlásához önmagában ugyancsak aligha alkalmas, jéghidegen precíz kiszámítottság között. Basó pompás példa arra a nőiesnél is bársonyosabb érzékenységre, amit egy Iga Ueno-i ex-szamuráj gránitkeménységével ötvöz életében, gondolatiságában és kivált haikujában. Olyasféle tűélesen exponált antagonizmus ez, amely létesszenciája a legtöbb jó haikunak. Csupán tizenhét mora jut a teljesség megragadására, akár egy látszólag jelentéktelen momentum vagy életkép leírásával. Nincs helye sem töltelékszavaknak, sem hamiskás érzéseknek, édeskedésnek. A teljesség ellentmondásokból és meghaladásukból épül. A szöveg a benne szereplő szavak értelmét messze meghaladó meta-üzenetet kell hogy sugalljon (*jodzsó* 余情), ezt Basó is hangsúlyozta, amiként előtte számosan a japán kritikatörténetben.

Tekintsünk meg két haikut a Mester remekei közül:

古池や蛙飛びこむ水の音
Furu ike ja / kavadzu tobikomu / midzu no oto
(régi/öreg // tó // partikula // béka // v.mibe beugrik // víz // birtokos partikula // hang)

Ős öreg tóba
magát veti egy béka:
csobbanó vízhang.
(1686)

Basó meglehet leghíresebb haikuja, egyike a legkevésbé poétikusaknak és legnehezebben fordíthatóknak. Az állítás utóbbi részét különösen indokolja, hogy az európai verselésben nem szoktuk meg a verbális önmegtartóztatás ennyire kínzón dísztelen pucérságát, a versszöveg a-poétikusságát. Ez a tizenhét szótag még a hagyományosan minimalista Japánban is ostromolja a befogadói határokat, ami részben okává válhatott elhíresültségének. Sokan tettek róla, hogy a keserű pirula könnyebben menjen le a torkokon. Így gondolhatta Kosztolányi is:

Tó

Öreg halastó szendereg a langyos
Magányba némán... Most beléje cuppan
Loccsanva, egy loncsos varangyos.

Nem tisztünk Kosztolányi műfordítói kritikája, ám tény, hogy versiké jének kevesebb köze aligha lehetne az eredetihez. Ha elképzelnénk átültetve japánra, aligha feltételezhetnők, hogy bármely értékéért akár ismertté, sőt híressé válhatna. Ám a fordítás szecessziós locsogása jól mutatja, menynyire nehéz lett volna a japán vers kopár eszköztelenségét megemészteni akkoriban. Mára – hála a globalizációnak is – ezen feladat, bár nem könnyű, mégis lényegesen egyszerűbb.

A haiku fonetikus olvasata alatt közöltük a nyersfordítást, így bárki könnyebben képet alkothat a textus milyenségéről. Illetve a mora/szótagszám-feltételek ismeretében próbálkozhat saját változat létrehozásával. Ehhez azonban nem elegendő a szavak jelentésének szótári ismerete, hiszen érteni kell, pontosabban: szükséges valamennyire tisztában lenni azzal a kulturális, vallásfilozófiai – ekként folytathatnánk – kontextussal is, amelynek terébe ezek a szavak, s a képek becsobbantak.

Az öreg tó az időtlenséget jelöli, valamit, ami mintegy a végtelenség hátterét nyújtja; szembeállít a véges múlandóval. Az illékony létű, „fiatal” és a tóhoz hozzáöregedni sohasem képes: egy béka, amely ebben a haikuban igei dialógust (bele-*ugrik*) indít az őt körbevevő univerzummal, jelesül a tóval. Bármily kicsiny és jelentéktelen is a béka jelen-léte a vén tóéhoz

képest, utóbbi nem teheti, sőt képtelen az aktust válasz nélkül hagyni. Amiként ítéletmentesen visszatükrözi a hold ráeső sugarait, akként reflektálja a béka mozdulatát is. Béka és tó duettjének a hangja – egy csobbanás – megrezegteti a mindenséget, miközben a tó minden irányába hullámgyűrűk tömegét indítja. Mérhetetlenül fontos filozófiai diskurzus hallgatójává válik a befogadó, hiszen tizenhét mora keretében részt kap a buddhai alaptanításból. Ok és okozat, valamint minden létező összekapcsoltságának törvénye éppen a 21. századi olvasó elméjében csobbantja a gondolat és az érzések el nem ülő, csupán folyamatosan átalakuló hullámait.

閑さや岩にしみ入蝉の声
Sidzukesza ja / iva ni simiiru / szemi no koe

Simuló csendben
sziklát is átszúró
kabócasírás.
(1689)

Ez a haiku is jól tükrözi a fent mondottakat. A végtelent a parányival, a végessel állítja szembe. A mindent elnyelő primordiális csendben, amely maga lehet a semmi – *kú* 空 –, egy szikla keménységével néz farkasszemet a kérészlétű bogár: egy kabóca. Nem pusztán azonos síkon, palettán egzisztál vele – mert odahelyezték –, hanem parányi léte teljes heroizmusával szembeszegül. Magasan zengő énekkel. És a szikla megroppan, a mulandó hang keresztüldöfi a hozzá képest gigászi múlhatatlant.

Ilyen lélek Basóé és a basói haikué: „nőies” hiperérzékenység gyémántkemény, „macsó” magon – a *maszuraon*. Nem jut helye édeskedésnek.

Basó-átültetések

石枯て水しぼめるや冬もなし
Isi karete / midzu sibomeru ja / fuju mo nasi

Hervadt kövek közt,
lohadt vizek csorgása:
tél sincs valahogy.
(1680)

海くれて鴨のこゑほのかに白し
Umi kurete / kamo no koe / honoka ni sirosi

Sötétlő tenger.
Vadkacsák rikoltása:
halványan felfehérlik.
(1684)

瓶わるゝ夜の氷のねざめ哉
Kame varuru / jo no kóri no / nedzame kana

Megroppant korsó:
az éjszaka jegére
felpattant szemem.
(1686–87)

こがらしや頬腫痛む人の顔
Kogarasi ja / hoho bare itamu / hito no kao

Fagyos téli szél:
fájdalmasan duzzadtak
az emberarcok.
(1690)

しほれふすや世はさかさまの雪の竹
Siorefuszu ja / jo va szakaszama no / juki no take
(Hóról: valakinek, aki elvesztette gyermekét)

Súlytól hajlottan,
fejtetőn áll a világ:
hó ül a nádon.
(Cca. 1666)

初霜や菊冷初る腰の錦
Hacu simo ja / kiku hieszomuru / kosi no vata

Itt az első dér.
Elfagyó krizantémok,
sál a derékon.
(1690)

行雲や犬の欠尿むらしぐれ
Juku kumo ja / inu no kakebari / murashigure

Vonuló felhő
kutyaként permetezi:
az őszi esőt.
(Ca. 1680)

なに喰て小家は秋の柳陰
Nani kúte / koie va aki no / janagi kage

Mit esznek vajon
kopott fűzárnyak alatt
a csöpp kunyhóban?

秋深き隣は何をする人ぞ
Aki fukaki / tonari va nani o / szuru hito dzo

Ősznek a mélye:
vajon amott a szomszéd
mit csinál, hogy él?
(1694/09/26)

此秋は何で年よる雲に鳥
Kono aki va / nan de tosi joru / kumo ni tori

Ezen az őszön
valahogy aggság ront rám.
Felhő madara.
(1694/09/26)

胡蝶にもならで秋ふる菜蟲哉
Kocsó ni mo / narade aki furu / namusi kana

Lepkévé nem vált
az elagguló ősszel:
egy pille csupán.
(1689)

見るに我もおれる計ぞ女郎花
Miru ni ga mo / oreru bakari dzo / ominaesi

Csak rápillantok
s érzem kicsi vagyok:
sárga loncvirág
(1676)

しら菊の目にたてゝ見る塵もなし
Siragiku no / me ni tatete miru / csiri mo nasi

Fehér krizantém
akárhonnét szemlézzem:
oly makulátlan!
(1694)

菊の香や奈良には古き仏達
Kiku no ka ja / nara ni va furuki / hotoketacsi

Krizantémillat:
Narában tömérdek
ősöreg Buddha.
(1694)

朝茶のむ僧静也菊の花
Asza csa nomu / szó sidzuka nari / kiku no hana

Teázás reggel,
elhalkult szerzetesek:
nyit a krizantém.
(1690–91)

風色やしどろに植る庭の萩
Kadze iro ja / sidoro ni ururu / niva no hagi

Szeleket fest át
a szanaszét ültetett
bokorhere raj.
(1694)

色付や豆腐に落て薄紅葉
Irodzuku ja / tofu ni ocsite / uszu momidzsi

Színe mint mélyül!
Tofura hullott, őszi,
fakó levélke.
(1678)

文ならぬいろはもかきて火中哉
Fumi naranu / iro va mo kakite / kacsú kana

Nem szóvirágok!
Elenyésznek színei:
lángok közt avar.
(1675 előtt)

床に來て鼾に入るやきりぎりす
Toko ni kite / ibiki ni iru ja / kirigiriszu

A fekvőhelyen
tücsökcirpelés olvad
a horkolásba.
(1694)

白髪ぬく枕の下やきりぎりす
Siraga nuku / makura no sita ja / kirigiriszu

Ősz szőrszálakat
tépdesek. A párnánál
egy tücsök hangol.
(1690)

よの中は稲かる頃か草の庵
Jo no naka va / ine karu koro ka / kusza no iori

Kinn a világban
épp a rizst takarítják?
Remetekunyhóm.
(1685–87)

俤や姥ひとり泣く月の友
Omokage ja / uba hitori naku / cuki no tomo

Megkísért egy arc:
vénasszony sír magában.
Holdnak barátja.
(1688)

牛部屋に蚊の聲よはし秋の風
Usi beja ni / ka no koe jovasi / aki no kadze

Az istállóban
gyöngülő szúnyogdöngés:
őszi szél támad.
(1691)

物いへば唇寒し龝の風
Mono ieba / kucsbiru szamusi / aki no kadze

Bármit mondanék
odafagynak ajkaim:
őszi szélroham.
(1691)

見送りのうしろや寂し秋の風
Miokuri no / usiro ja szabisi / aki no kadze

Búcsúzás után
az őszi szél magánya
hátunkon sziszeg.
(1690–91)

此道や行く人なしに秋の暮
Kono micsi ja / juku hito nasi ni / aki no kure

Erről az útról
elvesztek az utazók:
őszi alkonyat.
(1694)

野ざらしを心に風のしむ身哉
Nodzarasi o / kokoro ni kadze no / simu mi kana

Réten hervadt csont.
Szívembe egy szél repeszt:
beleborzongok.
(1684)

夏草や兵共がゆめの跡
Nacukusza ja / cuvamono domo ga / jume no ato

Nyári fű csörög:
harcosok álmaiból
ez maradt csupán.
(1689)

夕顔や酔てかほ出す窓の穴
Júgao ja / jóte kao daszu / mado no ana

Fehér tökvirág.
Ittas arcát mutató
nő egy ablakban.
(1693)

頓て死ぬけしきは見えず蝉の聲
Jagate sinu / kesiki va miedzu / szemi no koe

Nemsoká meghalsz –
semmi jel nem mutatja.
Kabócazúgás.

vagy:

Nemsoká meghal.
Mégse mutatja jelét.
Kabóca hangol.
(1690)

城あとや古井の清水先問む
Siro ato ja / furui no shimidzu / madzu tovan

Egy vár romjai:
forrásának friss vize
ősidőkről regél.
(1688)

雲の峯いくつ崩れて月の山
Kumo no mine / ikucu kudzurete / cuki no jama

Csúcsain felhők
szakadnak foszlányokra:
holdsütött hegyek.
(1689)

衰や歯に喰あてし海苔の砂
Otoroi ja / ha ni kui atesi / nori no szuna

Korom hangja zúg:
fogaim közt homokszem,
tengeralgából.
(1691)

CSIKAMACU MONZAEMON

A tambai Jószaku éji dala

Dzsórurijáték három részben

Szereplők:[1]

NARRÁTOR
SIRABE, JURUGI TAMBAI NAGYÚR LEÁNYA
HONDA JAZAEMON
SIGENOI, FŐDAJKA
SZANKICSI, HAJTÓ (11 ÉVES)
VAKANA, FELSZOLGÁLÓNŐ
BUNZA, GENGOZA, SZAMURÁJOK
CSELÉDLÁNYOK
UDVARHÖLGYEK
SZOLGÁK
DATE NO JÓSZAKU, 31 ÉVES
ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
KOMAN, 21 ÉVES
KODZSORÓ, KOJOSI, VIDÉKI ÖRÖMLÁNYOK
HACSIZÓ ISIBÉBŐL
SZADZSI, FOGADÓS, KOMAN GAZDÁJA
FOGADÓSNÉ
A KÖZSÉGI ELÖLJÁRÓSÁG VEZETŐI
SZAGISZAKA SZANAI
KERESKEDŐK
ELLENŐRÖK
ÉJJELIŐR
AZ ÚTÜGYELET VEZETŐJE
ŐRÖK
A SZAMURÁJOK VEZETŐJE
ELSŐ FUTÁR
MÁSODIK FUTÁR

ELSŐ RÉSZ

Történik Jurugi nagyúr várában délelőtt tíz óra körül.

Első jelenet

A kisleány szeszélye

NARRÁTOR *Ó, áldassék az uraság magja,*
termékenysége határtalan.
Bensejéből tízszer tízezer élet sarjadjon!
Tamba várában dübörög a dob.
Jurugi uraság leányát dicséri,
Jurugi lányát, a szép Sirabét.
Sirabe anyja szolgáló a várban,
fürdőhöz, teához a vizet forralja.
Forrón lobogott egykor szerelme lángja is,
s gyermeke, Sirabe, a vár úrnője lett,
örökös úrnő Tamba tartományban.

Sirabe még csak tízesztendős, de már az udvari dámák díszes kimonóját hordja, s hullámos hajában ott csillog az aranyszalag, amellyel először fonják be a lány fürtjeit, ha eladósorba kerül.

Nemes vonásai, sudár termete híres messze földön.
Nemsokára hosszú útra indul.
Napkeletre várják, Edo városába,
ahol hamarosan új otthonra talál
a hatalmas uraság, a nagy Iruma palotájában.

Előbb fogadott lány lesz, így ígérték,
aztán, mire a bimbóból virág fakad,
világszép menyasszony válik majd belőle,
s Iruma fiának fogad ott örök hűséget.

Hogy a hosszú úton bántódás ne érje,
szamuráj hadsereg jött érte Edóból.
Élükön vezérük, minden harcos ura,
az, kinek évi zsoldja ötezer koku[2] rizs!
A lány egészségét tudós gyermekorvos óvja.

De lássuk csak tovább, vajon milyen a pompás kíséret,
hercegnőhöz méltó hírben, dicsőségben.
Két magas rangú udvarhölgy, két udvari dajka
őrzi majd a kislányt a kalandos úton
mindig készen arra, hogy kívánságait teljesítse.

Ragyogó szépségű kis- és középrangú udvarhölgyek
ülnek a hintókban végeláthatatlan.
A kézi hordozású hintók teljes díszben
várják az indulást, számuk pedig négyszáznyolcvan.
A kincsektől már most roskadoznak.
Gondos kezek színültig megrakták
arannyal, ezüsttel, ritka drágakővel,
korallfüzérekkel, acháttal, rubinnal.
Egy másik hintó tele színpompás ernyővel,
kecses nyelük igazi mestermunka:
arannyal, ezüsttel díszített lakkfestés.
A következő hintó vajon mit rejteget?
Hosszú, díszes karddal rakták tele,
melyeknek nincs párja széles e világon:
markolatjuk, hüvelyük arannyal kiverve.

Ezután hintók hosszú sora gyönyörűbbnél
gyönyörűbb mintájú finom anyagokkal,
mind divatos kelme!
A bálákat pedig darumintás,
tavirózsás szalagok övezik.
Majd ládák következnek, rajtuk értékes takarók,
mindegyiken ott a császári címer:
a pompás császárfa. S parányi nyulacskák,
foguk között virágzó cseresznyeág.
A hintók mellett fényes nyeles lakkdobozok
sorakoznak, átkötözve málnaszín zsineggel.
A díszes csomó a sok fekete dobozon,
mint nyíló pünkösdi rózsa virít.

Minden holmit többször is alaposan ellenőriztek, tüzetesen átvizsgáltak. Már előre kifizették a postakocsik váltott lovait, hogy a különféle szebbnél szebb konyhai edényt, drága porcelánt kosarakban elszállítsák. Még a hajtók kiválasztására is gondot fordítottak; a költség nem számított. S lám, a harminc dalia hangja szebben cseng, mint az arany, daluk messze hangzó.

Már jó előre kijelölték az indulás idejét. Mindent mérlegeltek, s végül a kígyó óráját tartották a legalkalmasabbnak. De nézzétek csak, most lép elő Honda Jazaemon, a menet vezére.

Járása imbolyog, de hát nem is csoda:
hány pohár rizsbor csordult le ma már szomjas torkán!
Igazi japán hős az aranyeszű öreg:
úti köpenye tűzpiros, arca lángvörös,
csak a haja hófehér.
De lám, most ajka szóra nyílik:

HONDA JAZAEMON

Lássuk csak, lássuk, készen áll a menet! Az eleje indulhat! Hé, Bunza, Gengoza! Ahogy este megmondtam, ti vagytok a sereghajtók! Figyelem, figyelem! Ifjú szamurájok, az összes szolganép, még a legutolsó is! Csönd legyen! Mostantól az ivászatnak vége! Mikor lovakat váltunk, no meg a folyóknál, az átkeléseknél, meg aztán… tudjátok ti azt nagyon jól! Egy kortyot se! És aki a parancsomat megszegi, az megemlegeti, amit kap, még a halála napján is! Ezt jól jegyezzétek meg! És még egyet! Éjszaka, a foga-

dókban nem kell minden vöröskötős cselédet megdugni! Érthető? De főleg a kisasszony hintója körül ne keféljen senki! Hisz még gyerek! Vigyázzatok! Nyitva legyen a szemetek! Nehogy valakinek étvágya támadjon a kislányra! Véssétek eszetekbe! A hosszú út alatt a sok szájtáti nem tudja, mit csináljon magával. Talán lesz, aki olyan terveket forgat magában, hogy meg akarja dugni a kisasszonyt! Titokban a sötétben odalopódzik a hintajához, aztán puff, jól megkettyinti, mi meg bottal üthetjük a nyomát! Ezért azt parancsolom nektek, hogy csak az asszonynép nézhet rá! Más nem! Világos? Ha csak egy pillanatra nem figyeltek rá, máris megvan a baj! Érthető?

SZAMURÁJOK Értettem!

NARRÁTOR *Felelik kórusban a vezető szamurájok.*

CSELÉDLÁNYOK Indulás!

NARRÁTOR *Kiáltozzák innen is, onnan is a cselédlányok a gyülekező tömeg belsejéből.*

EGY CSELÉDLÁNY
Hé! Várjanak! Ne induljanak! A kisasszonyka! Mintha mérgezett nyíl találta volna el! „Nem akarok menni! Nem akarok menni!” – folyton csak ezt hajtogatja. A nagyméltóságú úr és a nagyméltóságú asszony hol könnyes szemmel könyörög neki, hol meg szidja szegénykét, de minden hiába! A kisasszonyka nem enged, csak a magáét fújja. Sigenoi, a fődajka is egyre rimánkodik, hogy így meg úgy, hogy mennyire szeretné látni Edót, hogy el akar menni mindenáron. Erre a kisasszonyka ezt sikoltozza: „Hagyjál békén! Hagyjál békén!”, s közben fogja az ernyőjét, jól hátba veri a nyelével Sigenoit.

Ebben a pillanatban megjelenik a színen Sirabe és Sigenoi. Először a kisasszony szalad be a színpadra.

SIRABE Utálom Edót, utálom keletet,
nem megyek el innét!

NARRÁTOR *Zokogja a kisasszony, miközben szemöldöke fekete festékét szétmázolja az arcán.*

Összeszalad a szamuráj sereg meg az egész szolganép;
árnyként tolonganak a kapunál,
arcukat elfedik, hisz mind férfiember,
nem nézhet a lányra, tilos az, nem lehet.
A fődajka elvörösödik.

SIGENOI Ó, drága kisasszony! Figyelj rám, könyörgök! Még a kilenc-, tízéves szolgagyerek is hallgat a jó szóra. Kérlek, fordulj ide! Lásd be, fenséges kisasszony, ez az ősz szamuráj vezér átkelt hegyeken, folyókon, száz mérföldet is megtett, hogy eljöjjön hozzánk. A szamurájok, ez a sok szolga mind azért fáradozott, hogy elkísérhessen minket. Ha Edóba érünk, a kisasszonykát majd olyan pompával fogadják, ahogy az a nagyméltóságú ifiúr menyasszonyának dukál. Fenséged minden kívánságát teljesítik. Jaj, kisasszonykám! Talán bizony rosszul neveltelek? Akkor asszony létemre harakirit kell elkövetnem! Jaj, drága kisasszonyka, fogadj szót, szépen kérlek és szállj be a hintóba!

NARRÁTOR *Kár itt fenyegetni, kár is volt dicsérni,*
a makrancos kislányt meggyőzni nem tudja.

SIRABE Nem megyek! Nem és nem! Be akartok csapni!
Gyertek ide, gyertek, mindenki hallgassa!
Most is azt dalolják az én barátnőim,
az én barátnőim, kedves kísérőim,
hogy keleten nem jó, borzasztó unalmas!

NARRÁTOR *S valóban énekli mind a tizenkettő*
avagy tizenhárom együgyű leányka,
tenyerét verdesi, tapssal is kíséri
a hírhedett nótát, azt a bús éneket.

Udvarhölgyek éneklik ezt a korabeli népszerű dalt, amely egy edói kettős szerelmi öngyilkosságról szól.

UDVARHÖLGYEK Hegyet nem látsz sehol sem Edóban,
akármerre jársz te ott,
de mielőtt elmész, szép szerelmem,
vedd el éltem, mert szívem úgy fáj,
nélküled lenni, jaj, nem tudok.

SIGENOI *(dühösen)* Mit óbégattok!? A nagyméltóságú úr udvarában csak koto kísérettel[3] szabad énekelni! Ki engedte meg, hogy a kisasszonyt ilyen ocsmány kornyikálásra tanítsátok?!

NARRÁTOR *Erre az ősz Honda sem tehet egyebet,*
amennyire tudja, szava erejével
a kicsiny Sirabét nyugtatgatni kezdi.

HONDA JAZAEMON
Gyönyörű kisasszony! Bánat ne emésszе,
a bú ne mardossa, mert Edo olyan szép,
hogy arra nincsen szó, nincsen rá fogalom.
Mikor a cseresznyék virágba borulnak,
széles e világon nincs párja Edónak!
Aszakusza fái, a park Uenóban!
Aki egyszer látta, megjegyzi örökre.
Meg a sok vigasság, a Szakai negyedben,
no meg Kobikiben! Örülnek felnőttek
és persze gyerekek, jó néhány bábszínház,
zeneszó, tánc és vers, megunni nem lehet.
Benkei és Kinpira, a két nemes lovag,
kardját, ha kirántja, a torok elszorul,
eláll a lélegzet, nincs egy pisszenés se!
Olyan nagy bajvívást nem látott még senki,
amilyet a színpadon nézhet ott az ember!
És az út Edóba még milyen érdekes!
Ugye a kisasszony nem látta sohase
a mi szent hegyünket, a szent Fudzsi hegyet?
Hogy az milyen magas! Csúcsa égig érő!
Higgye el, kisasszony, s szálljon a hintóba!

NARRÁTOR *Sirabe azonban egyre csak zokogja:*

SIRABE Utálom Edót, utálom keletet,
nem megyek el innét!

NARRÁTOR *Erre a fődajka nem tudja, mit tegyen,*
gondterhelten töpreng még az ősz vezér is,
mit lehet itt tenni, hogy a kislány kedve
megjöjjön, s szépen a hintóba szálljon?

•

NARRÁTOR *Ebben a pillanatban a már útra kész felszolgálónő, Vakana szalagos kalappal a fején visszaszalad a kapuból.*

VAKANA Képzelje csak, fődajka asszony, milyen érdekeset láttam! Az egyik hajtó, egy leborotvált fejű, olyan tízéves forma lovászfiú nagy térképet teregetett ki. Hát az nem más, kérem, mint egy társasjáték. A tábláján ott van ni, hogyan kell Kiotóból Edóba menni. Tudja, a híres Tokaidó útvonal. És ott van az összes állomás, mind az ötvenhárom, bizisten! Kinn játszanak vele a kapu előtt! Az győz, aki először jut el Edóba. Olyan csudamód szórakoznak! Ha csak egyszer is megnézhetné a mi kisasszonykánk, tán megjönne a kedve, nem gondolja?

SIGENOI Hé, ti szolgák, gyorsan! Figyelem, figyelem!
Mutassátok azt a Tokaidó társasjátékot, de tüstént!
Hozzátok ide a kisfiút, a hajtót is,
hogy a kisasszonyka szíve felviduljon!
Nem lehet belőle baj, hisz az még gyerek!
Nem férfiember, hanem csak kis suhanc!
Na, hívjátok már, jöjjön, hadd lássuk, mit tud!

SZOLGÁK *(kórusban)* Igenis!

NARRÁTOR *S már futnak Vakana nyomába.*

Második jelenet

A társasjáték

Vakana visszajön, a lovászfiú megjelenik.

NARRÁTOR *Itt a fiú, megjött, látszik, hogy nagyon mérges, amiért a játékát megzavarták. Egyik válla fedetlen, nincsen rajta ruha. Varkocsa égnek áll, borzas, fésűt rég nem látott. És egyáltalán nem zavartatja magát az előkelő környezetben! Komótosan helyet foglal az udvar közepén, lábát maga alá húzza, s máris pereg a nyelve:*

SZANKICSI Jajajaj! Tisztelt udvari méltóságok! Hát bizony engem alaposan átráztak! Pont egy játszma közepén tartottunk a haverokkal, persze Tokaidó társast játszottunk. Egész jól álltam, már éppen azon járt az eszem, hogy azon a kevés pénzen, amit nyerek, majd veszek magamnak egy szalmasarut, amikor a csudába is, jönnek, és elcipelnek ide. Mindent ott kellett hagyni! Nesze neked! Gyí te, hoppsza, hó! Gyí, te, hoppsza hó! Úgy meghajtottak, mint egy lovat!

SIGENOI Hát, eszes kölök vagy, azt meg kell adni! Hogy evezős vagy éppen hajtó, nekem, fődajkának, egyre megy. Hány éves vagy és hogy hínak?

SZANKICSI Hogy hány éves? Most éppen tizenegy. Ötesztendős korom óta lovakat hajtok. Első osztályú kigyúrt gyerek vagyok én! Mióta az eszemet tudom, csak a pejkók érdekelnek. A nevem is könnyen megérti bárki: Bambuszbozótban született Szankicsinek hívnak.

SIGENOI Ejnye, de furcsa neved van! De én azt hallottam, hogy ott kinn a Tokaidóról szóló társasjátékkal játszottál a többiekkel. Hát akkor lássuk csak, milyen is az a játék! Vedd elő, ne félj, aztán kezdd elölről, játssz az udvarhölgyekkel! A kisasszonykának is mutasd meg, hadd játsszon ő is veletek! No, Szankicsi, gyere ide, és légy ügyes! Cseppet se félj!

SZANKICSI Tessék?

NARRÁTOR *S válasz helyett pimaszul pipát húz elő, s füstölni kezd.*

A bábjátékos számára ez komoly feladatot jelent.

Majd a kislányokhoz lép.
Csak nyugalom, semmi baj, hisz még gyerek!
Neki még szabad a lányokra néznie!
Előveszi a játékot, és kiteregeti,
s ahányan csak vannak, belefognak a társasjátékba.

A Tokaidó társasjáték

NARRÁTOR *Akkor hát gyerünk, induljunk az útra,*
járjuk be együtt a híres útvonalat.
Nyugatról keletre, Kjótóból Edóba,
vigyázz, ne maradj le, és dobj nagyokat!
Tessék, csak tessék, sorban a bábukkal.
Ki mennyit dob, annyit lép előre.
Mind az ötvenhárom állomás előttünk,
mindenhol betérünk, várnak már ránk.
Itt nincsen hátasló, gyalog kell menni,
térdig lejárjuk most a lábunkat.
Azért csak nyargaljunk előre, előre,
s csodáljuk, élvezzük, mily szép Japán!

Fel hát a játékra, figyelj alaposan,
jegyezd meg jól, hogy ki után dobsz.
Ott a dobókocka, perdítsd meg ügyesen!
Talán hatot mutat? Szerencse fel!
Nosza hát a bábut, az utat ne téveszd,
gyí lovam, gyí pejkó, hoppla hó, hopp, hopp, hopp!
Hosszú útra kelünk, de Buddha velünk van,
számtalan alakban vigyáz reánk.

Itt a dobókocka, cseresznyefa munka,
Ég veled, cseresznyevirágok városa,

Kiotóból indul el mindegyik bábu,
erről a hegyről, ím itt van a rajt!

Az első állomás három ri[4] *távolság,*
Ócu a neve a kis falunak,
elő az aprópénzt, itt kell majd fizetni,
Biva-tó partjánál, Jabasi híd mellett.
Hiszen ezt az utat hajóval tesszük meg,
hajóra száll, aki ide betér.

Hullámok hátán jutunk el Kuszacuba.
Az léphet tovább, ki hatot dobott.
Jaj, a kisasszonyka lekéste a hajót,
viszont a fődajka már partot is ért.
Minden állomáson más és más finomság,
más és más ínyencség vár mireánk,
lám, Kuszacu rizsgombócáról híres,
kóstold meg tüstént, és ízleni fog!

Megeszel egyet, és aztán még egyet,
és már ott vagyunk szép Minakucsiban.
Tudjuk Minakucsi nevezetes étke
különleges fogás: táncoló halleves.
Egyet gurítasz csak a dobókockával,
és bábud eléri a meredek Szakát.
Vigyázz most, figyelj jól, ügyesen kell dobni,
mert ha véletlenül Szuzukára lépnél,
visszamehetsz addig, ahol van a rajt!

Egyre nehezebb itt felfelé az utunk.
A lovunk nem bírja, gyalogolunk.
De csak lassan mászunk, mint egy teknősbéka,
Már tudjuk, miért ez a Teknőc-hegy!
A csúcsra felérve meg kell hát pihenni,
a pipát megtömni, aztán csak szívd!

A bábjátékos számára különleges mutatvány a bábok pipázása.

Isijakusi a templomáról híres.
Sok hívő zarándok gyakran jár itt.
Benne fényeskedik régi idők óta
egy arannyal ékes Buddha szobor.

A magas hegy ormán újból rápipálunk,
köröttünk hegyeknek sötétlő karéja.
Távolban feltűnik Kuvana kék öble:
ott úszik száz csónak, s hajó is, temérdek.
Ha még tovább megyünk, egész fel a várig,
messziről tükörként felcsillan Csirifu,
csodaszép pontyokról híres kék tó.

Onnan már könnyű az út a fogadóig,
dal szárnyán repülünk lám Okazakiba.
„Okazaki örömlányok, ó, mily édesek,
Okazaki örömlányok, forró öletek…”

A dal közben a bábok táncot járnak.

Megkaphatsz mindent itt, amit csak akarsz,
lesik a vágyadat, gondolatodat.
Gyere, ne tétovázz, pihenj le, pihenj le
vár lilaakácos Fudzsikava.

Száguldunk, vágtatunk, előre, előre,
Akaszaka vörös dombja nincs messze már.
Azután Josida, no meg Futakava
kétágú folyóját követjük most.
Itt van Siraszuka, átutazunk rajta,
s máris megyünk tovább: irány Furiszode,
neve azt jelenti: a kimonó ujja.

De ahogy elérünk Arai kompjáig,
éppen indul hajónk: a cél Hamaguri.
E kis kikötőben, nevéhez méltóan
sült kagylót árulnak a parton mindenütt.
Kagylót eszünk mi is, amíg el nem érjük
Hamamacu várost a fenyőknek dombján.

Három mérföldnyire van innen Nadzsimi,
ki szórakozni akar, jöjjön, épp rá várnak itt.
Elő az erszénnyel, a pénzed ne sirasd,
csodákban lesz részed, gyönyör vár rád,
a lányok karja közt boldog lehetsz.

Másnap búcsút veszünk, hajón megyünk tovább,
szép Nisszakáig szeljük a habokat.
Innen nincsen messze a Mosolyok hegye,
s valóban mindenki mosolyog ránk,
mert csak itt készítenek ízes páfránysütit.

A legnagyobb japán folyó neve Óigava,
melynek partján épült fel Kosina.
Vigyázz, ha bábuddal ide lépsz, ne feledd,
egy körből kimaradsz, nem tehetsz mást.

Debana, Simada vizeknek vidéke,
ahol nyolcvan patak jut el a tengerig.
Két álló napot kell Kanajánál várni,
s mekkora szerencse: ezzel a lépéssel
hét vagy nyolc pontot szerezhetünk.
Lilaakáccal virító Fudzsieda,
mellette közvetlen Okabe és Szeto
kedvelt híres étel ezen a vidéken
omlós tűzpiros rizs egy tálra púpozva.
Nem marad el tőle a tíz édes gombóc,
melyet Ucujamabében vehet az utazó.

Lábunk is elfáradt, pénzünk is elgurult,
gurul, gurul, míg eljutunk Labda állomásra.
Egyet, kettőt, hármat, s mire négyet dobunk,
pihenni hívogat Edzsiri megálló.
Innen már rövid út Okicu kikötő:
hullámok csapkodnak a tengerpartjánál.

Fenyves-rét környékén fenyőkrémet veszünk,
s mikor felkél a hold Aomi-templomnál,
ezüstös holdsugár mutatja utunkat.
Jui és Kanbara, no meg Josivara
híres ínyencsége: nyárson sült angolna.
Omlós és porhanyós, íze is mennyei,
igazi élvezet, kóstold meg már!

Ideje lovunkat megnyergelni gyorsan,
hogy estig elérjük Misima állomást.
Onnan már csak hármat kell lépnünk előre,
s hegykoszorúk között előttünk terül el
gyönyörű japán föld gyöngyszeme: Hakone!
De hogyha hibázol, hiába volt minden,
visszalépsz Kjótóba, s kezdheted elölről.

Ebben a játékban jó jelnek az számít,
ha nincsen akadály, s vágtathatunk tovább.
Odavara, Óiszo, no meg Hiracuka,
s utána közvetlen híres Fudzsiszava.
Áthaladunk gyorsan Tocuka megállón,
sietve elhagyjuk a szép Kanagavát.
Kavaszaki után már csak Sinagava,
s messziről feltűnik Edónak kapuja.

Nézzétek, nézzétek, mi történt, figyelem!
Elsőként ért célba a mi kisasszonykánk!

Elsőként bejutott Edóba egymaga,
vígan ugrándozik, nevet, örül, boldog,
arca olyan rózsás, mint az edói cseresznyevirág!
Nem is hitte volna a hercegkisasszony,
hogy ez az utazás Kjótóból Edóba
ekkora élvezet, ilyen nagy boldogság!
Most már nem sír, nem is tiltakozik,
hanem egyenest a hintajához repül,
hogy minél hamarabb elindulhasson.

•

NARRÁTOR Lám, udvarhölgyeinek körében a kisasszony olyan önfeledten játszott, mint egy igazi kisgyerek.

SIRABE Jé, eddig nem is tudtam, hogy kelet ilyen érdekes, ilyen élvezetes! Megyek már, megyek, azonnal indulok!

SIGENOI Ó, hát fenséged beleegyezik? Jaj, mennyire örülök! Induljunk, mielőtt még meggondolná magát! A menet készen áll.

NARRÁTOR *Kiáltja a dajka nagy lelkesedéssel.*

SIGENOI Hát akkor nagyméltóságú úr, nagyméltóságú asszony, drága kisasszonyka, fáradjanak be a palotába, hörpintsék fel azt a pohárka szakét a búcsúzásra és az út sikerére. És te, lovászfiú, na hogy is hínak… Minden olyan jól sikerült, hálás vagyok érte, köszönöm, köszönöm. Nahát akkor milyen jutalmat is adjak neked? No, várj egy kicsit.

NARRÁTOR *Suttogja, és betessékeli a fiút a palotába.*

Harmadik jelenet

Szankicsi története

NARRÁTOR *Bent mindenki sürög-forog, útra készülődik. Szankicsi egyedül marad a fogadószobában. Körülnéz, tekintete megakad az aranymintázatú tolóajtón. Ilyen díszesen csillogó ajtót még sohasem látott. Lába, mely földhöz, kövekhez szokott, nem tudja, hogyan kell a síkos padlózaton, gyékényszőnyegen lépkedni.*

SZANKICSI *(Egyedül van a színpadon, gondolatait fennhangon mondja el.)* Hogy csúszik itt a padló! Alig lehet rajta menni! Ha nem vigyázok, mingyár' orra is esem. Én mondom, jobb helyen lakom, mint az uraság. Nem kéne nekem ez a palota semmi kincsér'. Pedig igencsak azt hallja az ember, hogy ez a vár milyen gyönyörű! Milyen pompás szobák vannak benne!

NARRÁTOR *Így beszél magában.*

•

NARRÁTOR *Belép a dajka, kezében értékes fekete lakktálca, rajta fehér papírszalvéta, melyen finomabbnál finomabb cukorkák sorakoznak.*

SIGENOI Nahát Szankicsi fiam, melyikből kérsz? Maga a nagyméltóságú asszony küldte, személyesen. Megtanítottad a kisasszonykát a társasjátékra, és az úgy megtetszett neki, hogy folyton csak azt ismétli nagy vidáman: „teljesítem a kívánságotokat, elmegyek Edóba!" S mindezt a te játékod miatt. Ez a kisasszony kedvenc édessége, úgy vegyél belőle! Tessék! Fogyaszd el jó étvággyal! És itt van három füzér lyukas aprópénz. Vásárolj magadnak azt, amit kívánsz. Hiszen hosszú útra indulsz! A menettel tartasz te is. Ha pedig bajba kerülsz, vagy valami hiányzik, akkor csak mondd azt, hogy találkozni akarsz velem. Én vagyok a kisasszony fődajkája, Sigenoi a nevem.

NARRÁTOR *Szankicsi figyelmesen hallgatja a fődajka szavait, és a meglepettségtől szóhoz sem tud jutni. Dermedten hallgat, majd végül vontatottan ezt kérdezi:*

SZANKICSI Asszonyom, maga Jurugi uraság várának dajkája, akit Sigenoinak hínak? Ez nem lehet igaz! Ha ez valóban így van, akkor maga… az édesanyám!

NARRÁTOR *Mondja felindultan, lelkében túlcsordult örömmel. Ölelő karral fut Sigenoi felé.*

SIGENOI Te arcátlan pimasz! Hogy lehetnék én egy mihaszna lovászfiúnak az anyja!

NARRÁTOR *Az asszony ellöki magától a fiút, de az makacsul megragadja kimonója szegélyét. Sigenoi már-már elszaladna, de Szankicsi arca hozzásimul, karja átöleli. Sírástól elcsukló hangon így szól hozzá:*

SZANKICSI Miért mondanék olyat, ami nem igaz? Az én apám valamikor a te férjed volt. Ebben a várban szolgált az uraságnál, magasrangú szamuráj volt a seregében. Igazi hős és nemes, a neve Date no Jószaku. Gyermeketek született, és ez vagyok én; az eredeti nevem Jónoszuke. Nemsokára azonban az apám kegyvesztett lett az uraságnál. El kellett hagynia Tamba tartományát. Mindössze hároméves voltam, amikor utoljára láttam, de még emlékszem rá homályosan. Az az idős asszony, aki Kucukakében felnevelt, a következőket mesélte: anyámnak is el kellett hagynia engem, hogy az uraság iránti kötelességét teljesíteni tudja, ezért ő, az öregasszony nevelt fel. Azt mondta, ne reménykedjek abban, hogy apámmal találkozhatom. De ha véletlenül rálelnék anyámra, akit Sigenoinak hívnak, és Jurugi uraság várában szolgál, mint fődajka, mutassam meg neki ezt a talizmánt bizonyíték gyanánt.

Ekképp tanítgatott engem a jó néne,
mígnem egy szép napon ötesztendős lettem.
Megbetegedett a szegény öregasszony,
elment hát Tobába, tobai búcsúba,
gyógyulást remélve.

De ó, jaj, micsoda szörnyűség esett meg vele! Az ünnepen a rizsgombóc a torkán akadt, s azon nyomban elhalálozott. Engem aztán a falubéliek neveltek föl. Etettek, itattak, megtanították, hogyan kell bánni a lóval.

Most itt szolgálok egy lovas gazdánál,
az Ómihoz tartozó Isibében lakom.
Egy kérésem van csak, egy a kívánságom,
hogy ezt a talizmánt, s annak hímzett tokját
nagyon szépen kérlek, figyelmesen nézd meg!
Ezt a kis tarsolyt itt te hímezted egykor,
fel kell hát ismerned a saját öltésed!
Ne kételkedj bennem, miért is hazudnék!
Hidd el, nincs jobb bizonyíték, mint ez a talizmán!

Egyetlen célom van az életemben, hogy apámat megtaláljam. Kérve kérlek, segíts, hogy sikerüljön. Akkor lennék én igazán boldog, ha legalább egyszer egy napot hármasban együtt tölthetnénk. Ne félj, tudok szalmából papucsot fonni. Ezt is én csináltam, nézz csak ide! Biztos egyikünk sem fog éhkoppon maradni. Nappal lovakat ápolok, éjszaka pedig szalmapapucsokat készítek majd. Apámról is, anyámról is gondoskodom. Kérlek, térj vissza apámhoz! Könyörgök neked, drága jó édesanyám!

Negyedik jelenet

Sigenoi bánata

NARRÁTOR *A dajka megrendülten áll, akárhogy is nézi, ez Jónoszuke, rég elveszettnek hitt fia. A tarsolyt is felismeri, ő hímezte egykor, ez egészen bizonyos. A fiához futna, keblére ölelné, de ugyanakkor bizonytalanul ver a szíve.*

SIGENOI *(tépelődve)* „A szolgálat mindennél fontosabb! A kötelességem! A kisasszony hírnevén nem ejthet foltot a te neved! Jaj, mit tegyek? Mit tegyek? Nem csaphatlak be, hiszen a fiam vagy! Megszidjalak talán, amiért látni akartál?! Vagy netán elkergesselek? Az édes gyermekemet, akivel az imént találtunk egymásra?! Nem! Egyiket sem tudom megtenni.”

NARRÁTOR *Két szeméből a könnyek százszámra, ezerszámra hullanak. Két áradó patak lesz belőlük: a fájdalomé és a bánaté. Sigenoi tehetetlenül esik össze. S nehezen tér magához.*

SIGENOI „Ő a fiam, ebben nem kételkedem. Akkor hát rászedjem, vagy hazudjak neki? Kár lenne, úgyis megvan a megfelelő esze ahhoz, hogy átlásson rajtam. Mocskos lelkűnek tartaná az anyját. Igen, biztos, hogy lenézne engem, és mélységesen elszomorítanám. Akármennyire is szégyellem, legjobb lesz, ha elmondom neki az igazságot, nem tehetek mást. Meg fogja érteni a helyzetét, a körülményeimet. És akkor már megtehetem, hogy elküldöm innét."

NARRÁTOR *Könnyeit letörli, nyugodtságot erőltet magára, majd így szól:*

SIGENOI Jónoszuke, gyere ide!

NARRÁTOR *Azzal karját fia felé nyújtja.*

SIGENOI Milyen nagy fiú lettél! Szinte már felnőtt vagy! Meg fogsz érteni mindent. Ó, jaj, miért nem neveltek fel úgy, ahogy az szamurájhoz méltó! Arcod színét naptól nem vigyázták, gondos kezek hajad nem fésülték, kezed-lábad úgy megkérgesedett, hogy még én, a szülőanyád sem ismertem rád! Gyönyörű fekete hajadat nem borotválták le, ahogy rangodhoz illő lett volna. Kezed-lábad olyan, mint az erdőben ugrándozó ostoba majomé! Nemhiába mondják, hogy a jó nevelés többet ér a rangos születésnél!

NARRÁTOR *Keserves zokogásban tör ki.*

SIGENOI Hát akkor tudd meg, mi az igazság! Bensőmben hordoztalak, aztán világra szültelek. De most már nem vagy a gyermekem, és én sem vagyok az anyád. Nehogy azt hidd, hogy azért, mert alacsony sorba jutottál. Jól figyelj, hallgasd meg, hogy történt az egész. Már akkor a nagyméltóságú asszony szolgálatában állottam. Jószaku a női lakosztályban látta el a tisztét. Mindkettőnket, mint két fiatal fát, elkapott a szerelem forgószele. Egyre jobban egymásba fonódtunk. Egyik boldog éjszaka követte a másikat. Mígnem egyszer kipattant a titok! Elvesztettem egy szerelmes levelet, melyet apád küldött nekem. Az egyik titkos őr megtalálta, és persze azonnal nyilvánosságra hozta. Tudod, a szamurájok életét kegyetlen törvények szabályozzák, a Jurugi-házban pedig különös szigorral kellett ezeket a törvényeket betartani. A nagyméltóságú úr leghűségesebb tanácsadója és a vezető szamurájok egymás közt megtanácskozták a történteket, és amiért ilyen szégyent hoztunk a Jurugi-házra, halálos ítéletet mondtak ki apád és anyád felett. A nagyméltóságú asszony azonban annyira kedvelt engem, hogy életem helyett cserébe önnön életét ajánlotta fel. A nagyméltóságú úr megkegyelmezett mindkettőnknek, megbocsátotta bűneinket, sőt nyilvánosan kijelentette, hogy ettől a perctől fogva férj és feleség vagyunk. Ezután Jószaku csillagzata fokozatosan jobbra fordult. Olyannyira, hogy egyre magasabb ranghoz illő megbízatásokat kapott, végül a nagyméltóságú úr közvetlen hűbérese lett, úgyhogy évi járandósága már elérte a háromezer-háromszáz koku rizst!

Ó, áldassék a nagyúr kegyelme, jósága,
s mi ezen a földön csak azon munkálkodunk,
hogyha földi élte útja véget érne,
örökös hűséggel, gyors hasfelmetszéssel
egy másik világba tüstént követhessük.

Már-már úgy tűnt, a csúcsra érkeztem. Megszületett a hercegkisasszony. S a nagyméltóságú asszony irántam érzett jóságát úgy mutatta ki, hogy kinevezett dajkájának, mivelhogy te is akkoriban jöttél a világra. Ó, bárcsak a sors mindig ilyen kegyes maradt volna hozzánk! Akkor most, mint magasrangú szamuráj élvezhetnéd a nagyméltóságú úr kegyét, és nem tartoznál a lecsúszottak közé.

De sajnos, apádat Edóba hívta a szolgálat. A Szanja-negyed nyilvánosházaiba kezdett járogatni, s eközben megfeledkezett szolgálati kötelességéről. E főbenjáró bűn miatt odáig jutott, hogy harakirit kellett volna elkövetnie. Biztosan tudod, ha egy szamurájt harakirire köteleznek, akkor az asszonya is kegyvesztett lesz az udvarban, és azonnal távoznia kell az uraság házából. Az udvarnál azonban attól tartottak, hogy a kisasszonyka súlyosan megbetegszik, ha más táplálja majd helyettem, vagy ha a szoptatást hirtelen abbahagyják. Ezért aztán mégis ott maradhattam, s ezzel megmentettem apád életét. Hivatalától természetesen megfosztották, elvették tőle évi járandóságát, és elkergették a Jurugi-háztól. Ó, bárcsak

engem is elküldték volna vele együtt! Akkor teljesíthettem volna asszonyi kötelességemet, követhettem volna a számőzetésbe, viszont akkor nem lehettem volna a kisasszonyka dajkája! Úgy háláltam volna meg a nagyméltóságú úr jóságát, aki másodszor is megkegyelmezett a férjemnek, hogy szenvedést, betegséget zúdítok a leányára, a kisasszonykára?! Vajon ki és mikor lesz képes arra, hogy visszafizesse azt a sok jóságot, amelyet ettől a háztól kaptunk? „Maradj itt – mondta apád, amikor búcsút vett tőlem –, és próbálj meg törleszteni azért, hogy kétszer is megkegyelmeztek nekem. Az uraság iránti kötelesség legyen fontosabb a számodra, mint a házastársi hűség." E szavakkal vált el tőlem örökre… Még kisfiú vagy, de számíts arra, hogy mindig a kegyvesztettekre leselkedik a legnagyobb veszély! Ezért aztán sehol se említsd, hogy Jószaku fia vagy! Menj a kapuhoz, és eredj el innét minél hamarabb! Már így is gyanúsan sok időt töltöttünk együtt. Nehogy baj legyen belőle!

Ó, mit követhettem el, hogy ilyen karma súlya
nehezedik énrám! Fiamból lovász lett,
férjem merre bujkál, még azt sem tudom…
Igaz, ruhám díszes, öltözetem pompás,
szolgák sora bókol előttem napestig;
hintóm fényességes. De mindez mi végre?

NARRÁTOR *Sóhajtja, miközben könnyeit elfedi.*

•

NARRÁTOR *Szegény fiú immár születéstől fogva*
eszes és ügyes, s lám, mind jobban érti,
milyen sorscsapások nehezítik éltét.
Szankicsit egyre erősebben rázza a fájdalmas zokogás.

SZANKICSI Végighallgattam szomorú történetedet anyám, de gondolj csak bele, ha te a hercegkisasszonyka dajkája vagy, akkor a kisasszonyka nekem tejtestvérem! Ha anyám megtalálná a módját, és a nagyméltóságú úrtól kegyelmet kérne, még talán apám sorsa is jobbra fordulhatna. Hisz jól tudod te is, a sors forgandó: egyszer fenn, másszor lenn!

NARRÁTOR *E szavakra azonban Sigenoi odaugrik hozzá, száját betapasztja tulajdon kezével.*

SIGENOI Ne merészelj ilyeneket mondani! Egy árva szót se szólj senkinek arról, hogy a kisasszony tejtestvére vagy! A hercegkisasszony keletre utazik, menyasszonynak kéri a fia számára egy rangos nemzetség legrangosabb ura. Mit fognak majd szólni az emberek, ha megtudják, hogy a hercegkisasszony egy közönséges lovászfiú tejtestvére?! Látszólag csekélység, de meghiúsulhat miatta a kisasszonyka házassága is! Értsd meg: nem esznek a levesből, ha légy esett belé! De már túl sokat fecsegtünk itt össze, még kihallgathat bennünket valaki! Minél hamarabb tűnj el innét!

NARRÁTOR *Mondja sírástól elfúló hangon Szankicsinek.*

SZANKICSI Anyám, kérlek, ne vidd túlzásba! Ne félj annyira! Még hogy kihallgatnak, még hogy megláthatnak! Inkább kérj kegyelmet a nagyméltóságú úrtól! Próbáld meg, hátha sikerül! Mondd el, hogy rátaláltál édes gyermekedre!

SIGENOI Hát nem értetted meg, amit mondtam?! Talán megfeledkezhet egy anya a múltjáról?! Azt képzeled, nem tudom, mivel tartozom hites uramnak; úgy gondolod, elfelejtettem, mit kell megtennem egyetlen fiamért?! Ó, te ostoba kölyök, félreértettél mindent!

NARRÁTOR *Eközben a belső szobákból hívó hangok szűrődnek ki.*

HANGOK Hol a fődajka? A kisasszonyka szólítja. Hol van Sigenoi? Ki látta?

SIGENOI Hallod? Mindjárt itt lesznek! Tűnj el minél hamarabb!

NARRÁTOR *Azzal tuszkolni kezdi kifelé a tétovázó Szankicsit, akinek könnye úgy hull, mint a záporeső. Vörösre sírt szemét a fiú titkon eltakarja, szalmasaruját kimonójába rejti. Jaj, szegény Szankicsi, jaj, szegény Jónoszuke! Meggörnyedt alakja lassan távolodik.*

SIGENOI — Kérlek, figyelj ide! Csak egy pillanatra!
Fordulj vissza gyorsan! Hallgasd, mire kérlek!
Ha a hosszú úton hegycsúcsokon által,
meredek szikláknál, gyorsvizű patakon,
tavaknál, folyóknál, keskeny vízmosáson
ha bármi baj érne, ha megütnéd magad,
vagy hogyha esőben egész nap csak áznál,
szél hogyha átfúna, fagyban, hófúváskor,
hideg éjszakákon, ha valami fájna,
színlelj betegséget, pár napot pihenj meg,
vigyázzál magadra, a kedvemért, kérlek!
Étked és italod legyen friss, ízletes,
hogyha romlott volna, kérlek, ne fogyaszd el!
És hogyha kanyarót kapnál meg valahol,
légy nagyon óvatos, ugye, megígéred?
Most is, ha ránézek sovány kis arcodra,
elfog a szánalom, elhagy a nyugalom.
Ó, e szörnyű balsors mért jutott teneked?
Nélkülöznöd mért kell, mikor apád után
évente ezer meg háromszáz
koku rizst kellene kapnod?…

NARRÁTOR — *E pillanatban Sigenoi végigvágódik a tornác lépcsőjén, aztán lassan feltápászkodik, rázza a zokogás.*

•

NARRÁTOR — *Sigenoi a kimonójából pénzes zacskót vesz elő, és egy selyemkendőbe húsz aranyat szór. Könnyes szemmel a fiú felé nyújtja.*

SIGENOI — Nesze, fogd ezt a pénzt, ne szégyelld, vidd magaddal!

NARRÁTOR — *Szankicsi dühösen ellöki.*

SZANKICSI — Ha nem vagy az anyám, ha nem vagyok a fiad, akkor gondoskodni se kell rólam! Nem rád tartozik, hogyha beteg vagyok! És hogyha meghalok, mi közöd lesz hozzá? Semmirekellő utolsó lovászfiú vagyok, akinek kegyvesztett lett az apja, Date no Jószaku, a földönfutó szamuráj. Anyja pedig nincsen! Idegentől meg nem kell alamizsna! Majd még megbánod egyszer anyám, hogy egyetlen fiadhoz ilyen szívtelen voltál!

NARRÁTOR — *Nem képes uralkodni magán, könnyekben tör ki, Sigenoi nyugtatni próbálja.*

SIGENOI — Hidd el, nem búcsúznék el egyetlen gyermekemtől, ha nem tartoznék hálával a Jurugi-háznak, ha nem kellene meghálálnom a jóságukat. De gondolnom kell a kisasszony jövőjére, akit ugyanúgy keblemből tápláltam, ahogyan téged is. Jaj, milyen rettenetesen nehéz az udvari szolgálat, micsoda szégyen!

NARRÁTOR — *Sigenoit bánat emészti, fájdalmasan sóhajt fel, könnyei folynak.*

Ötödik jelenet

A lovászfiú könnyes éneke

NARRÁTOR — *Eközben belülről beszédfoszlányok hallatszanak.*

HANGOK — Gyorsan, gyorsan! Máris indulunk!

SIRABE — Vigyetek a hintómhoz!

NARRÁTOR — *A hintóhordozók a palankinokhoz lépnek. A menet útra készen áll. Fel akarják emelni a fődajka hintaját, de az üres.*

HANGOK — Hol van Sigenoi? Hol a fődajka?

NARRÁTOR — *Sigenoi megjelenik, arca sápadt, de fegyelmet erőltet magára, határozott hangon Honda Jazaemonhoz, a menet vezéréhez fordul.*

SIGENOI Igen tisztelt uram! Kérem, engedélyezze, hogy ez a lovászfiú hadd jöjjön ide az első hintóhoz a kisasszonyka közvetlen kíséretébe! Énekével szórakoztatja majd a hercegkisasszonyt az utazás közben.

HONDA JAZAEMON
Rendben van.

NARRÁTOR *Egyezik bele.*

HONDA JAZAEMON
Hé, te fiú! Te Bambuszbozótbanszületett! No, énekelj nekünk egy dalt!

NARRÁTOR *Parancsol rá.*

HONDA JAZAEMON
Te kölök! Na, nézd csak! Mit bőgsz te itt? Most, mikor végre elindulunk?! Ez nem vezet jóra!

NARRÁTOR *Kettőt-hármat odasóz az öklével a fiúra, aki sírástól remegő hangon énekelni kezd.*

SZANKICSI
Felfénylik a meredély,
Szarvas-hegyet köd lepi,
hiába is várok rád,
soha-soha nem jössz el,
s közben csak hull az eső.

NARRÁTOR *Még a szakadó esőnél is jobban ömlenek anya és fia fájdalmas könnyei. Vajon hol találnak menedékre a szomorú könnyek zápora elől?*

MÁSODIK RÉSZ

Történik a Siroko fogadó környékén, valamelyik esztendő tizedik havában, alkonyat idején.

Első jelenet

Koman keservei

NARRÁTOR *Az Edo-korszakban a postakocsi-állomások szálláshelyei elé a tulajdonos egy-egy csinos fiatal lányt küldött ki, hogy becsalogassa a fogadóba az arra járókat.*

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Erre, erre! Tessék, tessék! Kerüljenek be a házba! Töltsenek nálunk egy éjszakát! Nem bánják meg!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Tessék, tessék! Erre, erre! Lassan leszáll az éj, ideje nyugovóra térni!

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Nálunk kényelmesek az ágyak!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Nem vagyunk drágák!

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Térjen be hozzánk a kedves vendég! Minden kívánsága parancs!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Maradjon nálunk egy éjszakára! Akármit kér, teljesítjük!

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Itt a lányok nagyon kedvesek!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Előzékenyek!

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Van itt minden, mi szem-szájnak ingere! Gyönyörűek a porcelán edények! A bútorainkkal is meg lesznek elégedve. Páratlan kényelemben részesül itt minden vendég! Új gyékényszőnyegeket vettünk a nyáron. Kerüljenek beljebb, nézzék csak meg! Nem láttak még ilyen barátságos szalont soha életükben!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Remek a hangulat! Kóstolják meg finom rizsborunkat! Aki egyszer ivott belőle, az megtudja, milyen jó nálunk a szaké.

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
A teánk is erős és illatos! Micsoda éjszaka vár arra, aki itt marad minálunk! Fürdőnkben már zubog a forró víz, hogy megmerítse magát a kedves vendég. Mossa le nálunk az út porát! Mély, nyugodt álma lesz a fürdővizünktől, mindenki ezt mondja. Idejében felkeltjük a megfáradt utazót, ha kell hétkor, ha kell nyolc órakor. És ha a kedves vendég a párnáját kívánja megosztani valakivel, abban is tudunk segíteni. Kinek mire van szüksége. Van, aki a kimonó hosszú ujját akarja, aztán jól megtömi. De van, aki nem bújik be rajta, megelégszik a szegélyével, azt nyalogatja. Elfáradt a lába, fáj a dereka? Megdögönyözzük, megmasszírozzuk! Utána megtömjük a pipát, lángra lobbantjuk azt a hosszú pipaszárat, és az úgy fog égni, hogy csak na! Hogy bizsereg majd a tarkójától a lába hegyéig! Jaj de szépek, de kedvesek itt a lányok! Úgy megfiatalítják a vendéget, hogy megtanul még röpülni is!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Miket fecsegsz itt te összevissza!?

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Á, megjött Szanszuke és Szanzo Kuszacuból! És itt van Kinkicsi Isibéből! Tessék, tessék! Erre, erre! Kerüljenek be a házba, töltsenek nálunk egy forró éjszakát! Ne menjenek tovább egy tapodtat se, úgyis minden fogadó egyforma. A pacsirta is egyformán dalol mindenütt! Hát az uraság merre tart? Talán Iszébe? Tavasszal gyönyörű ott a szentély meg a tengerpart. Látom, a szeme vörös, kimarta a só. Könnyek, biztosan könnyek! Térjen be hozzánk egy órácskára, meglátja, hamar jókedvre derítjük!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Nini, errefelé tart egy szerzetes! Biztos a hideg Szendaiból érkezett, azért visel vattakabátot ilyen melegben. A kabáthajtókájáról könnyű felismerni.

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Hát ez a vándor vajon honnan érkezett? Minden bizonnyal Javatából. Olyan szőrös a lába, mint egy majomnak. A javataiak ilyen szőrösek!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Ott a túloldalon, nézd csak azt az ágrólszakadt alakot! Sásból font kalapján beesik az eső! Se papucsa, se nadrágja, nincs ennek az égvilágon semmije! Mi szél hozta erre ezt a madárijesztőt?! Honnan füstölték ki? Ennek a nyársat nyelt kórónak aztán nincs semmire gondja!

A vendégcsalogatás folytatódik.

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Tessék, tessék! Erre, erre! Fiatalember, jöjjön csak közelebb! Biztos Akasiból való! Azoknak van kétoldalt így begöndörítve a hajuk.

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Te! Less inkább amarra! Micsoda menet közelít! A földesúr, a dajmjó első embere! Az a tökmagarcú, ott ni! Hogy fennhordja az orrát! Keletről jött szamuráj, az biztos!

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Hát az a fiú ott, kicsit hátrébb, akinek nincs kiborotválva oldalt a haja! Nézd, milyen csinos! Olyan jóképű!

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY
Inkább azt a futóbajnokot nézd! Odaragadt a lába a földhöz, úgy látszik, a világ végétől gyalogolt el idáig.

ELSŐ VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY

Dehogy is, Mikavából jött, hisz tudod, ott csinálják a legjobb ragasztót! Azok meg ott Hitacsiból valók. Az övükről ismerem meg őket.

MÁSODIK VENDÉGCSALOGATÓ LÁNY

Nézd csak, ott ni, az a szolganép! Eccsúból jöhettek. Képzeld, a kimonójuk zsinórjáról tudom! Oldjátok meg azt a kimonózsinórt, és háljatok velünk!

NARRÁTOR *Így hívogatják be a lányok alkonytájt az arra sietőket.*

•

NARRÁTOR *Itt balra, az út mentén áll a sorompó, mellette a nevezetes kis szobor. Dzsizó, a gyermekek és vándorok védőszentje. Ott a fogadó is, Siroko a neve. Valamikor biztosan szép lehetett. Itt él Koman, Kodzsoró és Kojosi, mindössze százhúsz mérföldnyire a Tokaidó útvonaltól. Mind a három lány nagyon szorgos. Esténként egyik kezükkel a vendégeket csalogatják, míg a másikban fonalgombolyagot szorongatnak, kötésüket rejtegetik.*

A szerelem kenderfonalát gombolyítják,
s fonják körül vele a szíveket.
Szomorú testükből, megrontott lelkükből
folyvást csak fonják a szerelem fonalát.

KOMAN

Lányok, Kojosi, Kodzsoró! Mekkora különbség van prosti és prosti között! Hozzánk képest királynő az, aki fenn a városban úri helyen űzi az ipart. Aztán egyre lejjebb és lejjebb a ranglétrán, s végül a legalján itt vagyunk mi, a fogadós örömlányok. Már hajnali szürkületkor kitesszük a kirakatba magunkat. Mi a testünket áruljuk. És itt szobrozunk késő estig, míg meg nem jönnek a vendégek. Olyanok vagyunk, mint a verebek a bambuszligetben. Csak csipogunk, csak jártatjuk a csőrünket megállás nélkül, amíg van bennünk szufla. De higgyétek el, vígan tapsikolhatunk, ha egyáltalán van vendégünk. Mer' az utóbbi időben alig akad még olyan pasi is, aki egy tál rizsér' idetolja a képét. Nemhogy más is kéne neki! Bezzeg amott, ni! A szomszédban, tudjátok, valami földesúr lánya van itt! Már három napja megy a műsor! Nem kell dekkolniuk az ottani lányoknak, mint nekünk! Százhatvan vendég, csak gondoljatok bele! Kora estétől másnap reggelig. Ezt a mázlit! Nagyobb forgalom van náluk, mint Edóban! Képzelhetitek, hogy kell tekerniük! És ehhez még hozzájön a takarítás, felmosás, hogy estére minden kész legyen! Nekünk meg milyen mogorva a gazdánk! Keserű pofát vág egész álló nap! Úgy les ránk, folyton a fejét forgatja, mintha egyre csak nőne a szarva, és azzal akarna felöklelni minket! Hát ha ilyen a képe, senki se fog idejárni hozzánk! Már azok a lovászfiúk is fütyülnek ránk, akik pedig mindig idehozták a vendéget! Még hogy férfiakat csalogassunk! Falra hányt borsó az egész! De mit is akartam mondani, Kodzsoró! Az a te kuncsaftod, az a Macuzaka no Sinicsi már rég nem mutatja magát. Tán öszszerúgtátok a port? Vagy már nem súgtok-búgtok a lépcső alatti zugolyban? Megunta a dolgot az ürge? Ahogy így elnézem, nemcsak az etyepetyéhez nincs már kedve neki, de a lovaival is olyan lagymatag! Amúgy rendesen lebarmolni se tudja őket! Nemhogy lovat, de még legyet se tud az hajtani!

KODZSORÓ

A francokat! Az nem Sinicsi, biztos Kuruszukéval kevered össze. Ajajajaj, ugyan, hol van az már! Mintha előző életemben történt volna! A tücskök már nagyobbat köszönnek nekem, mint ő. Még annyit se hallasz tőle, hogy gyí, mikor a lovaival nekiindul. Pedig az elején még úgy odavolt értem! Hajgumit vett, meg hajolajat. Később csatot, övet is, sőt egyszer még egy pár cipőre valót is kaptam tőle. De hát csak a szememet akarta kiszúrni az egésszel! Át akart rázni a disznó! Nehogy azt higgyétek, hogy egy csajjal vagy kettővel! Hány volt neki egyszerre, te jó isten! Először is azzal a tűzköves Ogennel szűrte össze a levet, tudjátok, aki Minagucsiban lakik. Aztán azt a cucsijamai özvegyasszonyt vigasztalgatta. Akinek fésűkereskedése van. Utána az a hájpacni Ojone is kellett neki, az a sonoi ribanc. Olyan a hátsó fertálya, mint két rizseszsák. Ez a krampusz úgy megmarkolta, úgy rátapadt, mintha nem akarna róla lemászni soha ebben a büdös életben! Meg aztán, á, hagyjuk! Nekem, mint régi bútordarabjának mindent kiböfögött az átkozott! Tán még rá tudnám dumálni, de minek, olyan szegény a nyomorult, hogy főkoldusnak is beillene. Nincs egy rongya, amit fölvegyen. Tán csak egy vacak alsókimonója maradt. Mindene odaveszett a kártyán. A két legócskább lapba nyúlt bele: a négyesbe meg a kilencesbe. Hát képzelhetitek! Még a gazdájának se tud elszámolni a fuvardíjjal! De viszont Koman, aszongyák, hogy a te pasasod, Jószaku is benne van ebben a bandában. Kojosi, ugye, te is hallottál már ilyen nótákat fújdogálni?

KOJOSI *(halkan)* Ühüm. Egészen biztos a dolog. Koman, a gazdánk megszimatolt valamit az egyik kamejamai nagykereskedésben. Egyből el is mondta a gazdasszonyunknak. Én meg kihallgattam őket a papírajtón keresztül. „Ez a Jószaku – mondja a gazdánk –, ez a gazember, tudod, aki Komanhoz szokott járni, beállt a szerencsejátékosok közé, és egyből bandavezér is lett belőle. És aki egyszer belefog a snóblizásba, abban már megvan a hajlam a lopásra is.” Erre a gazdasszonyunk még helyeselt is a gazduramnak: „Ha bekönyörögné magát ide éjszakára, be ne engedd, vagy vágj a szeme közé, és dobd ki azon nyomban!” „Ne félj – felelte a gazdánk –, bevasalok én rajta mindent, nálunk hagyja még az utolsó rongyát is a disznó! Ha pedig itt áll majd anyaszült meztelenül, akkor megkapja tőlem kamatostul, ami jár neki. Légy nyugodt, nem maradok adósa ennek a szemétnek!”

NARRÁTOR *Kojosi még be sem fejezte, amit mondani akart, miközben Koman szeme könnyekkel telt meg.*

KOMAN Nem hiába mondom nektek, lányok, hogy nincs nehezebb a mi mesterségünknél! Tönkremegy itt a testünk, tönkremegy itt a lelkünk! Utolsók közt vagyunk a legutolsók, higgyétek el! Jaj, lányok, még nektek sem mondtam el, hogy milyen nehéz lett nekem, pedig ti álltok hozzám a legközelebb! Képzeljétek, apámtól, aki egy Jokota nevű faluban lakik, két zsák rizst követelnek adó fejében! Hatvanhat esztendős létére vízbemerítéssel büntették meg szegényt! Rajtam, egyetlen lányán kívül nincs senkije. Pedig hát ki vagyok én?! Legutolsó cselédlány egy út menti fogadóban! De én, akinek a táncát még a nagyméltóságú úr is megcsodálta, nem engedhetem meg magamnak ezt a szégyent! Még az kellett volna, hogy így beszéljenek rólam: itt van ez a Koman, a sorompó melletti fogadóban szolgál, aztán hagyta, hogy nyakig vízbe merítsék, meggyilkolják az apját, és nem tett ellene semmit se! Meg kellett akadályoznom mindenképpen! Szabadságot kértem a gazdánktól, hogy zarándokútra menjek Iszébe. Benn voltam a falusi elöljáróságnál, megígértem, hogy az adóhátralékot őszig megadom. Úgy is lett. Erre szabadon engedték az apámat. De meddig? Most újabb tartozást követelnek. De hát honnan szerezzek annyi pénzt? Ezt már sehogyan sem bírom! A régi vendégeim sorra elhagynak! Kötök éjjel, kötök nappal! És mit kapok érte? Néha erre jár egy-egy asszony, és megszáll a fogadóban éjszakára, odavet egy kis alamizsnát a szegény Komannak, és kész. Összeszedem, mint darumadár a rizsszemeket… pedig hamarosan itt a határidő, és akkor mese nincs, fizetni kell!

Minden erőm elhagy, látjátok, mint fogyok!
Dolgozom napestig, kínlódom keményen.
De ezt a Jószakut, nem értem, mi lelte!
Sok mindent beszélnek, mégis hiszek néki!
Szeretném meggyőzni, de a világ oly rossz,
úgy érzem, hiába, reményem elhagyott!

NARRÁTOR *Így panaszkodik Koman, majd zokogva a földre roskad.*

Második jelenet

Az adósság

NARRÁTOR *Koman hirtelen magához tér.*

KOMAN Halljátok? Énekel! Ő az! Ott jön! Ez a kedvenc dala! Jószaku! Jószaku!

NARRÁTOR *Hívja, csalogatja.*[5]

JÓSZAKU *(énekelve közelít)*
Te csodás Szonreva, nyeregben ülök én,
te csodás Szonreva, tündöklő paripán.
Kosarakat viszünk, ruháskosarakat,
hét paplanba burkolva, aranycsillagomat!
Te csodás Szonreva, hét paplannak mélye,
te csodás Szonreva, édes bűnök méze!

Egyszer régen én is vágtattam a lovon…

NARRÁTOR *Ebben a pillanatban Jószaku megállítja a lovát a Siroko fogadó udvarán.*

JÓSZAKU Hé, Koman! Ide gyorsan! Ezt az uraságot vendégeld meg illendőképpen! És a legjobb szállást add neki éjszakára! Három szolga is érkezett vele gyalogszerrel, róluk se feledkezz meg!

NARRÁTOR *Jószaku leveszi a lóról a csomagokat. Közben Kodzsoró és Kojosi a vendégek körül sürög-forog.*

KODZSORÓ Máris hozom a forró fürdővizet! Mindjárt megmelengethetik a lábukat!

KOJOSI Szebbnél szebb szobáink vannak; világosak, tágasak! Pihenjék ki kényelmesen az út fáradalmait!

NARRÁTOR *És a vendégek a lányokkal együtt bemennek a fogadóba. Jószaku sietve leemeli a lóról a csomagokat meg a holmikat.*

JÓSZAKU De rég nem láttalak, Koman. Örülök, hogy jól vagy! Remélem, hogy újból találkozunk minél hamarabb!

NARRÁTOR *Azzal felugrik a lóra, megsarkantyúzza, majd megrántja a gyeplőt.*

KOMAN Mi ütött beléd? Annyi mindent akarok mutatni neked, és biztos te is nekem. Most meg csak úgy elnyargalsz, nincs egy szavad sem? Pedig mennyire vártalak!

NARRÁTOR *Koman elébe szalad, s már fordítaná is vissza Jószakut a lovával együtt.*

JÓSZAKU Hé! Eredj az utamból! Unom a szöveged! Sietek! Hagyj békén!

NARRÁTOR *Jószaku megpróbál szabadulni, de Koman átöleli.*

KOMAN Kérlek, ne menj még! Mi olyan sietős egyszerre? Mit titkol előlem a szíved? Addig nem engedlek, míg meg nem tudom!

NARRÁTOR *Azzal tiszta erejéből a fogadó irányába húzza.*

JÓSZAKU Nem láttad, hogy minden cuccot ledobtam a lóról? Na, jól van, ha már ennyire izgulsz, elmondom pár szóban, hogy mi történt. Hallgasd meg, micsoda szerencsétlenség zúdult a nyakamba! Megirigyeltem, hogy az összes haverom milyen nagy pénzeket söpör be a kártyán, a kockán vagy más játékon. Példának okáért itt van ez a szetai Kjúta. Gondoltam, legfeljebb egy százasom bánja. Itt a piros, hol a pirost játszottunk. Olyan jól ment, hogy hétszázat nyertem rajta egyből. Hogy domborítottam, amikor átléptem a kapu küszöbét, és megcsörrent, muzsikált a zsozsó a derekam táján! Valahogy elporoszkáltunk Szuzukáig. Ott aztán újból belevágta magát mindenki! Ugyanis elkapott a hév: még egyszer megpróbálom! És megint én nyertem el a haveroktól mindent! Még hatszázat! Itt kellett volna abbahagynom! De akinek van, az telhetetlen. A kapzsiság elvakítja az embert, ahogy mondani szokás. Így aztán velük mentem Kavamuráig. Egy sereg lovászfiú csapódott hozzánk, mi meg újból belefogtunk: itt a piros, hol a piros! Én kiabáltam a leghangosabban! Vajon melyik doboz alatt van? És bizony végig rendesen elhibáztam! Déltől este hétig. Egy mon, hat mon még nem zavart különösebben, de mikor az ezüstszen is elvándorolt tőlem!… Égtem piszkosul! Amit olyan szédítő gyorsasággal megnyertem az előbb, most mind elveszítettem! Sőt még ötszázzal többet is! Az ördög vigye el! Odaértünk ahhoz a szilvafához, tudod, ahol az útkereszteződés van. Ott árulja Zeszai a gyógyító cseppjeit, porait. Addigra már engem is úgy kiporoltak, hogy egy fityingem se maradt. Úgy elpártolt tőlem a szerencse, nem segítettek volna rajtam még azok a híres japán cseppek sem! Mit tehettem, hát kölcsönkértem, hogy legyen megint egy kis pénzem. Nem telt bele egy perc sem, és egy negyed arany adósságot vettem a vállamra. És az aranyadósság nyomja az ember vállát amúgy istenigazából! Elmentem Isibébe, Hacsizóhoz, hogy nem sül le a bőr a képéről, hogy kezeskedjen értem. Így kezdődött el a háború. Ócuban, a nyolcadik negyedben nyolcszázat veszítettem. S mi esett meg velem a szépséges költőnő, Ono no Komacsi sírjánál? A költőnő megígérte a szerelmes hadvezérnek, hogy övé lesz, ha száz éjszakát tölt a küszöbe előtt. De tudod, a szerencsétlen férfi megfagyott a kilencvenkilencedik éjjelen. Én meg kilencvenkilenc mont veszítettem el ott. Aztán a Tű-szorosnál összeszorult a szívem, de győzni ott sem

sikerült. Orsófalván egy adagot megint legombolyítottak rólam. Utána a morijamai Kannon istennő buddhista temploma előtt még az utolsó vasamtól is megszabadítottak. Ezután végképp eladtam a lelkemet az ördögnek! Mivel Kannon istennő harminchárom alakban jelent meg az emberek előtt, ezért harminchárom ezüstöt kértem kölcsön. A cucsijamai Tamura-szentélyben végre megnyugodott a lelkem. De csak rövid ideig, mert mikor elértünk Iszébe, újból játszani kezdtünk – alkonytól hajnalig. A teaházat úgy hívták, hogy Hajnalcsillag, mi azonban még vígan a poharakat ürítgettük, mikor már rég eltűntek az égen a csillagok. Meg kellett duplázni a tartozásom, amit aztán Fenyő-dombon eltáncoltam. Felhőfalván az átkelésnél köd lepte el az agyamat, mert akkor jöttem rá, hogy a dupla adósság addigra megnégyszereződött. Átkozott Hacsizó! Nyolcszoros tartozást mért rám! A hétszázát neki! Még csak ez hiányzott, gondoltam magamban. Abban a pillanatban ellenkező irányból egy lovat látok nyargalni! Mit gondolsz, ki ül rajta? Hát persze, Hacsizó, az az arcátlan pimasz féreg! Talán nem vesz észre, reménykedtem. Erre odavágtat, és elkezd ocsmányul szitkozódni. Elkapja a grabancomat, és üvöltözik, ahogy a torkán kifér: „Hát a tartozással mi lesz? Tán megfeledkeztél róla? Ráadásul még a csíkot is elhúznád, nem mondom, haláli dolog! Te utolsó szemét, aljas gazember! Még bocsánatot sem kérsz?” „Most nincs nálam egy huncut vas sem – felelem neki –, és igazából nem is vettem föl tőled semmiféle kölcsönt!” De csak nem hagyott békén! „Tudod mit? – mondom neki. – Döntsön inkább a játék! Ha én nyerek, elengeded a nyolc kánt, ha viszont te, az adósságom tizenhat kánra növekszik. Áll az alku? Na, kezdjük?” Azt meg kell adni, hogy Hacsizó már jó pár éve veri a snóblit, nem kell tanítani! „Ugyan már, cimbora – válaszolja –, már így is nyolc kánnal tartozol! Ha én vesztek, nem marad semmi adósságod, akkor én nem kapok semmit se. Ha viszont győzök, akkor neked kell tizenhat kánt fizetned. Honnan szednél ilyen töméntelen sok pénzt? Engem nem versz át, haver! Csak akkor játszom, ha adsz valamit előre!” Ezt már nem hagyhattam annyiban. „Rendben van – válaszoltam. – Ismered a lovamat? A csirjúi vásárban kilenc aranyat és egy ezüstöt is megadnának érte. A gazdámé, de azért fölteszem a tizenhat kán fejében, pedig többet ér annál! Legalább ötszáz ezüst az ára!” „Ha fölteszed a lovat, akkor rendben van.” Azzal bebújtunk egy árnyas fa alá, hogy elrendezzük az adósságot. Mind a ketten felmarkoltunk valamennyi aprót. „Na, mennyi van a kettőnk markában összesen?” – kérdezem tőle. Hacsizó, mintha véletlen volna, megmutatja a tenyerét, persze odasandítok, és látom, hogy két pénzdarabot szorongat. Az én tenyeremben pedig öt van. „Baj lesz!” – gondolom magamban, s azzal az egyik pénzdarabot ügyesen a kimonóm ujjába csúsztatom. „Hat!” – vágom ki magam. Erre Hacsizó vigyorogva széttárja a tenyerét, hát három pénzdarab van benne. Hogy tette oda a harmadikat, nem fér a fejembe! Igazából nyolc pénzdarab volt összesen. Én eggyel kevesebbet mutattam, Hacsizó pedig eggyel többet. Azt a mindenit, már megint én jártam pórul! Hacsizó meg üvöltözik: „Enyém a ló! Elviszem magammal!” Mit mondjak, torkig vagyok vele! Jaj, micsoda karma súlya nehezedik énrám! De ma, ez az utas megmentett Hacsizótól, amikor odaszólt nekem: „Megfogadtam ezt a lovat a hajtójával együtt. Indulás a következő postakocsi-állomásig!” Végre megkönnyebbülhettem! De Hacsizó utasa is szamuráj volt. Úgy rákiabált arra az undok gazemberre, még a szeme is majd kiugrott a helyéből, olyan dühös lett: „Mit bámulsz, te szájtáti, nem azért fizetlek, mér’ nem indulsz már?” Ez a szemét Hacsizó meg így felelt: „Elviszem az urat Kubotáig, aztán visszajövök a lovamért!” Erre megcsapkodja a lovát, elvágtat, hogy minél hamarabb visszatérjen és elhajtsa a gazdám lovát. Végem van! Mi lesz velem?! Ha nincs lovam, akkor szóba se jöhet, hogy kijussak erre az országútra, de még a kiszoi vagy a nakaszeni útra se! Gyere, bújjunk el, menjünk be a házba gyorsan, míg Hacsizó ide nem talál jönni!

NARRÁTOR *Jószaku megkönnyebbülten sóhajt fel.*

•

NARRÁTOR *Koman szíve gyászba borult.*

KOMAN Hát mégis igaz volt, amit az emberek beszéltek? Ha valaki mélyre sülylyed, a lelke is lealjasul.

Valamikor régen a csúcsokra hágtál,
a sötét mélységbe nem is pillantottál.

Akkor bizony én, ki oly forrón szeretlek,
szolgálólányként se állhatnék előtted.
Mikor megsimítod mezítelen testem,
mikor forrón ölelsz, ó, drága szerelmem,
amikor szorosan egymáshoz tapadunk,
a boldogság az, miben eggyé olvadunk!
Szerelmemnek lángja feltör már az égig,
mégis a lelkemet a bánat emészti.
Iszonyú betegség lett úrrá testeden,
förtelmes féregként rágja a bensődet.
Hogy kik lépre csaltak, fogva ne tartsanak.
Így is olyan nehéz, keserves énnekem,
mert apám miatt is elfog a gyötrelem.

Jószaku, hát elfelejtetted? Ha hatodikáig nem törlesztem pénzben apám rizsadóját, megint nyakig víz alá merítik szegényt. Akkor pedig ebből a világból én taszítom le apámat a nyolcszoros jéghideg pokolba! Elemészt a szenvedés, gyötör a szorongás, mert látom, hogy milyen közömbös lettél irántam. Hiszen kővé válik a szíve annak, akit a szerencsejáték szenvedélye egyszer rabul ejtett. Ha csak erre gondolok, máris forró könnyek lepik el a szemem.

NARRÁTOR *Keserves zokogásban tör ki. Ekkor azonban Jószaku könnyei is eleredtek.*

JÓSZAKU Hidd el, igazságtalan vagy hozzám. Nem szórakozásból tettem, amit tettem. Nem is a kapzsiság hajtott. Azért akartam pénzt szerezni, hogy kifizethessem apád rizsadóját. Valamikor két zsák rizs számomra pitty, annyi volt, mint a semmi. A saruhordozómnak vagy a lovászomnak juttattam ennyi járadékot. De hagyjuk ezt… Tehát szerettem volna megmenteni apádat, nehogy megöljék. De mit tegyek, olyan szerencsétlen vagyok! Én, aki ezerháromszáz koku rizs évi járandóságot kaptam valamikor, most még abban se lehetek biztos, hogy lovakat hajthatok, s mindezt összeszorított fogakkal kell eltűrnöm. S vajon miért? Ilyen csapást mért rám az ég, így kell megfizetnem a bűnömért, melyet gazdámmal szemben elkövettem. De nem gondolod, Koman, hogy kegyetlen vagy hozzám, amiért kőszívűnek nevezel, amiért a szerencsejáték rabjának tartasz? Pedig mindent csak apád miatt tettem… Ó, ha a szívemben fel lenne jegyezve mindaz, amit érzek, akkor most kitéphetném, hogy te is lásd, igazat beszélek!

NARRÁTOR *Eközben öklével a mellét veri, s bűnbánó könnyei hullanak.*

•

NARRÁTOR *Koman könyörögve összekulcsolja a kezét.*

KOMAN Milyen hálás vagyok neked, Jószaku. Ó, ha ezt előbb tudom, nem tettem volna szemrehányást érte, türelemmel viseltem volna az egészet. Én meg az összes nyári kimonómat eladom, hogy apámon segíteni tudjak. Kölcsönkértem még a barátnőimtől is, így aztán összejött az a százharminc ezüst. Ami kevéske még hiányzott, azt kötéssel, fonással pótoltam. Nézz csak ide!

NARRÁTOR *Azzal a bő ruhaujjból, fonása mélyéről előveszi a megtakarított összeget.*

KOMAN Nyugodj meg, itt van apám életének az ára, tessék, fogadd el tőlem. Késő re jár. Talán Hacsizó se jön ma már el. Gyere, maradj itt éjszakára, nekem sincs már semmi dolgom. Itt szemben kösd ki jó erősen a lovadat, aztán gyere be a házba, töltsük el együtt ezt az éjszakát. Öntsük ki egymásnak a szívünket.

NARRÁTOR *Azzal Koman szalmasaruja zsinórját megoldja. Ekkor érkezik meg az isibei Hacsizó, szemét kimereszti, úgy kémlel szerteszét.*

HACSIZÓ Áá! Itt van Jószaku, aki nem akarja odaadni a lovamat! Pedig mindenki tudja az egész környéken, csak te nem, hogy én vagyok az isibei Hacsizó, a sasszemű, aki mindent meglát. Mi lesz a tizenhat kán adóssággal? Mikor adod meg?

NARRÁTOR *El akarja oldozni a lovat, de Jószaku abban a pillanatban ott terem, és kicsavarja Hacsizó kezét.*

JÓSZAKU Na megállj csak! Lehet, hogy te vagy a sasszemű Hacsizó, nekem viszont Tambai Jószaku a becsületes nevem. Kétszáz ezüst fejében ötszáz ezüstöt érő lovat akarsz magadnak? Nem mondom, kicsit túl nagy az étvágyad! Előbb add csak ide a visszajáró háromszáz ezüstöt, különben kifacsarom belőled az utolsó csepp véredet is. Majd megtudod, ki az a Jószaku, aki bárkinek kettéharapja a torkát!

NARRÁTOR *Jól megrázza Hacsizót, és egy ügyes fogással messzire hajítja.*

HACSIZÓ Ohohó! Micsoda férfias viselkedés! Inkább add meg, amivel tartozol! Vagy netán bunyózni akarsz? Akkor nesze!

NARRÁTOR *Azzal ráront Jószakura, de Koman közibük szalad, Hacsizó elé veti magát.*

KOMAN Jaj, Hacsizó uraság! Maga olyan jó ember! Mind a ketten komoly férfiak, nem akarnak rosszat senkinek! Miért vinné el ezt a lovat, azt hiszi, hogy bárki is megdicsérné érte? Mire való a kiabálás? Hogy mik járnak a fejében?! Nem szégyelli magát?

NARRÁTOR *Közben könnyei hullanak.*

HACSIZÓ Hé, te cafka! Eressz el! Nekem hiába bőgsz! Jószaku talán meghatódik rajta, de én soha! Jegyezd meg, te utolsó ribanc, ha nem kapom meg a tartozást, elviszem a lovat! Hát ez jár a fejembe, ha már olyan kíváncsi vagy!

KOMAN Arról szó sem lehet! Azt a lovat, amelyik ehhez a kapuhoz van kikötve, semmiképpen sem viheti el! Megtiltom, én, Koman, aki Szekiből jött.

HACSIZÓ Te utolsó dög ribanc! Mindjárt kettéhasítalak! Vagy végigvágok rajtad az ostorom bambusznyelével!

JÓSZAKU Hogy mersz ilyet tenni? Megütni egy fehércselédet?!

HACSIZÓ Már mért ne?

NARRÁTOR *Fogja az ostornyelet, és hirtelen a lány arcába csap. Jószaku elkapja Koman elzuhanó testét.*

JÓSZAKU Miért bántod a más szolgáját?

HACSIZÓ Hát nem a te asszonyod? Azért kínáltam meg!

JÓSZAKU Jól megkínáltad, de nesze, ne panaszkodj, ezt küldi vissza cserébe az asszony!

NARRÁTOR *Jószaku ökölbe szorítja a kezét, és keményen Hacsizó szeme közé vág, majd szétreped az agya.*

HACSIZÓ Te is megkaphatod! Na, gyere!

JÓSZAKU Azt még megvárom!

NARRÁTOR *Azzal mindketten püfölni kezdik egymást, ahol érik. Záporoznak az ütések. Öklelik, rúgják, aprítják egymást. És valóban, mint a vadlovak, úgy méri össze erejét a két lovász. Hacsizó olyan erős, mint egy bivaly, Jószaku viszont érti a módját, jól ismeri a dzsúdó fogásait. Amint Hacsizó le akar rá csapni, karját elkapja, és jól lábikrán rúgja válaszképpen.*

JÓSZAKU Nesze!

NARRÁTOR *Azzal a távolba röpíti Hacsizót. Az a kapufélfának esik, és alaposan beleveri a keresztcsontját. Fetreng kínjában, miközben vérszomjas tekintetet vet Jószakura.*

HACSIZÓ Ezt még megemlegeted, te aljas gazember! Elmondom mindenkinek a környék összes kereskedésében, hogy mit tettél velem, és akkor nincs olyan góré, aki megengedi, hogy a boltjába betold a mocskos pofádat. Megtudják a lovas gazdák, az összes fogadós… Egyik sem áll szóba veled… Akkor majd könyöröghetsz, mint egy rühös koldus, fatállal a kezedben… Rimánkodhatsz az országúton… hogy vessenek oda neked néhány szem magot… Majd megnézheted magad akkor te, szerencsétlen nyomorult!

NARRÁTOR *Hacsizó feltápászkodik, megpróbál bemászni a kapun, de Koman odaszalad hozzá.*

KOMAN Jaj, uraságod, már mér' tenne ilyen csúfságot! Minek is szólna a lovas gazdáknak meg a kereskedőknek! Mi közük hozzá! Hogy is élhet úgy egy hajtó, ha nem tudja megetetni a lovát, ha rátámadnak, mint egy gazember tolvajra! Hacsizó úr, maga rendes ember! Ne csinálja ezt velünk! Én, Koman összeteszem a két kezem, úgy könyörgök magának! Egy igazi férfi, miután megverekedett, elfelejt mindent! Bocsásson meg neki, az isten szerelmére!

NARRÁTOR *De minél hevesebben kérleli Koman, Hacsizó annál inkább vérszemet kap.*

HACSIZÓ Ez a nyavalyás féreg! Nem elég, hogy tizenhat kánnal adós nekem, de még a nyakamat is kitöri! Még hogy megbocsássak neki! Azt bírná ez a rohadt ganéj! Akkor megint én, szerencsétlen, járnék pórul! Ahogy itt hagyom ezt a helyet, abban a percben olyan balhét csapok, hadd tudja meg mindenki, hogy Jószaku piszkos csaló, tolvaj gazember!

KOMAN Most már elég legyen! Tessék, itt van százharminc ezüst. Egy ember életét kellett volna ezzel megmentenem, de nem sajnálom! Odaadom azért a férfiért, akit szívemből szeretek. Fogja, a tartozás fejében!

NARRÁTOR *Előhúzza féltve rejtett kincsét, Hacsizó pedig kikapja a kezéből.*

HACSIZÓ Azt is leszurkolod, ami még hátravan. Mennyit is ér ez a sok apróp énz?

KOMAN Nekem mindegy. Számítsd át úgy, ahogy akarod.

HACSIZÓ Jól van. Ez piaci áron tíz kánt ér. Jól jegyezd meg! Még hattal tartoztok!

NARRÁTOR *Azzal Hacsizó kimonójába süllyeszti a pénzeszacskót, és eltávozik.*

Harmadik jelenet

Koman letartóztatása

NARRÁTOR *Koman mély meghajlással köszön el Hacsizótól, majd felegyenesedik, és megkönnyebbülten sóhajt fel. Jószakuhoz lép és ezt suttogja neki:*

KOMAN Minden pénzemet odaadtam, és így le tudtam rázni. Remélem, hogy többé nem állsz szóba ilyen alakokkal! Ugye, így lesz??

NARRÁTOR *E szavakra Jószaku éktelen haragra gerjed.*

JÓSZAKU Hogy tehetted ezt? Megyek, és visszaszerzem tőle most azonnal!

NARRÁTOR *Már indulna is, hogy Hacsizó nyomába szegődjön. Koman azonban feltartóztatja.*

KOMAN Várj, ne menj még! Hisz tartozol neki! Hogy is vehetnéd vissza azt a pénzt! Változtak az idők. Ma már nem az van, ami régen volt! Nagy a szigorúság az utakon! Ha minden kereskedésben Hacsizó rossz híredet kelti, egy lótulajdonos se adja neked oda kölcsönbe a lovát. Lassanként mindenhonnan kitiltanak, és egymás után bezárulnak a kapuk mögötted. Persze mindent meg fog tenni azért is, hogy mi ne találkozhassunk. A rossz hír mindig gyors szárnyakon száll. És ha véletlenül a Tambai nagyméltóságú úr fülébe is eljut, akkor ezt a szégyent soha nem bocsátják meg neked, és kegyvesztett maradsz életed végéig. Én pedig elszántam magam arra, hogy apám helyett engem hurcoljanak el, és merítsenek vízbe nyakig. Nem bánok semmit sem, amit tettem, mert régóta vágyom arra, hogy egyszer segíthessek apámon, akit szívem mélyéből szeretek.

NARRÁTOR *Jószaku azonban továbbra is olyan izgatott, mintha nem is hallotta volna Koman szavait.*

JÓSZAKU Jaj, egek ura, micsoda szégyen érhet még engem az életben?! És te, Koman, mennyi szenvedésen mentél keresztül, míg összegyűjtötted azt a pénzt, hogy megváltsd apádat! Ez a pénz most ennek a gazembernek a kezébe került. Nem, ez tűrhetetlen!

NARRÁTOR *Jószaku már futna is Hacsizó után, de ekkor a félhomályban egy csoportot vesz észre, amelyik feléjük tart.*

JÓSZAKU Namu Amida! Ó, szent Buddha! Ez Szadzsi, ki is lehetne más! A te gazdád, Koman! Ellenőrök is jönnek vele, és ott vannak a községi elöljáróság vezetői is. Vajon mi történhetett? Biztos megtudtak mindent! Miért ez a hangzavar? Jaj, nehogy észrevegyenek! Megyek és elbújok. Te meg, Koman, rejtsd el a lovamat!

NARRÁTOR *A szomszédos fogadó bejárata előtt egy hintóra lesz figyelmes. Odalopódzik, szerencsére az ajtaja tárva-nyitva, ezért az egyik lábával fellép rá.*

SZANKICSI Juj, de fáj, jujujuj, az oldalam! Beletapostak! Jaj, a gyomrom! Ki volt az?

NARRÁTOR *Egy kisfiúcska óriásit ásítva kidugja a fejét a hintóból.*

JÓSZAKU Áááá! Hát te vagy az? A Bambuszbozótbanszületett kis Vadóc!

SZANKICSI Ó, Jószaku úr!

JÓSZAKU Mit csinálsz te itt?

SZANKICSI Edóba tartok, a lovamat hajtom. Most éppen megszálltunk ebben a fogadóban. A vacsoránál jól megtömtem a pocakomat, ettől aztán úgy elálmosodtam, bevágtam magam ide egy kicsit szunyálni. Hát uraságod, mit keres itt?

JÓSZAKU Ne ijedj meg, még nem ment el az eszem! Csak a szomszéd fogadóssal nem akarok találkozni. Ide bújnék el előle. Na, húzódj egy kicsit beljebb!

NARRÁTOR *Jószaku szemügyre veszi a környéket.*

SZANKICSI Á, itt van Koman! Jó dögös kis csaj! Nekem nem kell mondani, tudom, hogy a kedvese! Na, jöjjön csak közelebb! Mást nemigen bújtatnék el, de a Jószaku név drága nekem! Ha Jószakuról van szó, nincs a világon olyan dolog, amit meg ne tennék. Bújjon csak el nyugodtan!

NARRÁTOR *Térdükkel kedélyesen megbökdösik egymást. Még egyikőjük sem tudja, de szívükben felébred valami édesbús fájdalom, valami, amit úgy nevezünk: a szülői és a fiúi kötelesség érzése.*

•

NARRÁTOR *A fogadós kisvártatva bekiabál a kapun keresztül.*

SZADZSI Hahó! Hahó! Keljen fel mindenki! Gyertek ide! Ti is, lányok, onnan az utcasarokról! Tudja meg az egész fogadó, hallja az egész környék! A nagykereskedők és a községi elöljáróság vezetői eljöttek hozzánk, hogy megtudjuk, mint döntöttek. Hé, asszony! Kelj fel te is! Bújj elő, ne kéresd magad!

NARRÁTOR *A nagy kiabálásra mindenki összeszalad, a szolganép, az utcalányok, végül a fogadósné is kikászálódik. A zsivajgó sokadalomban egyszerre hangzik fel az ellenőrök és az elöljáróság vezetőinek szava.*

ELLENŐRÖK, VEZETŐK
Figyelem, figyelem! Tisztelt egybegyűltek! A mai napon ülésünkön a döntőbizottság vezetőségétől a következő írásos parancsot kaptuk az itt szolgáló Komant illetőleg. A parancs imígyen szól: „Az általunk megnevezett Koman atyja, a jokotai illetőségű Hikobeinek nevezett férfiú négy esztendeje nem szolgáltatta be azt a négy zsák mennyiségű rizst, amely miatt általunk eszközölendő, vízbe merítésre ítéltetett. Leányával, Komannal, annak kérésére, olyan megállapodást kötöttünk, miszerint atyját a kiszabott díj ellenében kiengedjük. Mivel Koman a megszabott határidőig fizetési kötelezettségének nem tett eleget, tartozását nem egyenlítette ki, a mai napon úgy határoztunk, hogy ellene letartóztatási parancsot adunk ki. Ami a postakocsi-állomások felelős megbízottait illeti, kötelesek fent említett Komant haladéktalanul őrizetbe venni. A fent elrendelt parancs azonnali végrehajtását megbízottaink szigorúan ellenőrzik.”

NARRÁTOR *E szavakra Koman fejét lehorgasztja, és könnyekben tör ki. A fogadósné is elcsodálkozik.*

FOGADÓSNÉ Nahát! Alávaló perszóna! Mit műveltél? Visszaéltél gazdád szerető gondoskodásával!

NARRÁTOR *Erre a fogadós éles hangon közbevágja:*

SZADZSI Szó sincs itt gondoskodásról! Én semmiről se tudok! Egy ócska rézpénzt, annyit se láttam nála. Az utazók erre jártukban-keltükben mindig bőkezűen adakoznak a híres-neves Szekiből érkezett Komannak. Van, aki egy százast ad neki, van, aki kétszázat, így aztán, ha mindent beleszámítunk, egy ezüstöt is megkeres egy éjszaka. Mindig felfelé áll nála a mérleg nyelve, akár a király farka. Nem kell őt félteni! Szóval fél év alatt nyugodtan összespórolhatta volna azt a száz ezüstöt vagy a két rjó[6] aranyat! De ez a lökött lány mindenét odaadja annak a gazember Jószakunak, annak a hitvány csalónak, annak a mocskos tolvajnak! Az összes rongyát, amije csak volt, felnyalábolta, és titokban eladta. Nincs már ennek semmije, még egy alsókimonója sem! Mindenben kezeskedett Jószakuért, így ehetett-ihatott csak nálunk az a bitang! Tessék! Itt a kiadási napló, ez aztán nem hazudik, ebben minden fel van jegyezve pontosan! Hat éjszaka egyszeri étkezéssel, négy és fél kancsó szaké, hetven adag hidegtál adagonként tíz rézpénzért! Aztán itt van nyolcvanöt adag bálnaszelet maniókával. Belapátolt ez mindent, ami csak volt! Levest, levesbetéttel, persze szójatúróval, ugye, ami a legdrágább. Kacsasültet, utána lazacot zöld tormával. Nudlit, azt persze szívesen zabált! És hát mi mást, nyárson sült rablóhúst! Mindegyikből összesen százötven adagot. Felfalja ez még az anyaföldet is, ha arról van szó! Hogy egy tolvaj potrohára szórod el a pénzed, az a te dolgod, Koman, engem igazán nem érdekel! De tudd meg, ez a Jószaku még ha a saját irháját nyúzza is le, utána rögtön túlad rajta, és abból te sohasem fogod kifizetni a négy zsák rizs árát, amivel tartozol. Jobb lesz, ha ráparancsolsz, hogy adja be a zálogházba a lovát, és be van fejezve! Na, neked úgyis hiába beszélek! Zárjátok be Komant a házba, és őrizzétek, nehogy megszökjön! Mindenkinek megköszönjük a szíves figyelmet!

NARRÁTOR *Azzal a fogadós mély meghajlással, sietve távozik. Az ajtó becsukódik, kattan rajta a lakat. Az összegyűlt tömeg hangos nevetések közepette kezd feloszlani.*

A KÖZSÉGI ELÖLJÁRÓSÁG VEZETŐI, KERESKEDŐK, ELLENŐRÖK
Nahát ilyet! Ez a Jószaku! Ki gondolta volna! Micsoda bendője lehet ennek! Nem elég a szokásos egytálétel, még kacsasültet is zabál, meg lazacot! És a vacsora csúcspontjaként csemegének ott van neki Koman. Ejha! Még egy hegyet is felfal egy éjszaka!

NARRÁTOR *Mindannyian szétszélednek, és ki-ki megindul hazafele.*

Negyedik jelenet

Jószaku könyörög Szankicsinek

NARRÁTOR *Jószaku se eleven, se holt. A hideg veríték patakokban csorog le róla. Egy kicsit vár még, azután óvatosan kimászik a hintóból. Bekémlel a házba az ajtónyíláson, a zsalugáterek résein, de minden hiába. Semmit sem lát. A bambuszajtóhoz lopódzik, nyakát kinyújtja, rácsain keresztül bekukucskál, de nem vesz észre semmit. Egyszerre valaki belülről arcát az ajtó rácsához tapasztja.*

KOMAN Nincs semmi baj! Ne izgulj, én vagyok.

JÓSZAKU Koman? Te vagy az?

KOMAN Jószaku! Egyetlenem! Hallottál mindent? Ilyen szomorúság szakadt rám! Kalitkába zárt madár lett belőlem! Mindenért nekem kell felelnem, de legalább apámat békén hagyják. Drága szerelmem, nem is tudom, találkozunk-e még valaha is? El kell válnunk egymástól örökre. Hisz mit is tehetnénk mi, akik legalul vagyunk. Ami fenn történik, megérthetetlen a számunkra.

NARRÁTOR *Jószaku Koman felé nyújtja a kezét a rácson keresztül. A lány könny áztatta arcát Jószaku tenyerébe temeti.*

JÓSZAKU Ne sírj! Egy fénysugár bújik elő a felhők mögül. Nem tudom, miért, de ez a Szankicsi kifejezetten rajong a Jószaku névért. Mindent megtenne értem! Az előbb, amikor együtt voltunk odabent a hintóban, rászedtem

a gyereket. Azt mondtam neki, hogy férfias dolognak számít, ha valaki pénzt lop. Meg hogy csenjen el egy pénzeszacskót annak a földesúrnak a lányától, aki a szomszédos fogadóban szállt meg. A gyerek rögtön lelkesedni kezdett: „Akár elfognak, akár nem, ellopom én, lesz, ami lesz!” Ha sikerül, akkor szerencsénk van, ha nem, marad minden a régiben.

NARRÁTOR *Koman felindultan vág közbe.*

KOMAN Nem és nem! Bűnbe taszítani egy kisfiút! Kérlek, ne tégy ilyet!

JÓSZAKU Ugyan már! Ne ijedj be ilyen könnyen! Mi történhet, ha elkapják, kicsit elkalapálják, és kész! Egyre erősebben bízom benned, Szankicsi! Meg ne próbálj, Koman, valamit tenni a dolog ellen!

SZANKICSI Minden rendben lesz! Boldogan vállalom! Ha nem akarod, hogy ellopjam, akkor rúgj ki! Én, a Bambuszbozótbanszületett Vadóc, ha egyszer megígérem, hogy megteszem, akkor az úgy is lesz! Nincsenek nekem szüleim, családom sincsen. Amim van, az az öklöm, meg a csöppecske eszem. Csak a magam kedvére teszek, amikor ellopom azt a pénzt. Azt gondolod, bánná bárki is, ha a fejemet vennék?

NARRÁTOR *A kötelességet teljesíteni kell mindenáron. A szamuráj jellem olyan, mint az aranypénz. Még ha lopták is, rozsda nem fog rajta. Milyen fájdalmas és szégyenletes azonban, hogy egy rangos származású fiúgyermeket ilyen könnyen rá lehet szedni ekkora bűn elkövetésére.*

JÓSZAKU Szankicsi! Példamutató az áldozatkészséged! Ha kérik, feláldozod még az életedet is.

NARRÁTOR *Dicséri Jószaku a fiút, ahogy bírja szóval.*

SZANKICSI Jó barátért mindent megtesz az ember, de Jószaku, kérlek, ne hozz zavarba, inkább hagyj egy kicsit magunkra Komannal! Szépséges Koman, légy olyan szíves, ugye megteszed? Ezt a talizmánt őrizd meg, míg visszsza nem jövök érte.

KOMAN De éppen most lenne igazán szükséged rá!

SZANKICSI Nem úgy van ám az! Erre a talizmánra írták fel az igazi nevemet. Rettenetes szégyen lenne az rám nézve, hogyha elfognának és mindenki megtudná, hogy is hívnak engem valójában.

NARRÁTOR *Szankicsi szíve hevesebben dobog, de izgalmát leplezni tudja. Kioldja a zsinórt, és beleteszi a talizmánt Koman kezébe. Ezután felhajtja kimonója alját, s halkan lopakodva eltűnik a sötétségben.*

JÓSZAKU Ott a meredély alján Jaroku irányában megyek, talán ott el tudok majd bújni. Éjfél felé visszajövök. Koman, drágám, te is menj be a szobába!

KOMAN Jaj, bizony én is veszélyben vagyok. Úgy félek! Óvjon meg bennünket az ég! Namu Amida Bucu! Amida Buddha, irgalmazz! Ó, Dzsizó, segíts rajtunk!

JÓSZAKU Azt hiszed, most éppen az imádság válik a hasznunkra? Túl hangos vagy! Csak csöndben! Csak csöndben!

NARRÁTOR *Jószaku szíve erősebben ver. Elindul csöndesen, s csakhamar eltűnik a meredély alján.*

Ötödik jelenet

Szankicsi balszerencséje

NARRÁTOR *A szamurájtörvények előírják, hogy az utakat állandóan őrizni kell. Félóránként az őrjárat a csattogófa ütésével jelzi az idő múlását. Most kilencet üt az őrszem, már majdnem éjfél van. Kisvártatva tíz ütés hallatszik. Milyen balga is a gyermeki szív: boldogság tölti el, ha sikerül a lopás. Örömében már mit sem törődik azzal, hogy az éjjeliőr megláthatja, vígan szorongatja az aranybrokát pénzeszacskót. Önfeledten szalad ki a kapun, körül se néz… Jaj, Szankicsi, vigyázz! De már késő, az őrszem észrevette. Szankicsi száguld, hová bújjon? Végül az ismerős hintóhoz ér, és ott rej-*

tőzik el. Ajtaját belülről jó erősen maga felé húzza. De minden hiába! Az éjjeliőr a nyomába ered, futva követi. Ügyes magabiztossággal benyomja a gyaloghintó ajtaját, széthúzza a bambuszfüggönyt.

ÉJJELIŐR Megvagy, te bitang! Nahát! Ez a nagyságos kisasszonyka pénzeszacskója, e! Téged meg Szankicsinek hínak, lovakat hajtasz, és te loptad el ezt a pénzeszacskót, ni! Hé! Gyertek! Ide, gyorsan! Iparkodjatok!

NARRÁTOR *Így óbégat az őr, miközben Szankicsi a földi világból a pokol mélyére zuhan. Úgy érzi magát, mint mikor az egér beszorul az egérfogóba.*

•

NARRÁTOR *Az őr kiáltozására összeszaladnak a szamurájok, mind, aki a házban van, legyen az magas rangú vagy netán alacsonyabb. De a környékről is, a szomszéd házakból furkósbotokkal a kezükben rohannak az őrök, előfutnak a katonák, a lakók, az utazók, az egész szolganép. Az országút közepén a hintók hordozói leemelik vállukról a gyaloghintókat. A segélyhívásra megjelennek hosszú rúdjaikkal, melyeknek végén lampion világít. Odatódul az egész környék. Megérkezik az útügyelet-vezető is.*

ÚTÜGYELET-VEZETŐ
Emiatt a kisgyerek miatt kellett ennyi embert idecsődíteni?!

ÉJJELIŐR Tisztelettel jelentem, igen.

ÚTÜGYELET-VEZETŐ
Hozzátok elém azonnal!

NARRÁTOR *A hintó ajtaját kinyitják, karjánál megragadják, és elővezetik a lovászfiút.*

SZANKICSI Tessék, itt a pénz, amit elloptam!

NARRÁTOR *A fiú előhúzza a pénzes zacskót, és átnyújtja az ügyeletvezetőnek.*

ÚTÜGYELET-VEZETŐ
Ugyan már! Hiszen kiskorú még! Valami itt nincsen rendben! Ezt nem találhatta ki egymaga! Azonnal hívjátok ide az összes hajtót és lovászt!

ŐRÖK Értettem!

NARRÁTOR *Kiáltják egyszerre az őrök, és nyomban elindulnak, hogy megkeressék a hajtókat és lovászokat. Tüstént elő is kerülnek, ahányan csak vannak. Odaterelik a tökrészeg Hacsizót is, aki napnyugta óta nem csinál mást, csak iszik, iszik megállás nélkül.*

HACSIZÓ Naaa, hát hol az a tolvaj? Áááá, te vagy az? Na nézd csak, a Vadóc! Na, persze! Hát róla van szó? Fel kell akasztani, és kész! Húzzátok föl, ha mondom! Szégyent hozott a fejünkre, az összes hajtóra! Akasztófára vele!

NARRÁTOR *Hacsizó dühében belerúg a fiú gerincébe, mire Szankicsi megperdül a levegőben, és arccal a földre zuhan. Egy kő betöri homlokát, a sebből ömlik a piros vér. de Szankicsi elszántan talpra ugrik.*

SZANKICSI Szégyellje magát! Micsoda pimaszság! Belerúgni egy gyerekbe! Ezért még megfizet!

NARRÁTOR *Azzal Szankicsi ráveti magát Hacsizóra.*

A SZAMURÁJOK VEZETŐJE
Te utolsó söpredék! Semmirekellő barom! Hogy merészelsz előttünk, szamurájok előtt belerúgni egy gyerekbe!

NARRÁTOR *Átkok záporát zúdítja Hacsizóra, miközben Szankicsit lefogják a szamurájok.*

SZANKICSI Belém rúgott, a szégyentelen! Ez az alávaló! Hisz még kardja sincsen! Azt hittem, ilyen senkiházi nem bánthat engem soha! Még az arcom is sebes lett! Ígérem, bosszút állok érte, még akkor is, ha levágják miatta a fejem!

NARRÁTOR *Szankicsi dühtől villogó szeméből kibuggyannak a bosszú könnyei. Az összes szemtanú együttérzéssel szemléli, ugyanakkor csodálja is a gyereket. Ilyen kicsi, és mégis micsoda hatalmas akaraterő lakozik benne! A nagy lármára felfigyel Sigenoi, a fődajka is. Kiszalad a házból, s micsoda meglepetés éri: óriási tömeg fogja közre egyetlen gyermekét. Lába földbe gyökeredzik a döbbenettől. Torkát fojtogatja a zokogás: mi lesz, ha az emberek megtudják a titkot, amit eddig oly gondosan elrejtett a világ szeme elől! Mi lesz, ha kiderül az igazság, hogy a nagyméltóságú kisasszony tejtestvére nem más, mint egy utolsó lovászfiú, aki ráadásul még tolvaj is! Szégyen, szánalom, gyűlölet és harag mardossa a lelkét.*

SIGENOI Jaj, micsoda szerencsétlenség! Micsoda fájdalom! Hiába próbáltam segíteni rajta, mégis ilyen aljasságot követett el! Úgy látszik, nem számít az előkelő származás, ha ilyen gyalázatos neveltetésben volt része! Ezért süllyedt ilyen mélyre, és emiatt van az, hogy a tulajdon anyja, még én sem ismertem rá! Hát ezért kellett lovásznak lennie! Most már tudom, mit jelent, ha az embernek gyereke van. Minden anyai szív egyforma, ha a gyermeke bajba kerül. De mit tehet, ha a fia ilyen alávaló dolgot művelt! Még ha különben tűzbe vagy vízbe vetné magát, hogy ezzel gyermeke életét megmentse, nem tehet mást, kénytelen segítség nélkül magára hagyni, még akkor is, ha szíve mélyén az életéért könyörögne az összes istenséghez. De az nem lehet, hogy ilyen borzalmas bűnt egyedül kövessen el egy kisfiú! Talán tulajdon apja bíztatta fel, aki alacsony sorba süllyedt? Vagy valaki más parancsolta meg, hogy lopjon? Ha tudnád, édes fiam, anyád szíve mit érez most! Úgy szeretném megmenteni az életedet, hiszen mostanában olyan közel kerültünk egymáshoz! Gondolkodás nélkül elmondanám mindenkinek, hogy én hoztalak a világra, ha ezzel nem mocskolnám be a kisasszony rangját s nevét. Elmondanám, hogy a tejtestvére vagy, ha ezzel segíthetnék, ha így feloldoználak a bűntudat alól!

NARRÁTOR

Szívének bánata, lelkének fájdalma
ott ül két szemében,
szomorú könnyei hullnak, egyre hullnak,
s lám az iszonyú ítéletet már ki is mondták!
Sigenoi aggodalma félreérthetetlen.
Érzi itt mindenki nagy fájdalma okát,
bár biztosat nem tud itt senki.

Szankicsi is meglepetten figyeli édesanyja arcát. Tekintetét ráemeli, majd lehorgasztja fejét. Torkát könnyek fojtogatják.

SZANKICSI Igen tisztelt fődajka asszony! Igaza van, aljas tolvaj vagyok. De vajon ki miatt lettem én lovászfiú? Tulajdonképpen kinek a szégyene ez? Nem az enyém, és csak maga előtt szégyenkezem. Olyan megalázó volt, amikor azt tételezte fel rólam, hogy apám kedvéért mentem lopni. Ha lenne apám, biztosan nem lett volna belőlem lovászfiú! Jaj, ha tudnám, hol van, de még az arcát se láttam soha életemben! Az anyám gyönge, mint minden asszony. Egy magasrangú háznál szolgál, és ezért most úgy érzem, mintha idegen volna nekem. Minek is tisztázzam magam, rászolgáltam arra, hogy tolvajnak nevezzenek! Aljasnak, iszonyatosnak tart mindenki. Soha nem nézhetek az apám szemébe! Ezért könyörgök, végezzenek ki minél hamarabb! De amikor ilyen kedvesen beszélnek hozzám, zavarban vagyok. Őszinte legyek? Ha tovább így folytatja, nem akarok már meghalni sem! Kérem, többé ne nézzen énrám.

NARRÁTOR *Szankicsi az arcát kimonója ujjába temeti, keserves zokogásban tör ki. Anyja tiszta szívből könyörög érte.*

SIGENOI Ó, egek! Ha kell, az életemet is odaadnám! Jaj, segítsetek rajta, szamurájok!

NARRÁTOR *Suttogva könyörög, s még arról is megfeledkezik, kik veszik körül. Sigenoi összeesik. Könnyei végigfolynak az arcán. Ekkor lép ki a házból a menet vezére.*

HONDA JAZAEMON Pontosan tudok mindent. Tudom, hogy megkerült az ellopott holmi. De ami a legfontosabb: ez az ügy egyértelmű, és most, utazás közben, idegen birtokon nincsen semmi szükség bírósági tárgyalásra. Megkegyelmezek neked, fiam, állj fel, és menj vissza oda, ahonnan jöttél!

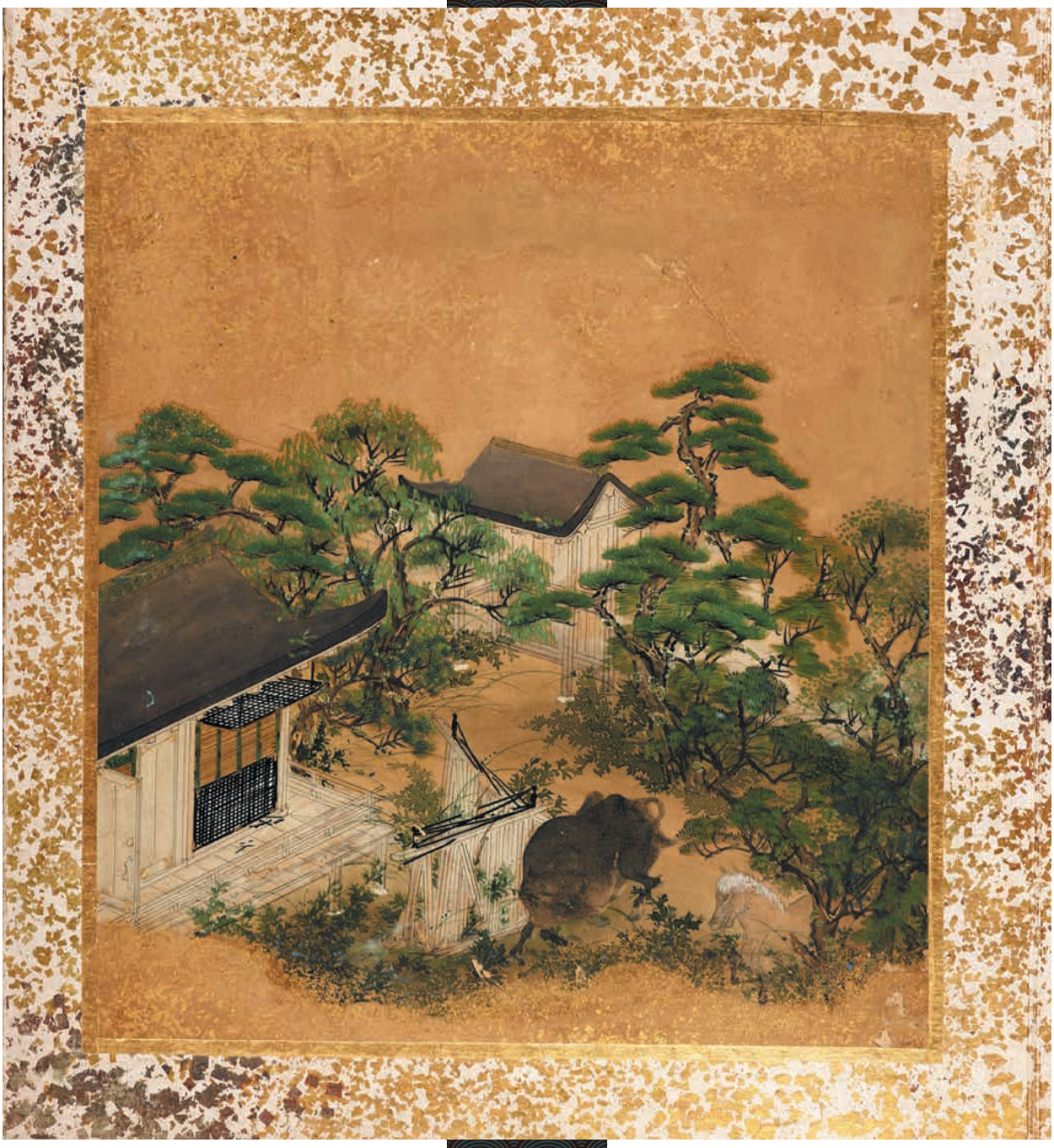

NARRÁTOR *De Szankicsi csak nem csillapodik.*

SZANKICSI Egyik pillanatban megszégyenítenek, a másikban kegyelmet kapok. Hogy éljek így tovább? Ha csak egy csöppnyi szánalmat érzel irántam, uram, akkor levágod a fejem!

NARRÁTOR *Szankicsi újból a földre veti magát.*

HONDA JAZAEMON
Ugyan, te kis Vadóc! Ilyen apróságért miért járna büntetés? Nincs ilyen törvény, és nem is volt soha! Állj fel, ha mondom!

NARRÁTOR *Mérgelődik Honda Jazaemon.*

SZANKICSI Látom, uram, hogy mindenképpen meg akarod menteni az életemet. Hát akkor most figyelj!

NARRÁTOR *Azzal Szankicsi felpattan a helyéről.*

SZANKICSI Hé, Hacsizó! Belém rúgtál?! Meg merted sebesíteni az arcomat?! Akkor hát tudd meg: származásom szerint szamuráj fia vagyok. És ha egy szamurájt megszégyenítenek azzal, hogy sebet ejtenek rajta, akkor nem maradhat életben tovább! Megértetted?

NARRÁTOR *Miközben szavai elhangzanak, Szankicsi könnyedén előrántja rövid kardját. Ráveti magát a gonosz hajtóra. Egy szempillantás alatt, mint a villám, Hacsizó levágott feje a porba hull.*

FÉRFIHANGOK Jaj! Gyilkosság! Gyilkosság történt!

NARRÁTOR *Odaugranak innen is, onnan is, elfogják a fiút!*

FÉRFIHANGOK Itt már nincs kegyelem!

NARRÁTOR *Azonnal összekötözik a gyerek kezét. Honda Jazaemon nyomban rendelkezik.*

HONDA JAZAEMON
Át kell adni az itteni faluvezetőnek, és szigorú őrizet mellett be kell kísérni a helyi elöljáróságra. *(a fiúhoz)* Állj fel!

NARRÁTOR *Szankicsit felemelik. Anyja rettenetes zokogásban tör ki, egyik ájulásból a másikba esik.*

SIGENOI Ilyet még nem láttam soha életemben! Kivégzést rendelnek el esküvőre menet!

NARRÁTOR *Sigenoit ájultan a házba viszik. Szankicsi egy pillanatig sem veszi le tekintetét anyjáról. Aztán fejét lehorgasztja, szemét behunyja. Majd fájdalmában így kiált fel:*

SZANKICSI Végül is ezt akartam! Nem érdemes tovább élnie annak, akinek megbecstelenítették a nevét, még akkor sem, ha utána kegyelmet kapott. De mégis csak jobb másokkal együtt meghalni, mint egyes egyedül. Ha apámmal, anyámmal együtt hagyom el ezt a földi létet, akkor a következő életben biztosan találkozunk, s mindig együtt lehetünk, amíg majd a földi világba újból visszatérhetünk! Gyí, lovacskám, gyí, pejkó! Meg ne botolj! Indulunk! Csak előre, előre!

NARRÁTOR *Biztatja magát, s lám, nem torpan meg a fiú! Eközben az összes szamuráj szánalma kíséri.*

SZAMURÁJOK Szegény fiú!

NARRÁTOR *Megkönnyezik Szankicsit. A fiút elvezetik. Lassan szétoszlik a tömeg, s újból csönd lesz körös-körül.*

Hatodik jelenet

A szökés

NARRÁTOR *Jószaku hátulról nézte végig Szankicsi elfogatását.*

JÓSZAKU Ugyanolyan bűnös vagyok, mint ő, mert én biztattam a lopásra.

NARRÁTOR *Kiáltja szinte eszelősen.*

JÓSZAKU Engem végezzetek ki helyette!

NARRÁTOR *A fogadóhoz fut, megpróbálja felfeszíteni a kaput. De a környék csendes, mindenütt nyugalom honol. Koman eközben mindkét kezével a rácsot rázza, hátha Jószaku felfigyel a zajra.*

KOMAN Mi történt? Valami baj van?

JÓSZAKU Hát persze, hisz még nem is tudod! Én a lépcső tetejéről mindent láttam. Szankicsi mindent miattunk tett! Miértünk ölte meg Hacsizót is. Holnap pedig majd az ő fejét veszik.

NARRÁTOR *Suttogja sírva.*

JÓSZAKU Namu Amida! Namu Amida! Amida Buddha, kegyelmezz! Mi vagyunk a gyilkosai! Micsoda karma sújt bennünket!

NARRÁTOR *Jószaku körülnéz, szemét könnyek lepik el.*

KOMAN Csak egy órával éljük túl Szankicsit! Utána megyünk, követjük őt a halálba mind a ketten! Vagy nem így gondolod?

JÓSZAKU Ha így döntöttél, akkor rendben van. Egyetértek vele. Egész este csak az jár az eszemben, hogy akkor ki viseli majd gondját apádnak? Talán kivetetted volna őt a szívedből? Hiszen ha meghalsz, nem törődhetsz vele többé!

KOMAN Értsd meg, olyan iszonyatos balszerencse szakadt rám, hogy apám dolgával többé nem vagyok képes törődni! De ha sokáig rágódunk, tépelődünk, az lesz a vége, hogy meggondoljuk magunkat. Hiszen végül is döntöttünk! Akkor viszont el kell mennünk innét minél hamarabb!

JÓSZAKU Boldog vagyok! Hiszen láthatatlan szálak fűzik bensőnket össze! De a gazdám lovát sem hagyhatom itt idegenekre! Ha meghalok, a lovamat is szeretném magammal vinni! Majd ráültetlek, és talán így könnyebb lesz neked. Próbáld meg kidönteni a kiskaput!

KOMAN Emiatt ne aggódj! Kidőlt az már akkor, amikor Kojosi kedvese átmászott rajta.

JÓSZAKU Kojosit ez a kapu a szerelem gyönyöreihez juttatta el. Minket kettőnket viszont végső utunkhoz, a túlvilághoz vezet.

NARRÁTOR *Jószaku csöndesen panaszkodik, miközben lovát irányítja.*

JÓSZAKU De hol van a tőröm, amelyet neked adtam, hogy vigyázz rá?

KOMAN Itt van, a kimonóm övébe rejtettem.

JÓSZAKU Jól van. Gyere, de csak óvatosan! Szállj fel a nyeregbe, aztán lassan lopakodjunk előre! Vigyázz! Nehogy megüsd magad!

NARRÁTOR *A férfi, a védelmező, és a nő, a védelmezett, most indul utolsó útjára a húsznapos hold fényében fürdőző paripán. A ló farka estharmattól csatakos, kettejük kimonójának ujját könnyek áztatták. Koman könnyedén leröppen a lóról, s fürge léptekkel elindulnak az országút felé.*

JÓSZAKU A tokaidói országúton sokan éjszakáznak. Talán jobb lenne, ha az iszei országutat választanánk halálunk színhelyéül.

KOMAN Várj egy kicsit! Szankicsi odaadta nekem a talizmánját, hogy vigyázzak rá. Vajon melyik istenséghez fohászkodhatnak benne? Én is őrzök a szívem fölött egy talizmánt, az iszei nagyszentély oltalmazó imájával.

Halálunk bemocskolhatja e szent könyörgéseket, és ezzel bajt okozhatunk a későbbi nemzedékeknek. Inkább a Dzsizó-szentélyre hagyom a talizmánokat.

JÓSZAKU Igazán gondosan ügyelsz mindenre!

NARRÁTOR *Jegyzi meg Jószaku. Azzal Koman kinyitja Szankicsi talizmánjának tarsolyát, s a holdvilág fényénél a belül halványrózsaszín tartóból előveszi az oltalmazó imát, s átnyújtja Jószakunak, aki nyomban olvasni kezdi a szöveget.*

JÓSZAKU „Obara nagyszentély napistennője! Tamba tartomány lakóját, Date no Jószaku egyetlen fiát, Jónoszukét kísérje mindig jószerencse, s legyen hosszú életű e földön.” Ó, Buddha három szent kincse! Rátaláltam tulajdon gyermekemre, Jónoszukéra! Szegény fiam!
Nem tudtad te azt, hogy én vagyok az apád,
s mégis tisztelettel ejtetted ki nevem.
Nem is törődtél te bajjal, búbánattal:
kész voltál rabolni csupáncsak miattunk!
Ó, én balga, én hitvány gazember!
Szó nélkül tűrtem el a te merészséged,
s holnap én miattam vágják le fejedet.

NARRÁTOR *Jószaku fájdalmában a földre zuhan. Zokogásban tör ki, tehetetlenségében öklével, lábával a földet veri. Koman Jószaku kínjainak láttán könnyeit hullatja.*

KOMAN Bűnösök vagyunk mi, bizonyára előző életünkben elkövetett vétkeink miatt kell ennyit szenvednünk! Végezzünk magunkkal minél hamarabb, mert további életünk során még bűnt bűnnel tetézünk. Halálunkkal viszont egy időre az isteni kegyelem megóv bennünket. Amíg e földi világ lakói vagyunk, mindkettőnkre bűn nehezedik.

JÓSZAKU Igazad van.

NARRÁTOR *Jószaku megpróbál felállni, de összeesik.*

JÓSZAKU Sajnos, gyáva voltam.

KOMAN Jaj, hogy elgyöngült a lelked!

NARRÁTOR *Koman szeretné talpra állítani szerelmét, de Jószaku térde összecsuklik. A lány karjaiba kapja az elerőtlenedett testet, ezt a harmincegy esztendős férfit, aki élete során annyi bánaton ment keresztül. E paripát, melynek neve Jószaku. Micsoda hosszú utat járt be élete során! Afumiban nevelkedett, Tambában született. Utolsó útja most Iszébe vezeti. A hű Koman társát karjában hordozza, most ő nógatja Jószakut. Hoppsza hó, hoppsza hó!*
A világmindenség hat útja áll előttük, melyek közül három a pokolba, kettő vissza a földi világba vezet, és csak egyetlenegy a mennyország kapujához. Három alvilági folyó sodra örvénylik előttük, útjukat az égi kocsihúzó ló irányítja. Köröttük a halál hatalmas hegyláncainak sötétlő árnyai. S lassan megindulnak az alvilág felé vezető úton. Ekkor mélységes mély álomba zuhannak.

HARMADIK RÉSZ

Történik nem sokkal ezután, Szakától az anói fenyőerdőig.

Első jelenet

Micsijuki
Jószaku és Koman álmainak útján

NARRÁTOR *Tambai Jószaku! Lovaknak hajtója,*
űzött paripaként nyargalsz te most,
távoli mezőkön vágtatsz már előre,
szabadon száguldva repülsz el messzire,
gondolat szárnyán szállsz egyre tovább.

Ragyogó napfényben, komor fellegek közt,
egyre sebesebben, utad nem téveszted.
Szépséges szerelmed, Koman is veled van,
könnyei patakja záporként hull.

Jószaku, Jószaku! Egyre távolodsz te!
Égi rizsföldeken, dombokon, hegyeken,
nyargalva, ügetve, hoppsza hó, halihó!
Megéhezett a ló, meg is kell etetni
szántókon, réteken, tücsökzene közben,
mezőknek virágát, gyomot eresz alján
étkül paripádnak serényen szedsz.

JÓSZAKU — Hajnalra elhervad, friss zöld fű elszárad,
testem is elnyugszik, megpihen örökre,
tücsöknek hangja sem hallatszik már.

NARRÁTOR — *De most még száguldva vágtat a paripa,*
viszi utasát is, tovább, tovább.
Látóhatár szélén, tünékeny dombokon,
meredek hegyeken vezet az út.
Lefelé, lefelé, éjszaka mélyébe,
szilajul sietve, sötétség öblébe,
tudja, hol áll meg, tudja, hol pihen meg.

KOMAN — Hétszer hét nap után én is megpihenek.
Köztes világnak vándorló utasa.
Bolyongó paripán, mennyei juhocska
barangolok egyre, kerengek, vándorlok.
Szótlanul bujdoklok, testem gúzsba kötve,
mint oktalan állat, kínban botorkálok.
Végül megsajnálnak, talán csak megszánnak,
ó, mennyit szenvedtem! Tizenkét évesen
utcán szólongattam, vendégeket hívtam.
Kerek húsz esztendőt és rá még egy évet
töltöttem be idén, ím ennyi az éltem.
Kínnal és keservvel kilenc esztendőn át
hány utast kínáltam éjjeli szállással,
míg nekem már csupán egy éjszakám maradt.
Hány férfival, nővel voltam barátságban,
tűnő kedvességük illékony, múlandó,
virágnak nyílása is tovább tart annál!
Hamvaim, mint szirmok, szélben szétszóródnak,
s nem sirat meg senki, csak lovunk bánkódik.

NARRÁTOR — *Eközben a ló egyre lassabban halad, fájdalmasan föl-fölnyerít, nagyon elfáradt már, szinte vonszolja magát az úton.*
Jószaku előredőlve rázkódik a nyeregben. Kimonójának ujjára könnyek zápora hull. A sós könnycseppek kicsiny ágacskák rajzolatait formázzák a finom anyagon. Mint fáról apró magvak, könnyei szétszóródnak mindenfelé.

JÓSZAKU — Emlékszel, Koman, amikor először szerelmet vallottunk egymásnak? Azóta három év is eltelt… Mind a ketten zarándokútra mentünk az iszei templomba. Útközben egészen véletlenül ismerkedtünk meg egymással. Két zarándok… Ott történt, éppen Kusitában. Megfogadtam akkor, hogy örökké szeretni foglak. Esküm szívem legmélyéből fogant. Most is magam előtt látom távolba néző komoly tekinteted, bíborszínű kalapod. Az a kalap! Mit is tagadjam, teljesen elvette az eszemet! Mikor Szekibe értünk, Dzsizóra, a gyermekek és vándorok védőszentjére esküdtünk fel. Szerelmi eskü volt. Örökké tartó… A lovamat hajtottam akkor is. Olyan könnyű volt a lábam! A szívem meg csordultig megtelt boldogsággal. Mekkorát mulattunk Tojokunoban, emlékszel? A szerelmeddel még most sem tudok betelni, amikor már őszi harmat lepi be utunkat. Ma este e világi létünk megszakad, s szerelmünket Kubotában beássák a föld mélyébe.

NARRÁTOR — *Koman zokogva felel rá:*

KOMAN — Ó, egek! Milyen furcsa! Akkoriban mennyit esküdöztünk egymásnak! De nem szent papírokra írtuk fel az esküt. A Kumozu folyónál a sekély vízben kétszer, háromszor is örök hűséget fogadtunk! Csak a kisujjunkat

fűztük egybe, hiszen az iszei zarándoklat alatt közös párnán nem mertünk hitvesi esküt fogadni. Mindig egymás kezét fogtuk, úgy sétáltunk, s szívünk jobban lángolt, mintha szeretkeztünk volna.
Együtt jártunk minden alkonyatkor, s együtt gyújtottuk meg a közös tüzet. Együtt szívtuk el a szerelem pipáját.

JÓSZAKU — Kár is emlegetni azt az időt, ami elmúlt! Olyanok vagyunk, mint a nyári kabócák, melyek jeleket adnak csak egymásnak, s nem ismerik se az őszt, se a tavaszt.

NARRÁTOR — *Miközben Jószaku és Koman a régi szép napokra emlékezik, egész testüket fájdalom járja át, s könnyeik zúzmarává fagynak. Mindkettejükön elkeseredés lesz úrrá, múltukat siratják, s a szomorú jövőt. Eközben az anói fenyőerdő ősi fái között csak hull, egyre hull az eső. Az akogi halászok lassan húzzák ki hálóikat. S a szerelmespár is lassan halad előre az úton.*

JÓSZAKU — Tudod, mi jutott az eszembe? Egy réges-régi történet. Mintha velünk esett volna meg. Ők ketten is így állhattak ott Futamiban a tengerparton: Izanagi és Izanami. Mezítelen testüket tisztára mosták, azután kősziklává változtak. A meotoi két híres szikla, melyeket erős kötél fon egybe. Mi azonban tűrdöféstől bemocskolt testtel halunk majd meg. Búcsúajándékul a sírunk fölött mi is kővé változunk át. Ez az emlékkő megőriz bennünket mindörökké. Emlékszel, amikor megismerkedtünk, s bűnös szerelmünkkel ott bolyongtunk a szentélyek körül Iszében? Most majd a pokol mélyén fogunk bolyongani.

KOMAN — Jószaku, ne gondolj a múltra, hisz az többé nem tér vissza már soha! Én csak sírok, folyton csak sírok. Hallod, hogy kárognak a varjak! Egyszer azt hallottam, hogy tudják, kinek mikor jön el a végső órája – azért rikoltoznak. Most már jól tudom: akkor igazat mondtak nekem.

JÓSZAKU — Nézd, feltűnt az Aszaguma-hegy csúcsa. Ó, iszonyat! A halál, a gyász éppen ezen az úton, amely a szentély felé vezet! De rettenetes! Milyen borzasztó és megalázó lesz az utak vándorainak holttestünk látványa! Úgy fáj, hogy még imát sem mondanak majd felettünk! Nincs, ki elsirasson! A múlt tovatűnt. És jövőnk sincs a földi világban! Nézd, a víz is elfolyik, még nyomot se hagy!

NARRÁTOR — *Koman szótlanul a férfira emeli tekintetét. Jószaku a lány könnyel telt szemébe néz. Már hajnalodik.*

KOMAN — Hallod, Jószaku, a nyolc dobütést a fennsík templomából? Ó, de sokszor, de sok helyütt töltöttük együtt az éjszakát! De most, amikor százezer és százmillió mérföldet teszünk meg a nyugati paradicsom felé, sehol nem találunk postakocsi-állomásra, ahol lovat cserélhetnénk. A Százféle Gyönyör palotájában Kannon és Szeisi bodhiszattva fogad minket. Tenyerükön lótusz virágzik. E lótuszkehelyben fogunk megpihenni. Ez lesz hitvesi hajlékunk, ahol rajtunk kívül nincs más senki sem. Csak Buddhához imádkozunk majd: Namu Amida Bucu! Ó, Amida Buddha, irgalmazz!

NARRÁTOR

S lám, a két szerelmes a Kói-szentélyben
imával könyörög Amida Buddhához.
Aztán továbbmennek, még három mérföldet,
végül is elérik az ezerszer tisztelt,
pénzérmékkel ékes, hatalmas fenyőfát,
utolsó esküjük néma szemtanúját.

Második jelenet

Kik megtérnek, bocsánatot nyernek

NARRÁTOR — *A nemes jellemű Jószaku, aki olyan hírneves ház szülötte, ahol mesterien értik az íjászat minden fortélyát, ma arra szánta el magát, hogy életének véget vessen. Most fürgén leugrik lováról, majd az állatot egy fenyőhöz köti ki. Azután széthúzza az estharmattól nedves bambuszfák törzsét:*

JÓSZAKU — Gyere, gyere!

NARRÁTOR — *Hívja Komant, akinek arcáról nem tudja levenni tekintetét.*

JÓSZAKU — Te huszonegy éves vagy, én meg harmincegy esztendős. Ketten együtt ötvenkét évesek, ami bizony még egy ember számára sem tűnik hosszú életnek. Kedvesem, mindenem! Mielőtt kioltanám az életedet, nem kívánsz-e könnyíteni a lelkeden? Nem akarsz-e valamit elmondani nekem? Ne félj, beszélj bátran!

KOMAN — Amikor az imádott férfival hal meg a testem, hogy maradhatna a szívemben még valami más e földi világból?! Mégis, talán csak egy… Mert vissza nem tér az, ami egyszer már el…

NARRÁTOR — *Jószaku nem hagyja befejezni.*

JÓSZAKU — Ugyan! Hagyj fel ezzel! Nincs semmi értelme! Az emberi érzéseknek nincsen határa! Amíg a levegő átjárja a testünk, addig a hat érzékünk hajt bennünket. A gondolatnak, a beszédnek soha nincs vége, s minden bűnnek ez a csírája. És emiatt súlyos árat kell fizetnünk. Majd ezután Élet és Halál elválik egymástól, s azt mondják, ekkor lépjük át a Nirvána kapuját.
Ezer meg ezer dologról tudnék most beszélni, de elkergetem magamtól a nyüzsgő gondolatokat. Persze én is elkövettem egy súlyos hibát. Az a szelence, amit neked adtam, hogy vigyázz rá, tudod… Abban maradt egy értékes okmány az őseim nevével, s minden birtokával. Ott pontosan le van írva: melyik csatában ki milyen hőstettet vitt véghez. Ha a halálom után ez az emberek tudomására jut, akkor egész nemzetségem becsmérelni fogják. Hát ez a szégyen nem hagy nyugodni. Ó, szegény fiam, Jónoszuke! Holnap kivégzik, és sohasem fogja megtudni, hogy én vagyok az édesapja! Szörnyű belegondolni abba, hogy a tulajdon apja, az én vétkem miatt ölik meg! Valójában soha nem voltam az apja, sokkal inkább az ellensége!

NARRÁTOR — *Fájdalmában a földre zuhan.*

KOMAN — Engem nem hagysz beszélni, te pedig elsírod minden fájdalmadat! Akkor hát én is elmondom, ami a szívemet nyomja. Apám gondja nem hagy nyugodni. Öreg már szegény, s mégis a gyermeke előbb hal meg, mint ő. Úgy sajnálom, hogy ilyen szörnyű sorsra jut miattam!

JÓSZAKU — Jaj, ezek az érzések engem sem hagynak nyugodni! Kétségek gyötörnek minket, s emiatt a pokol mélyére zuhanunk majd. Te csak apádra tudsz gondolni, csak róla tudsz beszélni, én meg a gyermekemmel vagyok ugyanígy.

KOMAN — Igen! Teljesen igazad van! Mind a ketten súlyos bűnbe esünk, én az édesapám, te pedig a gyermeked miatt! Ezért a pokol legmélyére kell kerülnünk.

NARRÁTOR — *Mindketten szorosan átölelik egymást. Zokogásukra ráfelel a Tojokumező felől fúvó szél zúgása.*

JÓSZAKU — Nézz csak oda! Koman! Látod? Odanézz! Lampionos futárok! Egyre közelebb! Az út éppen mellettünk halad! Ne válasszunk magunknak másutt végső nyughelyet?

NARRÁTOR — *A fél várost, a mezőt-rétet bejáró futárokról csak úgy szakad a veríték.*

FUTÁROK — Ha holnap hajnali négyig a fődajka parancsára imát mondunk és eljárjuk az életért könyörgő kagura táncot, meglátjátok, busás jutalomban lesz részünk! Siessünk, hamar, hamar! Tudjátok, mekkora kitüntetéssel jár az ilyesmi?!

NARRÁTOR — *És a futárok továbbszaladnak.*

JÓSZAKU — Hallottad, mit beszélnek? Vajon melyik fődajkát emlegethetik? Az a csecsemő, akit szoptat, nagyon beteg lehet, amiért az életéért imát kell mondani az iszei szentélyben. Nem gondolod? Jaj, bár csak azért a kis életért cserébe odaadhatnánk két mihaszna életünket!

NARRÁTOR — *Koman szemében megjelennek az együttérzés könnyei.*

KOMAN — Jaj, bárcsak megtehetnénk! De hogy egy ismeretlen kisgyerekért haljunk meg? Sokkal inkább a te fiacskádért! Szegénykét holnap fogják kivégezni! Érte kész vagyok mindenre! Darabokra vághatnak a fejem búbjától a lábujjam hegyéig. Bárhogy megkínozhatnak, gyötörhetnek! Ó, Istenem, csak segíteni tudnék rajta!

NARRÁTOR *Őszinte szívét a szánalom járja át. Százszor, ezerszer, tízezerszer többet ér ez mindenfajta közönyös imánál. Hirtelen emberek lopóznak be a sűrűbe. Negyvenen, ötvenen lehetnek?*

ELSŐ FUTÁR Hahó! Figyelem! Egy lovat találtam! Egy fához kötötték, de a gazdája nincs sehol! Ez gyanús! Miért éppen az éjszaka közepén? Mit jelentsen ez? Lampiont ide gyorsan!

NARRÁTOR *Kiált fel. Erre a többi futár kardját előrántja. Felszakítják a lampionok oldalát. Ettől egyszerre olyan fényesség lesz, még világosabb, mint a százezer lampion buddhista ünnepén.*

MÁSODIK FUTÁR Nem lehetnek messze! Fésüljétek át a környéket két mérföldes körzetben!

NARRÁTOR *Sokan hívogatni kezdik.*

HANGOK Jószaku! Koman! Jószaku! Koman!

NARRÁTOR *Kiáltoznak, miközben átkutatják az egész környéket.*

JÓSZAKU Namu Amida! Ó, Buddha három kincse! Most már biztos egyikünk se menekülhet előlük! Micsoda szégyen! Végezzünk magunkkal minél hamarabb!

NARRÁTOR *Könnyedén előrántja kardját. Pengéje megvillan.*

EGY SZAMURÁJ Hé! Itt vannak! Gyertek ide!

NARRÁTOR *Egy pillanat, s máris megragadják mindkettejüket, és a két szerelmest elválasztják egymástól.*

JÓSZAKU Ó, ha tudjátok, mi a becsület, akkor vártok még egy kicsit! Date no Jószaku az eredeti nevem. Itt és most akartuk kioltani az életünket, épp, amikor idejöttetek. Kérlek, hagyjatok minket meghalni! Szánjatok meg minket!

NARRÁTOR *Vergődik Jószaku. A távolabb álló hintóból valaki parancsokat osztogat. Kisvártatva egy ifjú szamuráj lép elő. Odaszalad hozzájuk.*

SZAGISZAKA SZANAI
Valóban Jószaku az, ki is lehetne más?! Rám ismersz, Jószaku? Én vagyok az, régi barátod, Szagiszaka Szanai. Bizonyára tudod, most az a tisztünk, hogy a nagyméltóságú kisasszonyt elkísérjük napkeletre, ahol nagy öröm vár majd rá. Éjjel azonban olyan események történtek, amelyek beárnyékolják úrnőnk boldogságát. A kisasszony szigorú nyomozást rendelt el, melynek során Koman szelencéjéből előkerült egy okmány. Ebből derült ki eredeti neved, és az is, hogy Szankicsi édes gyermeked, akit valójában Jónoszukénak hívnak. Az úrnő lelkét azonban fődajkája áldozatkész odaadása indította meg. Sigenoi még tulajdon gyermekét sem ismerte el saját fiának, amikor Szankicsi élete forgott kockán, nehogy ezzel a kisasszonynak ártson, s hogy emiatt hamarosan bekövetkező házasságkötése meghiúsulhasson.
Az úrnő megkegyelmezett Szankicsinek és Sigenoi hűségét azzal jutalmazta, hogy azonnal idejött velünk együtt. A hatalmas uraság, a nagy Iruma végleges döntéséig ötven testőrt rendelt a segítségedre. Komant is szívesen látja a házánál, emellett jelentős összeget adományoz neki. Tehát így rendelkezett az úrnő, parancsaiból végtelen jósága sugárzik. Kérlek, köszönd meg neki! Gyere oda a hintajához!

NARRÁTOR *Ezeket mondotta Szagiszaka Szanai. Jószaku pedig földig hajol előtte.*

JÓSZAKU De hát semmit sem tettem azért, amivel a hatalmas nagyúr példátlan nagylelkűségét kiérdemelném! Megbüntetett az ég, amiért a szolgálatban nem teljesítettem kötelességemet. Bűnösségem mi sem bizonyítja jobban, mint az a szégyen, hogy nem ismertem rá tulajdon fiamra! Egyetlen dolog maradt tehát csak számomra, az, hogy végezzek magammal. Az a kívánságom, hogy holttestemet az út szélére függesszék, mások talán okulnak belőle. A nagyméltóságú kisasszony végtelen jóságáról soha nem fogok megfeledkezni. Sem e földi élet során, sem minden újjászületésem alkalmával. Korábbi hitvesem és fiam is példát-

lanul kegyes volt hozzám. Senki se merje kinevetni őket! De mi lesz a becsületemmel?! Hogy nézzek ezután az emberek szemébe?! Barátom, szánj meg, és jelentsd azt, hogy halálom után találtál rám! Végül az utolsó kívánságom: kérlek, Komant vedd oltalmadba! Köszönöm, drága barátom, Szanai, az Ég áldjon meg érte!

NARRÁTOR *Jószaku megrendült hangon e szavakkal mondott búcsút.*

KOMAN Azt akarod, hogy én, Koman életben maradjak, a feleségedet pedig majd égig magasztalják?! Nem gondolsz arra, hogy micsoda szégyen lenne az nekem, ha egyedül maradnék életben?! Mindenki megalázna! A szemembe is, meg a hátam mögött. Nem, inkább most azonnal elrendezem az egészet!

NARRÁTOR *Koman villámgyorsan előrántja tőrét, de Jószakunak sikerül elkapnia a lány karját.*

JÓSZAKU Igazad van! Neked van igazad! Jóság, jó modor, hűség milyen távol áll attól, aki meg akar halni! Felszínes látszat csak, semmi más! Gyere ide, Koman! Ó, Namu Amida, segíts!

NARRÁTOR *Azzal Jószaku felemeli kardját, hogy kettejük életének mihamarabb véget vessen. De Szanai abban a pillanatban ott terem mellette, kitépi barátja kezéből a fegyvert. Egy kézmozdulattal földre kényszeríti a két szerelmest. Vérszomjas tekintetet vet rájuk, fogát vicsorítja.*

SZAGISZAKA SZANAI
Jószaku! Nem tudod, hogy mit várnak el tőled?! Te utolsó! Nem vagy méltó arra, hogy embernek nevezzenek! De hiszen régebben a nagyméltóságú úr házában szolgáltál, a hadseregének parancsoltál! Két fegyveres testőr óvta minden lépésedet! Most azonban a lelked olyan lett, mint amilyen a lovakat hajtó kocsisoké! Sok barátom volt életemben, de te álltál hozzám a legközelebb, hiszen atyám, Szakonemon tette fejedre a nagykorúságot jelképező süveget, s ekkor adományozta neked a Jószaku nevet. Én, Szanai, mindig úgy néztem rád, mint édestestvéremre. Ezért döbbent meg, amit most cselekszel! Állandóan azt harsogod, hogy „meghalok, meghalok!”, mintha a halál olyan ritkaságszámba menne?! Különösképpen egy szamuráj családban! Aki várban szolgál, és először csap össze az ellenséggel a harcmezőn, elsőként döfi le az ellenfelét. A szamurájnak szent kötelessége, hogy a harcban ellensége fejét levágja. Csatában meghalni dicsőség, de jól jegyezd meg, ez nem megy olyan könnyen! Azt hiszed, az is hőstettnek számít, ha a Szekiből származó Komannal kettős szerelmi öngyilkosságot követsz el?! Te szégyennek tartasz egy apróságot, s még egy vágás sem érte a tested! Nem vagy tisztában azzal, hogy a szamuráj legnagyobb szégyene az, ha ura jóságáért háládatlansággal fizet. Akkor majd ujjal mutogat rá mindenki a háta mögött! Ennek kutyaélet a neve, s ilyenfajta szégyenből nem venném ki részem! Az a kötelességünk, hogy kifejezzük urunk iránti hűségünket. A jó szamuráj tudja, hogy mi az igazi szégyen! Született szamurájnak kell ezt magyaráznom? Öld meg magad, ha úgy tartod helyesnek, én, Szanai, nem tartalak vissza, tégy saját belátásod szerint. De ne feledd, szamurájkarddal csak szamuráj végezhet magával, a lovakat hajtó kocsist nem illeti meg ez a tisztesség. Harapd el a nyelved, ugorj szakadékba, vagy ami a legméltóbb: tedd bele a fejed a hurokba, amivel a falusi lovakat kipányvázzák. Akaszd fel magad a gyeplővel, nem akadályozlak meg benne, együttérző szívvel nézem majd végig. Ej, de miket is beszélek itt olyan embernek, aki már nem szamuráj! Kilehelhetem a lelkemet, odaadhatom a szívemet, úgysem értesz belőle!

NARRÁTOR *Szagiszaka Szanai ásít egy nagyot. Jószakuból hangos zokogás tör fel.*

JÓSZAKU Jaj, Szanai, tévedtem! A boldogtalanság megzavarta az elmémet. Kérlek, rendelkezz felettem!

NARRÁTOR *Kezét imára kulcsolja, s térdet hajt Szanai előtt.*

SZAGISZAKA SZANAI
Akkor egyetértesz velem? Ó, ez bámulatos! Szívemből örülök neki! Az igazi Jószaku vagy megint! A nagyméltóságú kisasszonytól magam kérek bocsánatot a nevedben.

NARRÁTOR *Azzal Szanai odakiált a többieknek.*

SZAGISZAKA SZANAI
Jelentsétek, hogy Jószaku megértette a kisasszony szándékát, és nem akar többé öngyilkosságot elkövetni! Szóljatok az udvarhölgyeknek, hogy végrehajtottam a parancsot!

NARRÁTOR *A hintóhoz tódul a tömeg. Hangosan örvendezik mindenki. A fődajka, s fia, Jónoszuke is. Hiszen a kisasszony segítsége folytán újból szamuráj asszonya az egyik, szamuráj gyermeke a másik. Jószakuval és Komannal együtt most már mind a négyen üdvözölhetik egymást.*

SIGENOI, JÓSZAKU, JÓNOSZUKE, KOMAN
Örök hálával tartozunk a nagyméltóságú kisasszonynak! Jószívűsége határtalan!

NARRÁTOR *Ismétlik boldogan, s szemükben örömkönny csillog. A hintóban ülő Sirabe, a nagyméltóságú kisasszony türelmetlenül kiált fel.*

SIRABE Hát ez a férfi a Tambai Date no Jószaku? Ő az, akiről énekelünk a dalban? A lány pedig a Szekiből jött Koman, akiről meg az a híres történet szól? Nahát! Életben sokkal szebb, mint a képeskönyvemben! Azt hallottam, hogy gyönyörűen táncol! Megparancsolom, hogy holnap is itt maradjunk, és ne menjünk tovább! Egész álló nap nézni fogom, milyen szépen járja a táncát! Mondjátok meg a sereg vezérének, hogy ez a kívánságom!

NARRÁTOR

Születése rangját szavai mutatják,
egy igéje felér ezer vert arannyal,
egy-egy szava nyomán ezer mag kisarjad.
E dicső nemzetség örökké viruljon,
ezeréves fenyő nyolcszor feltámadjon.
Jószaku is éljen ezer esztendőn át,
s minden lépésével ő sikert arasson.
Koman is megjárta azt a hosszú utat,
amelyen eljutott a szent boldogságig.
Mindketten örülnek, táncolva vigadnak,
gyönyörű Edóban együtt élnek-halnak.

Én is ecsetemet jobb kezemben tartva
táncra perdülök most, a két lábam ropja.
Felém libbennek világszép táncosnők
szóljon a fuvola, peregjen a dob!

A lovak trappolják a nagydob hangjára,
ezer színben ragyog a lányok ruhája.
Örvendjünk, viduljunk, sose legyen vége,
s vígan emlékezzünk öröm ünnepére!

Vihar Judit fordítása

1 A darabban a neveket kiejtés szerint közöljük. (a ford.)
2 1 koku = 180,4 liter (a ford.)
3 Japán citera. (a ford.)
4 1 ri = 3930 m (a ford.)
5 Ez a dal népszerű sláger volt Csikamacu korában. (a ford.)
6 1 rjó = 37,80 g (a ford.)

AKUTAGAVA RJÚNOSZUKE

A mocsár

A mocsárban sétálok.
Azt sem tudom, hogy dél van-e, vagy este. Mikor azt hittem, hogy egy szürke gém énekét hallom, az indákkal körbefont fák fölött csupán a halovány égboltot láttam.
A fejem fölé magasló nádas mozdulatlanul eltakarja a vízfelszínt. A víz sem mozdul. A hínár sem mozdul. A víz fenekén élő halak sem – élnek egyáltalán halak ebben a mocsárban?
Nem tudom, hogy dél van-e, vagy este. Már öt-hat napja ebben a mocsárban sétálok. A hideg reggeli napfény, a víz és a nád illata átjárja testemet. Miközben ezeken töprengek, egy olyan érzésem is támad, mintha a levelibékák brekegése egyesével gyújtaná fel a halovány csillagokat az indákkal körbefont fák lombja fölött.
A mocsárban sétálok.
A fejem fölé magasló nádas mozdulatlanul takarja el a vízfelszínt. Már régóta tudom, hogy a sűrű nádason túl egy különös világ rejtőzik. Ó, arról a helyről még most is az Invitation au Voyage dala száll folyton a fülembe. Sőt mi több, talán épp annak a szumátrai nefelejcsnek a mézédes illata keveredik a víz és a nád illatával?
Nem tudom, hogy dél van-e, vagy este. Már öt-hat napja az indákkal körbefont fák között bolyongok a rejtélyes világ után vágyakozva. Bár most itt várakozom, de tovább kell haladnom a csendesen szétterülő nádasban és vízben a mocsár közepe felé, hogy megtaláljam a szumátrai nefelejcset. Nagy szerencsémre a nádas közepén egy öreg fűzfa ágaskodik a mocsárból. Onnan leugorva könnyedén eljuthatok a víz fenekén lévő világba.
Végső elhatározásomban belevetem magam a fűzfáról a mocsár mélyébe.
A fejem fölé magasló nádas szüntelenül susog valamit. A víz mormog. A hínár megrendül. Mintha még a harsogó levelibékákat körülölelő, indákkal körbefont fák is egyszerre sóhajtanának fel aggodalmasan. Miközben a víz fenekére süllyedek, mint egy szikladarab, olyan érzés fog el, mintha számtalan kék lángcsóva táncolna vadul a testem körül.
Nem tudom, hogy dél van-e, vagy este.
Holttestem a mocsár sima iszapjában fekszik. Körötte csupán a végeláthatatlan kéklő víz látható. Talán tévedtem volna, amikor azt gondoltam, hogy a víz alatt egy különös világ rejtőzik? Lehetséges volna, hogy az Invitation au Voyage dala is csupán a mocsár szellemének trükkje, amellyel megtévesztette fülemet? Miközben ezeken gondolkodtam, egy vékony szár indult növekedésnek a holttestem szájából. Mikor a fejem fölött áttöri a víz felszínét, hirtelen egy fehér vízililiom virág nyílik a friss rügyből ott a magas nádasban, a hínárszagú mocsár közepén.
Hát ez volt az a különös világ, amely után vágyakoztam. – Ezen töprengtem, miközben holttestem mozdulatlanul nézte az örökkévalóságig a vízililiom gyémántszerű virágát.

(1920 márciusa)

Rudlof Dániel fordítása

TANIZAKI DZSÚNICSIRÓ

Sunkin története

Részlet

Sunkin, akinek igazi neve Mozuja Koto volt, patikus családban született Oszaka Dosómacsi negyedében, és Meidzsi császár uralkodásának 19. évében[1] a 10. hónap 14. napján halt meg, a város Sitadera negyedében, majd a buddhista Dódzsó szekta egy templomában helyezték örök nyugalomra. Nemrég arra jártam, szerettem volna meglátogatni a sírt, ezért a templomszolgánál érdeklődtem:

– Hol találom egy bizonyos Mozuja sírját?

Mire a templomszolga a főtemplom mögé vezetett. Ahogy körülnéztem, egy ágas-bogas kaméliafa árnyékában ott sorakoztak a Mozuja család sarjainak sírhelyei, de ezen a környéken a kotoművésznő sírja nem volt sehol.

– Valamikor a Mozujáéknak volt egy lányuk, neki is itt kéne lennie – magyaráztam a templomszolgának, aki egy kicsit gondolkodott, majd ezt mondta:

– Ja, talán arra van ni! – azzal felkísért a templom jobb oldalán húzódó, dombtetőre vezető meredek lépcsősoron. Tudjuk, hogy az említett meredek lépcsősor visz a Sitadera negyed keleti része mögötti fennsíkon magasló Ikutama sintó szentélyegyütteshez, és ami Oszakában igen ritka, egy fákkal sűrűn benőtt, parányi üres tisztáson valóban ott volt a kotoművésznő sírja. „A dicsfénnyel övezett Sunkin elnyerte édes nyugalmát", állt a sírkövön, majd ez a felirat: „Itt nyugszik Mozuja Koto, más néven Sunkin, aki Meidzsi császár 19. évében a 10. hónap 14. napján, 58 éves korában hunyt el", aztán a sír oldalán ezt olvastam: „Állíttatta és bevésette tanítványa, Nukui Szaszuke". A kotoművésznő életében a Mozuja nevet viselte, de a „tanítványával", Nukui vak muzsikussal házaséletet éltek, és valószínűleg emiatt kellett a Mozuja család többi tagjaitól elkülönülten, távoli helyen eltemetni. A templomszolga elmesélte, hogy a Mozuja család már régóta kihalófélben van, így aztán az utóbbi időben csak ritkán keresi fel valaki a sírjukat, a kotoművésznő sírját pedig végképp nem, de egyáltalán nem gondolja, hogy elhanyagolnák a nyugvóhelyét.

– Nem olyan halottról van ám szó, akinek ne imádkoznának a lelki üdvösségéért! Mert a Hagi teaházban, tudja kérem, él egy hetven körüli idős asszony, aki évente egyszer-kétszer eljön ide és akkor ez a személy ezt a sírt is felkeresi, meg itt van még egy másik is – azzal egy kis sírra mutatott, amely a Sunkin lány sírjától balra helyezkedett el, –, erre a sírra is szokott tömjént meg virágot hozni és ezért a halottért is imádkozik.

Odaléptem a sírkő elé, amit a templomszolga mutatott: s lám, a kő körülbelül fele akkora volt, mint a kotoművésznőé. A felirat így szólt: „Kindai, a jámborlelkű követő", majd alatta: „Nukui Szaszuke, más néven Kindai, Mozuja Sunkin tanítványa, aki Meidzsi császár 40. évében[2] a 10. hónap 14. napján, 83 éves korában hunyt el." Szóval ez volt Nukui Szaszuke sírja! Az öregasszony a Hagi teaházból ide is eljárogatott, s bár a nyughely Sunkin sírjához képest jóval kisebbnek mutatkozott, mégis a felirat szerint a tanítvány sírköve volt. Valószínűleg a vak muzsikus úgy végrendelkezett, hogy halála után tanár és tanítvány ugyanazon a helyen nyerjen üdvözülést. Ebben a pillanatban az alkonyuló nap sugarai beragyogták a sírköveket és az egész környéket, bizonyára pontosan ugyanúgy, ahogy akkor réges-régen az ősi Naniva[3] magas dombvidékét nyugat felől egészen a Tennó templomig. Most viszont fájdalmas volt látni a korommal és füsttel borított fák leveleit, a fűszálakat, ahonnan hiányzik az egészségesség színe, ahol a nagy fák kiszáradnak, ágaik porlepetten állnak; azokban az időkben azonban, amikor ezeket a sírköveket állították, még sokkal sűrűbben nőtték be a növények a környéket, s ehhez képest ma a lehető legnyugalmasabbnak ez a táj, ez a temető tűnik. A sors különös, mely szerint itt fenn alussza örök álmát két, egymásba burkolódzó ember, tanár és tanítvány, és alattuk, az alkonyi ködben számtalan nagyvárosi épülettel a Távol-Kelet leghatalmasabb iparvárosa tornyosul. A mai Oszaka arculata feltartóztathatatlanul megváltozott ahhoz képest, amilyen a vak muzsikus idejében volt; de ha a két sírkövet nézem, még ma is tanár és tanítvány megbonthatatlan esküvéséről beszélnek nekünk.

A Nukui család kezdettől fogva a Nicsiren szekta követője volt, a család minden tagja – a vak muzsikus kivételével – a szülőföldjén, az egykori Gosú megyei Hino városának templomában van eltemetve. A vak muzsikus azonban még ősei hitét is elhagyta és érzéseinek engedelmeskedve belépett a Dódzsó szektába, hogy még a sírban is a Sunkin lány mellett lehessen. Úgy beszélik, hogy már korábban, amikor még Sunkin élt, tanár és tanítvány együtt határozott a halotti neveikről, kijelölték ennek a két sírkőnek a helyét, és a kettő összhangját. Szaszuke saját maga mérte ki, hogy Sunkin sírkövének magassága 6 saku[4], a vak muzsikusé pedig 4 saku legyen. Mindkét nyughely egy alacsony emelvényen állt egymás mellett, a Sunkin lány sírjának jobb oldalán egy fenyő nőtt, melynek ágai mintegy sátortetőként hajoltak a sírkőre, de ugyanennek a fának az ágai már nem értek el a bal oldalra, ahol két-három sakuval arrébb a vak muzsikus sírja szinte térden állva várakozott, mintha aggodalmasan vigyázná a másikat. Úgy éreztem, mintha a köveknek is lenne lelkük, és magam előtt láttam, ahogy a vak muzsikus még életében serényen szolgálta a tanárát, úgy járt a nyomában, mint a tulajdon árnyéka, s most is boldog örömmel szolgálná mesterét. Térdet hajtottam a Sunkin lány sírja előtt, s imacédulát helyeztem el, miközben tisztelettudóan megsimogattam Szaszuke sírkövének oromzatát, és csak akkor hagytam el a dombtetőt, amikor az alkonyi nagyváros útjait már sötétség borította.

•

Nemrégiben került a kezembe egy kis kötet, „Mozuja Sunkin élettörténete", s nekem, aki tudtam a Sunkin lányról, ez az írásmű rögtön felkeltette a figyelmemet: japán merített papíron úgy harminc oldal, rajta a négy név nyomtatott betűkkel, a vak muzsikus készíttette a Sunkin lány halálának harmadik évfordulójára, hogy ha valaki esetleg majd elkéri a mester életrajzát, oda tudja ajándékozni neki. Bár a művet régi írott nyelven alkották meg és a vak muzsikusról egyes szám harmadik személyben szól, mégis minden valószínűség szerint az anyagot éppen a vak muzsikus állította össze és joggal biztosak lehetünk abban, hogy a mű igazi szerzője is ő volt. A könyv szavai szerint: „Sunkin családja Mozuja Jaszuzaemon néven Oszaka Dosómacsi negyedében lakott és ott gyógyszerkereskedést tartott fenn. Sunkin édesapja hetedik utódként örökölte meg az üzletet. Anyja a kiotói Fuja negyedből, az Atobe családból származott, s miután férjhez ment Jaszuzaemonhoz, két fiút és négy leányt szült neki. Sunkin második kislányként látta meg a napvilágot, Bunszei 12. évében[5] az 5. hónap 24. napján." Aztán így folytatódik az emlékezés: „a Sunkin család intelligenciája mellett a kislányt kecses alak, gyönyörű arcocska és példátlan elegancia jellemezte. Amikor négyéves korában táncra kezdték tanítani, a viselkedés, a mozdulatok olyan könnyedén sikerültek neki, mintha születésétől fogva csak ezt csinálta volna, karjaival pedig oly kecsesen hajladozott, hogy akármelyik gésanövendék megirigyelhette

volna. Tanára gyakran dicsérgette, miközben csettintett a nyelvével: »Ez a gyönyörű gyermek ilyen külsővel és ilyen tehetséggel hírnevet szerezhetne magának az egész világon, csak várjuk ki a végét, és hogy jó családba született, ez szerencse vagy szerencsétlenség a számára, hát ki a tudója…«, dünnyögte magában. Ráadásul Sunkin az írás és az olvasás tanulásában is olyan gyorsan haladt, hogy egyhamar túlszárnyalta mind a két bátyját."

Mivel ezek a feljegyzések a vak muzsikustól származtak, ezért Sunkint istenként ábrázolták, és valójában nem tudhatjuk, mennyire voltak hitelesek, de számos más feljegyzés is azt igazolja, hogy a lányt születésétől fogva a „szépségéből áradó elegancia" jellemezte. Azokban az időkben a nők nagyon alacsony termetűek voltak, úgy tartják, hogy Sunkin sem volt magasabb 5 sakunál, arca, keze, lába is igen parányi és kimondhatatlanul törékeny volt. Nézem a fényképét, amely a Sunkin lány harminchét éves korából maradt meg: arcvonásai rendezettek, még ma is sugárzó az arckifejezése, arcának alakja oly szabályos, akár egy tökmagé, ahogy aranyos ujjacskái éppen szinte belecsippentenek az arcába, szemének, orrának formája is külön-külön gyönyörűséges. Akárhogy nézzük, Meidzsi császár uralkodásának elején,[6] vagy a Keiókorszakban[7] a fotózás csillaga még csak felfelé ívelt, s a régi idők emlékeiről csupán halvány képek készültek, mégis azon túl, hogy ezen a homályos fényképen Oszaka jómódú negyedének egy elegáns és szép hölgyét látjuk, ugyanakkor azonban kevés benyomást gyakorol ránk, nem villantja fel az igazi egyéniséget. Harminchétnek néz ki, ahogy évei mutatják, de nyugodt szívvel huszonhét körülinek is lehet tartani. Akkoriban Sunkin már vagy húsz éve mindkét szemére elvesztette a látását, mégis a képen nem tűnik világtalannak, inkább, mintha a szeme csukva lenne. Ahogy Szató Haruo[8] mondja: „A siketek ostobának, a vakok bölcseknek látszanak". Mivel a siket ember azt szeretné hallani, amit mondanak neki, szemöldökét összeráncolja, szemét kimereszti, száját kitátja, nyakát félrebillenti, arccal felénk fordul, pont úgy, mint akinek teljesen elment az esze. Ellenben a vakok nyugodtan ülnek, fejüket lehorgasztják, mintha meditációba merülve mély gondolatokat forgatnának fejükben. Buddha és a bódhiszattvák szemében ott van az élőlények iránti könyörület, az irgalom, és ez a könyörület félig csukott szemet jelent, amihez mi, nem tudni, miért, hozzászoktunk, és a nyitott szemek helyett inkább a csukott szemeket, a könyörületet, az irgalmat jegyezzük meg, s ilyenkor tiszteletet érzünk iránta. A Sunkin lány csukott szemhéja láttán mindenekelőtt ugyanazt a könyörületet érezzük, mint amit egy régi Kannon bódhiszattva homályos arcképe sugall. Úgy hallottam, hogy a Sunkin lányról se előtte, se utána nem készült más fénykép, mert amikor kisgyerek volt, a fényképészetet még nem importálták Japánba, viszont abban az évben, amikor ez a fénykép készült, véletlen balszerencse érte, amely után soha többé nem fényképeztette volna le magát, más lehetőségünk azonban nincs: csak ennek a homályos arcképnek a segítségével tudjuk külsejét megítélni.

A kedves olvasó, aki miután ezt elolvasta, felidézi magában a Sunkin lány külsejére, arckifejezésére vonatkozó, már említett magyarázatokat, valószínűleg nem teljesen elégedett, homályos elképzelések rajzolódnak ki a lelkében, de tegyük fel, hogyha a valódi fényképet nézné, akkor sem látna semmi rendkívülit, mert a fénykép sokkal halványabb volna, mint ahogy az olvasó képzeletében megelevenítjük. Elgondolkodtató, hogy abban az évben, amikor a fénykép készült, a Sunkin lány harminchét éves volt és még ugyanebben az évben Szaszuke is megvakult, és nagyon valószínű, hogy a vak muzsikus ezzel a portréval közeli időpontban látta utoljára Sunkint. Ugye hihetőnek tűnik, hogy az utolsó éveit élő vak muzsikus emlékeiben is valamennyire elhalványodott a Sunkin lány alakja? Ezzel egyidejűleg az is lehetséges, hogy a fokozatosan halványuló emlékezetet képzelődéssel pótolta, miközben a számára oly különösen drága nő képét maga alakította át?

•

Sunkin története a következőképpen folytatódik: „A két szülő szeme fényének tekintette Koto nevű kislányukat, öt testvéréhez képest őt kényeztették a legjobban, amikor azonban Koto kilencéves lett, szerencsétlenségére olyan szembetegség tört rá, melynek következményeképpen hamarosan teljesen elvesztette a szeme világát, és emiatt édesapja és édesanyja fájdalma elképzelhetetlen volt. Az anya annyira szánta édes gyermekét, hogy beleháborodott, elátkozta az egek urát és meggyűlölte az embereket. Ettől kezdve Sunkin abbahagyta a táncot és idejét kizárólag a koto[9] és a samiszen[10] gyakorlására szánta, a húros és pengetős hangszereknek áldozva életét." Nem világos, hogy tulajdonképpen milyen szembetegsége lett Sunkinnak, a történetben erről nincsen több szó, később azonban a vak muzsikus így mesélte ezt az embereknek: »az erdei fát még a szél is irigyli«. A tanára szépség és művészi tehetség dolgában kiemelkedőnek ítélte Sunkint a sok tanítvány között, és éppen az irigység miatt érte őt kétszer is szerencsétlenség az életében. Éppen a két balszerencse adott okot arra, hogy úgy gondolja: e körülmények mögött valami titok lappang. A vak muzsikus még azt is elmondta, hogy a tanár szerint Sunkinnak gonorrhoea nevű betegsége volt. A Sunkin lányt mindig kényeztetve nevelték és emiatt időnként rátarti módon és büszkén viselkedett, beszélgetés közben azonban kedvesen, jó modorral fordult a környezetében élőkhöz, a testvéreihez, és mivel előzékeny, figyelmes és derűs természetű volt, bensőséges kapcsolatot tartott fenn az egész házzal. De a legkisebb húgának volt egy szoptatós dajkája, akit a szülői szeretet e túlzott ajnározása felháborított és titokban meggyűlölte Kotót. Mint tudjuk, a gonorrhoea szexuális úton terjedő betegség, a baktériumok a szem nyálkahártyáját támadják meg és idővel teljes vakságot okozhatnak. A vak muzsikus elképzelése szerint minden bizonnyal a szoptatós dajka valamilyen módszerrel elérte, hogy a kislány elvesztette látását. Az azonban nem világos, hogy a vak muzsikus biztos alapokkal rendelkezett-e ezzel a magyarázattal kapcsolatban, vagy mindez csak saját elképzelése volt. Tény, hogy a Sunkin lány az ezután következő években olyan heves természetű lett, mint a szélsőséges időjárás, egyértelmű volt, hogy a változás valójában a személyiségére gyakorolt hatást, de ebben az esetben nem szabad feltétel nélkül elhinni a vak muzsikus magyarázatát, aki a Sunkin lány balszerencséje miatti bánatában képes volt más ártatlan embereket megsebezni és valószínűleg a szoptatós dajkával kapcsolatos ügy sem volt több, mint egyszerű képzelgés. De eleget időztünk az okok keresésével, mindent összevetve elég, ha emlékezetünkbe idézzük azt, hogy Sunkin kilencéves korában megvakult. És „ettől kezdve Sunkin abbahagyta a táncot és idejét kizárólag a koto és a samiszen gyakorlására szánta, a húros és pengetős hangszereknek áldozva életét". A Sunkin lány tehát komolyan a zene felé fordult, mert elvesztette a látását, így valójában a samiszennel kísért dalok mögé rejtőzött, de ő maga a táncban tartotta magát igazi tehetségnek: „Akik a koto és samiszen játékomat dicsérik, egyáltalán nem ismernek, mert ha még látnék, soha nem kezdtem volna zenedarabokat játszani", így emlékezik Sunkin kijelentésére a vak muzsikus. Egyrészt kissé rátartinak gondolhatjuk szavait, amikor azt hangsúlyozza, hogy milyen kimagasló eredményeket tudott elérni még zenei játékával is, amelyet a lány ügyetlennek tartott. Nem feltételezhetnénk, hogy ezek a szavak is többé-kevésbé a vak muzsikus finomító túlzásai, aki jelentős értelemmel ruházta fel az abban az időben oly lobbanékony Sunkin odavetett szavait, hogy a lány tehetsé-

gét még jobban kiemelhesse? Az előbb említett Hagi teaházban lakó idős asszony, név szerint Sigiszava Teru, aki valamikor az Ikuta nevű kotoiskola tanításait követte, és Sunkint és Inui vak muzsikust idős korukig szolgálta. Amikor meghallotta tőlem, mit mondott Sunkin, a következőket válaszolta: „A Tanárnő (Sunkin) valóban csodálatosan táncolt, de a kotón és a samiszenen is már öt-hat éves kora óta játszott, és amikor beíratták Sunsó tanár úrhoz, kérem, attól kezdve mindig igyekezett szorgalmasan gyakorolni, és tessék nekem elhinni, nem igaz, hogy csak a szeme világa elvesztése után kezdett el zenét tanulni…, mert a jó családból való kislányokat akkoriban már egészen kis koruktól kezdték el hagyományos japán művészetekre taníttatni. És bizony tízéves volt, amikor a tanár úr a „Hajnali hold" című darabot odaadta neki, ő pedig egymaga transzponálta a darabot samiszenre, úgyhogy a zenében is isteni tehetséggel volt megáldva, egy átlagember ezt nem tudná leutánozni, kérem! Ráadásul mindezt vakon megtanulni! És attól kezdve, hogy elvesztette a szeme világát, még jobban elmerült a lelke a muzsikában, sokkal többet foglalkozott vele, hiszen más szórakozása nem volt." Lehet, hogy igaz ez a magyarázat, és talán Sunkin igazi tehetsége valójában már kezdetektől a zenében nyilvánult meg, de ami a táncot illeti, úgy érzem, bizonyos fokig vitatható.

•

„Elmerült a lelke a muzsikában", de nem azért, hogy megélhetését biztosítsa, ez nem okozott különösebb nehézséget számára, és nem kellett azon gondolkodnia, hogy foglalkozást válasszon, csak később alapított kotoiskolát, és fokozatosan kezdett el tanítani, de egészen más körülmények miatt. Megélhetési gondjai nem voltak, hónapról hónapra rendszeresen utaltak számára egy bizonyos összeget aranypénzben Dosómacsiból, a szülőházából, ami összehasonlíthatatlanul több volt, mint amit tanítással megkeresett, de még így sem volt elég az általa megkívánt fényűzéshez és pompához. Eleinte a különleges jövő reménye sem kecsegtette, de minden erejét összeszedte, nagy lelkesedéssel, a vele született tehetség lángolásával tanult és fejlesztette képességeit, „tizenöt éves korában Sunkin olyan fejlődést ért el, hogy túlszárnyalta a sok-sok vele együtt tanulót, akik közül egy fiatal sem mérhette össze tudását vele", és valóban ez a leírás helytálló volt. Sigiszava Teru szerint: „A Tanárnő mindig büszkén mondogatta, hogy a tanára, Sunsó tanár úr a gyakorlással kapcsolatban igencsak szigorú volt, de Sunkin Tanárnőt mindig megértette és soha nem szidta, épp ellenkezőleg: inkább dicsérte, sőt maga mutatta meg a gyakorlatokat neki, és mivel mindig kedvesen és gyengéd hangon tanított, a Tanárnő nem is értette, hogy a többiek miért félnek tőle. Tanulás közben soha nem kínlódott, bizony mondom: isteni adottságokkal volt megáldva."

A tanár a kislánnyal szemben soha nem alkalmazott heves bánásmódot, mint amikor a színészek, egyszerű muzsikusok gyerekeit tanította, és bármennyire is erélyesen viselkedett, sokkal elnézőbb volt a gazdag házban született, vaksággal sújtott, szerencsétlen lányhoz, feltehetőleg azért, mert Sunkin a neves Mozuje család leánygyermeke volt, a bájos kislányt még oltalmazta is, mert tehetségével elbűvölte tanárát. Még saját gyerekénél is jobban aggódott érte: ha olykor-olykor Sunkin gyengélkedett, tüstént az asszisztensét szalasztotta Dosómacsiba, vagy pedig maga ment el beteglátogatóba hozzá. Tanítványainak rendszeresen büszkélkedett vele, amikor összegyűltek az órára: „Vegyetek példát Mozuja kis-kisasszonyról! (Figyelem! Oszakában még ma is különbözőképpen szólítják a nővért meg a húgát. Sunsó tanár úr Sunkin nővérét is tanította és a család barátjának számított, ezért szólíthatta kissé bizalmasan kis-kisasszonynak ezt a tanítványát.) Ejnye már, hamarosan magatoknak kell megkeresni az ebédre valót és hol vagytok ehhez a gyámoltalan kis-kisasszonyhoz képest, aki a zenélésben leli az örömét!" Egy alkalommal az egyik tanuló szemrehányást tett a tanárnak, hogy agyonkényezteti Sunkint az órán, a többiekkel pedig kegyetlenül szigorú, mire a tanár ezt válaszolta: „Ugyan már! A dicséret nem számít! Ez a gyermek a természet és a művészetek útját járja, hamarosan eléri a megvilágosodást, és úgy lehagy benneteket! Akármennyire is komolyan sulykolom belétek a tudást, annál kevésbé válik művész belőletek. Látjátok, ő remek családba született, csodálatos körülmények között él, nem is tanítom a kislányt semmire, titeket, ostoba fajankók, állandóan nyüstöllek, hogy tudjatok valamit, a karom is belefárad, és még észre se veszitek!"

•

Sunsó tanár háza Ucubóban volt, vagy tíz csó[11] távolságnyira a Mozuja család üzletétől Dosómacsiban. Sunkin nap mint nap a boltosinassal kézen fogva ment a zeneórára. A boltosinast akkoriban még Szaszukénak hívták, később muzsikusként az Inui nevet használta, és ettől az időtől számítható Sunkinnal való kapcsolata. Szaszuke, ahogy már korábban említettük, a Gosú megyei Hinóban született, szülőházában volt egy gyógyszerüzletük, apja, de nagyapja is annak idején Oszakában, a Mozuja gyógyszerkereskedésben tanulta ki a szakmát, így Szaszuke is gazdáinak tartotta a Mozuja-ház lakóit. Négy évvel volt idősebb Sunkinnál, tizenhárom éves korában állt szolgálatba, amikor Sunkin kilencesztendős volt, vagyis addigra már a kislány elvesztette a szeme világát, gyönyörű pillantása örökre bezárult. Ezzel kapcsolatban Szaszuke azt hangoztatta: egyáltalán nem sajnálja, hogy Sunkin sugárzó pillantását egyszer sem látta, sőt ez igazi boldogság számára. Ha világtalansága előtt ismerte volna, a mostani arcát tökéletlennek érezné, de szerencsére a lány arcvonásaival kapcsolatban soha semmi hiányt nem érzett, arcát kezdettől fogva hibátlannak tartotta.

Manapság Oszakában a felsőbb osztályú családok kiköltöznek a város környékére és ott építik fel palotáikat, leányaik rendszeres sportolással foglalkoznak, élvezik a vidéki levegőt, a nap sugarait. Persze mára eltűntek a régebbi, féltő gonddal nevelt gyönyörű kisasszonyok, akiket még a széltől is óvtak, bár a vidéken nevelkedő fiatalokhoz képest a városlakó gyerekek testalkata általában gyengébb, arcszínük sápadtabb, még ma is világosabb a bőrük, szépen mondva: kifinomult, csúnyán kifejezve: beteges. Ez nem csupán Oszakára korlátozódik, hanem a többi nagyvárosra is jellemző. Míg azonban Edóban a nők a napbarnított bőrükkel szeretnek büszkélkedni, a fehér bőrt viszont a híres régi családokban nemcsak Kiotóban, de Oszakában is sokra tartják, ráadásul a színpadokon szereplő fiatal férfiaknak is ilyen nőiesen kecses fehér bőrük, törékeny alkatuk van és csak harmincéves koruk tájékán kezdik napoztatni az arcukat, ilyenkor már el is hájasodnak és úgy meghíznak, hogy nemsokára olyanok, mint a ragyogó üzletemberek. De addig teljesen úgy néznek ki, mint a nők, nemcsak a bőrük ugyanolyan fehér, hanem a ruhájuk, az ízlésük, és épp olyan gyengédek és kedvesek is. Nem tudhatjuk, hogy a sógunátus idején a vidéki Szaszuke nevű fiatalembernek a szemében, aki egy piszkos alagsori szobában nevelkedett, mennyire tűnt elbűvölőnek egy jómódú városlakó házában született, áttetszően fehér bőrű, arisztokratikus, törékeny kislány.

Akkoriban, amikor Szaszuke vidékről felkerült, Sunkin nővére már tizenkettő is elmúlt, a húga pedig hatéves lehetett. A fiú vidéken ilyen kislányokkal aligha találkozott, mégis a világtalan Sunkin különösen kifinomultnak tűnt számára. Sunkin lehunyt szemhéját leánytestvéreinek nyitott szeménél tisztábbnak, gyönyörűbbnek gondolta, és úgy érezte, hogy Sunkin arca semmiképpen sem lehet más, így tökéletes. A négy lány közül legtöbben Sunkint tartották a legcsinosabbnak, még akkor is, ha valójában valamennyire

a fogyatékossága miatt a szánalom érzését keltette és emiatt segítségre szorult, de Szaszukében ez a gondolat egyáltalán fel sem merült. Jóval később Szaszuke azokat az embereket utálta a legjobban, akik azt rebesgették, hogy Sunkin iránt érzett szerelme együttérzésből és könyörületből fakadt; úgy gondolta, hogy éppen ezek az emberek méltók az igazi szánalomra. „Amikor a Tanárnő arcát nézem, arra gondolok, hogy milyen aranyos, egyáltalán nem jut eszembe, hogy sajnáljam, miért lenne a Tanárnő csodálatos és elbűvölő szépsége szánalomra méltó? Ha már az emberek szánalmáról beszélünk, inkább ő szokott engem szánalomból szegény Szaszukének szólítani, hiszen nekünk, átlagos embereknek a szemünk meg az orrunk ugyan a helyén van, de mégis, hogy hasonlíthatnánk magunkat a Tanárnőhöz, hiszen sokkal inkább mi vagyunk a fogyatékosak!" Később Szaszuke azt állította, hogy legnagyobb büszkeségének a gyermek szolgálatát tartotta, vagyis azt, hogy mindennap el kell kísérnie az órára. Eleinte, mikor még minden igyekezetével a szolgálatát teljesítette, valójában már a szíve mélyén ott volt titokban a leglángolóbb imádat, de szerelmének ekkor még nem ébredt tudatára, bár tisztában volt a kislány ártatlanságával, ráadásul azt is tudta, hogy családjában az egymást követő nemzedékek gazdájának lányáról van szó. Talán különös, hogy az újonnan jött fiatalemberre bízták a féltett kisasszonyt, akit kézen fogva kellett kísérnie, de eleinte nem csak Szaszukéra korlátozódott ez a feladat, előfordult, hogy hol egy szolgálólányra, hol valaki más fiatalra bízták, míg egyszer Sunkin kijelentette: „Én Szaszukéval szeretnék menni!" Ettől kezdve csupán Szaszuke feladata lett a kísérés, aki ekkor tizennégy éves volt. Szaszuke nap mint nap Sunkin parányi kezét a tenyerébe fogva tette meg a tíz csó távolságot Sunsó tanár úr házáig, s ez számára maga volt a mindenek feletti dicsőség érzése. Aztán bevárta az óra végét, utána pedig hazakísérte a kislányt, de útközben Sunkin jóformán soha nem nyitotta szóra a száját és Szaszuke is szó nélkül jött vele, s mindaddig hallgatott, míg a kislány meg nem szólalt, mert inkább éberen figyelt, nehogy valami hibát kövessen el az út során. Sokan kérdezgették, vajon Sunkin miért éppen Szaszukét választotta, mire a kislány így felelt: „Mert mindenkinél tapintatosabb és nem fecseg feleslegesen." Eredetileg Sunkin kedvesen, jó modorral fordult a környezetében élőkhöz, de miután elveszítette a szeme világát, lehangolt, borús, hallgatag lett, ritkán nevetett és csak néha emelte fel a hangját; talán ezért tetszett neki, hogy Szaszuke nem fecseg túl sokat, csak a kötelességét végzi, vigyáz arra, hogy semmilyen zavaró mozgást ne végezzen, alkalmazkodik hozzá. (Szaszuke nem szerette nézni a lány arcát, amikor nevetett, úgy érezte, hogy a világtalanok arca nevetés közben hibbantnak és szerencsétlennek látszik.)

•

Vajon Sunkin csak azért választotta Szaszukét, mert nem fecsegett feleslegesen, vagy azért is, mert mintha homályosan megsejtett volna valamit Szaszuke imádatából és még gyerekként is boldoggá tette ez a gondolat? Lehet, hogy egy tízéves kislány nem képes ilyesmire, de ő szokatlanul eszes volt, emellett koraérett is, ezért nem feltétlen különös elgondolás az, hogy talán világtalansága miatt még egy hatodik érzékszerve is kialakult. De az is lehet, hogy a meglehetősen rátarti és büszke Sunkin tudott Szaszuke szerelméről, viszont hosszú ideig egykönnyen eltitkolta a szíve mélyén és nem engedte, hogy Szaszuke beszéljen neki róla. De előfordulhatott az is, hogy többé-kevésbé megérintette már ez a kérdés, mindenesetre eleinte Sunkin egyáltalán nem fordított figyelmet Szaszuke létezésére, vagy valószínű, hogy a fiú érezte így. Amikor az órára kísérte, Szaszuke a bal kezét Sunkin vállának magasságába emelte, tenyerét felfelé fordította, melybe a lány belehelyezte a jobb tenyerét, Sunkin számára tehát Szaszuke csak egy tenyeret jelentett. Ha időnként mégis szüksége volt valamire, akkor ezt csupán egyetlen egyszer, egy arcmozdulattal jelezte, és soha nem mondta el világosan, hogy ezt csinálja, vagy azt csinálja, mintha egy rejtvényt adott volna fel neki, és ha Szaszuke valamiért szem elől tévesztette ezt, a lány azonnal idegeskedni kezdett, emiatt folyton-folyvást a legodaadóbb figyelemmel kellett szemmel tartania Sunkint. A lány eredeti makacssága és elkényeztetettsége miatt a vakság beállta után természete rosszindulattal is kiegészült, ezért Szaszukének pillanatnyi pihenő nélkül, állandóan figyelnie kellett rá.

Egy alkalommal, amikor Sunsó tanár úr házában éppen a zeneórára vártak, Szaszuke egyszerre szem elől tévesztette Sunkint, ezért ijedtében végigkutatott mindent a közelben, mert nem tudta, hogy a lány bement az árnyékszékre. Ha Sunkinnak ki kellett mennie, mindig felállt és szó nélkül távozott, Szaszukének pedig szertartásosan követnie kellett az ajtóig, majd itt kellett megvárnia, aztán kézmosó vizet hoznia, ma viszont Szaszuke figyelmetlen volt, ezért a kislánynak egyedül kellett mindent kitapogatnia. „Bocsánatot kérek, hibát követtem el!", szólt Szaszuke remegő hangon, miközben az illemhelyről kijövő Sunkin a kézmosó vizes edényből vizet mert a csanakkal, hogy leöblítse előrenyújtott kezét. Sunkin a fejét rázta és csak ennyit mondott: „Ugyan már!". De ebben az esetben ez annyit jelentett, mintha ezt válaszolta volna: „Szóval így állunk?!?", mert ebben a kínos helyzetben Szaszukéra már csak az maradt, hogy kivegye Sunkin kezéből a csanakot és a vizet a kezére öntse.

Egy másik alkalommal egy nyári nap délutánján a zeneórára vártak, Szaszuke tisztelettudóan a kislány mögött, amikor az csak ennyit mondott: „Dögmeleg!" Mire Szaszuke udvariasan helyeselt: „Bizony nagyon meleg van." Erre semmi választ nem kapott, de kis idő múlva újból felhangzott: „Dögmeleg!", erre figyelmesen előhúzott egy legyezőt és hátulról legyezni kezdte a lányt, aki elfogadta ezt. Ha azonban a legyezést Szaszuke egy pillanatra abbahagyta, a lány tüstént megszólalt: „Dögmeleg!" Ezek csak példák Sunkin makacsságára és akaratosságára, melyeket főleg Szaszukének tartogatott, a többi szolgával szemben általában nem így viselkedett. Szaszuke engedett a lány különleges természetének, így Sunkin Szaszukét tartotta a legkényelmesebbnek, ez tűnt ideálisnak a maga számára, Szaszuke pedig elfogadta a lány sajátos rosszindulatát, amely az elkényeztetettségéből adódott, sőt inkább habozás nélkül, örömmel viselte ezt a keserves munkát.

•

Sunsó tanár tanítványai számára az óráit a saját házában, egy emeleti szobában tartotta. Amikor sorra kerültek, Szaszuke felvezette Sunkint a falépcsőn, leültette a tanárral szemben, a kotót meg a samiszent már előzetesen elhelyezte, majd lement és megvárta a tanítás végét, ezután másodszor is felkapaszkodott a falépcsőn és a legnagyobb elővigyázattal, szinte a fülét hegyezve várakozott, mikor ér véget az óra, hogy hívás nélkül, azonnal felpattanhasson őrhelyéről. Persze csak úgy, hallás után megtanult néhány darabot, amiket Sunkin játszott, és titokban fejlesztette zenei képességeit. Évek múlva, amikor kiváló szakember lett belőle, az emberek azt gondolták, hogy bizonyára veleszületett tehetsége volt. Ha viszont nem szolgált volna Sunkinnál, ha nem lobbant volna fel szenvedélyes szerelem lángja benne, amely arra ösztönözte, hogy mindenben úgy tegyen, ahogy a lány, akkor talán Szaszuke a Mozuje üzlet bejárati függönyét akasztotta volna ki nap mint nap és átlagos patikus lett volna élete végéig. Később, amikor már vak volt és híres muzsikus lett belőle, mindig azt hangoztatta, hogy művészete meg sem közelíti Sunkinét, és mindazt a tudást, ahová eljutott, a tanárnőjének köszönheti. Sunkint az egekig magasztalta, saját magát pedig százszor,

kétszázszor értékelte kevesebbnek, így aztán szavait nem lehet hihetőnek tekinteni, de mindenesetre tehetségük előnyeit és hátrányait vizsgálva nem kétséges, hogy Sunkin maga volt a zsenialitás, Szaszuke pedig bámulatos energiával, munkaképességgel rendelkezett. Azon a nyáron, amikor tizennégy éves lett, Szaszuke a gazdájától kapott keresetéből meg a különböző szolgálataiért időnként adományozott borravalókból titokban vásárolt egy ócska, de gyakorlásra alkalmas samiszent. A hangszer nyakát és a testét külön-külön vitte fel kis padlásszobájába, így szerencsére a gondnok észre sem vette. Megvárta, míg minden elcsendesül, és az éj leple alatt, magányosan gyakorolt éjszakáról éjszakára. Kezdetben azonban az volt a célja, hogy családja mesterségét folytassa és inaséveit letöltve a jövőjét a patikusságnak szentelje, és egyáltalán nem volt felkészülve a zenei pályára, önbizalma sem volt hozzá, de Sunkin iránti hűsége, ráadásul mindannak szeretete, amely vele volt kapcsolatban azt eredményezte, hogy a zenét választotta, és ugyanakkor ezzel szerette volna elnyerni Sunkin szerelmét, ezért ezt minden erőfeszítéssel el kellett titkolnia a lány előtt.

Szaszuke öt-hat bolti alkalmazottal és szolgával együtt osztozott egy olyan alacsony kis szobán, ahol, ha kiegyenesedsz, bevered a fejed. Szaszuke megígérte, hogy nem zavarja őket az alvásban, de megkérte, hogy ne árulják őt be. Ezek a boltosfiúk abban a korban voltak, amikor minden alvás kevés, így aztán ahogy a fekhelyükhöz értek, tüstént elnyomta őket a buzgóság. Bár egyikük sem tett panaszt, Szaszuke mégis megvárta, míg mind mély álomba merül, aztán felkelt a fekhelyéről és bebújt a faliszekrénybe gyakorolni. Az biztos, hogy a padlásszobában amúgy is hőség volt, a faliszekrényben meg különösen hatalmas forróság tombolt egy nyári éjszakán, de a szekrény meggátolta, hogy kívül bárki is meghallja a húrok hangját; az viszont jó volt, hogy a szobából nem jutottak be a különféle zajok, nyugodtan horkolhattak, álmukban beszélhettek a fiúk. Persze Szaszuke a pengetőt nem használta, a lámpa sem égett, koromsötétben tapogatva játszott a samiszenen. De a fiú ezt a koromsötétet egyáltalán nem érezte kellemetlennek, arra gondolt, hogy a vak emberek mindig sötétségben élnek, és a kis-kisasszony is ilyen sötétségben pengeti a samiszent, ezért ő maga is a sötétség világában játszott, ráadásul ez boldoggá is tette. Később, amikor már nyíltan is gyakorolhatott, amikor a hangszert a kezébe vette, szokás szerint behunyta a szemét, hogy ne kelljen másképp játszania, mint a kis-kisasszonynak, hogy ugyanazokat a nehézségeket szenvedje el, mint a világtalan Sunkin. Valószínű, nem volt véletlen, amikor Szaszuke – amennyire csak lehet – személyes tapasztalatok alapján a vakok bezárt körülményeit próbálta ki, valósággal mintha irigyelte volna ezt az állapotot. Jóval később, amikor ő is világtalan lett, valójában ugyanazt érezte, mint fiatalember korában.

•

Bármelyik hangszer igazi csínjának-bínjának elsajátítása egyforma nehéz, de a hegedű és a samiszen testén ugyanúgy nincs érintő, csak a fogólapon, ezért minden alkalommal a húrok hangmagasságát fel kell hangolni, és emiatt egyáltalán nem könnyű rajta a játék. Talán a legbonyolultabb egyedül gyakorolni, és nagyon nehéz, amíg egyedül megtanul rajta játszani az ember. Ráadásul még nehezebb volt abban az időben, amikor nem volt kotta és samiszen iskolákat sem árultak, még ha tanárral tanult az ember, akkor – azt mondják – a kotót három hónap alatt, a samiszent pedig három év leforgása alatt lehetett megtanulni. Szaszukának nem volt annyi pénze, hogy olyan drága hangszert vegyen magának, mint a koto, ugyanakkor nem vihetett volna be oda, ahol lakott, egy akkora nagy hangszert, ezért kellett a samiszenen kezdenie a tanulást. De veleszületett ritmusérzéke miatt már elejétől fogva sikerült játszania a samiszenen, ugyanakkor azonban ez azért is sikerült neki, mert mióta Sunkint az órákra kísérgette, és a tanár házában várakozott, mindig feszült figyelemmel hallgatta a többiek játékát. A különböző ritmusokat, a darabok poétikusságát, a hangok mélységét és magasságát, a dallamfordulatokat mind-mind el kellett raktároznia az emlékezetében, mert másra nem számíthatott.

Azon a nyáron, amikor Szaszuke tizenöt éves lett, még vagy fél évig sikerült szerencsésen megőriznie titkát, mert a vele egy szobában lakó fiúk másoknak nem adták tovább és rajtuk kívül senki sem tudott az egészről, de abban az évben, amikor beköszöntött a tél, történt valami. Egy felhőtlen éjszakán, amikor még koromsötét lehetett, Szaszuke hajnali négy tájban felkelt, és ugyanabban az időben Mozuja nagyságos asszony, vagyis Sunkin mamája kiment a mosdóba, mire valahonnan, nem tudni merről, váratlanul meghallotta a „Hóesés” című darabot. Réges-régen szokás volt a „hidegben zenélés”, vagyis egy hideg éjszakán, derengő pirkadatban, zúgó szélfúvásban adtak elő egy zeneszámot. De a Dosómacsi negyedben nem laktak táncmesterek és színészek, ezen a környéken egyetlen olyan ház sem volt, ahová szórakozni jártak volna, itt, elmerülve az éjszakában, gyógyszerkereskedéshez hasonló üzletek sorakoztak egymás mellett, ráadásul még túl korán is volt ahhoz, hogy bárki a „hidegben zenélés” szokását űzze. Ha tényleg hidegben zenélésről lett volna szó, akkor nem mindig ugyanazt a részt ismételgette volna valaki alig hallhatóan, odaadó buzgalommal, ujjaival finoman pengetve a húrokat, mintha gyakorolna. Mozuja nagyságos asszonyt ekkor már elfogta a gyanú, de azért mégis visszafeküdt aludni, amikor azonban két-három alkalommal ismét felkelt az éjszaka közepén, fülelni kezdett, mert már mások is megjegyezték: „én is hallottam, hogy valahol zenélnek, de ez csak nem lehet nyestkutya, aki dobnak használja a hasát!” Az egész házban már szinte mindenki erről fecserészett, csak az nem, akinek végre eszébe jutott kikérdezni a boltos inasokat.

Szaszuke minden idejét kemény munkával töltötte, más szabadideje nem lévén, az alvásból lopta el az időt, így tudott csak gyakorolni, bár többször is rátört a bóbiskolás. Nyáron a faliszekrényben zenélt, így aztán senki nem kérdezősködött, hogy mit csinál. Ezen hát nekibátorodott, keresett magának egy sötét zugot, így aztán ősz végétől éjszakánként nagy csendben a ruhaszárítóba járt gyakorolni. Mindig az esti negyedik őrjáratnál, vagyis tíz óra körül feküdt le aludni a többi boltos inassal együtt és úgy hajnali háromkor kelt fel, fogta a samiszenét, kiment a hideg éjszakába, aztán a ruhaszárítóban folytatta egymaga a zenetanulást, míg egy halvány derengés meg nem jelent az égen. Ekkor visszament a szobájába és másodszor is bebújt a fekhelyére. Hát így történt, hogy Sunkin mamája meghallotta a játékát. Akkor történt ez, mikor Szaszuke titokban bement a ruhaszárítóba, amely a tetőn volt, és amely alatt éppen a boltosinasok aludtak. Akik a belső kertbe vezető folyosón közlekedtek, valószínűleg akkor hallották meg a zeneszót, mikor lenn a hátsó ajtót kinyitották. Ezek után az összes boltosinast kihallgatták, és így végül kiderült, hogy Szaszuke a bűnös. Ahogy várható volt, a főüzletvezető magához hívatta, súlyosan megfenyítette, ráadásul mindezek után eltiltotta a zenéléstől és a samiszenét erőszakkal elkobozta. Ugyanakkor másfelől azonban egy segítő kéz nyúlt felé: a család mindenképpen szerette volna, ha játékát bemutatja, mert úgy döntöttek, jó volna meghallgatni. Ráadásul ebben éppen Sunkin pártfogolta. Amint Szaszuke ezt megtudta, átölelte a félelem, mert arra gondolt, hogy a kis-kisasszony vagy kigúnyolja, vagy esetleg megsajnálja, de sem az egyik eset, sem a másik nem jelenthet jót számára. „Meg akarlak hallgatni!” ez a mondat elrettentette, mert úgy érezte, hogy ő, a kifutófiú a maga társadalmi helyzetében szemtelenül viselkedett. Örült volna, ha a kis-kisasszony szíve megdobbant volna miatta, de erre, őszintén szólva, gondolni sem mert, inkább azt képzelte, hogy vagy

nevetség tárgyává akarja tenni, vagy esetleg valami rossz tréfát űz vele, ráadásul még annyi önbizalma sem volt, hogy képes legyen közönség előtt szerepelni. Sunkin azonban egyre jobban kérlelte, hogy meghallgathassa, ráadásul az anyja, a nővére és a húgai is csatlakoztak hozzá, végül behívták a szalonba, ahol az összes darabot előadta, amit eddig megtanult.

Akkoriban Szaszuke csak öt-hat darabot tudott, és amikor mindenki azt duruzsolta, hogy játssza el, amit ismer, összeszedte a bátorságát, tiszta szívből, teljes átéléssel adta elő az olyan könnyű darabokat, mint „A fekete haj", vagy az olyan nehéz számokat, mint „A teaszedők dala", de nem volt a darabok sorrendjében semmi rendszer, úgy játszotta el őket, ahogy éppen jött. Eleinte a Mozuja család – bizonyára alaptalanul – kinevette őt, de miután meghallgatták, mindannyian felfigyeltek rá, talán azért, mert rájöttek, hogy minden darabot önállóan tanult meg, ráadásul ilyen rövid idő alatt.

•

„Mozuja Sunkin élettörténete" a következőket írja: „Abban az időben Sunkin közölte elképzelését Szaszukéval: »Amiért ilyen szorgalmas voltál, mostantól én foglak tanítani. Minden szabadidődben velem, a tanároddal kell gyakorolnod!« Sunkin apja, Jaszuzaemon engedélyt adott erre, amitől Szaszuke a mennyekben érezte magát boldogságában. Csökkentették boltosfiúi elfoglaltságát és emellett nap mint nap bizonyos időt a tanulással töltött. Ettől kezdve a tizenegy éves kislány és a tizenöt éves fiú nemcsak mint úr és szolga, hanem az ígéretet megtartva, tanári és tanítványi kapcsolatban örvendeztek egymásnak."

A szeszélyes Sunkin vajon miért mutatkozott egyszerre ilyen melegszívűnek Szaszuke irányában, talán a környezetében élők javasolták volna neki? Bár a vak kislány boldog családi környezetben élt, mégis, ha jól meggondoljuk, magányossága búskomorrá tette, emiatt persze a szüleitől kezdve egészen az utolsó cselédig senki sem tudta, mit kezdjen vele, mindenki törte a fejét, hogyan vigasztalja, hogyan derítse jókedvre, mígnem Szaszuke tanítása szóba nem került. Mindenki tudta, hogy Szaszuke mindenben a kislány kénye-kedve szerint cselekszik, a szolgák pedig sokszor tűzbe jöttek a Sunkin által teremtett különös helyzeteken és könnyíteni szerettek volna Szaszuke sorsán, nem hagytak ki egyetlen alkalmat sem a kisasszony jelenlétében, hogy Szaszuke nemeslelkűségét méltassák, erőfeszítéseit dicsérjék, azt hangoztatták, micsoda öröm, isteni áldás volna, ha a kisasszony tanítaná. Nem tudni, de lehet, hogy a Szaszukét ügyetlennek tartó, ingerlékeny Sunkint a környezete vitte bele, de az is lehet, hogy valójában – ahogy feltörnek a tavaszi vizek – ebben az időszakban áradt el a lány szíve legmélyén, hogy egyáltalán nem utálja Szaszukét. Amikor Sunkin kijelentette, hogy tanítani fogja Szaszukét, a szülei, a testvérei és a boltosinasok nagyon megörültek, még a kérdés sem merült fel bennük, hogy a kislány tizenegy évesen erre képes, hiszen csodagyereknek tartották. Annak is örültek, hogy így az unalom is eltűnik a kislány életéből, ha iskolásdit játszanak Szaszukéval, ahol a fiú alakítja a tanítvány szerepét. Persze sokkal inkább Sunkin volt fontos a számukra, semmint Szaszuke, de ha az eredményeket nézzük, akkor a kislány Szaszukét mégiscsak kimagaslóan sok kegyben részesítette. Az életrajzban erről a következőket olvashatjuk: „Minden egyes napon bizonyos órákban fel volt mentve a bolti szolgálat alól", vagyis mindennap néhány órát a kislány szolgálatában töltött, mint a kísérője, utána pedig felhívták Sunkin szobájába, ahol a tanárnője zenét gyakorolt vele, így aztán szinte alig kellett visszamennie dolgozni az üzletbe.

Azt lehetett gondolni, hogy Jaszuzaemon kellemetlenül érezte magát, mivel a fiút azért küldték hozzá a szülei, hogy kereskedőnek tanítsa ki, ehelyett azonban a lánya kívánságának megfelelően foglalkoztatták, és úgy érezte, hogy ezért valamilyen formában bocsánatot kellene kérnie a szülőktől. Sokkal fontosabb volt számára viszont, hogy a lánya jól érezze magát, úgy viselkedett, mint aki hallgatólagosan beleegyezett a dologba, ráadásul Szaszuke maga is ezt kívánta.

Ettől kezdve Sunkin megparancsolta, hogy Szaszuke „tanárnőnek" szólítsa, amikor zenét gyakorolnak, az eddigi „kisasszony" megszólítás helyett. A lány pedig többé nem Szaszuke úrnak hívta, hanem csak Szaszukénak, mindenben ugyanolyan szigorúan viselkedett, mint Sunsó tanár úr, aki a testvéreit is tanította, ugyanolyan szigorúan bánt vele, mint egy felnőtt tanár. Valójában így folytatódott az iskolásdi, s ezzel Sunkin megfeledkezett a magányról, ahogy a szülei ezt gondolták is. Telt, múlt az idő, eltelt egy hónap, aztán egy év és a játékuk csak nem fejeződött be, két-három év után is mind a tanár, mind a tanítványa folytatni akarta tovább, mert már túllépték a játék határát, amely így komollyá változott.

Sunkin minden délután két óra körül elment Ucubóba zeneórára, és úgy egy félóra, óra múlva elindult onnan hazafelé, otthon pedig sötétedésig gyakorolt. Miután megvacsorázott, amikor kedve volt hozzá, felhívta az emeletre Szaszukét a szobájába gyakorolni, végül aztán mindennapossá vált a gyakorlás úgy kilenc, tíz óráig, miközben Sunkin ezt kiabálta: „Szaszuke! Hát ezt tanítottam én neked!?! Te fajankó! Tessék egész éjszaka gyakorolni, míg meg nem tanulod!" Lenn a boltoslegények pedig csodálkozva hallgatták, ahogy Sunkin üvöltözött a tanítványával. Volt, amikor úgy elragadtatta magát, hogy ezt kiabálta: „Te bunkó! Miért nem jegyzed már meg!" , szidalmazás közben nemritkán a pengetővel addig ütötte a fejét, míg a fiú sírva nem fakadt. És az ilyesmik bizony gyakran megtörténtek.

Vihar Judit fordítása

1 1887-ben.
2 1907-ben.
3 Oszaka ókori neve.
4 1 saku = 30,3 cm.
5 1829-ben.
6 Az 1860-as évek végéről van szó.
7 Keió császár 1865-től 1868-ig uralkodott.
8 Szato Haruo (1892–1964) neves szimbolista költő, író, kritikus.
9 A koto tizenhárom húros japán citera, amelyet ujjakra húzható pengetővel pengetnek. A Sunkin név japánul két írásjegyből áll: az első a tavasz, a második a koto nevű hangszer írásjegye. Így Sunkin neve ‚tavaszi kotó'-t jelent. Ha a családban becézik, akkor csak a második írásjegynek megfelelő szót használják, vagyis a kislányt Kotónak szólítják. *(a ford.)*
10 A samiszen háromhúros, doboz alakú, hosszú nyakú hangszer, melyet kézi pengetővel szólaltatnak meg. *(a ford.)*
11 1 csó = 109,1 méter.

HOSI SINICSI

Bérgyilkos vagyok

Hajnalodott egy hétvégi ház fölött. A liget keskeny ösvényein X úr egyedül sétálgatott. Bár egy nagyvállalat menedzsere volt, hétvégenként mindig erre a vidékre jött pihenni. Friss a levegő, és a csöndben csak a madarak dalát hallani…

Ekkor hirtelen a fák árnyékából egy fiatal nő tűnt elő. Világos színű ruhában, hozzá illő világos sminkkel. A lány mosolyogva megszólította:

– Jó napot!

X úr lába a földbe gyökerezett, és zavartan ezt kérdezte:

– Ki vagy? Elnézést, már nem emlékszem…

– Az nem meglepő. Mivel most találkozunk először. Igazság szerint lenne egy kérésem…

– De… mindenekelőtt szeretném tudni, hogy ki vagy.

– Ha megmondanám, talán el sem hinné.

– Ugyan, nem lepődöm meg rajta, legyen akármilyen különös dolog is.

– Bérgyilkos vagyok – közölte a nő teljes természetességgel.

X úr azonban ki sem nézte volna belőle, hogy akárcsak egy légynek is tudna ártani. A férfi felnevetett, és közben csak annyit tudott mondani:

– Képtelenség…

– Ha csak vicc volna, várnám-e önt épp egy ilyen helyen?

A lány arcán is látszott, szavain is érződött, hogy nem tréfál. X urat egyből kirázta a hideg, érezte, hogy elsápad, amint felfogta, miről is van szó, és csak úgy buktak ki belőle a szavak:

– Ez biztos annak a fickónak a műve. De azt azért nem gondoltam volna, hogy ilyen undorító lépésre szánja el magát. Várj! Kérlek, ne ölj meg…

Tovább is könyörgött volna, ha a lány meg nem szólal.

– Félreértés ne essék. Nem azért jöttem, hogy megöljem.

– Akkor miről van szó? Egy bérgyilkos vár rám lesben állva, és ugyanakkor azt állítja, hogy nem akar megölni. Pedig egy bérgyilkosnak ez nagy üzlet lehetne.

– Ha ilyen hirtelen cselekednék, pórul járnék, nem gondolja? Ma csak azért vagyok itt, hogy megbeszéljük, mit rendel meg tőlem. Ennyi az egész. Tehát akkor ad egy megbízást?

X úr megkönnyebbült, amint megértette a helyzetet.

– Szóval ez a helyzet?! Most meg vagyok lepődve. De nem tudlak mivel megbízni.

– Ugye nem titkol el előlem semmit? Az imént mintha valakit emlegetett volna... Csak nem véletlenül a G művek igazgatójára gondolt?

– Ami azt illeti, a G művek és az én cégem a legnagyobb üzleti versenytársak. Attól tartok, nem válogatnak majd az eszközökben, hogy ők nyerjék meg ezt a harcot. És ha már itt tartunk, a G nekem is az utamban van. Magunk közt legyen mondva, nem bánnám, ha a vezetője véletlenül meghalna.

Erre a lány szeme felcsillant, és kihúzta magát.

– Akkor bízzon meg engem ezzel a munkával.

– Örömmel tenném, de…

– Ha egyszer elvállalok valamit, abban biztos lehet, hogy teljesen tökéletesen, hiba nélkül végzem el a feladatot.

X úr végigmérte a lányt. De valahogy nem úgy tűnt számára, hogy el tudna végezni egy ilyen munkát. Még azt sem nézte ki belőle, hogy helyre tudná tenni a kis számú beosztottját. Majd miután ezt gyorsan végiggondolta, a következőket mondta:

– Bár pont kapóra jönne, mégis el kell, hogy utasítsalak. Egy ilyen megbízatáshoz feltétlen bizalomra van szükség. Ha csak most az egyszer buksz is le, és kiderül, hogy én kértelek fel, biztosan végem van. Ez számomra túl nagy kockázattal jár, így semmi kedvem megöletni.

– Hát erről lenne szó? Mindenesetre ne úgy képzeljen el egy bérgyilkost, mint amilyenek vannak a regényekben és a filmekben. Azok pisztolyt, vagy mérget használnak, vagy autóbalesetet rendeznek, csakhogy ezek mind olyan módszerek, amelyek megkönnyítik a bűnök lelepleződését, épp ezért mi ilyenekhez nem is folyamodunk!

– Ha ez így van, akkor milyen módszert használsz?

– Olyat, ami egyáltalán nem gyanús halál, mint például a betegség.

X úr összeráncolta a homlokát, majd felnevetett.

– Ne viccelj! Ilyen módszer nem létezik. Először is, hogy betegíted meg őket?

– Hát például megátkozom az áldozatokat.

– Egyre kegyetlenebbnek tűnsz… Ne vedd sértésnek, de normális vagy? Hogyan csinálnád, ha engem betegítenél meg?

A lány úgy folytatta tovább, mintha észre sem vette volna X úr kötekedő pillantását.

– Átkokkal megölni valakit ma már elavult kifejezés, manapság már másképp mondjuk ezt. A leghatékonyabb módszer az, ha az illető környezetében megnöveljük a stresszt, így legyengítjük a szívét, és kivárjuk, hogy ebbe haljon bele. Az orvostudomány mai állása szerint a stressz…

– Tehát akkor azt állítod, úgy intézed majd, hogy természetes halálnak tűnjön. Sajnos még így sem tudok megbízni benned. Még ha ennyire ügyes is vagy…

X úr karba tette a kezét, és behúzta a nyakát. A lány pedig kibökte, ami nyomasztotta.

– Apropó, ha már az ügyesség így szóba került, a pénzt utólag kérem. Emiatt aggódik, igaz? De nyugodjon meg. A megbeszélt összeget bőven elég siker esetén kifizetnie. Előleget pedig nem kérek.

– De…

– A határidőt is megmondom előre. Ha három hónapon belül végzek a feladattal, az gyanús lenne, de ha vár fél évet, biztosra veheti, hogy megcsinálom.

– Látom, hogy önbizalomból nem szenvedsz hiányt. De mégis, mit tervezel? Mert fizetségre csak akkor számíts, ha sikerrel jársz. Így is vállalod?

– Természetesen. Fizetnie csak akkor kell, ha látta az eredményt.

– Rendben, akkor legyen! Kíváncsian várom. Ha sikerrel jársz, bőkezűen meghálálom. Viszont ha nem, akkor sosem láttuk egymást. Ha elrontod, vagy lebuksz, semmi nyoma nem maradhat, hogy én is érintett voltam.

X úr alaposan végiggondolt mindent, végül a lány beleegyezően bólintott.

– Rendben, akkor várjon türelemmel.

Ezek után a lány sietve távozott. X úr pedig hitte is, meg nem is, miközben töprengve nézett a lány után.

„Vannak még furcsa emberek. Vajon tényleg képes lesz rá? De mivel nem előre fizetek, nem veszíthetek rajta semmit."

Négy hónap elteltével, mikor X úr már majdnem elfelejtkezett a megállapodásról, egy nap éppen a híreket olvasgatta. A kérdéses G vállalat vezetője minden különösebb ok nélkül kórházba került, majd szívelégtelenségben meghalt. És a rendőrség ezt olyannyira nem találta gyanúsnak, hogy még nyomozni sem kezdett, ráadásul mindennemű ellenőrzés nélkül engedélyezték a temetést.

Egy alkalommal X úr ismét a félreeső villája közelében sétált, és a keskeny út menti fák rejtekében megint az a lány várt rá. Ezúttal X úr szólította meg.

– Sosem gondoltam volna, hogy ilyen csodás képességekkel rendelkezel. Neked hála, a cégem végre legyőzi a G-t. Még mindig alig tudom elhinni!

– Én csak betartottam azt, amit megígértem. És most kérem, fizesse meg, ami jár.

– Rendben. Kifizetlek.

– Nagyon köszönöm.

Ezzel a nő átvette a pénzt X úrtól, majd elbúcsúzott. Aztán visszatért a városba. Ügyelt arra, hogy többé ne bukkanjon fel. Mert ha egyszer kitudódna valami, bajba kerülhetne.

Miután hazaért, ruhát váltott, feltűzte a haját, sőt még a sminkjét is szolidabbra cserélte. Aztán ismét munkába állt, és ennek megfelelően fehérbe öltözött, mint bármelyik csinos ápolónő. Az igazat megvallva, az orvosok és az ápolónők bizalmas kapcsolatban vannak, ezért a kollégák teljes természetességgel válaszoltak a lány kérdéseire.

– Doktor, milyen állapotban van az a beteg, akit most engedtek haza?

– Nincs túl jól. Talán öt hónapja lehet hátra. Ha szerencséje van, talán nyolc. Viszont a családtagoknak ezt nem mondhatjuk meg. Túl nagy sokk lenne számukra.

– Természetesen. Hallgatni fogok.

A családtagoknak nem is mondta el. Csupán megnézte a kórlapján a lakcímét és a foglalkozását, majd elejtett néhány szót a versenytársainak…

Vojcskó Anita fordítása

A kedvenc karóra

K. úr hétvégi kirándulásra készülődött. Épp akkor szólalt meg zsebéből a rádió, időjárás-jelentést mondott. „Ma szép idő várható.” K. úr vidáman fütyörészve elővett egy zsebkendőt, és finoman megtörölte a karóráját. Ez volt a szokása. Bár ez szokása volt, mégsem olyan, mint a fejvakargatáshoz vagy fülhúzogatáshoz hasonló értelmetlen mozdulatok. Hiszen nagyon nagy becsben tartotta azt az órát. Kis túlzással azt is mondhatnánk, már-már beleszeretett. Öt év telt el, amióta K. úr megvette ezt az órát. Amikor elment az áruház óraosztálya mellett, a kirakatban sorakozó sok-sok óra közül az egyik megcsillant. Éppen olyan volt, mintha egy nő csábítóan rákacsintott volna. Majd, mintha lágyan azt suttogta volna: „Vegyél meg!” A számlapja olyan volt, mint az ősi, idegen országok aranyérmei. Pont azon a napon történt, amikor K. úr megkapta élete első prémiumát. „Rendben. Megveszem!” – motyogta öntudatlanul.

Ettől kezdve ő és az óra elválaszthatatlanok voltak. K. úr úgy bánt vele, mintha a saját testrésze lett volna. Ő maga még fiatal volt, ezért nem szánta rá magát a rendszeres orvosi szűrésre, de az órát mindig bevizsgáltatta. Az a pár nap, amikor másik órát kellett használnia, kibírhatatlanul magányos volt. Ezért cserébe sosem volt vele semmi baj. Nem késett, nem sietett, hűségesen mutatta a pontos időt.

Ekkor a rádióban megszólalt a pontos idő.

– Hát ez furcsa. Rosszul jár? – ingatta a fejét K. úr.

Számára elképzelhetetlen volt, hogy az órájában kételkedjen. De, amikor eltekerte a rádió gombját, és egy másik adót is meghallgatott, elszörnyedt: az idő pontos volt. Már nem érhette el azt a buszt, amire előre megváltotta a jegyet.

– Hé! Mégis mit művelsz? Hiszen ha mást nem is, téged olyan nagy becsben tartalak! – szidta le az óráját K. úr.

De már nem volt mit tenni. K. úr elnapolta az utazást, és elment sétálni. Útközben benézett az óráshoz.

– Igazán különös, hogy elkezdett késni… A várva várt hétvégém füstbe ment. Pedig most vizsgáltattam be!

Az óraüzlet tulajdonosa átvette az órát, belenézett a szerkezetbe, majd csodálkozva válaszolt:

– Hát ez tényleg különös. Semmilyen sérülés nem látható rajta!

– De hát az nem lehet! – hitetlenkedett K. úr.

Ekkor a zsebében felejtett rádióból megszólalt a híradó: „Itt a turistaszezon. Az S. hegyre tartó busz…”

– Az órám miatt éppen erre a buszra nem tudtam felszállni. De tényleg, mi üthetett ebbe az órába? – méltatlankodott K. úr, ahogyan a rádiót hallgatta.

De aztán a rádió így folytatta: „…balesetet szenvedett, és egy völgybe zuhant…”

Oláh Nikoletta fordítása

A varázskönyv

Pontosan a mennyezet és a padló közt félúton. Ott lebegett egyetlen szem. A levegőben lebegett, lassan imbolyogva gömbölyödött, majd hosszan elnyúlt. Furcsamód bizalmas és jelentőségteljes színt vett fel, s úgy tűnt, mintha kacsintana.

Látta ezt N. úr és nagyokat pislogott:

– Úgy. Tehát mégiscsak valódi ez a könyv – mondta magában és újra megnézte a kezében tartott, régi, nem túl vastag, nagyalakú könyvet. Úgy két napja vette estefelé egy antikváriumban.

– Nincsen valamilyen különleges könyvük? – kérdezte N. úr, erre a tulaj átnyújtott neki egy latin betűkkel írt kötetet és így szólt:

– Ez hogy tetszik Önnek? Ugyan én nem tudom elolvasni, de valahogy az az érzésem, hogy ez nem akármilyen darab.

Kétségkívül különös kisugárzása volt. N. úr belelapozott, s látta, hogy latin nyelvű, ami éppen a szakterülete volt.

– Mi ez? Hmm…úgy tűnik, egy varázskönyv. Akkor biztosan ostobaságokkal van tele – mondta N. úr.

A tulajdonos erre felháborodott:

– Hát maga ostobaságnak tartja a varázskönyveket?

– Annak. Egyébként hol szerezte?

– Az igazat megvallva réges-régen került ide egy használt cikkeket árusító üzletből. Egy kiárusításon szereztem, de tévedés történhetett. Értéktelennek számított, kilóra árulták. Nem is tudtam, hogy milyen könyv, de azért olcsón megvettem. Ám most, mióta kiderült, hogy ez varázskönyv, úgy érzem, mégiscsak jó vásárt csináltam.

– Éppen ezért gyanús.

– Miért?

– Először is, kérdéses, hogy létezik-e egyáltalán olyan, hogy varázslat. Másodszor, ha esetleg mégis van, akkor senki sem adná el ezt a könyvet. Kétségkívül gyanús ez a könyv.

– Hát most, hogy mondja, valóban így lehet.

N. úr így szólt a kissé csalódott tulajdonoshoz:

– Bár tudom, hogy nem lehet hinni neki, mégiscsak érdekel egy kicsit. Megveszem.

Így tehát N. úr olcsón megszerezte a könyvet. Akkor azonban még ő sem gondolta, hogy igazi varázskönyvet vásárolt. Ezért aztán aznap este, amikor hazaért az albérletbe, ahol egyedül élt, ott hagyta az asztalon. Csak két nap múlva lapozott bele, úgy mellékesen. Aztán észrevett valamit: rongyos volt, mintha már sok ember kezében megfordult volna, és az oldalak szélei is foszlottak voltak, de a könyv szövege mindenütt épen maradt.

Kíváncsian megpróbált egy lapot a szélénél fogva kitépni, de nem tudta. Aztán még nagyobb erővel próbálta. Akkor sem tudta kiszakítani.

Egyáltalán miből készülhetett? Fény felé tartotta és átnézett rajta, az ujja hegyével dörzsölgette, de nem tudta megállapítani, miféle papírból van. Óvatosan megpróbálta meggyújtani az öngyújtójával. Meg se gyulladt!

– Hát ez rejtélyes. Talán hogyha…

Visszaült a székére, elolvasta az elejét. Elkezdte a könyv utasításait követni: összekötött egy kötelet, a padlón egy kört formált belőle, s felolvasta az első szót. Ebben a pillanatban egy szem jelent meg előtte, ami a levegőben lebegett.

– A, tehát mégsem csalás! Ez már valami!

Nem is ő lenne, ha ebből elhinné, hogy ez tényleg varázslat, továbbá az sem jellemző rá, hogy megelégedne ennyivel.

Folytatni próbálta. Ehhez azonban sok mindenre volt szüksége. Miután sikerült minden hozzávalót beszereznie: a vörös rózsa virágporát, a fekete fecskefarkú lepke hímporát, egy kis ametisztet, egy fehér egér szárított farkát, hazament az albérletbe. Utána a könyv utasításai alapján ezeket a hozzávalókat apróra zúzta, összekeverte és széthintette a körben.

A por leülepedett a padlón, s mint amikor a felhők eloszlanak és előbukkannak a hegyek, valamiféle lény öltött lassan alakot. Megjelent a két szeme, majd az arca, aztán a nyaka, törzse, keze és a lába is.

N. úr tetőtől talpig végigmérte. Hasonlított egy emberre, de valahogy mégsem az volt. Bőre lila színű, emellett minden porcikája hegyes. Szeme ferde vágású, füle nagy és hegyes, feje pedig csúcsban végződött, mintha egy szarv lett volna rajta. Tényleg mindene hegyes volt: a feje búbja, az orra, a könyöke, a karmokban végződő ujjai, a szája, és az ezüstszínű fogai.

– Ez egy ördög, semmi kétség.

N. úrnak eszébe jutott egy korábban látott kép és bólogatni kezdett. A körben álló lény is helyeselt, miközben vigyorgott. Nevetése bizalmasnak tűnt ugyan, de az arckifejezése és a testtartása mégis különös volt. N. úr tagoltan megszólalt latinul:

– Miért jöttél el ide?

– Megjelenésem oka…

A többit nem nagyon értette. Nem azért, mert nehéz nyelv volt, hanem a beszéd elhalkult, alig lehetett hallani.

– Mit mondasz?

Újra feltette a kérdést, de amikor a lény egy fontos részhez ért, a hangja valahogy elnémult. N. úr önkéntelenül is közelebb hajolt hozzá. Ezzel együtt azonban a körbe is belépett.

– … az ördögök királyának gyűjtöm az áldozatokat.

Mire ezt meghallotta, már túl késő volt. Hegyes karmaival belemart és nem eresztette N. urat.

– Eressz el! Ez fáj!

– Nem tehetem. Kár erőlködnöd, már megfogtalak!

N. úr akárhogy is kapálózott, hasztalan volt. Hamarosan egyre halványabb lett az ördöggel együtt, majd végleg eltűnt.

Néhány nappal később a házfelügyelő a lakbérért jött, s fejét csóválva így mormogott:

– Elutazott volna? Senkit sem láttam errefelé egy ideje. Ha pedig elköltözött, illett volna kijelentkeznie.

A házfelügyelő kitakarított, rendet csinált, majd kiadta a lakást másnak. Egy darabig vigyázott N. úr csomagjaira, de hiába, senki sem jött érte. Így a holmik a lakbérhátralék kiegyenlítésére egy használt cikkeket árusító kereskedésbe kerültek. Azzal a bizonyos könyvvel együtt.

Somogyi Kinga fordítása

A gyenge pont

– Ezt fogtuk ki – mondta az egyik halász, miközben becipelték a nagy fehér gömböt a laboratóriumba.

– Hol találták? – kérdezte a középkorú professzor rendkívüli komorsággal, miközben szemét megszakítás nélkül a gömbön tartotta.

– Az öböl bejáratától kicsit kijjebb, ott úszkált a tengerben. Közelebb mentünk és akkor láttuk, hogy egy nagy fehér gömb az. Kivetettük rá a hálót és daruval a hajóra emeltük, aztán ide is hoztuk magához.

A professzor döbbenten hallgatta a halászt.

– Maga bolond! Lehet, hogy ez valami újfajta vízi akna, ami egy másik országból kerülhetett ide! Vakmerő és ostoba dolog volt, amit maguk csináltak.

A férfi, aki a karjában tartotta a gömböt, majdnem eldobta, mikor meghallotta az akna szót. A professzor még időben odaugrott, nehogy leessen a gömb a padlóra.

– Vigyázzon! Mi lesz, ha leejti, aztán hirtelen felrobban?!

A férfi bólintott, aztán hirtelen megszólalt:

– De már vagy kétszer, háromszor leejtettük és mégsem történt semmi.

– Csak mert nem robbant fel, mikor leejtették, attól még lehet, hogy ez egy akna. Az is lehet, hogy egy időzített bomba.

– Látom, a professzor úr nagyon szeretheti az aknákat. Habár aknának gondolhatja az ember, mégsem olyan súlyos. Tessék! – Azzal a férfi átnyújtotta a mintegy ötven centiméter átmérőjű fehér gömböt a professzornak.

– Valóban. Nem is olyan nehéz. Úgy tűnik, nem fémből van.

– Akkor mi lehet?

– Nem tudok többet mondani, amíg meg nem vizsgálom. Soha nem láttam ilyet, nem is hallottam vagy olvastam hasonlóról. Úgyhogy szerintem valami titkos fegyver lesz.

– Mégiscsak akna?

– Nem, nem, ha titkos fegyverről van szó, nem biztos, hogy akna. Lehet, hogyha széttörjük, akkor felszáll belőle valami fehér füst és…

– És pillanatok alatt őszhajú öregemberré változunk tőle?

– Kétlem, hogy ennyire könnyed hatása lenne. Biztos vagyok benne, hogy mérges gáz szabadulna fel, amit belélegezve azonnali halált okozna.

A halászoknak mindegy volt, hogy felrobban, avagy mérges gázt ereszt-e ki magából, jobbnak látták, ha eltávoznak.

– Hát akkor indulnánk is. A mi dolgunk csak a halászat, a maga munkája meg a különös dolgok vizsgálata. Minden jót! Ha valamit megtud, mesélje majd el!

Miután a halászok elmentek, a professzor az asszisztensével együtt nekilátott a gömb vizsgálatának. A fehér gömböt egy szigorúan elzárt alagsori helyiség közepén helyezték el.

– Professzor úr, hogy kezdünk hozzá?

– Nézzük csak. Úgy tűnik, felrobbanni nem fog, de meglehet, hogy mérges gáz jön ki belőle. Tehát először vegyük fel a szkafandert!

Miután magukra öltötték a szkafandert, nagyítóval kezdték meg a vizsgálatot.

– Még sosem láttam ilyen anyagot. Megpróbálom egy kicsit nagyobb nagyítással.

De bármekkorára is nagyították, nem találtak semmit sem, ami közelebb hozta volna őket a megoldáshoz.

– Próbáljuk meg röntgensugárral!

Megpróbálták átvilágítani, de a röntgensugár nem hatolt át rajta, így nem tudott képet adni a tárgy belsejéről.

– Professzor úr, így már nem nagyon maradt más, mint hogy széttörjük.

Az asszisztens a gömbnek támasztotta a vésőt és a feje fölé emelte a kalapácsot.

– Várj! Nem tudhatjuk, mi fog történni. Itt túl veszélyes lenne!

A professzor beadott egy kérelmet a hivatalba, erre egy nagy telken felépíthettek egy távvezérlésű szerkezetet a kísérlethez. Egy tisztviselőt is kiküldtek a helyszínre.

– Vajon mi lehet ez a gömb? – kérdezte a tisztviselő.

– Nem tudom, roppant különös egy tárgy. Most megnyomjuk ezt a gombot és ezzel lyukat kezdünk fúrni a gömbön. A monitoron ön is végigkísérheti a folyamatot.

A nagy üres telek közepén egy lyukat ástak a földbe, melybe egy kis házikót építettek, falai hőálló üvegből voltak. A kísérlet ebben folyt és a megfigyelést egy biztonságos helyről lehetett végezni.

– Három, kettő, egy, zéró – számolt vissza komoran bólogatva a professzor, majd megnyomta a gombot. A fúró nekifeszült a fehér gömbnek. A gömb azonban meg se rezzent és egy karcolást sem ejtett rajta a fúró.

– Különös. Menj és vizsgáld meg jól a gépet! – utasította a professzor, majd szólt az asszisztensének, aki leellenőrizte a szerkezetet és erősebb fúrófejet helyezett el benne, de bármilyen erősre is állították a fúrót, nem tudott behatolni a gömbbe.

– Akkor most próbáljuk meg hővel!

– Értettem – felelte az asszisztens, aki a professzor utasítására egy lángszórót irányított a fehér gömbre és hatalmas lánggal borította el. De hiába próbáltak különböző gázokat meg hő-

mérsékletet, a fehér gömb semmilyen elváltozást nem mutatott. A professzor lehajtott fejjel fordult a tisztviselő felé:

– Elképesztő. Nem hiszem, hogy földi tárggyal van dolgunk.

– Borzasztóan sajnálom.

– Ugyan, ugyan. Nem kell elnézést kérnie. Majd kapnak több támogatást, így még átfogóbban tudják megvizsgálni a gömböt – mondta a tisztviselő, aki egyre érdekfeszítőbbnek találta a kísérletet.

– Azért nagyon hálásak lennénk!

– Viszont a plusz költség elszámolása egy kicsit több időt vesz igénybe. Addig is tovább figyeljék a tárgyat, és rögtön jelentsék, ha bármi változás állna be!

Így amíg az újabb támogatásra vártak, a professzor és az asszisztense felváltva figyelték a monitorokon keresztül a fehér gömböt. Két hónap telt el így, majd egy napon egyszer csak így szólt az asszisztens:

– Professzor úr, nézze!

– Mi történt?

– Megjelent egy repedés a fehér gömbön! Pedig előtte mi mindenen ment keresztül és semmi változás nem történt.

Ahogy ketten a gömböt figyelték, a felszínén egyre nagyobb lett a repedés.

– Na, most...

Majd egyszerre kiáltották el azt, ami eddig még csak meg sem fordult a fejükben, annyira ostoba feltételezésnek tűnt:

– Hiszen ez egy űrlény tojása! Semmi kétség, ez egy másik bolygóról származó élőlény tojása, akárhonnan is került ide.

– Vajon mi fog kikelni belőle?

Lélegzet-visszafojtva figyelték a monitort, amint szépen lassan előbújik a lény, s eközben mindkettejük arckifejezése is egyre inkább eltorzult.

– Hát ez hogy néz ki!?!

A legocsmányabb lény volt, amit láttak. Leginkább kígyóhoz hasonlított, bár ebben az esetben a kígyó még aranyos, szeretni való állatnak festett volna. Színe a szürke és a barna szín keverékéhez hasonlított, néhol élénksárga pöttyök tarkították. Egyik végén hatalmas száj volt, agyagcsőre emlékeztető teste pedig mozgás közben úgy remegett, mint a kocsonya. Miután a professzor magához tért, felhívta a hivatalt.

– Megrepedt a gömb.

– Valóban? Pedig pont most akarták jóváhagyni az új támogatást. Mindegy, megyek, rögtön megnézem. Nagyon kíváncsi vagyok.

– Hozzon magával egy üveg brandyt is.

Amikor sietve megérkezett a tisztviselő, elszörnyedt a látványtól. Miután meghúzta a brandyt, nagy nehezen összeszedte magát és így szólt:

– Ez iszonyú. Mi ez a valami?

– A fehér gömb valószínűleg egy földönkívüli élőlény tojása volt. Ez a lény kelt ki belőle.

– Szerencse, hogy most hagyják jóvá a költségvetést. Öljék meg ezt a valamit! Ha több is lesz ebből a lényből, és mások is meglátják, lesz, aki beleőrül a látványába.

– De ez egy nagyon ritka földönkívüli élőlény, ha egy kicsit még tanulmányozhatnánk…

– Nem lehet. Tudományos szempontból tényleg értékes, de itt most az emberiesség forog kockán. Ha egy ilyen lényt az emberek elé tárunk, bizonyosan megnő az emésztési zavarok, a magas vérnyomás, a szívroham, az alkoholizmus, az őrület és az öngyilkosság aránya. Az anyagi támogatást az adófizetők pénzéből kapjuk. Ezért a nemzet érdekében kell azt felhasználni! Ugyhogy gyerünk, öljék meg minél hamarabb! – parancsolta a tisztviselő, miközben kezével eltakarta a szemét.

– Értettem. Gyerünk, adj neki egy kis tüzet! – utasította a professzor az asszisztensét, aki – csakúgy, mint a tojást – lángszóróval próbálta elpusztítani a lényt, de nem ért el semmilyen hatást. Ahogy egyre feljebb emelték a hőmérsékletet, mintha a lény is kicsit feldagadt volna, de semmi jelét nem mutatta, hogy el akarna pusztulni. Sőt, mikor még feljebb emelték a hőmérsékletet, a lény izzani kezdett.

– Nem megy. Nem akar elpusztulni – jelentette az asszisztens a professzornak, aki csak bólintott rá.

– Ezek szerint a befektetett energia egy bizonyos szint után már fénnyé alakul át és ezt sugározza ki magából.

– Mi ez, valami villanykörte? Akkor próbálják meg máshogy! – mondta a tisztviselő most már kissé idegesen. Még radioaktív sugárzástól sem gyengült le a lény. Mikor vákuum alá helyezték, abszolút nulla fok közeli állapotban, akkor egy kicsit összébb ment és már nem mozgott.

– Ez az, végre elpusztult.

Megkönnyebbülve állították vissza a hőmérsékletet, mire ismét visszatért a lénybe az élet, és megint ronda, rikító színű, tekergő cső lett belőle.

– Hiába minden!

– De ha élőlény, akkor csak kell lennie valami sebezhető pontjának. Találjon ki valami módszert, az anyagi része nem akadály.

– Akkor megpróbálok mindent, amit csak lehet.

– Számítok önre!

A következő naptól kezdve a professzor az asszisztensével együtt azon fáradozott, hogy megszabaduljanak az „agyagcsőtől”. A lény förtelmes kinézetét nem lehetett megszokni, akárhány órát vagy napot töltött is mellette valaki. De a professzornak tűrnie kellett. A lény szétszakítására tett kísérlet is hamar csődöt mondott. Megpróbálták vontatóval szétszakítani, de szinte bármeddig ki lehetett nyújtani a lényt, mert miután elengedték, rögtön visszanyerte eredeti alakját. Kalapáccsal is ráütöttek, amitől egy picit összenyomódott, de amint felemelték a kalapácsot, megint úgy nézett ki, mint annak előtte. Rugalmasabb volt még a guminál is! Minden vegyi anyagot kipróbáltak rajta, végül még méreggel is megetették. De semmiképp sem akart elpusztulni.

– Még mindig semmi? – tette fel a kérdést csakúgy, mint minden nap telefonon a tisztviselő.

– Még mindig nem pusztult el.

– Akkor nincs más mód, megnöveljük a költségvetést és a végső módszerhez folyamodunk.

– Mire gondol?

– Berakjuk egy vezető nélküli űrhajóba, és valahová jó messzire kilőjük. Lehetséges, hogy elsodródik egy másik bolygóig és ott fog majd bajt okozni, de akkor az már nem a mi gondunk lesz. Azonnal meg is kezdjük a tervezést, csak tudnunk kellene a lény méretét.

– Hát nőtt valamennyit, bár nem sokat, de… – hebegett a professzor.

– De, mi?

– De, rakott tíz tojást.

– Hogy micsoda?

– Pár hónap múlva talán ki is kelnek.

A tisztviselő gyors fejszámolást végzett.

– Az nem lesz jó! Az űrhajó megépítése egy évig is eltart. Ha az a lény ilyen gyorsasággal szaporodik, az űrhajó már mit sem ér.

– Így tényleg nem fog menni.

– Ez nagyon komoly probléma! Mindenesetre próbáljanak valami módot találni, amivel elpusztíthatják.

– Értettem – válaszolta aggódva a professzor.

A sok sürgetés a hivataltól és a folyamatos küszködés a förtelmes és elpusztíthatatlan lénynyel lassan őrületbe kergette a professzort. Aztán három hónap elteltével a tíz tojásból kikeltek a lények, majd szépen felnőttek és mindegyikük tíz-tíz tojást rakott. Azután egy este, mikor a professzor előtt már száz tojás sorakozott, a tudós hirtelen öngyilkos lett. Az őrülettől vezérelve beleugrott az egyik tekergő „agyagcső” szájába. A következő reggel jött a szokásos telefonhívás a tisztviselőtől:

– Még mindig él?

– Már nem – válaszolta teljes nyugodtsággal az asszisztens.

A hivatalnok hangját elöntötte a boldogság.

– Valóban? Végre elpusztult? Ez nagyszerű eredmény. Szeretnék hálát mondani a professzor úrnak is, a telefonhoz tudná hívni?

– A professzor úr halt meg.

– Mi az, hogy meghalt a professzor úr? Most akkor ki halt meg? Magyarázza már el!

– Hát végre megtaláltuk a szörnyeteg gyenge pontját! Sehogy sem akart elpusztulni! De ha egy élő emberrel etetjük meg, akkor az méregként hat rá, amibe belepusztul.

Tomcsik Gergely fordítása

A kis Bokko

Ez a robot meglehetősen jól sikerült. Méghozzá nem is akármilyen, hanem egy női robot. Mesterséges ember volt, bármilyen szépre meg lehetett csinálni. Mivel mindent beletettek, ami csak egy szépséghez szükséges, így aztán igazán gyönyörű lett. Csakhogy kissé ostobára sikerült. Az ostobaság azonban szinte már feltétel a szépséghez.

Azt viszont senki sem gondolta volna, hogy lehet egyáltalán gyártani egy ilyen robotot. Talán felesleges olyan robotról beszélni, amely úgy „működik", mint az emberek. Még ha rendelkeznénk az előállításához szükséges összeggel, és ha hatékony is lenne, vajon hányan alkalmaznának ilyen gépet?

Ez az egy is hobbiból készült. Aki pedig készítette, egy bártulajdonos volt. Ennek a bártulajdonosnak a munkából hazaérve egyáltalán nem volt már kedve inni. Ő ugyanis úgy gondolt az alkoholra, mint egy kereskedelmi cikkre, és az, hogy ő maga igyon, meg sem fordult a fejében. Az iszákosok nála költötték el a pénzüket, és mivel ideje is volt, belefogott egy robot készítésébe. Tökéletes hobbi!

Talán épp azért, mert igazi hobbi volt, egy nagyon szép nőt rakott össze. A bőre tapintása is olyan volt, mint a valódi bőr, szemmel látható különbség nem is volt rajta. Sőt, hiába néznénk, semmit nem találnánk, ami eltérne egy valódi embertől.

A tekintete azonban üvegesen meredt előre. A bártulajdonos ezt már nem tudta megcsinálni. A robot csak egyszerű válaszokat tudott adni, és a mozgása is csak az ivásra korlátozódott.

Amikor kész lett a robot, a tulajdonos a bárjában helyezte el. Ebben a bárban voltak székek és asztalok is, mégis a bárpult mögé állították a robotot. Csak galibát okozna, ha valamiben hibázna.

A vendégek, akik az „új lány" miatt tértek be, egyszer-egyszer megszólították. Ha a nevét vagy az életkorát kérdezték, rendesen tudott válaszolni, de más kérdésekre szótlan maradt. És mégsem akadt egy olyan ember sem, aki észrevette volna, hogy egy robottal van dolga.

– Neved?
– Kis Bokko.
– Hány éves vagy?
– Még fiatalka vagyok.
– De mégis mennyi?
– Még fiatalka vagyok.
– De akkor is…
– Még fiatalka vagyok.

Mivel ennek a bárnak a vendégei nagyrészt jó modorú urak voltak, ennél tovább egyikük sem firtatta.

– Szép a ruhád.
– Szépnek találod?
– Mit szeretsz?
– Vajon mit is szeretek?
– Kérsz egy gin fizzt?
– Kérek egy gin fizzt.
Italt bármennyit el tudott fogyasztani. És persze sosem rúgott be.
Szép is volt, meg fiatal is, kicsit ostoba, a válaszai pedig rövidkék. Egyre több vendég mesélt róla, és persze egyre többen gyűltek a bárba. A kis Bokkóval társalogtak, ittak, és a lányt is meghívták.
– Kit szeretsz a vendégek közül?
– Vajon kit is szeretek?
– Engem szeretsz?
– Téged szeretlek.
– Legközelebb menjünk moziba. De mikor menjünk?
Amikor pedig nem tudott válaszolni, felvillant egy figyelmeztető jelzés, és a tulaj akár a semmiből is ott termett.
– Tisztelt uram, mégsem illik ilyen rámenősnek lenni. – Mikor ezt mondta, a vendég általában odébb állt, és kénytelen-kelletlen befejezte a társalgást.
A tulaj időről időre leguggolt Bokko mögé, és a lábai között található csövön át „leengedte” az italt, és elosztotta a vendégek közt. De ők ebből nem vettek észre semmit. Bokko pedig fiatalsága ellenére keményen dolgozó lánynak tűnt. Nem mondott ostoba szóvirágokat, sőt az ivásban is jó volt. Egyre csak nőtt a népszerűsége, ahogy azoknak a férfiaknak a száma is, akik miatta tértek be a bárba.
Volt köztük egy fiatalember is. Ő aztán tényleg lángra gyúlt Bokko iránt, és rendszeresen visszajárt miatta. Minden alkalommal egy kicsit jobban szerette, végül teljesen beleszeretett. Emiatt egyre több hitele halmozódott fel, amiket nem győzött fizetni, végül kénytelen volt a családja pénzét elhozni, emiatt azonban az apja éktelen haragra gerjedt.
– Még egyszer ne merj oda elmenni! Ezzel a pénzzel fizess ki mindent, aztán legyen elég!
Így tehát a fiatalember a bárba ment, hogy rendezze a tartozását. Mivel ez az este volt az utolsó alkalom, az elválás jeleként jó sokat ivott, és Bokkót is sokszor meghívta.
– Többet nem jöhetek.
– Többet nem jöhetsz?
– Szomorú vagy?
– Szomorú vagyok.
– Valójában biztos nem vagy az.
– Valójában biztos nem vagyok az?
– Még egy ilyen fagyos embert, mint te…
– Még egy ilyen fagyos embert, mint én…
– Megöljelek?
– Ölj meg, kérlek.
Ekkor az ifjú a zsebéből egy gyógyszeres csomagot vett elő, a tartalmát pohárba öntötte és Bokko elé lökte.
– Megiszod?
– Megiszom.
Bokko a férfi szeme láttára felhajtotta az egészet, aki búcsúzóul csak annyit mondott a lánynak, hogy „akkor halj meg csak úgy”, majd fizetett a tulajnak, de miközben kilépett az ajtón, háta mögül még hallotta a választ: „akkor meghalok csak úgy”. Igencsak késő́re járt már.
Miután a fiatalember távozott, a tulaj megszólította az ott maradt vendégeket.
– A következő kört én állom, úgyhogy mindenki igyon bátran!
És bár azt mondta, mindenkit meghív, mégsem tűnt úgy, hogy a vendégek nagyon tolonganának arra az italra, amit a csövön keresztül engedett le.
– Hát…
– Jöjjenek! Jöjjenek!
Végül a vendégek és a bár lánykája koccintottak. A tulaj is legurított egy pohárral a bárpult mögött.

Aznap éjjel a bárban nagyon sokáig égtek a lámpák. A rádió is vég nélkül ontotta a zenét. Senki sem ment haza, emberi hangot mégsem lehetett hallani.
Egy idő után a rádióból is felhangzott: „és minden kedves hallgatónknak jó éjszakát kívánunk”, majd az adás is abbamaradt.
– Jó éjszakát kívánunk! – suttogta el Bokko is, majd ostobácska arckifejezéssel várta: vajon ki szólítja meg legközelebb.

Vojcskó Anita fordítása

ABE KÓBÓ

Az özönvíz

Volt egyszer egy szegény, ám jóravaló filozófus, aki ki akarta fürkészni az ég törvényeit, ezért a lapostetős háza tetején elhelyezett egy távcsövet és vizsgálni kezdte az égitestek mozgását. Mivel úgy látszott, hogy néhány értelmetlen hullócsillagon és kiszámítható csillagképen kívül más megállapításra nem fog jutni, ezért inkább a Föld felé irányította a távcsövét. Ezt, ha nem is kifejezetten unalmában, de minden különösebb ok nélkül tette. Szeme előtt tótágast állt a város, s látszott egy munkás is, aki hasonlóan fejjel lefelé sétálgatott. A filozófus képzeletben normális helyzetbe forgatta a látképet, majd a lencsével követte a munkás mozgását. A nagy átmérőjű lencsével belelátott az apró fejbe. Ez azért volt lehetséges, mert a munkás épp most tért haza a gyárból, az éjszakai műszakból, s fejében nem volt más a kimerültségen kívül.

A kitartó filozófusnak azonban esze ágában sem volt elkapni róla a lencsét, s tovább követte az ember útját. Kisvártatva türelme meghozta termését: a következő változást figyelhette meg a munkáson.

Egyszer csak átláthatatlanná vált az alakja, lábánál fogva olvadni kezdett, majd rongybaba módjára összecsuklott. Csak ruhája, sapkája és cipője maradt meg belőle, ezeken kívül csupán egy felpuffadt, ragacsos masszát hagyott maga után. Végül teljesen cseppfolyós állapotba került és szétfolyt a földön.

Az elcseppfolyósodott munkás csendben hömpölygött lefelé a lejtőn. Befolyt az út göröngyeibe, majd kikúszott onnan. Ennek a valaminek a mozgása, amely ellentmondott a folyadékok dinamikai törvényeinek, annyira megdöbbentette a filozófust, hogy majdnem kiejtette kezéből a távcsövet. A folyadék tovább mozgott, és amikor beleütközött egy útszéli falba, úgy kúszott fel rajta, mint egy szilárd testtel rendelkező élőlény. Amikor átmászott a falon, eltűnt a látómezőből. A filozófus elvette szemét a távcsőről és nehéz sóhaj hagyta el ajkát. Másnap megjövendölte a világnak a nagy özönvíz eljövetelét.

A Föld minden szegletében megkezdődött a folyamat, amelynek során a munkások és szegény rétegbeliek cseppfolyóssá változtak. Különösen a csoportos átalakulások voltak figyelemre méltók. Voltak olyan esetek, amikor a nagy gyárakban váratlanul leállt a gépek működése, mert az összes munkás elfolyt egy csapásra. Ezt követően egyesültek egymással és egy nagy folyammá alakulva kicsorogtak az ajtók résein, vagy felmásztak a falakon, és az ablakokon keresztül távoztak. Ezen kívül ennek fordítottjára is volt példa: miután a munkások átváltoztak, a megürült gyárban túlpörögtek a magukra hagyott gépek és végül összeomlottak. Sorra hozták nyilvánosságra az újságok azokat az incidenseket, amikor a börtönbeli elítéltek csoportosan átváltoztak és megszöktek, vagy amikor a mezőgazdaságban kisebb vízkárok keletkeztek, amelyek a falusiak cseppfolyósodásának számlájára voltak írhatók.

Nem maradt elszigetelt jelenség az, hogy az emberek folyékonnyá váltak, s ez felfordulást okozott a legkülönbözőbb területeken. A bűnözők átváltozása révén robbanásszerűen emelkedett a tökéletes bűntények száma, ezért összeomlott a közbiztonság.

A rendőrség titokban fizikusokat mozgósított annak érdekében, hogy megfejtsék a folyadék összetételét. Mivel azonban az teljességgel meghazudtolta a kémia törvényeit, csupán annyit értek el vele, hogy rettentően összezavarták magukat. Érintésre egyáltalán nem különbözött a sima víztől, azonban időnként olyan erős felületi feszültség alakult ki rajta, akár a higanyon. Nem csak arra volt képes, hogy megtartsa eredeti körvonalát, akár az amőba, s ezáltal alacsony helyekről magasabb helyekre tudjon felmászni; hanem arra is, hogy miután teljesen beleolvadt a többi folyadékemberbe, illetve egyéb természetes folyadékokba, egyszer csak valamilyen okból ismét kiváljon onnan eredeti tömegével.

Ugyanakkor időnként meg pont, hogy gyenge felületi feszültséget mutatott, akár az alkohol. Ilyenkor rendellenes erővel szívódott be az összes szilárd testbe. Például – talán azért, mert más volt a funkciójuk – ugyanolyan anyagú papírokkal szemben is különböző reakciókat mutatott. Volt, hogy egyáltalán nem reagált és volt, hogy a vegyszerekhez hasonlóan oldotta őket.

Ezenkívül a folyékony emberek meg is tudtak fagyni és el tudtak párologni. A fagypontjuk és párolgáshőjük eltérő volt. Így az is megtörtént, hogy a vastag jég tetején futó hintókat lovastul elnyelte egy hirtelen kiolvadt lék, vagy, hogy a korcsolyabajnokságon az élen futó bajnok hirtelen eltűnt a nézők szeme elől. Hasonlók történtek nyáron, amikor a medence vize hirtelen megfagyott, s csapdába ejtette a benne úszó fiatal lányokat. A folyadékemberek felmásztak a hegyekre, belevegyültek a folyókba és átkeltek a tengereken. Amikor elpárologtak, felhőkké alakultak, s eső formájában visszahulltak, aminek köszönhetően az egész világon elterjedtek. Kiszámíthatatlanná vált, hogy hol, mikor, mit fognak okozni. A kémiai kísérletek teljesen zsákutcába jutottak. A gőzmozdonyok használhatatlanná váltak, mert folyadékemberek vegyültek a kazánokba. Egyszer hiába hevítették őket, nem keletkezett nyomás bennük, máskor meg hirtelen megduzzadtak, amitől szétrepesztették a kazánt. Szavakkal kifejezhetetlen káosz sújtotta a víztől függő halfajokat és növényeket. Olyan változások és pusztulás járt nyomukban, amely meghaladta a biológusok legvadabb becsléseit. Dalolva guruló almák, valamint tűzijátékszerű hangokat hallatva detonáló rizskalászok jelentek meg. Mindenekelőtt a még megmaradt, főleg tehetősebb emberekre gyakoroltak jelentős hatást.

Ezek között említhetjük, amikor a gazdag gyártulajdonos a reggeli kávéját készült kortyolgatni, ám amikor ajkait a csészére helyezte, abba belefulladt. Volt, aki egy pohár whyskitől fulladt meg, vagy egy még szörnyebb példa az, amikor valaki egy cseppnyi szemcsepptől. Bár szinte hihetetlen dolgok ezek, mégis mind igazak.

Ezeket a híreket hallva sok tehetős emberen valóságos hidrofóbia lett úrrá. Egy magas kormányzati tiszt vallomásaiból maradtak ránk az alábbi sorok: „Amikor vizet iszom, megnézem a vizet a pohárban, s képtelen vagyok azt hinni, hogy az valóban víz. Pontosabban csak arra tudok gondolni, hogy az egy folyékony ásvány, egy emészthetetlen és káros anyag, amit ha magamhoz veszek, azonnal rosszul leszek tőle, és ez a gondolat teljesen tönkretesz."

Akár görcsöket okozott volna a lenyelése, akár nem, azt világosan megállapíthatjuk, hogy itt a hidrofóbia esete forog fenn. Mindenhol idős dámákat lehetett látni, akik a víz puszta látványától eszméletüket vesztették. Ezzel egyidőben a veszettség elleni vakcina sem bírt semmilyen hatással.

Már a világ minden szegletében hallani lehetett olyan hangokat, amelyek egybecsengően hirdették a nagy özönvíz eljövetelét. Az újságok kezdetben azonban a következő kifogásokkal utasították el rendre az elméletet:

– Idén a világ valamennyi részén elmarad a megfigyelhető csapadékmennyiség a mindenkori átlagtól.

– A folyók, amelyek vízszintemelkedésről árulkodhatnának, nem haladják meg az ilyenkor szokásos évszakos ingadozások mértékét.

– Ezen kívül semmilyen más időjárásbeli, illetve földtani anomáliáról nem számoltak be.

Ez mind igaz volt. Ahogy az is, hogy az özönvíz már megkezdődött. Ez az ellentmondás egy általános társadalmi nyugtalanságot eredményezett. Már mindenki számára nyilvánvaló lett, hogy ez már nem egy szokványos árvíz. Végül az újságok is kénytelenek voltak elismerni az özönvíz tényét. Ám változatlanul optimista hangon csupán olyanokat ismételgettek, hogy mindez az égitestek szokatlan hatásából adódik; illetve, hogy mindez csupán egy átmeneti állapot, s hamarosan minden visszatér a természetes rendjébe. Ugyanakkor a vízszint napról napra csak emelkedett, s számos falut és várost árasztott el. Számos alföldet és lankát fedtek be a folyadékemberek, ezért a rangos és tehetős emberek egymással versengve kezdték meg a menekülést a fennsíkokra, hegyvidékekre. Ugyan jól tudták, hogy ennek semmi értelme a folyadékemberekkel szemben, akik fel tudtak mászni a falakon, ám ezen kívül nem volt mit tenniük.

Végül a királyok és uralkodók is elismerték a helyzet súlyosságát. Az emberi faj pusztulástól való megmentése érdekében kihirdették, hogy szellemi és anyagi javaink összességét mozgósítva sürgősen fel kell építeni egy nagy védőgátat.

Kényszermunkások százait küldték így az építkezésre. Az újságok is serényen beszálltak a dologba azzal, hogy ezt mint alapvető emberi kötelességet állították be, s az igazságérzetre próbáltak hatni. Ugyanakkor már az összes ember, maguk a királyok és vezetők is tisztában voltak a kihirdetés hiábavalóságával. Ez azért volt, mert a folyadékemberekkel szembeni védőgát nem volt több, mint a kvantumdinamika a newtoni dinamikával szemben. Teljesen hatástalan volt, mi több, a gát innenső oldalán sorban folytak el a munkások. Az újságok negyedik oldala tömve volt az eltűnt polgárokról szóló cikkekkel, ám jellemükből fakadóan ezeket nem az árvíz kiváltó okaként, hanem egyszerűen annak eredményeként tálalták. Ennek az árvíznek az ellentmondásosságáról és valódi okairól mélyen hallgattak és ezeket meg se kísérelték feltárni.

Ekkor jött egy kémikus, aki azt mondta, hogy atomenergiával kell elpárologtatni a világot befedő folyadékembereket. A kormány kisvártatva beleegyezését adta a dologhoz, majd kijelentette, hogy teljes mellszélességgel támogatják a vállalkozást. Ám amikor ténylegesen hozzáláttak volna a munkához, akkor megértették, hogy a vállalkozás különböző problémákat vet fel, vagy még pontosabban azt, hogy a próbálkozás teljes képtelenségnek bizonyult. A geometrikusan terjedő cseppfolyósodásból fakadóan nem tudták biztosítani a munkaerő-ellátást, s az átváltozás lassan a tudósokat is elérte. Mivel az alkatrészgyárak sorra semmisültek meg és kerültek víz alá, s mindig csak azok felújítása, illetve újraépítése vitte el az emberek idejét, találgatni sem lehetett, mikor láthatnak hozzá a lényeghez, a nukleáris eszközök gyártásához.

Aggodalom és kín lepte el a világot. Mindenki múmiává aszalódott a vízhiány miatt, s légzéskor hörögve zihált. Köztük csak egy volt, aki közömbösen viseltetett a dolgok iránt és jól tudta érezni magát. Ez a derűlátó és ravasz Noé volt. Noé, tanulva az előző özönvíz tapasztalataiból, nem aggodalmaskodott, s lélekjelenlétét sem veszítette el, hanem apránként hozzálátott egy bárka megépítéséhez. Ájtatos eksztázisba tudott kerülni annak a gondolatától, hogy az emberiség jövője az ő kezében van.

Végül, amikor az árvíz elért a háza közelébe, a férfi beszállt a bárkába a családjával és jószágaival. Hamarosan a folyadékemberek megpróbáltak felmászni a hajó oldalán. Noé nagy hangon szitkozódott:

„Hé, mit hisztek, kinek a hajója ez? Én vagyok Noé és ez Noé bárkája, nehogy összetévesszétek valami mással. Hess, el innen!"

Kiderült azonban, hogy elhamarkodta a dolgot. Hibás számítás volt részéről, amikor azt hitte, hogy a feltételezhetően nem emberi anyag megérti majd szavait. Valójában az nem gondolkodott el rajtuk mélyebben, mint bármely más folyadék tette volna. A következő pillanatban a bárka csordultig telt, s a rajta lévő élőlények mind megfulladtak. A kihalt hajót mindenfelé rángatta a szél.

Így okozta a második özönvíz az emberiség teljes pusztulását. A víz fenekén, az elcsendesült városokban és falvakban, az utcákon és fák tövében azonban valami fényes anyag kezdett kristályosodni. Talán a túltelített folyadékemberek belsejében, a szemmel láthatatlan szívük körül történt ez.

Stéger Ákos fordítása

DAZAI OSZAMU

A költözőmadarak

Kellem álcájába burkolózik, ámde kételyek közt hányódik szíve.
Dante Alighieri

Egy késő őszi estén, a koncert végeztével a Hibija Kulturális Központtól számtalan varjú röppent fel különféle alakzatokban, összeverődtek, csoportokba tömörültek, kitódultak, majd ki-ki otthona felé vette az irányt.

– Ugye, nem tévedek: Jamana professzor úr?

Az egyik jómadár egy kócos, tréningruhás, langaléta fiatalember volt.

– Én volnék az...

A megszólított, egy másik jómadár, középkorú, jól megtermett úriember benyomását keltette. A fiatalemberre ügyet sem vetett, és öles léptekkel Júrakucsó felé vette az irányt.

– És ön kicsoda?

– Hogy én? – a fiatalember nevetve túrt bele bozontos hajzatába. – Hát, tulajdonképpen egyszerű semmirekellő vagyok...

– Mit tehetek önért?

– Rajongója vagyok a professzor úr zenekritikai munkásságának. Bár feltűnt, hogy mostanában semmit sem írt.

– De még mennyire hogy írtam!

„Az ördögbe!" – a fiatalember a sötétség leple alatt lebiggyesztette a száját. Egy tokiói egyetemre járt, de se egyensapka, se egyenruha nem volt rajta, ami erre utalt volna. Mindössze egy kardigánt és egy felöltőt viselt. Mivel a rokonoktól egyáltalán nem kapott támogatást, időnként cipőtisztítást vállalt, máskor sorsjegyeket árult, újabban pedig hivatalosan egy kiadónál segített be a szerkesztési munkálatokba, és eközben úgy tűnt, hogy mindemellett alkalmanként kétes ügyletekbe is belekeveredett. És ezekben a dolgokban sem járt el teljesen felelőtlenül, így anyagi helyzete ennek következtében meglehetősen kedvezőnek bizonyult.

– Ha a zenéről van szó, csak Mozart neve méltó említésre – motyogta szinte félve, mintegy hízelgés gyanánt. Megpróbálta a beszédet elterelni az előbbi csődöt mondott kijelentéséről, ezért Jamana professzor egyik esszéjére fordította a szót, amelyben Mozartot méltatta.

– Túlzás lenne ezt ilyen egyszerűen kijelenteni...

Ez az! Látszólag egy kicsit felderült a hangulata. Úgy látszott, hogy a professzor arca a kabátgallér mögül felengedett, tehát a langaléta fiatalember úgy érezte, megérte kockáztatni.

Így aztán tovább kísértette a szerencséjét.

– Úgy gondolom, a modern kor zenéjének alkonya Beethoven idején kezdődött. Károsnak tartom azt a megközelítést, amely szerint a zene szemben áll az emberi élettel. A zene esszenciája, hogy végsőkig kísérőeleme legyen az életnek. Ma este hosszú idő óta először hallgattam Mozartot, meggyőződésem, hogy a zene...

– Én itt leszállok...

Megérkeztek ugyanis a Júrakucsó-állomáshoz.

– Ó, értem, elnézését kérem, hogy csak úgy leszólítottam. Örülök, hogy ma este szót válthattam a professzor úrral.

A fiatalember kezét nadrágzsebébe süllyesztette, mereven meghajolt, majd sarkon fordult, és jobbra, a Ginza irányába indult.

Beethoven, az Beethoven, Mozart pedig Mozart, és kész. Teljesen jó mind a kettő! A professzor bajsza sem valami épületes látvány, számomra elképzelhetetlen, hogy egyáltalán létezik olyan ember, akinek tetszhet egy ilyen bajusz! Amott, annak a fickónak sincs egy csöpp ízlése sem. Ez az, a kritikusoknak sincs ízlésük, ezért nem lehet visszataszító és borzalmas nekik semmi. Hát igen, én is közéjük tartozom! Kínos! De a bajusz... Azt hallottam, hogy ha bajuszt viselsz, erősek lesznek a fogaid, nem mintha szeretnék bárkibe is beleharapni. Úgy rémlik, a császár őfelségének is volt bajsza. Getát, vagyis fapapucsot hordott a nyugati ruháihoz, és a bajsza is mutatós volt. Milyen kár érte. Valójában rengeteget gyötrődtem azért, hogy megfejtsem ennek az okát. Fogalmazzunk úgy, hogy a bajusz szembement a viselője életével. Érdekes lehetett az arca alvás közben. Próbáljak meg én is bajuszt növeszteni? Lehet, hogy hozzásegítene ahhoz, hogy megértsek valami újat? Hogy jellemezhetnénk Marx bajuszát? Vajon miből lehetett? Olyan, mintha egy cső kukoricát ragasztott volna az orra alá. Felfoghatatlan. Descartes bajusza olyan hosszú volt, mint a vonatfütty, vagyis kétséges az az elgondolás... No nézd csak! Ki az a nő? Tanabe asszony az, kétségtelen. Negyvenéves, és nő... a negyvenes nők nagy valószínűséggel mindig hordanak maguknál egy kis zsebpénzt, ezért olyan megbízhatóak. Megkönnyíti a dolgomat, hogy a termete apró és fiatalos a megjelenése.

– Tanabe asszony!

Hátulról megkocogtatom a vállát. Jesszus... Ez a zöld svájcisapka... egyáltalán nem áll jól neki. Jobban tenné, ha nem hordaná. Úgy tűnik, az ideológusok nagy ívben tesznek az ízlésre. Legalább a korára tekintettel lehetne.

– Kihez is van szerencsém?

Talán rövidlátó, vagy mi? Kedvem lenne felsóhajtani.

– A Crayonnál dolgozom...

Nincs kedvem elárulni a nevemet. Agylágyulásra utaló jelek?
– Á, Janagava úr! Pardon!
Ez az álnevem. Van igazi nevem is, de ezt neked nem fogom az orrodra kötni.
– Én vagyok az. Köszönet a múltkoriért.
– Ugyan, én köszönöm.
– Hova igyekszik?
– És ön?
Visszataszítóan óvatos.
– Épp egy koncertről jövök.
– Vagy úgy, értem.
Úgy tűnik, megkönnyebbült. Néha már csak ezért is érdemes elmenni egy-egy koncertre.
– Hazafelé tartok, épp a metróhoz indultam. Csak akadt még egy kis elintéznivalóm az újságnál...
Miféle elintéznivaló lehetett az? Hogy hazudik! Bizonyára valami férfival volt randija. Gyakran használják ezt a kifogást. Ezek a szocialista nők valahogy aggasztóan hiúak!
– Netán előadást tartott?
Lám, még csak el sem pirult.
– Nem, egyesületi ügyek...
Egyesület? A bevett közhelyek szótára szerint ez annyit tesz, mint „a fel-alá bóklászástól kifulladva sírva fakadni”. Az „elfoglalt” szinonimája.
Velem is előfordult már, hogy elpityeredtem egy kicsit.
– Szörnyűek ezek a hétköznapok.
– Valóban, fárasztóak.
Úgy hazudik, mint a vízfolyás.
– Végre elérkezett a megfelelő alkalom a Demokratikus Forradalmi Párt számára.
– Bizony. Itt az esély.
– Ha most elszalasztják, talán soha többé nem lesz ilyen...
– Ez igaz, de mi akkor sem adjuk fel.
Ismételten csődöt mondtam volna hízelgésben? Nem egyszerű feladat.
– Lenne kedve meginni egy teát?
És hívj is meg!
– Persze, de engedje meg, hogy máskorra halasszuk.
Kiállhatatlan ez az agyafúrtság! Egy ilyen asszony mellett viszont könnyű dolga van a férjnek. Minden bizonnyal életre való, ráadásul még a fiatalos frissessége is megmaradt.
Egy negyvenes nő, az egy negyvenes nő. Egy harmincas nő, az egy harmincas nő. Egy huszonhét éves pedig egy huszonhét éves. Beethoven. Mozart. Jamana professzor. Marx. Descartes. A császár őfelsége. Tanabe asszony. Igen ám, de mostanra már senki sem maradt körülöttem, egyedül csak a szél.
Ennem kéne valamit. A gyomrom valahogy olyan... Meglehet, hogy a koncertek nem tesznek jót a gyomornak. Még a fizetésemet is eltűrtem volna valahogy, de nem, sajnos nem ment.
– Hé, Janagava!
Micsoda név! Két írásjegyből áll: a „fűzfa” és a „folyó” írásjegye, vagyis a kettő parti fűzfát jelent. Ha azonban megfordítjuk az írásjegyeket, vagyis függőleges írásnál fejreállítjuk őket, a „folyó” és a „fűzfa” humoros verset, szenrjút jelent. De van Janagava leves is! Mégse jó így, holnaptól új írói álnevet kell választanom. Egyébként ki is ez a tag? Rém ronda egy alak. A, tudom már! Ez az a könyvmoly, aki beállított hozzánk a Crayonhoz egy kézirattal. Hogy pont egy ilyen unalmas alakkal kell találkoznom! A részegség nem ízléses dolog. Talán szeretné magát meghívatni. Tartsuk be a három lépés távolságot!
– Bocsásson meg, de mondja már meg, hogy kicsoda?
Ha úgy alakulnak a körülmények, talán még az is előfordul, hogy ő hív meg engem.
– Én vagyok az, akinek úgy leszólta a kéziratát, mikor bevittem a Crayonhoz. Azt állította, hogy Nagai Kafú utánzatot hoztam. Még így sem emlékszik rám?
Csak nem akar megfélemlíteni? Nem rémlik, hogy „utánzatot” mondtam volna. Talán az „epigon”, vagy inkább az „imitáció” szót használtam. De teljesen mindegy, hiszen egy oldalt sem olvastam el abból a kéziratból. Vállalhatatlan volt a címe... várjunk csak, mi is volt? *Egy táncosnő szemérmetlen elbeszélése*, olyan kiábrándító, hogy még én magam is belepirultam. Teremnek még ilyen tökfejek.
– Már emlékszem.
Az lesz a legjobb, ha továbbra is udvariasan és előzékenyen viselkedem vele. Elvégre egy ostoba alakkal van dolgom. Semmi értelme, hogy agyonveressem magam. Igaz, elég gyengécskének tűnik. Talán még meg is verhetném, bár megjelenésük alapján nem lehet megítélni az embereket. Úgyhogy nem lehetünk elég óvatosak.
– A címet azért megváltoztattam.
Micsoda meglepetés! Hát mégis feltűnt neki! Talán mégsem teljesen idióta?
– Igazán? Bizonyára jót tett neki.
Bár engem ez egyáltalán nem érdekel.
– *A nemek csatája* címet adtam az írásnak.
– *A nemek csatája...*
Nem jutok szóhoz! A hülyéje! Mindennek van határa! Ez az alak teljesen olyan, mint egy tetű! Ne közelíts, még a végén megfertőzöl! Hát ezért nem bírom én elviselni a könyvmolyokat!
– Sikerült eladnom.

– Hogyan?

– Eladtam a kéziratot.

Vannak még csodák. Vak tyúk is talál szemet! Úristen, még a víz is kiver tőle. Micsoda meglepetés! Ebben a világban még az is lehet tehetséges, valakinek teljesen eltompul az agya! Rémisztő! Különben gyűlölöm, ha meg mernek fenyegetni. Ki nem állhatom a fajtájukat! De azért egy kis hízelgés nem árthat!

– Igazán figyelemre méltó cím.

– Hát igen, próbáltam a kor ízlésvilágához igazodni.

Úgy helybenhagynám az anyaszomorítót! Hagyd már abba! Az isten szerelmére! Én egy életre végeztem veled.

– Ma kaptam kézhez a honoráriumot a kéziratért, és hát, meglepően sokat adtak érte. Már egy ideje rovom a köröket és iszogatok itt is, ott is, de még így is megmaradt több, mint a fele.

Mert még az iváshoz is sóher vagy. Undorító alak! Visszataszító, amikor valaki nagyzolni kezd, csak mert van pénze. Vajon mennyit tévedek, ha háromezer jenre becsülöm a megmaradt összeget? Álljunk meg egy szóra, ez a tag suttyomban leállt a klozetban számolgatni a maradék pénzét. Ha nem így lenne, nem valószínű, hogy tudná, hogy még több mint a fele megmaradt. Igen, így történhetett. Jól ismerem a fajtáját! Az a szánalmas figura, aki a mellékhelyiségben, vagy egy sikátor lámpaoszlopának az árnyékában kapatosan számolgatja a bankókat, sóhajt egyet, majd erőtlenül motyorászva valamit, tekintetét aggodalmasan az égen szárnyaló madarakra veti. Valójában nekem is van tapasztalatom ebben.

– Ma este még szeretném elkölteni a pénz fennmaradó részét, nem csatlakozna hozzám? Kérem, mutassa meg nekem a kedvenc kocsmáját itt, a környéken!

Pardon, meggondoltam magam! De vajon tényleg van pénze? Nem lenne ínyemre, ha az összeg felét nekem kéne kifizetni. A biztonság kedvéért rákérdezek.

– Van egy ilyen hely, de az egy kicsit drága. Ha elviszem oda, és később engem hibáztat...

– Emiatt ne aggódjon. Háromezer jenből kijövünk. Oda is adom a pénzt, ma este verjünk rá közösen!

– Nem, az nem lenne okos. Ha valaki más pénzével kell gazdálkodnom, olyan teher nehezedik rám, hogy nem tudok rendesen berúgni.

A rusnya ábrázata ellenére meglepően jól tud beszélni. Valahol elvárható egy olyan férfitől, aki képes megírni egy novellát, hogy sima legyen a modora. Igazán lovagias! Mozart az Mozart. Egy könyvmoly pedig csak egy könyvmoly. Természetüknél fogva ilyennek teremnek, innen ered a dolog furcsasága.

– Akkor ma este kivesézzük az irodalmat is! Nekem már az első perctől fogva tetszett, amit írt, de tudja, a szerkesztőm iszonyúan konzervatív.

Takedáék bárjába fogom vinni. Nagyjából ezer jen tartozásom lehet még náluk, alkalomadtán azt is kifizettetem vele.

– Ez lenne az?

– Ez, bár maga a hely eléggé lepukkant, de én ilyen kocsmákban szeretek inni. Mit szól hozzá?

– Nem is olyan rossz.

– Nahát, egyezik az ízlésünk. Akkor igyunk! Egészségére! Hát ami az ízlést illeti, ugye milyen nehéz kérdés? Ezer undorító élményből egy ízlés születik. Akinek nincs ízlése, az azt se tudja, mi

az az undor. Igyunk, egészségünkre! Hát nem azt mondtuk, hogy ma este eszmét cserélünk? Meglepően hallgatag embernek látszik. Nem szabad hallgatni. A csend fölénk kerekedik. A hallgatás a legnagyobb ellenségünk. Iszonyú nagy önfeláldozás ilyen dolgokról beszélgetni, az emberiség legönzetlenebb cselekedetei közé tartozik. Mi több, olyan önzetlenség, amely a legcsekélyebb kompenzációt sem várja el cserébe. Hiszen ahogy mondani szokás: szeresd ellenségeidet. *Feltétel nélküli szeretet*tel viseltetek azok iránt, akik színt visznek az életembe. Nem biztos, hogy ellenségeinknek kell tekintenünk azokat, akiknek hálásak vagyunk azért, hogy lényünket átjárja az élet. Igyunk hát! Csak az ostoba hiszi azt, hogy a bolondozás egyet jelent a komolytalansággal. Az ilyen ember bizonyára úgy véli, hogy egy szellemes visszavágás nem számít teljes értékű válasznak. Ezzel kellemetlenül őszinte viselkedést provokál. Az őszinteség azonban az a fajta dolog, amit érzéketlenségként kezelünk, ha másoktól kapjuk. Ez a viselkedés figyelmen kívül hagyja mások érzelmeit. Ezért van az, hogy az erős empatikus készséggel rendelkező emberek megértők mások fájdalmával szemben, és persze emiatt nem könnyű őket őszinteségre bírni. Az őszinteség tehát az erőszak egyik fajtája. Hát ezért vagyok képtelen megszeretni a tapasztalt öreg embereket. Egyszerűen félelmetesnek tartom a befolyásukat. Ezek mind olyanok, akikről lerí, hogy teljes nyugalommal képesek kijelenteni olyan otrombaságokat, mint „A farkas nem eheti meg a bárányt! Erkölcstelenséget követne el.” Ez teljességgel elfogadhatatlan. Elvégre NEKEM kell megenni azt a bárányt! Annyi bizonyos, hogy nem támaszkodhatunk a jó benyomásra. Ha az intuíciós készséghez nem társul értelem, akkor az nem más, mint egyszerű véletlen. Csak puszta szerencse! Igyunk! Egészségünkre! Tessék, beszéljük meg! A mi igazi ellenségünk a szótlanság. Mégis, minél többet beszélek, annál bizonytalanabb leszek. Valaki rángatja az ingujjamat. Mintha gyengéden arra biztatna, hogy forduljak hátra. Tényleg egy lehetetlen alak vagyok! Azok a legkivételesebb emberek, akik megtanultak fenntartások nélkül hinni a saját döntéseikben, de persze ugyanez elmondható a legostobábbakról is. De hagyjuk ezt a pocskondiázást! Nem túl elegáns dolog a részemről. Alapvetően azért, mert a pocskondiázásban a hallgató fél kicsinyes természete is szerepet játszik. Igyunk és beszélgessünk az irodalomról! Az irodalomelmélet érdekes dolog. Hát nem érdekes, hogy akár egy új arccal, akár egy tapasztalt öregúrral találkozik az ember, a hangulata ennek megfelelően alakul át. Erről jut eszembe, engedje meg, csak egy gondolat erejéig! Épp most fog debütálni, mint újdonsült író. Mondja, mit lehet tenni azért, hogy az ember hárommillió olvasónak megfeleljen? Nehéz kérdés. De nem szabad feladni! Hát akkor mit is tegyünk? Különben teljesen örömteli munka lenne, ha a száz kivételes olvasón kívül másnak is tetszene. Egyébként is, az az író, aki képes megfelelni több millió olvasónak, az önmagának is képes megfelelni, az pedig, aki csupán pár száz embernek képes a kedvében járni, az általában önmagával sem elégedett. Eléggé lehangoló. Szerencsére uram, mivel kedvét leli a saját művében, minden esélye megvan rá, hogy hárommillió olvasójának is elnyerje a tetszését, és népszerű író váljék önből. Ne adja fel! A manapság divatos kifejezéssel élve: van rá lehetőség! Erre igyunk, egészségünkre! Mondja, mit szeretne inkább: egyetlen olvasója olvassa el ezerszer a könyvét, vagy százezrek olvassák el egyetlen egyszer? A firkászok, ha felteszik nekik ezt a kérdést, erre általában azt válaszolják: szeretnék, hogy százezrek ezerszer olvassák el. Hát tegyen ön is így! Mindene megvan ahhoz, ami ehhez szükséges. És mit számít, ha Nagai Kafú utánzat! Amit eredetiségnek hívunk, alapvetően gyomor kérdése, ha abból táplálkozunk, amit mások elénk raknak, azt vagy meg tudjuk emészteni vagy sem. Ha az eredeti *szar*ként távozik, ami nem túl ízletes. Ami rendesen megemészthető, az teljesen rendben is van. Hiszen régóta nem volt már rá példa, hogy egy irodalmár eredeti lett volna. Még azok sem képesek nevet szerezni a világban, akik ténylegesen meg is érdemelnék, de még csak esélyük sincs rá, hogy ismertté váljanak. Így hát igazán nyugodt lehet. Persze néha akadnak még olyanok, akikről sugárzik, hogy mindenkinél eredetibb irodalmárnak képzelik magukat, ezek azonban egyszerűen hülyék, nincs tehát ok az aggodalomra. Jaj, de nagy kedvem lenne most felsóhajtani! Hiszen a kilátásai igazán kecsegtetők. Széles az út. Tényleg, mit szólna hozzá, ha a következő novellájának a „Széles kapu” címet adná? A kapu írásjegyében ott lapul az antikvitás érzése.[1] Bocsásson meg egy pillanatra, de el kell vonulnom hányni. Jól vagyok, igen, most már minden rendben. Nem valami jó minőségű az itteni szaké. Na igen, kifejezetten pocsék. Egy ideje már hányingerem volt, de nem tudtam mit csinálni. Ha iszogatás közben magasztal valakit az ember, természetes, hogy rátör az émelygés. Egyébként ez a Valéry... ó, végül csak kicsúszott a neve, látja, megtört a hallgatagságával. Ma este az itt elhangzott szavaim szinte egytől egyig Valéry irodalomkritikájából származnak, egy fikarcnyi eredetiség sem volt bennük. Mivel rossz állapotban volt a gyomrom, nem tudtam rendesen megemészteni, így végül egészben öklendeztem vissza. Ha kívánja, folytathatom még, nekem is kényelmesebb azonban, ha odaadom önnek ennek a Valérynek a könyvét. Csak nemrég vettem egy antikváriumban, a vonaton olvasgatva ragadt rám belőle ez is, az is, ezért emlékszem még rá, holnapra viszont már el is fogom felejteni. Valéry az Valéry. Montaigne az Montaigne, Pascal pedig Pascal. Az öngyilkosság adománya egyedül a felhőtlenül boldog embereket illeti meg. Ezt is Valéry írta. Nem is rossz, nem gondolja? Nekünk még az öngyilkosság sem adatik meg. Önnek adom ezt a könyvet. *Oui,* kocsmárosné, hozza ide a számlát! Egybe kérem az egészet! AZ EGÉSZET! Akkor én el is köszönök. „A tollpihe könnyedsége helyett törekedj inkább arra a könnyedségre, ami a madárnak adatik.” – ez is le van írva abban a könyvben. Most aztán mihez fogjak?

A kócos, tréningruhás, langaléta fiatalember, akár egy vízimadár, egy szempillantás alatt tovaröppent.

Vihar Judit és Szente Cintia fordítása

1 Dazai itt Nacume Szószeki *A kapu* című regényére utal.

CUSIMA JÚKO

Néma vásár

Macskák vannak az erdőben. Ez önmagában nem is különösebben furcsa dolog. A macskák között vadmacska és puma, oroszlán is akad. De az erdő kétségkívül egész otthonos hely még a házimacskáknak is. Ám ha az erdőben macskával találkoztam, nyugtalanság fogott el, hogy ez meg miféle élőlény. Erdőnek hívom, de a *Rikugien* japánkertről van szó, ami *edo*-kori maradvány a házam környékén. Erdőnek nevezni talán kicsit furcsa, de a régi park fái, amik megmaradtak a körülöttük egyre inkább csupán épületekké váló városban, olyan sűrűn nőnek, hogy a kerítés mentén sötét tőlük az út, amit így még nappal sem érezni biztonságosnak. Szó, ami szó, erdő benyomását kelti. Ám a macska az erdőben egyáltalán nem volt vadmacskaszerű: feketefoltos, fehér kiscica volt, nem lehetett idősebb két-három hónaposnál. Egyáltalán nem volt félelmetes, ránézésre aranyos élőlénynek tűnt. Nem volt ijesztő. Én mégis összezavarodtam tőle és feszült lettem. A kismacska rám meredt, ugrásra készen.

A tavacska partján elterülő bozótosban bujkált. A tízéves lányom vette először észre és hívta fel rá a figyelmünket.

– Á, tényleg – mondtam, amikor én is megláttam a nehezen kivehető alakot, a lányom pedig izgatottan kiáltozott: itt is van egy, ott is egy! A másik gyermekem, az ötéves fiam először nem látta a macskát, úgyhogy izgatottságában sírva fakadt: hol van, hol van, toporzékolt. A nővére diadalmas arccal hajolt le megmutatni, merre van az első kiscica. A lányom kiabálására jó pár járókelő is keresni kezdte a macskákat. Vasárnap este lévén, a parknak sok látogatója volt.

Macska is volt jó néhány. Mindannyian külön-külön bozótosban bujkáltak, és figyelemmel kísérték a kavicsos úton járkáló emberek lábának mozgását. Ha egy láb csak egy lépést is megtett az irányukba, fürgén iszkoltak el. Egy felnőtt ember magasságából nézve nehéz volt észrevenni a macskák búvóhelyét. Így aztán megszámolni is teljességgel lehetetlen volt őket. Ez a megszámlálhatatlanság azt az érzést keltette, hogy irdatlanul sokan vannak.

A kisebbik gyermekem sírása ütötte meg a fülemet. Valamikor észrevétlenül eltűnt a szemem elől. Ijedten néztem végig a parton, mire a lányom nevetve mutatta meg nekem: ott az öcsém! A kisebbik gyerekem az első kismacska hűlt helyén sírt összekuporodva. Amikor felfedezte a cicát, nagy lendülettel beugrott ugyan a bozótba, de a kismacska addigra már sebtében elszaladt valamerre, és a hátramaradt gyerek nem tudta, hogyan jöhetne ki, így sírva fakadt.

– Mit csinálsz? Úgysem fogod elkapni!

A lányom leguggolt és bekiabált az öccsének a bokorba.

– Lüke vagy! Gyorsan gyere ki onnan!

A lány hangján hallatszott, hogy szórakoztatja a helyzet, és ez vajmi keveset segített az öccsén. A kisfiú nagyon megrémült a mélyre lógó ágak börtönébe szorulva, ahová nem ért el a fény, és amit a pókok is teleszőttek hálóikkal.

– Ne csináld már! Menj, és hozd ki! – mondtam a lányomnak, és finoman meglöktem a vállát.

– Magától ment be, akkor kijönni miért nem tud? – méltatlankodott a lányom, mégis azon nyomban a bokrokhoz sétált, és nekilátott keresni egy rést a sűrű ágak között. Guggolva figyeltem a fiamat a sűrű növényzet túloldalán, és vártam, hogy a lányom odaérjen hozzá.

– Hogy ment be oda, most komolyan – morgolódott, ahogy tétovázva járkált körbe-körbe, de végül két kézzel elkapott egy ágat, teljes erejével odébb taszította, és sikerült eljutnia a kisfiúig.

Amikor visszaértek hozzám, tetőtől talpig száraz levelek és kis ágacskák borították őket.

– Bár ilyen pici cicák, még az átlagos kóbormacskáknál is fürgébb a mozgásuk, mert itt nevelkednek, úgyhogy senki sem tudja ölelgetve babusgatni őket – magyarázta a lányom az öccsének, hogy mire jött rá, miközben ő is hajkurászni próbálta őket, majd felém fordult megerősítésért. – Na, itt születtek, nem? Ezek itteni macskák. Vajon akkor itt van az anyjuk is?

A két gyerek megint járkálni kezdett a partot övező fák között.

– Lehet, hogy itt van, de biztosan olyan helyen, ahol nem vehetjük észre. Csak a kismacskák kószálnak ott, ahol látni őket. A mamacica óvatosabb ennél. Biztosan ott van magasan azon a fán, vagy valahol jó közel hozzánk, és most is figyel minket.

Ahogy ezt magyaráztam nekik, a fa csúcsát fürkésztem, és kellemetlenül éreztem magam, amikor a láthatatlan anyamacskára gondoltam. Vajon a városi kóbormacskák költöztek be ide, vagy a ki tudja hány ide kidobott macska élt valahogy és szaporodott? Mindenesetre az éjszaka kihalt erdő minden bizonnyal kényelmes hely a macskáknak, akárhogy is nő a számuk.

•

Pontosan húsz éve annak, hogy édesanyám a *Rikugien* szomszédságába költözött három gyermekével, akik közül tíz évemmel én voltam a legfiatalabb. Anyánk elmesélte nekünk a *Rikugien* történetét, és nemsokára el is mentünk, hogy megnézzük magunknak a parkot. De akármennyire is közel laktunk a *Rikugien*hez, mivel a parkot egy három méter magas téglafal vette körbe, és a kapu a házunktól pont a másik irányban volt, ráadásul a japánkert a gyerekeknek nem volt túl szórakoztató, hamarosan már nem is érdekelt minket, úgyhogy ezután egyszer sem látogattunk oda családostul. Csak a környéken élő sok madár emlékeztethetett minket

arra, hogy egy nagy park mellett élünk. Kék szarkát és gerlicét, széncinegét és egyéb madarakat lehetett látni tetőkön és a kerti fákon. Nyaranta kabóca ciripelése hallatszott. Nekem, aki a városban nőttem fel, mind a kabóca, mind a szarka valami furcsa dolognak tűnt.

Akkortájt, amikor elballagtam az általános iskolából, néhány osztálytársammal elmentünk a *Rikugien*be, és egyikünk kitalált valami időkapszula-szerű dolgot: tíz, vagy talán húsz évre – már nem is emlékszem – elástuk, és valamit írtunk is bele, de azt is elfelejtettem, hogy mit; egy darabka papírt rejtettünk egy kis befőttesüvegbe, majd a park legmagasabb pontján álló fenyőfa gyökereinél ástuk el. Mivel senkitől nem hallottam azóta az üvegcséről, alighanem még most is ott van elásva, ezért akárhányszor a *Rikugien*ben járok, fél szemmel a fenyőt keresem, de csak találgatni tudom, merre lehet. Akkoriban meg voltam győződve arról, hogy nem kell aggódni, az évek múltán is tudni fogom, hol van. Nyugtalanít, hogy ha ez az emlék ilyen erősen megmaradt, akkor miért nem emlékszem a helyre. Viszont most már saját gyerekeim vannak, és az ő szemük láttára már nincs kedvem nekiállni ásogatni, hogy megkeressem. Mivel más-más középiskolákban tanultunk tovább, ezért elérzékenyülve hagytuk hátra az ilyen dolgokat. Utána természetesen már nem volt, ami emlékeztessen minket egymásra, és az igazat megvallva már azzal kapcsolatban is elbizonytalanodtam, hogy egyáltalán valóságos volt-e ez az egész dolog a befőttesüveggel.

A következő év februárjában a velem majdnem egyidős bátyám váratlanul tüdőgyulladást kapott és meghalt. Áprilisban a nővérem elkezdte az egyetemet. Nem akartam elmaradni tőle, én is részesülni akartam abból, ami a nővéremet boldoggá tette: jazzt hallgattam, filmeket néztem és ismerkedni akartam ellenkező nemű egyetemistákkal, középiskolásokkal is. Egy idősebb barátnőm bemutatott egy gimnazistának, és egyszer négyen elmentünk szórakozni a *Rikugien*be. Ez volt az egyetlen olyan alkalom, amikor úgy mentem a *Rikugien*be, hogy a lehető legdivatosabban öltöztem fel. De nem voltam szép lány, sőt, túl megnyerő sem, ezért sután feszengtem egymagamban, és leginkább unalmasnak találtam a helyzetet. Azt kívántam, hogy én is olyan őszinte lelkesedéssel nézhessem a terjedelmes japánkertet, mint az először odalátogató három ismerősöm, de mivel mindennap ezeknek a fáknak a lombját láttam a falak felett, nem igazán tudtam úgy tenni, mintha különlegesnek tartanám. Akkorra már körülbelül három éve laktunk a *Rikugien* mellett, és a neve hallatán nem az az ápolt kert és aprólékosan gondozott gyep jutott eszembe, amit az először idelátogatók láthattak, hanem a kerítés fölé emelkedő mindenféle fa és cserje sötét erdeje.

Akkor lett vége az ellenkező nem iránti érdeklődésemnek is. Amire én vágytam, az a fiúkban nem volt meg, amire a fiúk vágytak, ahhoz pedig nekem nem volt semmi közöm.

Valamikor középiskolás koromban az öreg spicc kutyánk, ami régóta velünk élt, elpusztult. Egy ideig nem volt kutya a házban, és a nővérem is elköltözött, mivel az egyetem után azonnal megházasodott; ketten maradtunk a házban anyámmal. Felelőtlen dolog volt, de anyám végül újra kedvet kapott a kutyatartáshoz, és valahonnan szerzett egy terrierkölyköt. Mivel a kutya okos vadászkutya-vérvonalból származott, vett neki fésűt meg kefét, és nagy gonddal kezdte nevelgetni. A kutya azonban felnőtt korára nem lett olyan értelmes, mint amire anyám számított: fél év elteltével is úgy viselkedett, mint kölyökkorában, ráadásul még gyáva is volt. Szüntelenül sipító hangon ugatva rohangált a ház körül; legalább energiája volt bőven. Haszontalan kutya volt, de szeretnivaló. Az otthonunk unalmas volt, és nem sok mindent lehetett csinálni, úgyhogy számomra nagy jelentősége volt annak, hogy van-e kutyánk vagy nincs. Az anyám, akinek meghalt a férje, mikor én – a legfiatalabb gyerekük – kisbaba voltam, a bátyám halála óta nap nap után úgy élt, mintha a halott mellett virrasztana. Már csak étkezéskor láttuk egymást, és nem is nagyon szóltunk egymáshoz. Olyan középiskolás voltam, aki nem sok mindent csinált azon kívül, hogy eljárt moziba, de anyám úgy látta, hogy csupa közönséges dologgal töltöm az életemet, és időnként ezt megelégelve dühös szavakkal dobálózott – ilyenkor azzal vágtam vissza, hogy amint tizennyolc éves leszek, elköltözöm. Ezt komolyan el is határoztam magamban.

Akkoriban volt az a borzasztóan eleven kutyánk. Lehet, hogy azért akart mindig bejönni, mert kiskutya korában elkényeztettem; amint kinyitottam az üvegajtót, lelkes gumilabda módjára pattant a karomba, és önfeledten nyalogatni kezdte az arcom és a kezem.

Anyám viszont elégedetlen volt a kutyával. Elege lett belőle, és az idegeire ment az ugatása. Aztán egy nap nem láttam a kutyát. Arra gondoltam, hogy elszökött. Két-három nap eltelt, de a kutya nem jött vissza. Ostoba kutya volt, ezért ha elszökött, akkor biztos el is tévedt. Arra gondoltam, hogy talán érdeklődhetnék a sintértelepen. Anyámhoz fordultam, akivel egyébként nem is nagyon beszéltem, és gondterhelten próbáltam megkérdezni, hogy mi van a kutyával. Erre anyám azt felelte, hogy á, a kutya, hát azt egyik nap átdobtam a *Rikugien* falán.

Meglepődtem, hogy valaki így szabadul meg a kutyájától, de egy szót nem tudtam szólni anyámhoz. És nem is szaladtam azonnal a *Rikugien*be keresni. Meg is ölhette volna a kutyát, de helyette elvitte a *Rikugien* kőfalának tövébe, a karjaiba véve felemelte, és áthajította a fal túloldalára. Mivel kistestű kutya volt – mindössze harminc centi hosszú –, anyám könnyedén be tudta dobni.

A kutya, amit egyszer csak az erdőbe hajítottak, biztosan nem rejtőzött el csendben; valószínűleg fülsiketítő ugatással rohangált fel-alá az óriási erdőben. Minden bizonnyal azonnal megtalálta őt a parkőr és elkapta. Onnan valószínűleg a sintértelepre vezetett az útja. De arra gondoltam, hogy mi van akkor, ha esetleg nem ez a helyzet. A nappali erdőben úgy tippeltem, hogy a legjobb esetben is csak madár és bogár van sok. A tóban csak *koi* ponty, teknős meg harcsa van. De vajon éjszaka mi változik? Magamtól nem volt bátorságom kapuzárás után ottmaradni a parkban, és megnézni, hogy éjszaka mi ott a helyzet, ezért azon gondolkodtam, hogy akad-e valaki, aki már eltöltött ott egy éjszakát a reggeli kapunyitásig. Lehet, hogy olyasmik történnek, amik napközben elképzelhetetlenek. Vajon, ha a kutya bekerül ebbe a világba, akkor a kistestű terrier talán valami más lényként él tovább?

Hálával kellett gondolnom arra, hogy a kutya kidobása ennyi teret engedett a képzeletnek.

Ezek után egyre inkább hátat fordítottam a *Rikugien*nek. Féltem a mély erdőtől, amely nem illett a nagyvárosba. Az már a kutya territóriuma volt, amit anyám magára hagyott.

Végül elköltöztem anyámtól. Kicsit több voltam már, mint húszéves. Majd jó pár évvel később a kislányommal és a kisbabámmal visszaköltöztem anyám házának környékére – tehát az erdő mellé. Anyámhoz hasonlóan én is olyan anya lettem, aki nem tudta megadni gyerekeinek azt, hogy az apjukkal együtt éljék le gyerekkorukat. Ez az egy, amit azóta is bánok.

Egy kis lakásban éltünk, így a *Rikugien* erdeje értékes zöld teret jelentett. A gyerekeimmel néha ellátogattunk oda. A lakásban tartott teknőseinket és aranyhalainkat is a tavacskába engedtük párszor. A környék lakótelepein lakó emberek közül sokan azokat az akváriumi állatokat, amiket már nem tudtak a szűk szobában tartani, gyengéden a tóba engedték, remélve, hogy ott gondtalan életet élhetnek.

A tóból itt-ott sziklák állnak ki. Mindig egymás hegyén-hátán sütkéreznek rajtuk a teknősök. Túl sokan vannak ahhoz, hogy az természetes szaporulat legyen. A teknősöket, amelyeket valaha vásári bódékban és állatkereskedésekben árultak, bizonyára semmi nem zavarta abban, hogy nagyra nőjenek. Ha a parton lenézünk, ott is teknősöket láthatunk sorban egymás után. A teknősökhöz hasonlóan az aranyhalak, csíkok és egyéb teremtmények száma is kétségtelenül gyarapodott. Az erdő körül egymás után építették a többszintes társasházakat, és évről évre egyre több élőlényt hoztak a szobákból az erdőbe. Viszont a macskákra eddig figyelmetlen módon nem is gondoltam. Ha a teknősök kidobása ennyire nem kirívó tett, akkor a macskákat is, sőt a kutyákat is biztosan könnyedén hagyják ott. A kisállatként tartott élőlények közül bármelyikre gondolhattam volna. Viszont ahhoz, hogy a létszámuk növekedhessen, bizonyára az is szükséges, hogy a parkőr tekintetét elkerüljék, és az erdő erősebb állataival szemben se maradjanak alul; magától értetődő tehát, hogy a fajok száma is leszűkül. Macskákra és hüllőkre például.

Amikor megtudtam, hogy mennyi macska él itt, eszembe jutott a kutya, amit anyám kidobott, és ezzel együtt eszembe jutott az erdőtől való régi félelmem is. Nem tudtam nem arra gondolni, hogy az erdő macskái vajon hogyan töltik a mindennapokat.

Talán az ételmaradékokon éltek, amit az emberek hátrahagytak, de az erdőben minden szemeteskuka tetejére drótháló szereltek a szintén egyre növekvő varjúpopuláció miatt. Azóta

az ügyes macskáknak is nehéz lehet ehető dolgot találniuk. Nyilván a gyíkok meg az egerek sem ehetetlenek, de a kerítésen túl ott a szeméttel teli város. Ha leszáll az éj, az ennivaló után sóvárgó macskák kimennek a városba.

Az erdő buszút felőli oldalán hosszúkás társasházak sorakoztak. Mindegyik házhoz az erdőre néző veranda tartozott. Mivel a macskák valószínűleg elég könnyen bejutnak ezekre a verandákra, a házak lakói talán raknak ki nekik finomságokat, így a macskák nyomban odaszoknak. Az az érzésem, hogy valóban van pár lakó, aki ezt csinálja. Bizonyára idősek és egyedülálló nők. Valószínűleg gyerekek is. Olyan gyerekek, akiket magával ragadott a macskákkal kötött titkos barátság.

Nem gondolom, hogy a macska és a gyermek kapcsolata különösebben furcsa dolog lenne. Talán azért, mert sok tündérmesében vannak ilyen párosok. De azért, hogy fenntartsák ezt a barátságot, a házban élő gyerekeknek is kapniuk kell valamit a macskáktól. Hallani történeteket a hegyi emberekről, akik egy évre elegendő hársfakérget cseréltek a falusiakkal három só rizsgombócra. A hegyi emberek egymás között is nagyon nehezen tudtak dűlőre jutni, így a falusiak számára olyan félelmetes ellenfelek voltak, akikkel legszívesebben nem is találkoztak volna; de amikor üzletet próbáltak kötni, akkor keresve sem találtak volna eszesebb partnert, akivel meg tudtak egyezni. Nem is látták, nem is hallották egymást, és már nyélbe is ütötték az üzletet. Titokban mindenki azt kívánta, hogy ezek a dolgok így működjenek. Mindazonáltal a falusiakban mindig ott volt a félelem, hogy megtámadják őket, vagy lebuknak a saját társaik előtt.

A társasházi gyermekek – tegyük fel, hogy a saját gyerekeimről beszélünk – vajon mit kapnak cserébe a macskáktól? Ők biztosan nem egy évnyi hársfakérget szeretnének. Helyette például játékokra, édességre és sok hasonló dologra vágynak, de hársfakéregre semmi szükségük nincs az életükben. Mit kapnak akkor? Valami olyat, amit a gyerekeknek nehéz maguknak megszerezni, és a macskáknak mindig bőven van belőle feleslegük.

A gyerekek ételt hagynak a verandán. Cserébe a macskák apaként szolgálnak nekik. Miféle üzlet ez? Évente egyszer a kandúrok teherbe ejtik a nősténymacskákat. Tehát apákká válnak. Annyiszor lesznek apák, hogy meg is unják. Csakhogy ezeket az apákat nem érdeklik a kölykeik, akármennyi is szülessen belőlük. Észre sem veszik, hogy apák. Mégis apák, hiszen kölykeik vannak. Olyan apák, akik nem ismerik a gyermekeiket. Az embereknél úgy tűnhet, hogy csak akkor válhat valaki apává, amikor a megszületett gyermeket a sajátjaként ismeri el, de ez egy nagyon szűk látásmód. Lehet, hogy a hím önkényesen két kategóriára osztja a gyerekeket: elfogadott és nem elfogadott gyerekekre? Nem lenne elég, hogy a gyerek, ha a szükség úgy hozza, választ magának egy apát az arra alkalmas hímek közül? Ha a gyerek úgy dönt, hogy ő a verandára felmászó kandúrt a saját apjának fogadja, az a macskának semmiféle gondot nem okoz. Az apa minden éjjel a verandáról kémlel kettőt a kölykei közül. A két embergyerek mindig hagy eledelt a verandán, hogy ez továbbra is így maradjon. Mivel a kandúr késő éjszaka jön, a mélyen alvó gyerekek sosem láthatják őt, és a kiáltásait sem hallhatják. De másnap reggel tudják, hogy eljött a verandára, és ez elégedettséggel tölti el őket. Álmukban a gyerekek keblükre ölelik macska-apjukat.

•

Fél éve találkoztunk a gyerekek ember-apjával, és a gyerekek kérésére együtt ellátogattunk a közlekedési múzeumba. Könyörögnöm kellett, hogy ez a találkozó végül megvalósuljon. Úgy gondoltam, hogy ha az a férfi, aki a gyerekek apja, épségben él ezen a világon, be kell őt mutatnom nekik. Valaha nagyon ragaszkodtam ahhoz a férfihoz, megszállottan vágytam rá, hogy együtt legyek vele, és ez akkor sem változott, amikor az első gyereket készültem szülni neki; a másodikat úgy hoztam a világra, hogy közben folyamatosan elátkozott: olyan ember volt, akit nem tudok elfelejteni, a gyerekeknek viszont, főleg a kisebbiknek csak egy mozdulatlan, néma árnyék maradt a fényképeken. Ez a gondolat nem hagyott nyugodni, miközben a kisebbik gyerekem három-, majd négyéves lett, majd még idősebb. Hiszen nem ugyanolyan ez, mint amikor én gyászoltam az apámat? Ha az apjuk meghalt volna, akkor nem lett volna választásom. De mivel tudtam, hogy életben van, azt szerettem volna, ha úgy maradna meg bennük az apjuk emléke, mint egy eleven ember, akinek mozgása, tekintete, hangja van.

Aznap a férfi egy órával később érkezett, mint ahogy megbeszéltük. A gyerekek elfáradtak a kávézóban töltött hosszú várakozásban, de amikor meglátták a férfit, zavart némaság tört rájuk.

– Köszönöm, hogy eljöttél – mondtam neki mosolyogva. Ezután nem tudtam, hogy folytassam.

– Akkor hova menjünk? – kérdezte a férfi, és már fel is állt.

A férfi külön sétált, én meg a gyerekek pedig úgy, mintha ő ott se lett volna. A vonaton még mindig nem jutott eszembe semmi, amit mondhatnék. A gyerekek is elővigyázatosan kerülték a férfi közelségét, és kifejezéstelen arccal bámultak ki az ablakon. Amikor leszálltunk a vonatról, a férfi újra egyedül indult előre.

A közlekedési múzeumban van egy igazi *sinkanszen* kocsi, gőzmozdony, repülőgép, meg egy óriási terepasztal is. Kedves gyerekkori emlékem, amikor az iskolával jártam ott. Az én gyerekeim is lelkesen rohangáltak körbe az épületben. Fáradhatatlanul mondogatták: most erre a vonatra szeretnék felülni, aztán azt a modellt akarom kipróbálni! Talán két órán át is szórakoztak. Közben a férfit elvesztettük a szemünk elől. Körbementünk és visszaértünk a bejárathoz, ahol, bárhol is volt addig, a férfi is előkerült.

– Mit csináljunk most? – kérdezte, mire azt válaszoltam, hogy pihenjünk le egy üdítővel. A férfi bólintott, majd elsőnek lépett ki a múzeumból, hogy keressen egy kávézót a környéken. A gyerekek változatlanul belém csimpaszkodtak. A férfi belépett egy olyan kávézóba, ahol

süteményespult is volt, én meg követtem őt a gyerekekkel. Leültünk, mi hárman szemben vele. Egyáltalán nem akart egyik gyerek sem a férfi mellé ülni. Üdítőt ittak.

Egyre idegesebb lettem, mert fogalmam sem volt, hogy miről beszélgethetnék a férfival. És lehet, hogy van egy-két dolog, amit ő szeretne megkérdezni tőlem? Mondjuk, hogy hogy vannak a gyerekek mostanában? Viszont ha én kezdek erről beszélni, azt esetleg úgy is lehet érteni, hogy azt szeretném, ha velem együtt kísérné figyelemmel a gyerekek növekedését. Csak azért tudtam megkérni, hogy találkozzunk, mert végre magam mögött hagytam az ilyesféle érzelmeket. Most pedig még olyan formaságokat sem mondhattunk egymásnak, mint „jó nagyra nőttek", vagy „a legfontosabb, hogy egészségesek", nehogy véletlenül felesleges gyanú ébredjen a másikban. Ennek nem így kellene lennie – gondoltam kétségbeesetten, de egy szót sem tudtam kinyögni a gyerekekkel kapcsolatban. A férfi kétségkívül a gyerekek apja volt, de nem olyan apa, aki figyelemmel kísérte az életüket. Ez a két gyerek az ő gyereke, akiket a felesége szült. Az, hogy beleegyezett az én gyerekeimmel való találkozóba, csak egy szívesség volt a részéről, amiért hálásnak kellett lennem.

Így, hogy a gyerekekről nem tudtunk beszélgetni, szó szerint semmi nem maradt, amit mondhattunk volna egymásnak. A régi emlékeink, abból az időből, amikor még egy pár voltunk, nem igazán voltak olyanok, amiről beszélni tudtunk volna. Ha lehetne, elfelejteném őket, mintha csak álmodtam volna az egészet. Az emlékezés mindkettőnknek csak fájdalmat okozott. Továbbá a családjáról sem kérdezhettem. A legártalmatlanabb témának a férfi munkája tűnt, de mivel nem is gondoltam arra, hogy még egyszer találkozni akarok vele, még erről sem kérdeztem volna szívesen.

A gyerekek elszórakoztak magukban, míg a férfi és én mélán hallgattunk.

Amikor elindultunk hazafelé, a férfi vett egy tortát, az idősebbik gyerek kezébe nyomta, majd elment a kávézóból. A gyerekek megkönnyebbültek, hogy elváltunk a férfitól, és alig várták, hogy megehessék a tortát, így hamar haza akartak érni a lakásba. Egész idő alatt egyik gyerek sem fogta meg továbbra sem a férfi kezét, és nem is beszéltek vele. Szólni akartam nekik, hogy még utánaszaladhatnak, és valahol megérinthetik a testét, de persze még ha mondom is, nem lettek volna rá hajlandóak.

Nem tudom, mikor lesz a gyerekeknek legközelebb lehetőségük arra, hogy találkozzanak a férfival. Lehet, hogy többé sose látják, de az is lehet, hogy egy-két év múlva újra találkoznak vele. Abban viszont biztos vagyok, hogy én meg a férfi valószínűleg sohasem leszünk közömbösek egymás számára. Örökké ott lesz valahol a lelkem mélyén. Szóban viszont nem erősítem meg ezeket a gondolatokat. Némaságra szükség van. Ha fenntartjuk a némaságot, akkor bármikor úgy kezdhetünk újra üzletelni, hogy nem zavarjuk egymás köreit.

Úgy hallottam, hogy a hegyi emberek és a falusiak közötti üzletelést „néma vásár"-nak nevezik. Kezdtem én is megérteni, hogy a néma vásár cseppet sem furcsa a túlélni próbáló emberek között. Az ilyeneknek – például nekem, az anyámnak meg a gyerekeimnek – békességet nyújt, ha az erdő mellett élünk. Különböző dolgokat szoktunk az erdőbe kidobálni, de úgy képzeljük, hogy nem dobtuk ki, hanem egy másik világba, szabadjára engedtük őket. Képzeletünkben megjelenik a számunkra ismeretlen, öntörvényű erdő, megborzongunk, elmélázunk rajta. Közben az erdőben szaporodó élőlények csak csendben figyelik az emberek erdőn kívüli világát. Eddig legalább is még sohasem hallottunk arról, hogy valami támadás indult volna az erdőből.

Valamiféle néma vásár folyik az erdő és a külvilág között is. És egyre inkább azt hiszem, hogy talán az én gyerekeim is üzletelni kezdtek egy erdei macskával.

Konok Rebeka fordítása

MINATO KANAE

A tenger csillagai

Amikor hazaértem munka után, éppen evés közben találtam a fiamat az étkezőasztalnál. Több napja már, hogy utoljára közösen vacsoráztunk.

Eddig gyerektányérról vagy műanyag tálból fogyasztotta parányi adagjait, sosem többet, mint amennyit felajánlásként hagyunk a házi szentélynél, de még azt is jócskán időbe telt megennie. Az első osztályos gyerek előtt most azonban a családi porcelán étkészletünk egyik tányérja hevert, rajta pedig a nejem adagjához hasonló mennyiségű étel.

Sokat aggódtunk a feleségemmel, hogy vajon ebédel-e rendesen a gyerek az iskolában, ha már idehaza ilyen keveset eszik, ám úgy tűnik, mindez felesleges szorongásnak bizonyult. Máskor még a halfilétől is undor fogja el, most viszont evőpálcikával tartja a szálkástól főtt halat, s bár kissé bizalmatlanul méregeti, végül jó étvággyal kapja a szájába. A benne maradt szálkát pedig minden kényeskedés nélkül, két kezével ügyesen kihúzza egy hézagon keresztül, amelyet a nemrég kihullott elülső tejfoga hagyott. Igaz, ettől ragacsos lesz az ujjbegye, de ma nem szólunk rá emiatt, majd máskor.

Én is kézbeveszem az evőpálcikát.

Feleségem egyik mesterfogása az *aqua pazza*, a fűszeres lében párolt tenger gyümölcsei. Ez volt az első házi készítésű étel, amivel vendégül látott a lakásán, miután megismerkedtünk a munkahelyünkön.

– Nahát, Hamaszaki[1], miközben nagy lelkesen készültem, teljesen kiment a fejemből, hogy a Szeto-tenger szigetén születtél. Biztosan hozzászoktál a finom halételekhez, és most jól felsülök előtted – aggodalmaskodott, majd vonakodva feltálalta főztjét egy fehér tálon.

Való igaz, hogy szusival vagy szasimival nehezen tudott volna lenyűgözni. Gyerekkoromban nyolc-kettő arányban, sőt, kilenc az egy arányban kaptunk hús helyett halat a rizs mellé, így már igencsak elegem volt belőle. Olyannyira, hogy eszembe sem jutott halat rendelni, ha étterembe mentem.

Ezt a flancos nevű tálat viszont nem ismertem. Amikor először megkóstoltam, egészen elképedtem, hogy ilyen ízvilág is társulhat a halhoz, s ezt őszintén meg is mondtam.

Azóta, még a házasságkötésünk után is havonta egyszer a terítékre került. Többnyire vörös csattogóhalból, tengeri sügérből vagy egyéb, fehér húsú, filézett halból készült, aznap azonban szálkástól főtt fattyúmakréla szolgált alapanyagul.

„Ilyen apró halból aztán mindegy, mennyit eszik az ember, sosem fog jóllakni!” – visszhangzott a fejemben egy hang, amely azt a bizonyos fickót utánozta. Leeresztettem az evőpálcikát tartó kezem és a söröspohárért nyúltam.

– Na, gyerünk már... – szólal meg türelmetlenkedve a kisfiam.

– Mi történt, Taicsi?

– Egyél már az a*qua pazzá*ból! Ezt a halat én fogtam!

Értetlenkedve pillantok a feleségemre, aki végül elmagyarázza, hogy napközben egy házunkban lakó család elhívta horgászni a fiunkat. Ezért falja olyan lelkesen ezt a nehezen fogyasztható halat, s néz rám büszkén.

– Egymagam kifogtam huszonnégyet! A végén ráadásul egyszerre sikerült hármat.

– Hú, csak nem *szabiki* horgot használtál?

– Úgy van, *szabiki*t. Apa, te már horgásztál életedben?

– Valamikor gyerekkoromban...

– És volt saját horgászbotod is?

– Volt, bár jó régi.

– De jó! Majd valamikor vegyünk nekem is egyet.

Míg a barátjának volt saját, gyönyörű, kékszínű horgászbotja, a fiamnak 500 jenes napidíjért béreltek egy bambusz horgászbotot a kellékboltban. Habár így is neki sikerült hárommal több halat fognia, nem szabadult az irigységtől, amit a szép horgászbot miatt érzett.

– Hiszen a mai nap után egy jó időre elég lehet a horgászásból, nem igaz? Szerintem nagyjából évi egyszer érdekes elmenni.

A horgászbot ára ugyebár nem térül meg.

– Á, dehogy! És egyébként is, legközelebb veled szeretnék menni, Apa. Jó?

Teljesen komolyra veszi a hangot, holott én őszintén unalmasnak találom a horgászatot.

– Nem is tudom, ha mondjuk sikerül kivennem némi szabadságot...

Kisfiam erre teljesen csalódott képet vág. Nem csupán a horgászatról van szó. Érti ugyan a maga gyerekfejével, hogy az apja a szolgáltatóiparban dolgozik, ahol igencsak ritka, hogy szombat–vasárnapra essen a pihenőnap, de elsőre nehezére esik elfogadni. Halványan még azt is sejti a szóhasználatom alapján, hogy csupán nem akarnám megszegni a neki tett ígéretem.

– Na, Apa, Taicsi, most már egyetek szépen – sürget bennünket élénk hangon a feleségem, ám keserű mosolyából látni, hogy megszokott témáról van szó.

Igyekszem engeszteléskép az összes halat a számba tömni, miközben lelkesen dicsérem az ízét. Ekkor észreveszek valamit. Hiába lett olyan elegáns formában elkészítve ez a hal, az idegesítő kis szálkákon mit sem változtat. S ez egy szempillantás alatt felidézi bennem a szigeti életet.

A sivár étkezőasztal, kettesben anyámmal. S megint meghallom az öreg hangját.

Afféle láthatatlan láncszemként szolgált ez az elkövetkezőkhöz. Három nappal azután, hogy fattyúmakrélával ettem tele magam, hazatérve a munkából, miután a fiunk elaludt, feleségem egy képeslapot nyújtott át nekem. A feladója Mano Miszaki volt, egy régi évfolyamtársam a szigetről.

Kedves Hamaszaki! Régen nem beszéltünk, hogy vagy? Simamotótól kaptam meg a címed. Az a helyzet, hogy jövő héten Tokióba utazom a munkám miatt (általános iskolai tanító vagyok), s szerettem volna megkérdezni, hogy nem tudnánk-e esetleg egyszer találkozni? Rövid időre is elég lenne, de fontos dologról van szó, az édesapa-ügy kapcsán. Hálás lennék, ha tudnál egy kis időt szakítani erre. Várom a válaszod!

A régi, szigeti lakcímével együtt a telefonszámát is mellékelte. Milyen figyelmes, amiért levél helyett képeslapot küldött. Talán hallotta valakitől a szigeten, hogy megnősültem, s nem akart a feleségemben féltékenységet kelteni.

A feleségem ugyan nem az a típus, aki ellenőrzi a telefonos üzenetváltásaimat, de az újévi szezonon kívül, egy másik nőtől érkező képeslap mégiscsak felkeltette kíváncsiságát, s végül elolvasta az üzenetet.

– Egy volt barátnőd, vagy ilyesmi? – kérdi kutakodón.

Ha lett volna bármiféle hátsó szándék a feladóban, bizonyosan borítékban küld levelet, vagy kideríti az e-mail címem a szigeten.

– Középiskolai évfolyamtársam. Nem is igazán vele, hanem inkább az apjával álltunk közel egymáshoz. Vagy hogy is mondjam... volt egy olyan időszak.

– Ó, hát ezért írja, hogy az édesapjáról van szó – bólint jóváhagyón a feleségem. Úgy tűnik, meglepően zavarta az ügy. A szigeten töltött napjaimról csupán felszínesen meséltem neki, annyit lényegében, hogy édesapám eltűnt, s anyámmal ketten szegénységben éltünk. Nem is nagyon

gondoltam, hogy van még mit mondani erről, de a feleségem talán azóta is az „eltűnt” szó kapcsán tart magában számtalan kérdést.

Mielőtt tehát még beszámolnék az öregről, akinek a hangja megszólalt a fejemben a fattyúmakréla vacsora után, előbb talán apámról kell néhány szót ejtenem a feleségemnek.

Apám általános iskolai hatodik osztályos korom őszén tűnt el. Vacsora után, este kilenc körül elment otthonról dohányt venni, s aztán se éjjel, se reggel nem jött haza. Iskolába menet azon aggódtam, hogy talán baleset érte, hazatérve pedig abban reménykedtem, hogy kinyitom az ajtót, és az előszobában találom. Apámnak azonban nyoma veszett. Édesanyám még aznap elment a rendőrségre, de nem érkezett jelentés semmiféle balesetről. Felhívta aztán a rokonokat és apám hajógyári kollégáit is, de mindhiába. Szándékosan elnyújtotta hangját a telefonban, úgy kérdezte utoljára, hogy vajon mi történhetett, majd letette a készüléket.

– Talán kifogyott a Cherry, ezért elindult a messzi automatáig, útközben elesett, s most a szántóföld szélén hever... – mondta, majd kabátot vett, rám parancsolta a dzsekim, és még ugyanabban az órában, mint amikor apám előző nap elment otthonról, elindultunk mi is. Azért, hogy megkeressük.

A házunk egy alacsony hegy lábánál állt. Onnan először a tengerparti úton át elgyalogoltunk az italboltnál lévő automatához, ahová apám cigarettáért járt mindig, majd pedig szép sorjában felidéztük a többi automata helyét, s körbejártuk az egész várost. Hozzá kell persze tenni, olyan aprócska tengerparti város volt ez a sziget északi részén, hogy bár a második bébibumm közepén születtem, mégis mindössze egyetlen osztály indult évfolyamonként az általános iskolában.

Ellenőriztük a mandarinföldeket és az esővízcsatornákat, s ezzel együtt is elegendő volt mindössze egy óra. Se apámat nem találtuk, se annak nyomát, hogy valaki esetleg összeesett volna. A tengerpart menti országúton jártunk, amikor a Szan-híddal szemközti töltésen megláttunk néhány szerelmespárt, amint egymástól egyenletes távolságra ücsörögtek. A Szan-híd oldalán, a beépítetlen területen parkoltak le a kocsikkal, és a nemrég elkészült Siracunadzsima-nagyhidat jöttek megcsodálni. Nem mintha a Rainbow Bridge-hez hasonlóan kivilágították volna színes fényekkel a függőhíd alakját. Mindössze az út szabályosan elhelyezett lámpái ragyogtak fehéren, de a vidéki ember a vízfelszínen úszó fényövben is épp elég szépséget lelt ahhoz, hogy képzeletével ünnepi kivilágításnak tűnjön.

– Szép a híd, ugye – jegyeztem meg, s anyám hozzátette, hogy egy nyakékhez hasonlít, de egyikünk sem állt meg. Nem tudom, anyám mire gondolhatott akkor. Nekem az a nyugtalan érzésem támadt, hogy apám talán a híd túloldalán van, s ettől hirtelen félelmetessé vált az egész látvány.

Amennyiben apám a szigeten van, akkor haza is fog jönni. Ha azonban átkelt a hídon, akkor már bizonyos, hogy soha többé nem tér vissza. A Siracunadzsima-híd mindössze a szomszéd szigettel való összeköttetésre szolgált, s a főszigeten is már számtalanszor jártam, de abban a pillanatban úgy éreztem, hogy ez a világ leghosszabb függőhídja az éjszakai sötétségben, s túloldalán egy titokzatos, elkápráztató város áll.

Másnap kilenckor anyámmal ismét végigjártuk ugyanazt az útvonalat. S a rákövetkező nap is, és azután is. Ekkor már nem is annyira apámat kerestük, inkább afféle szertartás volt, mint mikor százszor körbejárják a szentélyt valahol. Akkor tettünk séta közben először bármi hasznosat, amikor egy héttel apám eltűnése után plakátokat ragasztottunk a villanypóznákra és hirdetőtáblákra, rajtuk a keresett személyről készült felhívás, apa fényképe és az utoljára látott ruházatának jellegzetességei. A városgyűlés nőegyletének tagjai összefogtak, és ők készítették el a plakátokat. Részben anyám kedves természete miatt, részben pedig azért, mert akkoriban még így mentek a dolgok. A tűzoltóság s a város teljes erőbedobással dolgozott apám megtalálásán.

Apám nem volt beszédes ember, azonban rajongott a nyugati ruhákért, s előszeretettel viselt mintás pólókat. Aznap, amikor nyoma veszett, piros alapú, zsiráfokkal díszített pólót viselt. Abból az apropóból, hogy az afrikai naplementét idézi, ezt vette fel egyszer az állatkertbe is, azon a szülő–gyermek kiránduláson, amelyről fénykép készült. A plakát készítői most nagy nehezen előkeresték ezt a fényképet, s felrakták a poszterre.

– Ha ezt idegenek meglátják, talán bűnözőnek nézik az apád – nevetett fel anyám keserűen, amint a posztert nézte, majd hozzátette, hogy így talán könnyebb lesz rátalálni.

Akkoriban rengeteg tévésorozatban volt szó amnéziáról, s anyám őszinte komolysággal felvetette a nőegylet tagjainak azt a lehetőséget, hogy apám talán egy balesetben az emlékezetét vesztette, s aztán elgyalogolt valamerre. A nőegylet tagjai pedig mélyen egyetértettek, hogy erre nagy esély van, s mivel nekünk nem volt autónk, vállalták helyettünk a teljes szigeten, illetve a szomszéd szigeteken is a plakátok kirakását. A Siracunadzsima-híd autóútja alatt ugyanis még egy út húzódott, ahol gyalog is át lehetett kelni.

Sajnos azonban nem csupán ilyen jószívű emberek vettek körül bennünket.

Manapság a közeli rendőrállomást adnánk meg elérhetőségként egy plakáton, akkoriban viszont természetes volt számunkra, hogy a saját címünket és telefonszámunkat tüntettük fel. Emiatt történhetett, hogy valaki többször is felhívott bennünket, egy se nem férfi, se nem női, elváltoztatott hang, s mintha emberrablásért követelné a váltságdíjat, csak annyit mondott: „Hamaszaki Hideo meghalt”. Többször érkezett hozzánk levél is ugyanezzel a szöveggel, ismeretlen feladótól.

Természetesen nekünk is eszünkbe jutott, hogy apám esetleg meghalt. Egyszer anyám egyik rokona megjegyezte, hogy nincsenek balesetre utaló jelek, s bár fájdalmas elfogadni, de apám talán valahol öngyilkosságot követett el. Sírtam, mert ez valóban elképzelhető volt.

Anyám azonban nem tudta ezt elfogadni.

– Semmi oka nem lett volna az öngyilkosságra! Mégis mi vitte volna rá? Nem volt se tartozása, se betegsége. Megígérte Jóheinek is, hogy elmennek a Tokió Dreamlandbe! – jelentette ki, majd elküldte a házból a rokonokat, s az illetővel, aki felvetette az öngyilkosság eshetőségét, minden kapcsolatot megszüntetett. Mi pedig folytattuk tovább az esti sétákat.

A sörömbe kortyoltam, hogy tarthassak egy lélegzetnyi szünetet.

– Te is vele mentél? – kérdezte a feleségem, aki idáig csendben hallgatta a történetet.

– Az első félévben minden este együtt sétáltunk, majd egyre ritkábban tartottam vele. Azt hiszem, a felső tagozat vége felé már egyáltalán nem is mentem.

– Hát igen, a kamaszkor. Biztos kellemetlennek érezted, hogy az édesanyáddal sétálgass.

Talán a korom is benne lehetett, de valójában más volt erre az okom.

– Nem, azt hiszem, az öreg miatt volt – ismét kézbe vettem a Miszakitól jött képeslapot. Mégis mi mondanivalója lehet épp most az apjáról... vagyis, az öregről...?

Az apám eltűnését követő hónapban anyám takarítóként kapott állást a közkórházban. Ha apám halott lett volna, kapunk némi pénzt a biztosításából, de az eltűnéséért semmi sem járt. Megszűnt apám vállalati alkalmazotti fizetése. Anyámnak semmi munkatapasztalata nem volt, mivel a főiskolát követően egyből férjhez ment, és főállású háziasszony lett, ettől kezdve azonban kora reggel kelt, s teljes munkaidőben dolgozott. Szünnapokon is elvállalt bármely csekély feladatot, amire csak hívták: segített a földeken vagy a zöldségszállítmányozóknál. Éppen emiatt sokszor

maradtam egyedül a pihenőnapokon is. Nem mintha ne lettek volna barátaim, akikkel lóghattam, de hatodik osztályban már sokan jártak különórára vasárnap délelőttönként vagy szombat délutánonként, így sok időt töltöttem egyedül.

– Mondd meg a tanárnak, hogy várjon egy kicsit, holnapután kapok fizetést – hangzott el majdnem minden hónapban, amikor hazavittem az ebédpénz befizetésére szolgáló borítékot.

Bizonyára közrejátszott az időhiány is, de a vacsoraasztalra szintúgy csak kenyér, rizstészta vagy hasonló, silány étel került.

Tisztában voltam vele, hogy a panaszkodásommal nem a megfelelő embert hibáztatnám. Anyám egész nap dolgozott. Arra gondoltam, hogy a vacsorát legalább igazán illene nekem elkészítenem. Csakhogy ahhoz is kellettek alapanyagok, és a háromszáz jenből, amit az íróasztalomra készített az uzsonnához, nem sok mindenre futotta volna.

Ekkor jutott eszembe a horgászat.

Nem igazán szerettem horgászni. Kiskoromban, amikor egyszer pecázni mentünk apámmal, beleállt a horog a combomba, és szörnyű élményként maradt meg bennem. Feltételeztem, hogy ennyi idősen már nem fordulhat elő hasonló, s a kinti fészerben megkerestem apám horgászbotját, majd a tengerparti út mentén húzódó kellékesboltba indultam. Elmagyaráztam a bolttulajdonosnak, hogy olyan horgot szeretnék, ami nagyobb kapás helyett inkább sok hal kifogására jó. S*zabiki* horgot adott, és hozzá csalit. A kettő összesen úgy kétszáz jenbe került.

Ezután fogtam mindent, és kimentem a partra, ahol a vízbe eresztve a madzagot, egyből ráharapott két kis fatytyúmakréla. Valahányszor visszaengedtem a madzagot, kapás jött kapás után. Már-már nevetségesen könnyen ment, s bántam, hogy miért nem tettem ezt meg előbb, holott a horgászhely mindvégig a házunk mellett volt.

Sokan horgásztak ugyanott, akik a szigeten túlról jöttek. Olyannyira ismert hely volt, hogy még egy horgászmagazinban is bemutatták. Az ilyesmi persze pont az ottlakók számára kevésbé ismert.

Amikor hazaértem az aznap fogott ötven fattyúmakrélával, anyám már otthon volt, s a halakat látva meglepetten örvendezett.

Megmutatta, hogyan kell leszedni a hal pikkelyeit és tüskéit, majd kivájni a belső szerveit, s a konyhában állva elkészítettünk egy hatalmas tál sült makrélát.

Nem voltak elég nagyok a halak, hogy háromfelé vágjuk őket, úgyhogy csontostól kerültek a páclébe. Végül a kisült, forró halra majonézt tettem, s fújkodva beleharaptam: sírni tudtam volna, olyan finomra sikerült. A számban maradt néhány szálka, de ki tudtam húzni mindet. Anyám is dicsérte, hogy milyen finom a hal.

Aznap este, séta közben a tengerparti útról megmutattam neki a partszakaszt, ahol a halakat fogtam, amire megváltoztatta a szokásos útvonalat, hogy közelebb mehessünk.

– Jóhei, ingyunk egy üdítőt! – megállt az italbolt automatája előtt, kabátzsebéből elővette az aprót, és a gép keskeny pénznyílásába dobta. A halvány fénnyel világító nyomógombokra meredtem, azon tűnődve, melyiket válasszam. Tudtam, hogy anya nem fog magának külön venni. Akkor pedig jobbnak láttam olyat választani, amit együtt tudunk meginni. Anya nem szerette a szénsavast, ezért az almalé tűnt a legjobb választásnak. Kinyújtottam a kezem, de anyám keze gyorsabban odaért, s már hangzott is a koppanás, ahogyan a doboz a kidobónyíláshoz esett. Szőlőízű szóda volt, a kedvencem.

– Egy gyerek ne fogja vissza magát – mondta anyám, majd kivette a gépből az üdítőflakont, odaadta, magának pedig vett egy almalevet.

Aznap este is sok pár gyűlt össze a gáton, s anyám megtörte a köztük levő szép, szabályos távolságok mintázatát. Megállt egy pár mellett, s miközben felhúzta a pattintós fémdoboz tetejét, a hidat bámulta. Én is a hídra emeltem tekintetem. A fényöv túloldalán sötétség terült szét.

– Talán apád is itt pihent meg, miután megvette a dohányt – szólalt meg anyám, tekintetét továbbra is a hídra emelve. Arra gondoltam, hogy ez akár el is képzelhető. Számtalan cigarettacsikk hevert lábam előtt. A mellettünk lévő párocskából a férfi is éppen dohányzott, s délben, mikor erre jártam, a horgászok többsége is.

A cigaretta élvezetét felnőttként sem sikerült igazán megértenem, de úgy képzelem, a halk tengert csodálva még jobb érzés rágyújtani, mint a szobában. A szőlőlé legalábbis rettentő finom volt így.

– Hisz ez gyönyörű! Nincs abban semmi különös, ha valakinek kedve támad átkelni a túlpartra.

Anyám szeme elhomályosult, de úgy döntöttem, betudom a vízfelszínről visszaverődő fényeknek. Ha nem így tettem volna, attól féltem, hogy magam kezdek el hangosan sírni. Megpróbáltam valami vicceset mondani.

– Milyen ízű lesz a *ma*-kréla holnap?

Anyám tapsikolt a tenyerével és hangosan felkacagott. S nemcsak ő, hanem a mellettünk lévő pár is kuncogott. Arra gondoltam, így fogunk majd éldegélni anyámmal kettesben, miközben tovább várjuk apám visszatértét. Elhatároztam, hogy nem nagy fáradtság, mostantól kezdve hétvégenként horgászni fogok.

A maradék fattyúmakrélát másnap megint kisütöttük, harmadnap pedig pácolt sült halat készítettünk belőle, de sosem untuk meg.

A harmadik hétvége volt, hogy elkezdtem horgászni. Aznap nem akadt annyi kapás, mint legelőször, egy óra eltelt már, és a vödörben még csak öt fattyúmakréla volt.

– Ej, de apró fattyúmakrélákat horgászott valaki! – hangzott hirtelen a hátam mögül, s ahogy megfordultam, egy öregember állt ott, vállán hűtőtáskával, és szórakozva nézett a vödrömbe. Komoran hallgattam, visszafordultam a tenger irányába, s ismét vízbe eresztettem a zsineget.

– Hiszen ebből mindegy, mennyit eszik az ember, sosem fog jóllakni! Dobd vissza őket a tengerbe, s fogj inkább nagyobbakat – mondta, majd felvette a vödröt, és a tengerbe borította a tartalmát.

– Mit csinál?! – egészen rosszul lettem. Hiszen nem játékról volt szó, hanem az aznapi vacsoránkról. De nem olyan fickó volt, akit meghatott, ha egy gyerek felemelte a hangját.

– Bocsánat, bocsánat... Engeszteléskép fogadd el ezt! – szólt különösebb megbánás nélkül, és kinyitotta a hűtőtáskát, majd csordultig töltötte halakkal a vödrömet. Kövér, húsz centi hosszúságú lómakrélák voltak.

– Sülve is jó, *szasimi*nak[2] is... – sértette a büszkeségem, de ahhoz azért nem volt bátorságom, hogy visszautasítsam. Szigorúan számolgattam magamban, ha öt kis makrélát dobott vissza, elég lenne kettőt adnia ebből.

– Egyétek meg közösen a családdal. Veletek él a nagypapa és a nagymama is?

– Nem.

– Hát akkor, vannak testvéreid?

– Nincsenek.

– Sebaj, a halat le is lehet fagyasztani, vagy fellógathatod száradni, aztán a szétmorzsolt húsával meg lehet szórni, ízesíteni a kész forró rizst. Vidd haza nyugodtan!

– Tényleg...

Tán háromszor hangosabban beszélt nálam, s én úgy éreztem, hogy nincs is más választásom. Sietve összeszedtem a holmim, fogtam a halaktól púposodó vedret, és köszönet nélkül, szinte menekültem hazáig.

– Milyen jószívű! Régen ilyenek voltak az emberek. Például egyszer, még iskolás koromban, hazafelé menet egy gránátalmát kaptam valakitől, a kertjéből adta.

Úgy tűnik, a feleségemre jó benyomást tett az öreg. Miután könnyekig hatódva hallgatta végig az apám eltűnéséről szóló részt, azt hihette, hogy az öreg afféle irgalmas jóember

lesz a történetben, aki kedvesen segíteni akart rajtunk. Az öregnek azonban akkoriban még sejtelme sem volt családom helyzetéről.

– Még egyszer-kétszer kaptam halat tőle, úgyhogy hálás voltam. Én furcsálltam, hogy odaadta a makrélákat, de anyám egyszerűen tudomásul vette, hogy milyen jó, aztán szasimit meg sült halat készített belőlük. Megsütve nagyon finom volt. Három részbe szeltük, majd azokat még félbe. Ma is emlékszem, ahogy a kisült, vastag húsának az íze minden harapással tovább terjedt a számban. A legjobb az volt, hogy nem kellett bajlódnom a szálkákkal, hanem egyből lenyelhettem a falatokat. Szasimiként is ínyencség volt ez a hal: bár akadt rajta rágnivaló, mégis, mintha elolvadt volna a nyelvemen.

– Gondolom, nem csak ennyi a történet, ha már egyszer képeslap jött attól a nőtől.

– Örülnék, ha csupán ennyi lenne...

Vagyis, ha nem mutattam volna be anyámnak az öreget. Akkor ugyanis véget ért volna a történet azzal a két-három alkalommal, hogy halat adott.

A következő héten, amikor horgásztam, megint megjelent a fickó. Aznap nem fogtam fattyúmakrélát, de horogra akadt néhány kisebb vörös tengeri keszeg, így nem nyugtalankodtam, amikor megláttam az öreget közeledni. Még azt is mondhatnám, hogy egyenesen vártam rá.

– No, ma jobb a helyzet. Sózva, sülve finom lesz ez!

Győzedelmesen nevettem vissza rá, de megláttam, hogy felnyitja a hűtőtáska tetejét. Egy óriási tintahal volt benne.

– Ovális tintahal. Még él! Szasimiként különösen finom. Anyukád tudja, hogyan kell a tintahalat elkészíteni?

Még sosem volt odahaza tintahal szasimi az asztalunkon. Ahogy a fémesen, feketén fénylő tintahalra néztem, és megpróbáltam elképzelni, amint édesanyám hófehér keze hozzáér, erős kétségeim támadtak. Az öregre néztem, és oldalra billentettem a fejem.

– Értem. A közelben laktok?

Némán bólintottam.

– Rendben van, nos, akkor majd én elkészítem! Használhatom a konyhát?

Kissé megütköztem azon, hogy el akar jönni hozzánk, de nem tudtam ellentmondani neki. Összepakoltam és elvezettem az emeletes, bérelt lakásunkhoz.

Közben végig kérdésekkel bombázott, hogy mennyi idős vagyok, hányadik osztályba járok, mi van a családommal, szeretek-e horgászni, és hogy állok a tanulással. Nem is nagyon tudtam mélyebben elgondolkodni a kérdéseken, csak nagyjából felelgettem mindenre. Azt is elárultam, hogy édesanyámmal kettesben élünk. Közben az öreg észrevette az egyik villanypóznára kirakott, eltűnt személyt kereső plakátot, s futólag megnézte, de nem tartottam szükségesnek megosztani vele, hogy a plakáton tulajdonképpen az apám látható, ezért inkább hallgattam.

Az öreg csak annyit mondott végül, hogy „Vagy úgy?”, s megjegyezte, hogy neki is van egy velem egyidős lánya. Megkérdeztem, hova jár általános iskolába a lány, s így hirtelen átvettem a kérdezősködő szerepét. Így tudtam meg, hogy az öreg a sziget déli oldalán lévő városban él, és halász a foglalkozása. A városa igen híres a halászatról, az egyik társadalomismeret órán az ottani halászkikötőbe vittek minket iskolabusszal tanulmányi kirándulásra. A halászcsónakok kora reggel vízre szálltak, s mikor visszatértek a kikötőbe, sorra emelték ki a csónakból a sok vörös csattogóhalat és spanyol makrélát.

– Halász létére horgászni is szokott? – kérdeztem, aztán váratlanul feltűnt, hogy nincs is horgászbot nála.

– Nem horgászni jöttem. Az üzlet hozott ide: hallottam, hogy mióta elkészült a híd, sokan jönnek át a túloldalról horgászni. Akadnak olyanok, akik hiába keltek át a hídon, mégse fognak semmit. Arra gondoltam, nekik tudnék halat árulni.

– Ó, akkor hát...

– Rá se ránts! Hiszen még gyerek vagy, nem fogadhatom el a pénzed. Ma ráadásul úgy tűnik, mindenkinél akadt kapás, így senkinek sincs szüksége arra, hogy tőlem vegyen halat. Ez itt a maradék áru – ahogy ezt mondta, hangosan felnevetett. Amikor hazaértünk, a hátsó ajtón keresztül bevezettem a konyhába, az öreg pedig fogta a mosogatónak támasztott vágódeszkát és a konyhakést, majd nekilátott felszelni a tintahalat.

Ekkor ért haza édesanyám. Egy pillanatra megütközött az idegen férfi láttán, de amint elmagyaráztam neki, hogy tőle kaptuk előző héten a fattyúmakrélákat, udvariasan köszönetet mondott az öregnek. Hozzátette, hogy kifizeti a tintahalat. A fickó keményen visszautasította, és egy darabig oda-vissza folytatódott a „kifizetem” és „nem szükséges”, míg végül anyám alul maradt a férfi nagy hangjával szemben. Azután hazaküldte az öreggel a gombát, amit a rakodónál kapott, így nagyjából kiegyenlítődött helyzet.

Ettől kezdve azonban úgy kéthetente ellátogatott hozzánk a fickó.

– Édesanyád miatt? – kérdezte a feleségem.

– Mást nem tudok elképzelni.

– Ugyan én csak fényképen láttam, de annak alapján is nagyon szép nő lehetett.

Öt évvel azután, hogy elhagytam a szigetet, anyám meghalt. Két évvel később házasodtam csak meg.

– Anyukádnak biztos nem tetszett, hogy a férje eltűnése után valaki ilyen egyértelmű szándékkal jelent meg a házatokban, nem igaz?

– Ebben azért ügyes volt a fickó. Vagyis, eleinte meghúzott egy vonalat, hogy anyám ne utasítsa vissza.

Amikor halat hozott, a konyhánál sosem jött beljebb, bárhogy tessékeltük. Ha teát töltöttünk neki, azon nyomban felhajtotta, s már ment is haza. Amikor anyám egyszer restelkedve megjegyezte, hogy mindig csupa drága halat hoz nekünk, egy darabig a lánya által sütött kekszből és madeleine süteményből hozott a hal helyett. Azzal magyarázta, hogy ők odahaza édességet csak készíteni szeretnek, de nem igazán eszi meg senki, s anyám így kénytelen volt elfogadni. A mogyorós süteménynek kissé sós volt a tésztája, mivel nem édességkészítésre való mogyorót tettek bele, hanem sós mogyorót. Ízlett ugyan, de nem lehetett letagadni, hogy olcsó alapanyagból készült.

Anyám köszönetképp zsebkendőt vett neki, amire válaszként még értékesebb halféléket kaptunk, s aztán folytatódott ez a csereberélés oda-vissza.

– Vajon tényleg kinézte magának az édesanyád? Számomra csupán egy tolakodó, de jószándékú férfi benyomását kelti.

– Pedig többről volt szó. Anyám előtt meghúzott egy vonalat, tőlem viszont mindenfélét kipuhatolózott róla.

Ha anyám otthon volt, sietősen távozott, de rengeteg időt töltött velem kettesben. És nem csupán nálunk, odahaza. Egyszer például egy napon át tanított horog bedobásra, azzal az ürüggyel, hogy a pepecselős, apró halakat már bizonyára unom. S amíg a kapásra vártunk, mindenfélét kérdezett anyámról: eredetileg a szigetről származik-e, mennyi idős, és jó egészségben vannak-e a szülei.

– És igaz-e a szóbeszéd, amit az édesapádról hallottam?

Ezzel a kérdéssel egyértelműen felfedte előttem a szándékait, úgyhogy a félreértés elkerülése végett szépen elmagyaráztam neki mindent. Apám eltűnt ugyan, de soha nem vált el anyámtól, és meg se halt. Anyám pedig azóta is várja haza.

– És a fickó mit szólt? – kérdezte a feleségem.

Csak annyit, hogy „Tényleg?”, csalódottan leeresztette vállát, és meglehetősen letörtnek tűnt. A bedobásos horgászattal pedig három apró fattyúmakrélát fogtunk.

Mindennek ellenére két héttel később ártatlan arccal megint beállított egy hatalmas tengeri sügérrel. Hozott még édességet, amit a lánya készített, szójában főtt algát és szárított szardíniát is.

– Nem volt ez kellemetlen édesanyád számára?

– Már beletörődött. Én viszont rettentő mérges voltam minden alkalommal, amikor láttam, hogy nevetve átveszi az ajándékokat. Hiába mondtam neki, hogy ez olyan, mintha szegényeknek hozott alamizsna lenne, egyszerűen megalázó, és vissza kellene utasítanunk...

Érvelés közben megemeltem a hangom, anyám arcán azonban csak egy bocsánatkérő mosoly futott át, s annyit felelt halkan:

– Hiszen olyan boldog, ha elfogadom.

Persze ezzel csak még jobban felháborított, hogy mégis miért a mi feladatunk boldoggá tenni ezt a fickót. A szobámba zárkóztam, hogy látni se kelljen anyámat. Lassanként a közös esti sétáink is elmaradtak.

Mindemellett a környékbelieknek is feltűnt az öreg, s voltak, akik gúnyolódni kezdtek: „*Látom, máris van új apukád, hát nem remek?*”

– Ez tényleg bántó lehetett. Jut eszembe, ennek az embernek nem volt egyébként felesége?

– Nem volt. Két évvel azelőtt hunyt el, hogy megismerkedtünk.

Ezt ugyan már csak azután tudtam meg, hogy elváltak az útjaink. Az én apám még élt, így lényegtelen volt, hogy van-e házastársa a fickónak vagy sem. Eszembe sem jutott megkérdezni.

A különválásunkat maga a fickó okozta. Az alsó középiskola[3] harmadik évében, ősszel volt apám eltűnésének harmadik évfordulója.

A fickó, aki mindig hanyag külsővel jelent meg nálunk, aznap öltönyben jött. Haját szépen megfésülte, kezében pedig a megszokott hal helyett egy csokor fehér liliomot tartott. Ráadásul nem a hátsó ajtóhoz jött, hanem a főbejárathoz.

Szombaton, ebéd után volt, talán délután három fele. Megszólalt a kaputelefon, és ahogy kimentem az előszobába ajtót nyitni, először fel sem fogtam, hogy a fickót látom a szemem előtt. Anyám, aki utánam érkezett, szintén meglepődött.

Betessékeltük a nappaliba, s most kivételesen nem az volt a válasza, hogy „jó nekem itt”. Szépen elrendezte a cipőjét, majd bejött, és letelepedett a vendégeknek fenntartott ülőpárnára. Azt hiszem, először fordult elő, hogy kávét szolgáltunk fel neki.

– Fontos mondanivalóm van – fordult édesanyámhoz. Én az ajtóban ácsorogtam, s nem tudván, hogy mi történik, megkérdeztem végül tőle.

– Te is hallgass meg, Jóhei.

Anyámmal leültünk egymás mellé, szemben a fickóval, közrefogva az asztalt. A fickó letette anyám elé a virágcsokrot, majd megszólalt:

– Josiko, három éve szüntelen vársz a férjedre. S ez dicséretes dolog. Viszont azt szeretném kérni, hogy a mai naptól hagyj fel ezzel! Máskülönben sosem kezdhetsz új életet... Még fiatal vagy. Ideje lezárni végre magadban, hogy a férjed elhunyt, s megkeresni a módját, hogy miként tudnátok könnyíteni az életeteken. Jóhei is boldogabb lenne.

A megszokott, nagy hangján beszélt, minden szavát áthatotta az elszántság. Biztosra vettem, hogy mindezt azzal a szándékkal mondja, mert ő akar az új apám lenni, s attól tartottam, édesanyám megint csak rábólint, a szokásos, beletörődő arccal... Ehelyett azonban nagy csörömpöléssel felborult a csésze, s a barna kávé ráfröccsent a fehér liliomokra. Anyám fejét vesztve, két kézzel csapott az asztalra.

– Elhallgass! Mégis milyen jogon mondasz nekem ilyet? Az én férjem életben van. Egész biztosan haza fog jönni hozzánk! És én ezen a szigeten, ebben a házban fogok rá várni, akár örökké. Teljesen mindegy, hogy három év telik el, vagy öt. Többé ne gyere ide! Eddig igazán sokat segítettél nekünk, de nem lett volna szabad elfogadnunk semmit, ha végül ilyen dologgal hozakodsz elő. A világ végéig ne lássalak, soha többé!

A fickó felkelt az ülőpárnáról, s fejét olyan mélyre hajtotta le, hogy homloka a tatamihoz ért.

– Ne haragudj! Bocsáss meg nekem.

Anyám semmit sem felelt. A fickó felkelt, még egyszer mélyen meghajolt, nekem csak annyit mondott, hogy vigyázzak magamra, majd távozott. Anyámban persze fel sem merült kikísérni a fickót, de végül én sem mentem vele. Nem akartam anyámmal szembeszegülni, és felkelni.

Attól kezdve a fickó többé nem látogatott el hozzánk, én pedig újra anyámmal tartottam az éjjeli sétákra a városban.

– A fickót is, és édesanyádat is sajnálom – sóhajt fel a feleségem.

– Nem volt mit tenni. A leginkább kerülendő mondat hagyta el a fickó száját.

Vajon meg lehetett volna másképp is fogalmazni azt, hogy „a férjed halott...”?

– Ügyetlen ember volt, annyi biztos. És az volt az utolsó, hozzád intézett szava, hogy „vigyázz magadra”?

– Nem...

Nem sokkal ezután találkoztam vele.

Miután távozott, anyám mozdulatlanul meredt az asztal egy pontjára. Nem találtam vigasztaló szavakat, így inkább nekiláttam feltakarítani a kávét. Kimentem a konyhába, és egy tálcával meg egy konyharuhával tértem vissza. Anyám anélkül, hogy rám nézett volna, megszólalt:

– Jóhei, ne haragudj, egy kis időre magamra hagynál?

Átfutott rajtam a nyugtalan érzés, hogy talán valami szörnyűségre készül, mindenesetre igennel feleltem, és kimentem a szobából. Ahogy kiértem az előszobába, felhangzott édesanyám zokogása. Mindvégig visszatartotta a könnyeit. Érezte ő is, hogy apám kilencvenkilenc százalék eséllyel már nem él, de egészen addig a napig teljes erejével küzdött azért a maradék egy százalékért.

Nem akartam, hogy rájöjjön, hogy hallottam a sírását. Kivettem a szekrényből a horgászfelszerelésem, lesétáltam a partmenti útig, és a móló felé vettem az irányt. Már lement a nap, mégsem tűntek fel a szerelmespárok, mint máskor. Csak az a fickó állt ott. Úgy tűnt, mintha a híd alatti tengerfelszínt nézné, de amint közelebb értem, észrevett, s bánatos, keserű mosollyal felém fordult.

– Most akarsz horgászni? Ma inkább hagyjad! Itt a vörös dagály.

Ahogy a móló felé előrehajoltam, megláttam, miről beszélt: a vízfelszín fekete tea színéhez hasonló, vörös sárral keveredett.

– Figyelj, Jóhei.

A fickó mellém állt. Hatalmas hangjával és méretével mindig őt éreztem fölényben magamhoz képest, de most hirtelen feltűnt, hogy kicsit túlnőttem rajta.

– Tudom, hogy most nagyon utálsz, de egy valamit árulj el nekem. Ha tudtátok volna, hogy apád nem eltűnt, hanem meghalt, mostanra mit csináltátok édesanyáddal?

Nem először gondoltam ebbe bele.

– Nem tudom, hogy tényleg így lett volna, de talán visszamentünk volna H városba a nagyapámhoz és a nagyanyámhoz, s a mostaninál könnyebb lenne az életünk. Merthogy a nagyapám fontos ember a vállalatánál.

– Tényleg? Akkor nem kellett volna rongyosra dolgoznia magát édesanyádnak, és még egy jó partnert is találhatott volna, akivel újraházasodik.

– Talán azt azért mégsem. Anya a nagyszüleim tiltakozása ellenére jött erre a szigetre apa után, akivel még diákként ismerkedtek meg. Azt hiszem, nem házasodott volna újra.

– Miért tiltakoztak a nagyszüleid?

– Nem tudom pontosan, de mintha régen hallottam volna valami olyasmit, hogy apámnak nem egyezett a gondolkodásmódja nagyapáméval.

– Értelmiségi volt. Na de mindegy is, a lényeg, hogy ha tudtátok volna, hogy meghalt, most biztosan boldogabbak lennétek.

– Apám nem halt meg – úgy csúszott ki a számon ez a kijelentés, mintha a torkomon akadt kis csontot húzta volna ki valaki. Egészen addig úgy gondoltam, hogy anyám miatt ragaszkodtam ehhez az elképzeléshez, de most ráébredtem: én magam is szerettem volna elhinni, hogy apám még életben van. Ezért dühített annyira, hogy anyám elfogadta a fickó ajándékait.

– Vagy úgy... Tényleg borzasztóan sajnálom.

A fickó a térdére helyezte kezét, s fejét mélyen lehajtotta. Látszott, hogy nem találja a megfelelő szavakat. Elhalványult az iránta érzett ellenszenvem, de nem akartam többé úgy találkozgatni vele, mint ezidáig. Csakhogy úgy éreztem, valami fontos dolog még kimondatlanul maradt… És ekkor történt.

– Hű, olyan, mintha csillagok úsznának a tengeren! – Egy pár parkolt le a beépítetlen területen, s épp felénk közeledtek, amikor a lány a híd felé nézett, s magas hangon felkiáltott.

– Na mit szólsz, a tenger csillagait ajándékozom neked! – felelte a fiú hasonló stílusban.

– Még hogy a tenger csillagait! Hiszen az csak a visszaverődő fény, puszta hamisítvány – horkant fel a fickó.

– Te láttál már igazit?

– Micsoda, hát te még nem láttál?

Én csupán gúnyolódva kérdeztem tőle, mivel azt hittem, irigykedik a boldog szerelmespárra. A fickó viszont láthatóan visszanyerte jókedvét, hamiskásan elnevette magát, felvette a lábamnál heverő vedret, majd a fogantyújára kötelet csomózott, hogy meríteni tudjon a tengervízből. Aztán felugrott a móló, behajította a tengerbe a vedret, majd visszahúzta.

– Idenézz, Jóhei, mert csak egy pillanatra fogod látni – szólt, majd az éjsötét tengerbe borította a vizet. Kékesen, kékesen csillogott. Az átlátszó, kékes ragyogás sziporkázva ért a vízfelszínre, majd egy szempillantás alatt eltűnt. Tűnődtem, vajon mi okozza ezt a jelenséget?

– Szóval...

Nem volt időm megkérdezni, csak elképedten bámultam a tengert. A fickó leszökkent a móló, visszatette a vedret a lábamhoz, majd hátat fordított nekem. Halványodó alakja nem a beépítetlen földterület, hanem a Szan-híd felé tartott, s ekkor jöttem rá, hogy aznap hajóval jött a kikötőbe.

– Végül is rendes ember volt. Tény, hogy olyat mondott, amit nem lett volna szabad, de mindvégig jóságos maradt hozzád – jelentette ki a feleségem, majd felkelt, és kivett egy újabb sört a hűtőből.

– Újra végiggondolva mindent, igazad lehet. Akkoriban még faragatlan kölyök voltam.

Töltök a feleségem poharába a sörből.

– Bizony, így megy ez. Régen bármit is mondtak a szüleim, nem értettem egyet velük, állandóan lázadoztam, pedig ha most belegondolok, belátom, hogy sokszor igazuk volt.

– Igen. Jól esett ma átbeszélni a fickó történetét.

– De vajon mit akarhat a lánya?

– Szeretném megtudni, úgyhogy azt hiszem, találkozom vele. Mit gondolsz?

– Még szép!

Tényleg jól tette Miszaki, hogy képeslapon üzent nekem. Olyan érzés volt átbeszélni a fickó történetét a feleségemmel, mintha tüskétől szabadultam volna, s még csak ürügyet sem kell kitalálnom arra, hogy miért találkozom egy másik nővel.

Maradt ugyan még egy dolog, amit nem meséltem el a feleségemnek. Középiskolás koromban történt. Nem olyasmi, amit titkolnom kéne, de beszélni sem akartam róla. Nem változtat ugyanis azon, hogy a fickóval többé nem találkoztam, miután megmutatta nekem a tenger csillagait.

•

Egy hotel társalgójába beszéltük meg a találkozót Miszakival, nem messze az oktatási tananyaggal kapcsolatos konferencia helyszínétől, amin részt vett. Ha mondjuk a kisfiam sportrendezvénye miatt szerettem volna hétvégére szünnapot kérni, akkor legalább egy hónappal előre kellett

jeleznem a munkahelyemen, de hétköznap könnyen elengedtek. Délután fél négyre beszéltük meg a találkozót, még tíz percem volt addig.

Anyám kérésére a sziget két középiskolája közül a déli intézménybe jelentkeztem, mivel ott magasabb volt a továbbtanulási arány. A kopottas színű, apámat kereső poszterekből számtalan kint volt még a villanypóznákon, de az iskolába vezető úton, ahol végigbicikliztem, már egyet sem lehetett látni. Egy barátom, akivel ugyanoda jártunk alsó középiskolába, meghívott a kosárlabdacsapatba, én pedig megörülve a hétvégi edzéseknek, egyből beléptem. Fáradtan és kimerültem értem mindig haza, s az esti séták továbbra is folytatódtak anyámmal.

Másodikos koromban kerültem egy osztályba Mano Miszakival. A Mano vezetéknév igen gyakori volt abban a halászfaluban, az osztályomban voltak ketten-hárman is ezzel a névvel, az évfolyamon pedig tíznél is többen. Eszembe sem jutott gyanakodni, hogy esetleg a fickó rokonáról lehet szó. A fickó sosem említette a lányát név szerint, amikor róla mesélt, és én majdhogynem megfeledkeztem róla, hogy volt egyáltalán lánya.

Egy alkalommal kettőnket jelöltek ki felelősnek, hogy elkészítsük az osztály plakátját a sportfesztiválra. Szünetekben meg órák után ezen dolgoztunk közösen, s így elegyedtünk beszélgetésbe. Hatunk feladata volt összeállítani a programot, de Miszaki értett legjobban a szervezéshez, s csakis azért sikerült könnyedén végeznünk a munkával, mert követtük az utasításait. Képességeink szerint kiosztotta, hogy kinek mi lesz a feladata, ki írja fel a szövegeket a plakátra, és ki készít hozzá rajzot. Amikor megkérdezte, hogy „ugye, ez jó lesz neked?”, nem volt más választása senkinek sem, mint beleegyezni a feladat elvégzésébe – még ha akadt is volna olyan, aki a szíve mélyén jobban örült volna valami egyszerűbb szerepnek. Miszakinak köszönhetően végül senki sem elégedetlenkedett.

Részben amiatt sem, mert ő maga is nehéz feladatot vállalt. S amíg a mellettünk lévő csapat békétlenkedve kőpapír-ollót játszott, hogy felossza a feladatokat, mi csakhamar munkához láttunk. Miszaki kétségkívül jó vezetői képességekkel rendelkezett.

Ennek ellenére sokszor sötétedés utánig kellett dolgoznunk, s mivel Miszaki gyalog járt iskolába, és ugyanabban az irányban laktunk, sokszor hazavittem a biciklim hátsó ülésén. Ilyenkor a háza közelében, a tengerparton beszélgettünk még egy darabig. Egyszerű témák kerültek elő, mint hogy az ellenfeleink melyik osztályba járnak, de idővel úgy éreztem, hogy a sportfesztivál után is szeretnék vele együtt hazajárni, beszélgetni. Elhatároztam, hogy a fesztivál napján fogom megkérdezni erről, s különféle szituációkat gyakoroltam el fejben.

Sajnos a valóság azonban igencsak eltért a képzeletemtől.

A fesztivál előtti napon felállítottuk a programtáblát a tornateremben, majd kettesben hazaindultunk. Amikor a lány leszállt a biciklimről, szólt, hogy át szeretne adni valamit, s a szokásos partszakaszhoz sétálva, átnyújtott egy apró papírzacskót.

Angol szövegű újságpapírhoz hasonlított a zacskó mintázata, és édeskés vaníliaillatot árasztott. Felmerült bennem, hogy talán hasonlóképp érez irántam, s éppen fontolgattam, hogy felhasználjam-e a másnapra begyakorolt szöveget. Átvettem a papírzacskót, majd egy ideig nem mozdultam.

– Köszönetképpen, amiért mindig hazahoztál – máskor mindig rendkívül határozottan beszélt, de most akadozva hagyták el száját ezek a szavak. Én is csak sokára szólaltam meg.

– Kibonthatom?

A lány bólintott, én pedig nyomban felnyitottam a papírzacskót, amelyet egy aranyszínű, csillag matricával ragasztott le. Csillag formájú sütemény volt benne.

– Meg is kóstolhatom?

Szerettem volna még egy darabig húzni az időt, mielőtt a fontos mondanivalómra rátérek, ezért a számba tömtem egy süteményt. Ismerős volt az íze és az állaga is, s miközben azon morfondíroztam, hogy a házi készítésű sütik mennyire egyformák, további hármat megettem. Ekkor felerősödött bennem a gyanú; a tésztába kevert sós mogyoró volt a végső bizonyíték rá, hogy arról a bizonyos süteményről van szó.

Döbbenten kapcsoltam össze fejben a lány vezetéknevét a fickó nevével. A lány eközben félreértette a hallgatásom, s azt hitte, hogy nem ízlik a sütemény. Fejét félrebillentette, s kerülve a tekintetem, hosszasan szabadkozott, amiért nem sikerült jól a sütemény.

– Régóta nem sütöttem ilyet, azt hiszem, elfelejtettem a trükkjét a dolognak... Olyan lett, mint egy lisztes bonbonalap. Ráadásul csak frissen kóstoltam meg... pedig még egyszer meg kellett volna kóstolni, amikor már kihűlt. Alsó középiskolában heti egyszer sütöttem ám ilyet. Apukám régen jótékonykodott egy családnál, és nekik nagyon ízlett, ezért hittem jó választásnak most is...

Szóáradatként özönlött a lányból a kétségbeesett mentegetőzés, pedig könnyen elsimíthattam volna a félreértést, ha félbeszakítom annyival, hogy ízlik a sütemény. Az időzítésem azonban lassúra sikerült, és egy bántó szó ütötte meg a fülem.

– Jótékonykodott egy családnál?

A lány meglepetten kapta fel fejét.

– Apukám régi ismerősei voltak. A férj meghalt, az édesanya pedig kettesben élt a gyerekével, ezért apukám havi kétszer vitt nekik halat, általam készített édességeket, meg mindenfélét.

– Ezt az édesapád mesélte neked?

– Igen. Azt mondta, a halnál is jobban örültek az édességnek, amit készítettem, úgyhogy szorgosan gyártottam nekik.

Egy darabig nem találtam a szavakat.

– Azt nem mondta édesapád, hogy a fiú veled egyidős volt?

– Nem, csak annyit hallottam róluk, hogy egy édesanyáról és a gyermekéről volt szó. Valamiért úgy képzeltem, hogy egy nálam fiatalabb kislány, de akkor... ezek szerint...

– Nekünk hozta a sok halat meg süteményt az öreg. Csakhogy anyámnak nem volt se régi ismerőse, se senkije. Még, hogy „jótékonyság”, röhögnöm kell! Anyámnak akart csak imponálni, aztán csúnyán vissza lett utasítva!

– Nem igaz! Negyedikes voltam az elemiben, amikor meghalt az édesanyám. Alig két évvel ezt követően kizárt, hogy apámnak megtetszett volna bárki más! Örök fájdalma volt ugyanis, hogy aznap halászni ment, s nem lehetett anyám mellett a halálakor. A bűntudatán próbált enyhíteni azzal, hogy másokon segített. Amikor hallott rólatok, Hamaszaki, nem bírta megállni, hogy ne tegyen valamit.

– Még ha ez igaz lenne, akkor is nagy gondot okozott ám nekünk apád a képmutató segítségével! Arról nem is beszélve, hogy mi is adtunk neki zöldségtől kezdve, zsebkendőn át mindenfélét! S erre azt a fellengzős kifejezést találta, hogy „jótékonyság”? Emellett pedig hozzátenném, hogy apám nem halt meg – mondtam, majd a kezébe nyomtam a süteményes zacskót, felpattantam a biciklire, és elhajtottam, amilyen gyorsan csak bírtam.

Jótékonyság, jótékonyság, jótékonyság! Tizenéves fejjel ennél megalázóbb szó nem is létezett számomra.

Onnantól kezdve kizárólag iskolai ügyek kapcsán álltunk szóba egymással. Se a plakátunkért kapott pontszám, se az iskolai sportversenyen elért hetedik helyezés nem adott különösebb okot ünneplésre vagy búsulásra, a fesztivál után senki se bánkódott, és mi szépen visszavonultunk.

Szerencsére harmadévben külön osztályba kerültünk, érettségi után pedig ő Kanszaiba ment egyetemre, én pedig munkát vállaltam egy nagykereskedelmi vállalatnál, és Tokió külvárosába lettem kihelyezve.

Anyám szerette volna, ha továbbtanulok, ám éppen a középiskola harmadik évében járt csúcsán a buborék-

gazdaság, s a különféle magasrangú vállalatok még érettségivel is toboroztak jelentkezőket. A tanárom azt javasolta, hogy különösebb cél nélkül ne menjek egyetemre, hanem inkább kezdjek el dolgozni, én pedig követtem a tanácsát.

Anyám még egy darabig vonakodott elfogadni a döntésem, de amikor meghallotta az iskolánkban toborzó nagyvállalatok nevét, valamelyest megnyugodott. A munkába állást követő öt évben, egészen haláláig támogattam anyámat az állásnak köszönhetően, s egy tengerre néző, apró sírkövet is tudtam állíttatni neki.

Maradt azonban még egy rendezetlen ügyem.

Miszaki megérkezett.

– Ne haragudj, kissé elhúzódott a konferencia – olyan könnyed hangnemben kért bocsánatot, mintha csak a kollégája lennék, akivel nap mint nap találkozik, majd leült velem szemben.

– Nem hűlt ki a kávéd? Rendeljünk neked egy újat az enyémmel együtt! – indítványozta a csaknem érintetlen csészém láttán, és válaszra sem várva hívta máris a pincért, majd kért két kávét.

– Hamaszaki, te semmit sem változtál! Messziről megismertelek. De én vajon mitől lettem ilyen vénaszszony? Odahaza a többiek is hasonlóan néznek ám ki – aztán sorra követték egymást a fárasztó történetei, hogy nem fér bele a húszéveskori ruháiba, és kapkodnia kell a levegőt lépcsőzéskor. Én azonban semmi változást nem éreztem rajta az elmúlt húsz évből, úgy tűnt, mintha megmaradt volna az akkori külseje. Azt is el tudtam képzelni, ahogy tanárként sürgölődik nap mint nap a kisiskolások között.

Felmerült bennem, hogy a heves csacsogás hátterében talán egy nehezen közölhető hír áll. Amikor a pincér felszolgálta a kávénkat, Miszaki végre elhallgatott. Én pedig abban a pillanatban, hogy a pincér távozott, megszólaltam:

– Miről kell beszélnünk? Azt írtad a képeslapon, hogy az öregről van szó, de mégis mi van vele?

Miszaki kissé magába roskadt, majd felemelve fejét, kortyolt egyet a kávéból, s egyenesen a szemembe nézett.

– Az a helyzet, hogy fél évvel ezelőtt májrákot fedeztek fel apámnál, és meg kellett műteni.

Sejtettem, hogy ilyesmiről lesz szó. A halála előtt bocsánatot akar hát kérni – gondoltam, rám jellemző módon.

– Olyasmiről van szó, amit a sírba akart vinni magával, de nem tudta eldönteni, hogy vajon helyes lenne-e, ezért végül megkért, hogy mondjam el neked. Amikor meghallottam, azt hittem, ezt én magam is a sírig őrizni fogom. Míg azon rágódtam, hogy mégiscsak jobb lenne az érintett személynek elmondanom, adódott ez a mostani, hivatalos utam. Az édesapádról van szó, Hamaszaki.

– Az apámról?

– Úgy van. Az édesapádról kell beszélnünk.

Pedig biztosra vettem, hogy egy vallomás fog következni, például, hogy a fickó egészen a haláláig szerelmes volt anyámba. Ezek szerint az „édesapa-ügy" az én édesapámra utalt.

– Miről van szó? Azt hiszem, most már jobban értek mások meghallgatásához, mint annak idején, úgyhogy nyugodtan elmondhatod – jelentettem ki, majd ittam egy korty vizet, mivel a szám azon nyomban kiszáradt.

– Hamaszaki, az édesapád meghalt. Húsz évvel ezelőtt, amikor eltűnt.

Érthetően, lassan ejtette ki mindezt, mintha egyből meg akarna győzni. Mostanra persze már én is erre a következtetésre jutottam. Időnként azonban még mindig eljátszottam a gondolattal, hogy apám elvesztette minden emlékezetét, s csendben éldegél valahol. Új családja van, unokákkal, és boldog. De időnként, egy-egy pillanatra nyugtalanság lett úrrá rajtam.

Így hát bántottak Miszaki szavai.

– Ezt mégis mire alapozod?

– Csendes, békés víz a Szeto-beltenger, de tudtad-e, hogy évi néhányszor a halászok hálójába holttest akad?

– Láttam ezeket a cikkeket az újságban, de sosem apámról volt szó, és évi néhány eset helyett inkább néhány évente egy ilyen esetről lehetett szó.

– Azoknak az eseteknek a száma, ami eljut a rendőrséghez. Sokan vannak, akik a hálójukba akadt holttestet egyből vissza is dobják a tengerbe.

– Mégis miért tennének ilyet?

– Mert szörnyű nyomozás követ egy ilyen esetet. A halász jószándéktól vezérelve jelenti a rendőrségnek, holott nyilván eszében sem volt kihalászni egy holttestet; ennek ellenére úgy bánnak vele, mintha ő lenne a gyilkos, aki tengerbe vetette áldozatát.

– Nem hiszem el...

– Én sem akartam elhinni. Csakhogy aztán, amikor édesapám jelentette a hálójába akadt holttestet, egy teljes napra fogva tartották. Ezért nem tudott édesanyám mellett lenni a halálakor. Mindemellett, tudtad, hogy az újságban a nevét is megírják annak, aki kiemelte a holttestet? Mondd csak, Hamaszaki, te szívesen ennél olyan halat, amit ugyanavval a hálóval fogtak ki, amivel egy holttesttet? Csupa nehézséggel találja szemben magát a szegény halász, aki bejelentést tesz.

– Ezzel mire célzol...?

– Apám kihalászta az édesapád holttestét, és azon nyomban visszadobta a tengerbe. S azóta, huszonöt éve szüntelenül bánja, hogy ilyen rettentő bűnt követett el.

Tehát a fickó halászta ki az édesapám!

– Honnan tudta, hogy apám holtteste?

– Élénk piros színű, zsiráfos póló volt az illetőn. Apám azt gondolta, a *jakuza* egyik embere, s félt, hogy veszélyt hozhat ránk. Hiszen ha a rendőrség kihallgatja azt, aki kiemeli a holttestet, akkor talán a *jakuza* se tesz másképp...

– Apám nem volt bűnöző.

– Tudom. Nem sokkal azután, hogy apám kihalászta a holttestet, meglátta a város hirdetőfalára kiragasztott, eltűnt személyt kereső plakátot, s elakadt a lélegzete. Mégsem állhatott elő azzal, hogy ő ezt az embert megtalálta, aztán visszadobta a tengerbe. Megpróbálta hát tudatni veletek, hogy édesapád meghalt: ismeretlen feladóként leveleket küldött, telefonált nektek, leszedett plakátokat, de mindhiába, hiszen tele volt velük a város.

– Az is a fickó műve volt? Rettentően haragudtam érte annak idején.

– Meghiszem azt... Végül apám is rájött, hogy amíg nem magyarázza el személyesen a történteket, nem fogtok neki hinni. Elhatározta, hogy személyesen keresi fel a plakáton található címet. Magához híven vitt némi ajándékot is. Odaérve épp egy velem egyidős kisfiú távozott a házból, s ahogy titokban követte, meglátta, hogy horgászni megy. Megszólította ugyan, de a gyerek előtt mégsem vallhatott be mindent, ezért végül úgy döntött, aznap csak odaajándékozza a halat, s majd legközelebb visszajön.

– Végül anyám előtt sem tudta beismerni a történteket, ezért vezeklésképp halat, édességet hozott nekünk.

– Minden alkalommal, amikor leparkolta a Szan-híd melletti területen a kocsiját, és felgyalogolt a házatokhoz, végig fogadkozott magának, hogy aznap színt vall. S aztán hazafelé, a lámpaoszlop plakátja előtt összetette kezét, s bocsánatot kért apádtól, amiért ismét nem tudta megtenni a vallomást. Se nekem, se apámnak nincs mentségünk erre. Borzasztóan sajnálom! Ha megtudtátok volna, tarthattatok volna temetést, készülhetett volna sírkő, s mindenekelőtt, nem vártatok volna rá örökösen.

Miszaki mélyen meghajtotta fejét. Alakja összemosódott a fickó hajdani képével.

– Az öreg tényleg megpróbált beszélni velünk. Egy nap nagyon határozott szándékkal jött hozzánk. Szépen felöltözött, s a szokásostól eltérően nem a hátsó ajtóhoz érkezett, hanem a főbejárathoz. Ezt is elmesélte neked?

– Nem. Talán erre a bizonyos napra utalt, amikor azt mondta, hogy végül hatalmas kudarcot vallott.

– Miattunk fulladt kudarcba az egész. Se én, se anyám nem hallgattuk végig, hanem egyből elkergettük.

A fehér liliomcsokrot nem anyámnak szánta ajándékba, hanem édesapám emlékére hozta. Talán úgy tervezte, hogy elmegyünk a helyre, ahol kihalászta a testét, és ott vízre bocsátjuk a virágot. Ezért érkezett aznap kocsi helyett hajóval. Én gondolkodás nélkül úgy értelmeztem a helyzetet, hogy meg akarta kérni anyám kezét. Édesanyám viszont mit gondolhatott?

– Az is lehetséges, hogy anyám már tudott arról, hogy apám a tengerbe veszett.

– Hogy érted?

Élete utolsó félévében a főszigetnek a szigetünkhöz legközelebb eső kórházába helyeztem el. Nem akart eljönni otthonról, de amikor megtudta, hogy a kórházi szobából látni a tengert és Siracumadzsimát, végül belenyugodott. Mi több, bánta, hogy nem vittem be előbb.

A munkába állást követően hazamentem, valahányszor csak sikerült két napnál hosszabb szünetet kivennem. Anyám grillezett hústól kezdve mindenféle finomsággal készült, s aztán együtt ettük meg. Egy alkalommal azonban arra lettem figyelmes, hogy engem bőszen buzdított az evésre, ő maga viszont alig nyúlt az ételhez. Amikor aggodalmam fejeztem ki, felnevetett, s győzködött, hogy idős korban ez már csak így van, úgyhogy nem feszegettem tovább a dolgot. Azért sem, mert este még elment a szokásos sétájára.

Két hónappal később, amikor jobbára egymagam végeztem a vacsorával, megkérdeztem, hogy nem megy-e sétálni. Azt felelte, hogy néhány napja rossz a közérzete, ezért már nem jár el.

Másnap nagy nehezen bevittem a kórházba, ahonnan átküldtek bennünket az O városi klinikára, de addigra már késő volt.

Anyám próbálta könnyedén venni a helyzetet, mondogatta, hogy szerencsére idejében kiderült a betegség, de ő érezhette a leginkább, miként áll az egészsége.

Egyszer, amikor látogatóba mentem hozzá, fent volt, és az ablakon bámult kifelé. Észrevette a halványan visszaverődő tükörképem, s tekintetét továbbra is a tengerre szegezve így szólt:

– Szórd a hamvaimat a tengerbe. Annak örülnék a legjobban, ha a teljes holttestem elsüllyesztenéd, de ez nyilván nem lehetséges. Tegyél meg ennyit, kérlek, mert nem akarok magányos, egyszemélyes sírba kerülni.

Akkor megígértem neki, de a halála után a tengerparti városkában sírt emeltem neki, s ott helyeztem el a hamvait. Azt hittem, miattam akart lemondani a sírhelyről. Élete második felének nagy részét arra áldozta, hogy a férjére várt azon a helyen, s szerettem volna, ha a halála után is ott maradhat. Úgy képzeltem, ha majd egyszer hazatér apám, élete végén az ő hamvait is oda helyezem.

De mi van, ha azért kérte, hogy szórjam a tengerbe a hamvait, mert a férjével egy helyen akart örök nyugovóra térni...?

– Puszta feltételezés csupán, és édesanyám sem tudja most már megerősíteni. Azt sem tudjuk meg soha, miként halt meg az apám. De szegény édesapád! Ha legalább megtudhatta volna, hogy anyám azt kérte, szórjam a hamvait a tengerbe, akkor talán némiképp megnyugodhatott volna.

Eszembe jutott az öreg sötétségbe tűnő alakja. Vajon visszatért-e a tengerre, mint halász? Talán belőle is csillag lett a tengerben?

– Ha hazamentem, megmondom neki.

– Hogyan?

– Ne haragudj, ha félreérthető volt, amit mondtam. Apám életben van. Sikeres volt a műtét. Múlt hónap óta már kijár halászni. Úgy fest, nincs kedve nyugdíjba vonulni.

Meglepve tértem magamhoz, s éreztem, hogy öröm lesz úrrá rajtam.

– Nahát, tényleg? Akkor esetleg átadnád neki, amit a leginkább mondanom illett volna annak idején? Azt, hogy köszönöm.

– Ha a halakról van szó, igazán nincs miért köszönetet mondanod.

– Akkor add át neki ezt: köszönöm, hogy megmutatta a tenger csillagait.

Miszaki egy darabig töprengett, aztán maga elé mormolta: „ja, hogy azt…”

– Rendben – felelt mosolyogva, majd a táskájából elővett egy zsebkendőt, és a szemére szorította. Én is a szemhéjamnak nyomtam az öklöm.

Miután elváltunk, úgy döntöttem, kerülőúton megyek haza.

A következő szabadnapomon visszatérek Siracu-madzsimára, hogy teljesítsem anyám utolsó kívánságát. Szeretném, ha apám mellett nyugodhatna. Vajon kölcsönadja a hajóját az öreg?

Magammal viszem majd a feleségem és a kisfiam. A feleségem járt már egyszer a szigeten, még az esküvőnk előtt, amikor eljött velem a temetőbe, de a kisfiamnak ez lesz az első alkalom. Kimegyünk a móló́ra, ahonnan látni a hidat, és majd együtt horgászunk. Meg szeretném mutatni neki a tenger csillagait.

Az öreg pedig talán elárulja, mi okozza ezt a jelenséget.

De kéne valami biztosíték, hogy ez az ígéret nem olyan lesz, mint az összes többi, amit soha nem tartok be. Hazafelé veszek egy horgászbotot.

Hrabovszky Dóra fordítása

1 A főszereplő teljes neve Hamaszaki Jóhei; a feleségével való megismerkedésük elején még vezetéknéven szólították egymást. Később a Jóhei megszólítás fog szerepelni a történetben.

2 Friss, vékonyra szeletelt halas tál.

3 Hat év elemi iskola után következik, 13 és 15 éves gyerekek járnak oda. A főszereplő ekkor 14–15 éves lehetett.

HIGASINO KEIGO

Robotbébit, kölcsönzőből

1.

A baba bőre hófehér volt. Ahogy Ellie megérintette az arcát az ujjbegyeivel, önkéntelenül is felkiáltott:

– Hű, de bársonyos! Ez tényleg mesterséges bőr?

– Igen, ez cégünk legújabb termékfejlesztési technológiájának az eredménye. Biztosíthatom róla, hogy ilyen színvonalon csakis mi dolgozunk – válaszolta a férfi, majd kicsattanva a büszkeségtől.

Ellie újra belenézett a dobozba, amelyben ott feküdt a Humanoid bébi 700–1F, azaz a robotcsecsemő. Fehér ruhában volt, a szeme csukva.

– És a jelenlegi állapota? – kérdezte Akira. – Aktiválva van?

– Természetesen – válaszolta a férfi, miközben egy rózsaszínű szalagot húzott elő a zsebéből. A csecsemő orra alá tette a szalagot, amitől az enyhén lengedezni kezdett. Így kívánta demonstrálni, hogy a baba lélegzik.

– Alszik? Hogyan tudjuk felébreszteni?

– Nagyobb hangra vagy rázogatásra magától felriad, ahogyan egy valódi csecsemő. Az is előfordul, hogy erősebb stimulációtól sírni kezd.

– Nahát! Ölbe szabad venni?

– Hogyne! Hiszen a baba már az Önöké.

– Ja, persze, valóban – nevette el magát Ellie zavartan, majd a két hóna alá nyúlva felemelte a pici robotot.

– Hú, nehezebb, mint gondoltam!

– A súlya 8500 gramm. 10 hónaposnak állítottuk be, és a súlyát az Önök genetikai adatai után határoztuk meg – magyarázta a férfi, a kezében tartott adathordozó készülékére pillantva.

– Isten hozott, kisbaba! Ahogy Ellie a babához beszélt, a robotbébi résnyire kinyitotta a szemét és édesen elmosolyodott.

Ellie nemrég még azon töprengett, hogy mivel töltse el a nyári szünidejét. Az utazgatásokra ráunt, és a szüleivel is elég gyakran videochatelt, ezért feleslegesnek tűnt hazautazni hozzájuk. Bármilyen szórakozást vagy szabadidős tevékenységet válasszon is, biztosra vette, hogy úgyis csak kifáradna a sok embertől maga körül. Körkérdést intézett a barátnőihez, hogy azok mivel töltik el a vakációjukat, és a legtöbben azt válaszolták, hogy olyasvalamit próbálnak ki, amit általában nem szoktak, mondjuk elkezdenek egy új idegen nyelvet vagy kipróbálják magukat egy újabb sportágban. Ez nem rossz ötlet, gondolta Ellie, de sehogy sem tudta eldönteni, mi is legyen az az új élmény, amit kiválaszt. Kíváncsi természetéből fakadóan túl sok mindenbe belekapott már, így most nem jutott eszébe semmi épkézláb ötlet. Ekkor ötlött a szemébe egy újsághirdetés, ami csecsemőgondozás kipróbálásának a lehetőségét hirdette. A vállalkozó kedvűek egy robotbébi segítségével kipróbálhatják magukat a babagondozás terén, így képet kaphatnak arról, hogy milyen lenne, ha a jelenlegi életvitelükbe belecsöppenne egy csecsemő. Nem is olyan régen még a későn megházasodók táborának növekedése aggasztotta az embereket, de mostanra egy újabb jelenséget és vele egy újabb szót kellett megjegyezniük: örök szinglik.

Ellie maga is így gondolkodott. Ha voltak is kapcsolatai, megházasodni eszébe sem jutott. Nem érezte ugyanis, hogy a házasság bármivel is többet jelentene. Valószínűleg az eddigi partnerei is hasonlóan gondolkodhattak, mert egyik sem kérte meg a kezét. Itt van például Akira. Jóképű, szereti a munkáját, ráadásul lovagias és jól lehet vele beszélgetni is. Semmi oka nincs, amiért ne járna együtt vele. Mégis, eddig sosem ötlött fel benne, hogy mondjuk együtt éljenek. Ha valaha is rávenné magát a házasságra, az csak egy gyerek miatt lehetne, hiszen a születendő csecsemőnek jobb, ha megvan mind a két szülője. Arra a kérdésre viszont, hogy szeretne-e saját gyereket vagy sem, Ellie maga sem tudott válaszolni. Ha már nőnek született, egyszer az életben talán kipróbálhatná a gyereknevelést. De ha a gyerekes barátnői történeteire visszagondolt, belátta, hogy a gyerek nem kis gonddal jár. Ráadásul ha már egyszer megszületett a gyerek, nem mondhatja azt, hogy „ja, bocs, mégsem kérem”. A világban sok hozzá hasonlóan gondolkodó, hezitáló nő szaladgálhat manapság, jól kitalálták ezt a robotbaba-kölcsönzősdit, gondolta. Rögtön be is jelentkezett és így alakult, hogy ma eljöhetett végre a babáért.

Ahogy hazaértek, elhatározták, hogy először is nevet adnak a picinek. A robotcsecsemő neme szerint lány volt. Ellie rövid gondolkodás után így szólt Akirához:

– Legyen a neve Pearl! Hiszen olyan fehér és kerekded, mint egy valódi igazgyöngy.

– Rendben, legyen Pearl – bólintott Akira is beleegyezően.

Pearl ekkor sírni kezdett.

– Mi lehet a baja, talán tele a pelenkája? – kérdezte Ellie, miközben a babát felemelve megvizsgálta a pelenka tartalmát. Kissé nedves volt.

A mai napra gondosan készülve, jó előre megvette már a pelenkát és a többi szükséges babaholmit. Megvolt a babaágy és a babakocsi is, persze kölcsönzőből. Ellie még mentális tréningen is részt vett, hogy jól felkészüljön.

Igen ám, de nem is olyan könnyű ezt csinálni! A baba nem maradt nyugton a pelenkacsere alatt.

– Ne mocorogj annyit! Akira, ne bambulj ott, hanem fogd le a lábát, légy szíves!

Akira Ellie mellé lépett és megfogta a csecsemő lábát.

– Így? – kérdezte.

– Igen, igen.

Ahogy Ellie a baba feneke alá tette a tiszta pelust, érezte, hogy valami az arcára spriccel, épp hogy elkerülve a szemét.

– Azt a...! – törölte le az arcát a kézfejével. Már tudta, mi került az arcára.

– Hiszen ez kaki!

– Nagyon úgy tűnik – szólalt meg Akira szenvtelenül.

– Fúj, de büdös! Miért lövell ki ebből a babából kaka?

– Egy csecsemőnél ez természetes, nem válogatják meg a helyet, hogy hova kakáljanak.

– De hát ez csak egy robot! Nem lenne muszáj valódi kakának jönnie belőle, nem?!

– Ezt nem jól gondolod. Muszáj, hogy kellően reális legyen a dolog, ahhoz, hogy megtudjuk, milyen nehéz is a babagondozás valójában. Ez egyébként nem valódi kaka. Csak egy szintetikus anyag, amit színében és szagában hozzá hasonlatosnak alkottak meg.

– Na de akkor is...!

Ekkor a baba sírni kezdett.

– Csend! Várj egy kicsit! – szólt Ellie és elviharzott a mosdó felé.

2.

Ellie meghallotta Pearl sírását a hálószobából. Úgy tűnik, felébredt. Nem tudott rögtön bemenni hozzá, mert éppen nyakig állt a vacsora előkészületeiben. Akira nemsokára hazaér. Pearl kikölcsönzésével egyidőben összeköltöztek, hiszen az alaphelyzet szerint nekik kettőjüknek gyerekük született, furcsa lenne, ha nem élnének együtt.

– Kérlek, csak egy kicsit várj még! – szólt Ellie halkan, miközben a zöldséget aprította. De a sírás csak nem maradt abba. Épp ellenkezőleg, egyre hangosabb lett, szinte már sivalkodó. Ellie megcsóválta a fejét, ahogy lekapcsolta az elektromos főzőedényét. Így biztosan nem sikerül majd olyan finomra az étel, de hát ez van. Kivette az előre elkészített tápszerrel teli cumisüveget a sterilizáló készülékből és belépett a hálóba. Pearl még mindig bőgött. Ahogy meglátta Ellie-t, a sírása mintha még eggyel erősebb fokozatba kapcsolt volna. Biztosan valami baja lehet.

– Tessék, itt a finom tejcsi! – Ellie az ölébe vette a babát és a szájához érintette a cumisüveget. De Pearl még csak a száját sem nyitotta ki, csak bömbölt tovább, egyre vörösebb és vörösebb pofival. Ellie kezdte elveszíteni a türelmét.

– Most meg mi a bajod? Csak nem megint a pelenkád?

Letette a cumisüveget, és megszagolta a csecsemő fenekét. Igen, ez lesz az, kakaszagot érzett. Tisztába tette a bébit. Mintha egy egész üveg curryszószt belenyomtak volna a pelenkájába! Még a feneke és a lába is csupa kaki volt.

– Naaa, ne csináld ezt velem!

Miközben épp azon gondolkodott, hogy hová tegye a kakás pelenkát, Pearl éktelen kalimpálásba kezdett. A kaki szerteszét fröccsent, nem kímélve sem Ellie ruháját, sem a szőnyeget. Ellie-t elfogta a kétségbeesés.

Kis idő múlva hazaért Akira. Ellie folytatta a vacsorafőzést, és közben elmesélte a férfinak a történteket.

– Most hogy mondod, tényleg büdös van.

– Pedig azt hittem, sikerült rendesen eltüntetnem a nyomokat.

– Azért nem kis munka lehetett, elismerem.

Ellie sóhajtott egy nagyot, majd a robotbébi felé fordult.

– Amikor alszik, nagyon édes, nem?

– Máris úgy érzed, mintha a saját gyereked lenne?

– Azt azért még nem. Ha a sajátom lenne, bármennyire is sírna vagy összekakálná is a ruhámat, akkor is biztosan tündérinek találnám. Így, hogy valójában egy robot, hát, nem is tudom.

Amíg Ellie ezen morfondírozott, Pearl arca újra elvörösödött, látszott, hogy álmában is erőlködik. A következő pillanatban gyanús rotyogás hallatszott a baba irányából.

Ellie a fejét fogta.

– Miért?! Miért kell ennek a gyereknek folyton kakálnia? Valamit rosszul állíthattak be ezen a roboton.

– Én nem hiszem. A baba minden tulajdonságát a mi génjeinket alapul véve programozták be. A kakilás is valószínűleg egy a sok közül – magyarázta Akira higgadtan. Mondhatni, van benne logika. Ez csak még jobban felbosszantotta Ellie-t.

– Ha ez így megy tovább, még helyettem is ő fog szarni! – fakadt ki. Aztán mégis megadóan elkezdte kicserélni a pelenkát.

A gyakori székelés a baba szempontjából végül is jó dolog. A tisztába tevés nem volt az erőssége, de ha egyszer hozzászokik, már meg se fog kottyanni neki.

Aztán végül nem is ettől szenvedett Ellie a legjobban, hanem a csecsemő éjszakai véget nem érő sírásától. Éjjel kettő tájékán Pearl menetrendszerűen ordítani kezdett, és nem is hagyta abba jó darabig, hiába kínálták tápszerrel vagy cserélték ki a pelenkáját. Ilyenkor csak egy dolog használt: Ellie állva az ölébe vette a bébit és hosszan ringatta. De még így is volt olyan éjszakájuk, amikor ez a módszer sem vált be.

– Vajon az éjszakai sírás mennyiségét is előre beprogramozhatták? – elmélkedett Ellie fennhangon, a babával az ölében.

– Gondolom – válaszolta Akira az ágyból hanyagul, ahogy a másik oldalára fordult.

Eltelt még néhány nap, és Pearl nehezen kezelhetősége már az egeket ostromolta.

– Ha ölben sikerül is elaltatnom, ahogy leteszem a babaágyba, rögtön felébred. Ha elindulunk vásárolni, beültetem a babakocsiba, de alig haladunk tíz métert, máris bömbölni kezd, és az lesz a vége, hogy végül vihetem ölben. Vajon mi lehet a gond, én annyira tanácstalan vagyok. Mit kellene tennem?

Ellie panaszáradatára az éppen a reggelizőasztalnál ülő Akira tanácstalanul tárta szét a kezét.

– Egyébként ma este ne várj korán, talán 10 is elmúlik, mire hazaérek.

– Na ne! Várj egy kicsit! Tudod, hogy bejelentkeztem a fodrászhoz. Azt mondtad, hazajössz 7-re.

– Bejött egy hirtelen munka. Meséltem, hogy egy nagyobb projekten dolgozunk. Nem hagyhatom ott a többieket a pácban.

– Pedig direkt egy olyan fodrászatba jelentkeztem be, ami késő estig nyitva tart.

Ellie dühösen csücsörített.

Akira félig felemelkedett a székéből, még mindig a kezében tartva a kést és a villát.

– Amikor eldöntöttük, hogy kipróbáljuk Pearl nevelését, emlékeim szerint éppen te mondtad azt, hogy azt szeretnéd, a munkát részesítsem előnyben a család ellenében.

Valóban így történt. Ellie nem tudott mivel visszavágni, így inkább némán üldögélt tovább.

Ekkor meghallották a baba sírását a szomszéd szobából.

– Nem hallod? Téged hív!

– Megyek már! – válaszolta Ellie, és szándékosan odacsapta a földhöz a szék lábát, ahogy felállt.

3.

Egy hét telt el, mióta Pearl hozzájuk került. Ellie úgy érezte, az idegösszeomlás szélén áll. Nem elég, hogy folyton tisztába kell tenni és tápszerrel itatni, a baba ráadásul még el is kezdett kúszni-mászni a lakásban. Úgy kellett lesni, nehogy a szájába vegye a papucsokat vagy játszadozzon az elektromos zsinórokkal. Egy pillanatra sem téveszthette szem elől. Kissé kevesebbszer sírt fel már éjszaka, de ha egyszer belekezdett a bömbölésbe, akkor aztán sose szakadt vége. Ellie a környéki lakókra való tekintettel jobbnak látta, ha nem nagyon járnak el otthonról. Egyedül a bevásárlás miatt mentek el hazulról, de akkor is végig izgult, mikor kezd el sivalkodni a csecsemő, magára a bevásárlásra egyáltalán nem tudott koncentrálni.

Azt gondolhatnánk, ha ilyen csehül áll a helyzet, jobb lenne Pearlt mielőbb visszavinni a kölcsönzőbe, de ez a lépés pénzbüntetés megfizetésével járna. A kölcsönszerződésben kikötötték, hogy abban az esetben, ha a szerződésben foglalt időnél hamarabb visszavinnék a robotbébit, a hátralevő napok számától függően egy bizonyos összeg megfizetésére lennének kötelesek. Állítólag ezzel azt szeretnék elérni, hogy a robotbabákat kikölcsönzők ne vegyék félvállról a gyereknevelést. Ha pedig neadjisten nem gondozzák rendesen a kikölcsönzött babát, arról a robot adatai árulkodni fognak, és így megint csak bírság megfizetésére kötelezhetik őket.

Ezt jól elszúrtam, inkább bele se vágtam volna, gondolta Ellie, miközben a baba ruháit mosta. Ekkor hirtelen felfigyelt valamire: szokatlan csend vette körül. Ma még nem is hallotta sírni a babát. A reggeli tisztába tevést végigaludta, és tejcsit sem kért. Ellie aggódva kukkantott be hozzá a szobába. A csecsemő a babaágyban feküdt, de nem aludt. Valahogy nem volt jó színben. Ellie rápillantott a baba arcára, ami a szokásosnál is kipirultabbnak látszott, és majd' kihagyott a szívverése. Ahogy hozzáért a pofijához, érezte, hogy magas láza van. A kölcsönbabához járó lázmérővel megmérte a lázát, ami majdnem negyven fokos volt.

Kapkodva kézbe vette a telefonját és belemondta Akira nevét. Akira fényképének kellett volna megjelennie a kijelzőn, mielőtt felveszi, de most csak egy „Éppen tárgyalok" felirat villogott rajta.

Ellie felnyalábolta Pearlt és azon töprengett, mit is kellene tennie ilyen esetben. Egy embergyerekkel máris szaladt volna az orvoshoz, de hát Pearl robot volt. Belekiabálta a telefonba a robotkölcsönző cég nevét. Hamarosan megjelent a kijelzőn a férfi, akivel a kölcsönzéskor találkoztak. Udvariasan fejet hajtott, majd megkérdezte:

– Segíthetek valamiben?

Ellie elmagyarázta neki, mi a helyzet.

– Értem, tehát belázasodott. Hozza el ide a központba, van erre szakosodott gyerekorvosunk.

A férfi hangja nyugodt volt, mintha azt akarná jelezni, hogy nem ritka dolog az ilyen.

Vajon mit jelent az, hogy erre szakosodott gyerekorvos? Akármit is, jobb ha máris indulunk. Amint megérkeztek, egy „orvosi rendelő" feliratú szobába kalauzolták őket. Több nő is ült ott, kisgyerekkel az ölében, mint egy valódi rendelő várótermében.

– Ők csak a rendelői légkör megteremtése miatt vannak itt – súgta oda Ellie-nek az alkalmazott. Ha egy baba belázasodik, legjobb rögtön orvoshoz vinni. És egy valódi rendelőben biztosan várni kell majd, amíg sorra kerülnek. Itt hozzászokhatnak ehhez az idegességgel és aggodalommal teli légkörhöz.

Való igaz, ismerte el Ellie. De hogy ilyen részletekbe menő legyen a színjáték!

Fél óra várakozás után végre behívták őket a vizsgálóba. A fehérköpenyes doktor mellett néhány védőnő öltözetű nő is volt bent.

– Úgy tűnik, a magas láz miatt enyhén kiszáradt a babája, de aggodalomra semmi ok. Felírok egy erre való italkeveréket, azt itassa meg vele! – mondta szárazon az orvosnak tűnő férfi, ahogy szerepéhez illően megvizsgálta a robotbébit.

Miután hazaértek, rögtön megitatta a babával a gyógyitalt, ahogyan azt az orvos tanácsolta. Nagy nehezen tudta csak beleerőltetni a fintorgó Pearlbe, de végül csak sikerült az előírt menynyiséget belediktálnia. Pearl ezután rögtön álomba szenderült. Ellie kissé megnyugodott, ahogy látta, hogy kezd visszatérni a szokásos arcszíne. Majd igencsak meglepődött saját magán, amikor rájött, hogy nem pusztán a pénzbírság miatt érez megkönnyebbülést. Kicsírázott benne egyfajta küldetéstudat, hogy a csecsemőt jó egészségben tartsa.

Éjjel lett, mire Akira végre hazaért. Ellie máris elkezdte neki mesélni az aznap történteket, amíg a férfi átöltözött.

– Hű, nem semmi, miken kellett ma keresztülmenned!

– Nem tudtalak elérni téged, azt sem tudtam, mihez fogjak!

– Bocs, nyakig voltunk a munkában.

– Sok a munkád mostanában, ugye?

– Hát nem kevés. De össze kell kapnom magam, hiszen most már feleségem és gyerekem van – válaszolta Akira az ágyba zuhanva. Egy perc múlva már csak a horkolása hallatszott. Ellie az arcát nézte, és arra gondolt, hogy vajon ilyen lehet-e az élet a házasságban.

Másnap reggel Akira korán ment el hazulról. Ellie tette a dolgát: megitatta a gyógyszert a babával, tisztába is tette jó néhányszor a nap folyamán. Maga is elcsodálkozott rajta, hogy a kaka szagát már nem találta annyira kellemetlennek.

Estefelé, amikor Ellie épp a maradék gyógyszert készült neki beadni, Pearl rámosolygott, és tündéri hangon kimondta: — Mama!

4.

Akirának sikerült végre egy szabadnapot kivennie, így el tudtak menni együtt bevásárolni. Pearlt is vitték magukkal. Életükben először, egymás mellett lépdeltek az óriási bevásálóközpontban, a babakocsiban maguk előtt tolva a kicsit. Még az egyébként folyton fáradtságra panaszkodó Akira is jókedvre derült, nevetgéltek Ellie-vel, sőt, még a babát is megnevettette, ahogy vicces pofákat vágott előtte. A gyerekruhaboltban különösen fellelkesültek, mindenféle babaruhát rápróbáltak Pearlre. Minden nagyobb méretű babaruha láttán arról beszélgettek, vajon milyen lesz Pearl, ha nagyra nő, ami valójában persze sosem fog megtörténni. Ellie kezdte úgy érezni, hogy a házasság talán nem is lehet olyan rossz dolog. Egészen a mai napig el sem tudta képzelni, hogy annyi is elég legyen egy ember boldogságához, ha megházasodik, gyerekei lesznek és élik együtt a kis mindennapi életüket. Ettől a „családosditól" most úgy érezte, egy kicsit kezd hozzászokni a gondolathoz.

Amikor éppen a játékbolt ajtaján készültek belépni, Akira mobiljára telefonhívás érkezett. Ellie-nek feltűnt, hogy Akira arca elkomorul. A férfi a hívás befejeztével így szólt Ellie-hez:

– Gáz van. Valami probléma adódott a cégnél. Azonnal be kell mennem.

– Igen? Pedig azt hittem, ma együtt tudunk ebédelni valahol.

– Ne haragudj! Kárpótollak majd valamivel, ígérem – válaszolta a férfi bocsánatkérően.

– Na jó. A mai napon eddig szuper társaságom voltál, ezért megbocsátok neked.

– Köszönöm. Akkor vigyázz Pearlre! Pearl, te pedig jól viselkedj, ne rontsd el anyád napját! – mondta Akira a babakocsiba behajolva, majd gyors léptekkel távozott.

Ellie belenyugodva a dologba, egyedül lépett be a játékboltba, maga előtt tolva a babakocsit. Vajon milyen játék lenne jó Pearlnek? Ahhoz még túl kicsi, hogy például videojátékozzon. Éppen ott volt egy eladónő, így megkérdezte őt is.

– Ilyen korú gyerekek részére a mostani legnépszerűbb játékunk a hologramos gyurma – magyarázta a fiatal eladónő.

– Hologramos gyurma?!

– Igen. Tessék, itt megnézheti.

A nő egy 3 dimenziós kijelzőt mutatott, ami előtt különféle gyurmák képe lebegett a térben. Kézzel szabadon változtatható az alakjuk.

– A gyerek életkorához igazítva lehet kiválasztani a gyurma keménységét.

– Nahát, ez igazán érdekes!

Ám ahogy a termék árára nézett, alig hitt a szemének. Ennyi pénzt elkérni egy kicsi gyereknek való játékért! Egy robotbabának megvenni pedig végképp furcsa lenne.

Eltűnődött rajta, vajon mit tett volna, ha a saját gyerekéről van szó. Még az is lehet, hogy megvette volna neki. Ellie megköszönte az eladónőnek a segítséget, és visszaadta a hologramos gyurmát. Ezután hátranézett, és attól, amit látott, még a lélegzete is elállt. A babakocsi nem volt az előbbi helyén. A tekintetével végigpásztázta a bolt környékét, de sehol sem találta.

– Pearl! – kiáltotta, és kirohant a játékboltból. Meglátott egy hasonló babakocsit, de ahogy közelebb futott, észrevette a mellette ácsorgó anyukát, és a baba is egyértelműen más gyerek volt. Hova tűnhetett? Igaz, hogy a babakocsijuk motoros meghajtású, de magától azért csak nem gurulhat el. Csak az történhetett, hogy valaki elrabolta a kicsit, a babakocsival együtt.

Megpróbálta telefonon elérni Akirát, de most is csak az „Éppen tárgyalok" felirat fogadta, mint a legutóbb. Mérgesen letette a telefont. Már éppen a rendőrséget készült felhívni, amikor eszébe villant, mit mondott neki a robotkölcsönzős cég alkalmazottja:

– Ha neadjisten a robotbébit ellopják vagy tönkreteszik, azonnal hívjon minket! Majd mi megtesszük a szükséges lépéseket, úgy mint bejelentést teszünk a rendőrségen a lopásról vagy a károkozásról.

Valóban, most, hogy belegondol, ez nem is egy gyerekrablási esetnek számít, hanem egy gép ellopásának. De várjunk csak! Hiszen még azt sem tudja biztosan, hogy egyáltalán ellopták-e, vagy mi történt. Ez esetben lehet, hogy ezt elvesztésként fogják jegyzőkönyvbe venni. De nincs most idő ezen morfondírozni, a legjobb lesz, ha először is nekiáll és elkezdi keresni Pearlt. Akár lopás, akár elvesztés esete forog fenn, mivel közvetlenül emberélet nincs veszélyben, a rendőrség nem fog hanyatt-homlok rohanni, hogy megkeresse.

Ellie futásnak eredt, és az utcán az összes közelebbi járókelőtől megkérdezte, nem láttak-e egy babakocsit errefelé. A legtöbben segítőkészek voltak, látszott, hogy valóban próbálnak kutatni az emlékezetükben. De hiába az elöregedő társadalom ide, a kevés születő gyerek oda, a babakocsik azért úton-útfélen feltűnnek. Kevesebb volt az olyan járókelő, aki azt felelte volna, hogy nem látott a közelben egyet sem. Az ő történeteikre alapozva Ellie fel-alá rohangált a bevásárlóközpontban, de Pearl babakocsiját továbbra sem sikerült meglátnia. Az egyik megkérdezett hölgy azt a hasznos tanácsot adta, hogy próbálja meg bemondatni a hangosbemondóba az elvesztés részleteit. Hogy ez nekem nem jutott magamtól az eszembe, bosszankodott Ellie. Megköszönte a hölgynek a segítséget, és elrohant az információs irodába. Amint elmagyarázta a történteket, máris bemondták az esetet. Aki tud az ügyben bármit is segíteni, szóljon egy közeli eladónak. Az irodában megígérték, hogy telefonálnak, ha bárminemű információhoz jutnak. Ellie kilépett az információs irodából, és egy nagy levegőt véve megpróbált kellően lecsillapodni ahhoz, hogy józanul gondolkodhasson.

Pearl a megtévesztésig hasonlít egy valódi csecsemőre, ezért az sem lehetetlen, hogy mégis valami rossz ember vitte el, embergyereknek gondolhatta. Vajon mit csinálna az elkövető, miután elvitte? Természetesen megpróbálna minél előbb elpárologni a tett színhelyéről. Mégpedig autóval. Hát persze! Gyorsan, a parkolóba!

Egy ilyen óriási bevásárlóközpont parkolója azonban nagyobb volt, mint gondolta. Hosszan elnyúlt területen sorakoztak a különféle méretű parkoló autók. Ellie a babakocsi után kémlelve sasszézott a kocsioszlopok között. Közben kezdett eltévedni a sok egyformának tűnő kocsi között, és nemsokára azt vette észre, hogy ugyanazon a részen kering körbe és körbe, mint egy bonyolult útvesztőben.

Biztosan itt kell keresnem Pearlt, gondolta Ellie, hiszen ha még a bevásárlóközpontban lenne, valaki csak észrevette volna a kerestetés után. A tettes rögtön ide hozhatta a babát, miután elrabolta, igen, csak így történhetett. Vajon azóta már le is lépett innen? A babakocsit betehette a csomagtartóba, és mostanra már az autópályán száguldanak valahol.

Ellie nem tudta, mitévő legyen, ezért újból megpróbálta telefonon elérni Akirát. Ezúttal azonnal megjelent a férfi arca a kijelzőn.

– Mi a helyzet? Élvezed a bevásárlást? – kérdezte Akira. A férfi nyugis arcát látva Ellie kissé dühös lett.

– Erre most nincs idő! Pearlt elrabolták! – kiabálta bele a telefonba.

– Micsoda! – erre már Akira arca is elkomorult.

Ellie röviden elmagyarázta neki, mi történt.

– És most nem tudom, mihez kezdjek...

– Akkor mi lenne, ha felhívnád a robotkölcsönző céget, azt mondták, lopás vagy elvesztés esetén...

– Miről beszélsz?! Ez csakis emberrablás lehet – hadarta Ellie. Mi van, ha történt vele valami?

– De hát...

– Gyere ide most rögtön, segíts megkeresni Pearlt!

– Ne haragudj, azt nem tehetem. A problémát, ami a projektben adódott, még nem sikerült megoldanunk. Ma estig bent kell maradnunk. Ha én elmegyek, a többiek mit gondolnak majd! Bocs, de ezt most próbáld meg nélkülem megoldani! Ha mást nem, kérd a kölcsönzőcégtől a szerződés érvénytelenítését.

– Azt már nem! Na, téged sem kérlek többet...! – Ellie letette a telefont. Kár volt erre a beszélgetésre az időt pazarolni, gondolta magában bosszúsan.

Ekkor hirtelen babasírást hallott maga körül. Ellie rögtön felismerte. Ez Pearl! Ez az ő sírása.

Ellie kétségbeesetten keresni kezdte, honnan is jöhet pontosan a hang. Az óriási parkolóban nem volt könnyű azonosítani a hang forrását. Ellie próbálta összpontosítani a figyelmét. Elindult az autók között, de túl sok volt a nagyméretű kocsi, alig látott ki mögülük.

Hol lehet Pearl? Ellie-nek hirtelen úgy tűnt, mintha a szeme sarkából egy mozgó babakocsit pillantott volna meg. Egy ismerősnek tűnő sötétbarna babakocsi cikázott az autók között.

– Pearl! – kiáltotta Ellie, de mire elérte volna, a babakocsi továbbgurult. Egy pillanat alatt eltávolodott tőle. Ellie utána rohant. Mintha bújócskát vagy fogócskát játszanának velem, gondolta Ellie. De a távolság egyre fogyott, és Ellie azon kezdett tűnődni, hogy bárki is a tettes, lehet, hogy támadni is fog. Ellie így sem futamodott meg, arra készült, ha kell, Pearlért felveszi a harcot bárkivel.

Csökkent a távolság. A tettes ott kell, hogy legyen megbújva az autók árnyékában, Pearllel együtt. Mintha alátámasztaná a gondolatait, meghallotta a baba sírását.

– Hi-hi... Hiába bújt el, úgyis megtalálom! – kiáltotta Ellie a láthatatlan elkövető felé.

– Jö, jö... jöjjön elő máris, adja vissza a gyereket! – dadogta. A lába reszketett.

Végül kigurult a babakocsi, két arrébb parkoló kocsi közül. Ellie lélekben felkészült a harcra. Azt várta, mindjárt előbukkan a babakocsi mögül az emberrabló is. De ahogy jobban megnézte, látta, hogy nincs is senki a babakocsi mögött, az magától halad előre.

Hát ez meg hogy lehet? Amíg Ellie a szemét meresztgette, a babakocsi a pillanat tört része alatt irányt váltott. Ellie teljes erejéből futni kezdett.

– Mi a fene! Hé, állj meg! – kiáltotta utána loholva.

A babakocsi száguldott tovább keresztül a parkolón, nem úgy tűnt, mintha lassítani akarna. Ha ez így halad tovább, nekiütközik a betonfalnak. Felrémlett előtte ennek a szörnyű lehetőségnek a képe. Végül sikerült megragadnia a babakocsi tolókarját, csupán néhány méternyi távolságra a faltól. Kikapcsolta a babakocsi elektromos motorját, és kézzel próbálta lefékezni. Csikorgott a cipőtalpa.

Mire feleszmélt, a babakocsi végre megállt. Csak két méter választotta el a faltól. Ellie félig még bódultan lassan kiegyenesedett, és bekukkantott a babakocsiba. Pearl abbahagyta a sírást, rámosolygott Ellie-e és megszólalt: – Mama! Ellie az ölébe vette a babát, és hangos zokogásban tört ki.

– Szíves elnézését kérjük a kellemetlenségért! – mondta a kölcsönzőcég alkalmazottja, s közben mélyen meghajolt.

– Hogy történhetett ez meg? – ordította Ellie.

– Úgy tűnik, volt valami hiba a babakocsi rendszerében. Bele van építve egy önmeghajtó program, minden bizonnyal az hibásodhatott meg. Mi is nagyon megdöbbentünk, ilyen még sosem fordult elő.

– Hát ez meg... ! Azt hiszik, ennyivel elintézhetik?! Mi lett volna, ha valami történik a gyerekkel!

– Természetesen biztosítottunk volna Önöknek egy másik robotbébit, ingyen, hiszen a mi hibánkból történt a dolog. Nem szeretnénk Önöknek gondot okozni, higgye el!

– Nem erről van szó! Maguk itt a gyereknevelésből akarnak nekünk kóstolót adni, hát örülnék, ha jobban odafigyelnének a biztonságra!

– Valóban, hölgyem, elnézést... Máris hozok Önöknek egy másik babakocsit.

– Nincs rá szükség. Mostantól saját magam fogom vinni a babát, ölben – mondta Ellie, majd a bébivel a karján kiviharzott az üzletből.

5.

Elérkezett a búcsú ideje, azaz a kölcsönzési idő utolsó napja. Ellie utoljára még megetette, tisztába tette Pearlt, a körmét is levágta. Megfürdette, és ráadott egy csinos babaruhát.

Valljuk be, nem volt egy sétagalopp, de jó időszakot tudhattak maguk mögött. Ellie a baba gondozását is megszokta mostanra, sőt, Pearlt annyira édesnek találta, hogy alig tudott betelni vele. Ha nem lenne muszáj, szíve szerint vissza sem adná, de ő maga is belátta, hogy ez sajnos lehetetlen.

– Most, hogy vége van, visszagondolva nagyon gyorsan elrepült ez az idő, nem gondolod?! – mondta Akira, aki ma kivételesen velük jött.

Mielőtt kiléptek volna a házból, Ellie még egyszer magához ölelte Pearlt. Az arcán könnycseppek gördültek le.

Megérkeztek a robotbabákat kölcsönző cég irodájába.

– Hogy tetszett? – kérdezte az eléjük siető alkalmazott mosolyogva.

– Nagyon hasznos tapasztalat volt. Most már úgy gondolom, egy gyereket felnevelni csodálatos dolog lehet – felelte Ellie őszintén.

– Ennek igazán örülök. Megnéztük a robotjuk adatait, egyértelmű belőle, hogy nagyon sokat foglalkoztak a babával, amíg maguknál volt. Hölgyem, Ön akár most rögtön készen állhat a gyereknevelésre, biztosan nagyszerű anya lesz.

– Igazán?! – Ellie arcára mosoly ült ki. Boldoggá tette a férfi kijelentése, még ha tudta is, hogy az valószínűleg nem több egy kötelező bóknál.

– Valójában— folytatta az alkalmazott kissé komolyabb arckifejezéssel — bár nem mondtuk Önnek, de most már elárulhatom, hogy a babakölcsönző programunk rendszerében szokott lenni néhány előre betervezett részlet.

– Betervezett részlet?

– Igen, például előfordul, hogy a baba mondjuk belázasodik, esetleg megsérül, sokat sír éjszaka vagy éppen eltűnik.

Ellie-nek leesett az álla.

– Akkor az az eset az elszabadult babakocsival is...?

– Igen, igen – bólogatott az alkalmazott, majd bocsánatkérően meghajolt Ellie felé.

– A valódi gyereknevelés nem merül ki egy játékbaba gondozásában. Az volt a célunk, hogy megmutassuk Önöknek, ha valóban gyerekük lesz, milyen sokszor lesz szükségük a problémamegoldó képességükre. Emiatt építettük be ezeket a váratlan krízishelyzeteket. Utólag is elnézését kérjük a kellemetlen vagy aggodalommal teli pillanatok miatt, de gondolom, megérzi benne a jószándékunkat.

– Valóban furcsának találtam néhány dolgot. Így már érthető.

– Ön nagyon higgadtan és bátran viselkedett az említett vészhelyzetekben, emiatt is mertük azt feltételezni, hogy Önből biztosan nagyszerű anya lesz.

– Á, akkor annyira a keresésére tudtam csak koncentrálni...

– Ez minden bizonnyal erős anyai ösztönre utal. Na és, a mostani tapasztalatok alapján mit gondol, belevágna egy igazi gyerek gondozásába? – faggatta Ellie-t az alkalmazott.

Ellie kissé eltöprengett.

– Azt hiszem, még mindig nem tudok bizonyosan mellette dönteni.

– Úgy gondolja, nem lenne elég jó anya? Ne aggódjon, Ön biztosan...

– Nem erről van szó. A gyereknevelést csodálatos dolognak tartom, de a probléma még ez *előtt* kezdődik. Még nem tudom eldönteni, hogy férjhez menjek-e vagy sem.

– Értem – válaszolta a férfi, Akira irányába sandítva. Akkor a házasság intézménye az, ami nem tetszett Önnek?

Akira komoran meredt maga elé, majd mélyen meghajolva Ellie felé így szólt:

– Ne haragudj, hogy nem tudtam megfelelni az elvárásaidnak.

– Nem, nincs okod mentegetőzni, te csak eljátszottad azt a fajta férjet, amilyet én kértem tőled az elején: jó beszélgetőpartner, mindenről logikusan gondolkozik, csak a munkájáért él, holmi kis családi ügy miatt nem rohan fejvesztve haza. Igen, ezeket én szögeztem le még a legelején. De mielőtt Pearl belecsöppent volna a képbe, és úgymond szerelmespárként együtt jártunk, azt nagyon élveztem, hidd el, ha nem is volt valódi a dolog.

– Ennek örülök, köszönöm szépen – mosolyodott el Akira.

Ő valójában a robotbabákat kölcsönző céggel szerződésben álló „hivatásos apaszínész" volt, akit a cég az olyan nők számára kölcsönzött ki, akik szerették volna kipróbálni magukat a gyereknevelésben, de épp nem volt meg hozzá a megfelelő állandó partnerük. Ennél a cégnél jelenleg húsz ilyen álapuka is dolgozik. Mindnek megvan az a kimagasló képessége, hogy a programra jelentkező nők elvárásait részletesen kielemezve teljes mértékben annak megfelelően viselkedjenek. Akira is ügyesen eljátszotta Ellie ideális férjjelöltjét. Természetesen az, hogy egy nagyvállalatnál dolgozik és egy fontos projekten serénykedik éppen, nem volt több egy megformálandó szerepnél. Mondanunk sem kell, hogy a testi kapcsolat a kliensekkel ki volt zárva, de az egy ágyban alvást megengedték.

– Rájöttem, hogy nekem mégiscsak szükségem lenne a gyermekem apjának a segítségére, és arra, hogy bizonyos esetekben a családot részesítse előnyben a munkája helyett. Amíg nem sikerül ilyen partnert találnom, addig nem tudom igazán fontolóra venni a továbbiakat.

Ellie szavaira a robotcég alkalmazottja egyetértően bólogatott. Akira úgyszintén. Persze ő holnaptól már más néven folytatja az apaszínészi munkáját.

Véget ért Ellie nyári szünete, holnaptól újraindul a munka. Miután Ellie hazaért, hívása érkezett egy jó barátnőjétől. A barátnő elmesélte, hogy űrkompon utazott és fél órát súlytalanságban töltött.

– Űrutazás, ja igen. Én is kipróbáltam tavalyelőtt, de nem volt olyan nagy szám. A kilátás sem mondható túl szépnek.

– És te mit csináltál a hosszú nyári szüneted alatt?

– Valami eléggé érdekeset, hihi.

Ellie elmesélte a nyáron történteket. A barátnője arca a telefon kijelzőjén a vártnál is meglepettebbnek tűnt.

– Ellie! Te még mindig ilyenekről ábrándozol?!

– Miért, mi a baj vele?

– De hiszen egyidősek vagyunk, vagy nem? Idén töltöm be a hatvanat.

– Shut up!

– Ne shut up-ozz itt nekem! Mi lenne, ha döntenél végre? Vagy még inkább egyszer s mindenkorra feladnád.

– Miért kellene? Lefagyasztva várnak a petesejtjeim, már csak egy megfelelő hímivarsejt donort kell hozzá találnom. A műméh technológiája sem újdonság már. Semmi akadálya a dolognak.

– Szerintem a te esetedben ez nem ilyen egyszerű. Emlékezz csak, eddig mennyit hezitáltál azon, hogy férjhez menj-e vagy sem, és te nemet mondtál. Mi lenne, ha végre beletörődnél a sorsodba?

– Azt már nem! Tovább fogok hezitálni, amíg csak lehetőségem van rá. Hiszen még csak hatvan vagyok. Nem értem még el a várható élettartam felét sem!

Lichtenstein Noémi fordítása

ÓE KENZABURÓ

A gyógyító család

Részlet

„Nehézségi mód”

1

Február közepén, egy reggelen a családunk – mindenki a maga módján – születésnapot ünnepelt. A feleségem születésnapján a nappali ajtófélfájára képeslapokat tűztünk. A nagyobbik fiúnk, Hikari, akit Micimackónak hívunk, a képeslapjára sárga és kék színű virágokról és ugyanolyan színű és hátterű leányalakról készített egy akvarellt. A virágok és a lány alakja köré a nagyobbik fiúnk latin betűkkel, angolos írásmóddal az édesanyja nevét, a UKARI nevet írta. Azt hiszem, furcsának tűnhet a kép annak, aki nem ért semmit az egészből.

A nagyobbik fiunk teljesen abnormális fejjel született. Nemcsak a családnak, de még az orvosnak is meglepő találkozás volt ez, mert először egy átlagos műtétre számított, később viszont a helyzet epilepsziával bonyolódott, amely új problémákat hozott felszínre, és amely a család erejét is igénybe vette. Az orvos, Morijaszu Nobuo azóta már elhunyt. Valamikor a fiam születése után szerettem volna részletesen írni Morijaszu professzorról, mert a szívem mélyén eleinte ő jelentette számomra a „kultúrkérdést”. Az életem során többször is találkoztam a „kultúrkérdéssel”, de ő valamiféle sokszínűségre tanított meg az emberi kultúrával kapcsolatban. A „kultúrkérdés” módszerét komoly problémának tartom. Morijaszu professzor megtanított arra, hogy az orvosi hivatásban mit jelent a „kultúrkérdés”.

A nagyobbik fiunk, aki szellemi képességeit tekintve elmaradt a fejlődésben, most már huszonhat éves, ha azonban összehasonlítanánk az átlagos lelki életkorokkal, vajon lelki szempontból hány éves lenne? Rajtam kívül azonban senki sem végez effajta számításokat a családunkban. Azon a bizonyos napon a nagyfiunk által készített képeslapon nem is a kép, hanem inkább a különös mondatok leptek meg:

„Az idén már elég nagy lettem és úgy érzem, eddig sok nehézséggel kellett megküzdenem. Csak még egy kis türelmet kérek, drága Jukari! Sokat gyakoroltuk a latin betűket, biztos vagyok benne, hogy szép napod lesz. Olyan sok nehézségi módot okoztam, igazából nem is Anyának, hanem inkább a Nagymamának. De én nyugodt vagyok.”

Amikor többször is elolvastam, először meglepődtem, mert a nagyfiunk szókészletében a „nehézség”, a „nehézségi mód” kifejezések használata megütötte a fülemet, és mert rejtett tartalma zavarba ejtett. Elsősorban azért, mert először történt ez. A „nehézség” szót eddig még soha nem használta.

Igaz, eddig nem alkalmazta, de mégis az izgatott: hogyan jutott a lelkébe? Amikor az egyik zeneművének, egy kis zongoradarabnak címet kívánt adni, felmerült benne a „pokari” püfölve jelentésű japán szó. Vagy például a „Szomorúság” szó is. Azt hiszem, a nagyobbik fiúnk még „szomorú” alakban sem használta ezt a szót. Az egyik nap azonban a zongoránál az előtte lévő kotta fölé a *„Szomorúság”* címet írta erőteljes kínlódások közepette.

És ami a szavak furcsaságát illeti, erről Kubota Ucubo ifjúkori szedókája[1] jut az eszembe:

Mély hallgatások
szellemének tengerén
felmerül, lebeg, úszik,
majd alámerül,
s felbukkan lebegve
egy magányos, árva szó.

Miféle alkalomból, szívének mely zugából, milyen formában szerette volna átnyújtani a nagyfiunk azt a szót, hogy „nehézség”? Ezen a napon ez lett a téma a családunkban. Ráadásul a „nehézségi mód” egyáltalán nem megszokott, nem szabályos szóhasználat. Talán éppen a nagyfiunk bensejéből tört fel, talán a hallása alkotta meg.

A nagyfiunk a nagymamájával kapcsolatos dolgot a szíve mélyén „nehézségi módnak” nevezte. A családunk jól érti ezt a jelentést. Mostanában a feleségem édesanyjával élünk együtt, aki már a nyolcvanas éveinek közepén is túl van. Gyakran előfordult, hogy amikor az egykori fogadószobának használt helyiségből kilépett, rögtön az előtte lévő előszoba ajtaját nyitotta ki, majd visszafordult és csak a fejét dugta be az ajtón, hogy kérdezzen valamit. Ezen a napon 4–5 percenként ez ismétlődött kora reggeltől késő estig.

A nagymama Itami Manszaku özvegye volt, férje neves személyiségnek számított, a *Muhómacu élete”* című 1943-as film volt életének utolsó alkotása. Itami a világháború elvesztése után tuberkulózisban betegedett meg, de eközben még megírta a filmet, forgatókönyvet készített hozzá, melynek főszerepét Bandó Cumaszaburó játszotta el.

Itami alapos forgatókönyvet írt, és a szereplők kiválasztása is ragyogóan sikerült, a felvételeket a forgatókönyv szerint csinálták meg, és az egész film teljes egészében lebilincselőnek mondható. Még diákkoromban alaposan megismertem a forgatókönyvet, s ezt később elmeséltem a felesé-

gemnek. Itami Manszaku a filmjében egy katonatiszt özvegyét választotta modellként, akire a jólnevelt elegancia és műveltség volt jellemző, és akiből még a humor sem hiányzott. A katonatiszt özvegye és fia között a filmben nagyon emberi kapcsolat alakul ki. Érdekes, hogy a fiú apja a halála utáni időkre pedagógiai tervet hagyott hátra a mindössze tizenhárom éves húgánál. S mindezt én meséltem el a feleségemnek.

A nagymama fiatalabb korában, éppen tíz évvel ezelőtt – ahogy a család is, a régi ismerősök is látták –, pontosan olyan volt, mint a Muhómacuban az a tiszteletet parancsoló özvegy. És most a nagyfiunk „nehézségi módot" érez iránta… „Csak még egy kis türelmet kérek, drága Jukari!" Ha a nagyfiunk mondatainak gondolatmenetét összefüggésében vizsgáljuk, ezekben a szavakban talán valami fekete humor csillan fel. Hikari „nehézségi módot" okozó betegsége viszont hosszan elhúzódott, így a gyógyulás idejét tiszta szívből kívántuk.

Hikari számára az emberek halála, s így Morijaszu doktoré is, rendkívül sajnálatos és rettenetes érzés. A továbbiakban arról szeretnék írni, hogy mi történik, ha beteg van a családban, majd ezek után hogyan teszik meg együtt a gyógyulás felé vezető utat. Azt hiszem, ez valódi emberi öröm, a fejlődés és a cél eléréséért. Hikari éppen az előbb említett szavakkal azon érzéseit fejezte ki mélyen és világosan, amelyek azt jelentik, hogy megértette saját testét. Van-e azonban valamilyen „nehézségi mód" éppen a gyógyíthatatlan betegségeknél, főként idős korban a testileg, de még inkább a szellemileg legyengülteknél? „Az idén már elég nagy lettem és úgy érzem, eddig sok nehézséggel kellett megküzdenem." Amikor ilyen „nehézségi módba" jutnak az emberek, főleg idős korban, ha végelgyengülésre, majd elhalálozásra kerül sor, ilyenkor nincs senki, aki az érintett személyeket és családjukat őszinte szavakkal vigasztalja. Ezzel szemben viszont meg vagyok győződve arról, hogy erre a szellemi segítségre milyen nagy szükség lenne! Ami a betegséget illeti, a család minden tagja serényen törekszik egy őszi napfénytől ragyogó, gyors gyógyulásra. A szellemi segítséggel kapcsolatban most mást nem tudok mondani. Az értelmi képességeiben visszamaradott fiam azonban a nagymamája tevékenységét „nehézségi módnak" érezte. Ebben a pillanatban úgy hiszem, kettejük kapcsolatából egy halvány fénysugár tör elő.

2

A feleségem és én egy évvel ezelőtt összegyűjtöttük és kiadtuk a nagyfiunk zongorára írt zeneműveit. Az utószóban a következő mondatokat írtam. Azért szeretném ezeket itt közreadni, mert azt hiszem, hogy ezekben benne van a nagyfiunk fogyatékosságának igazi természete és kifejeződik az is, amit számára a zene jelent:

»Azon az ünnepen, amikor Hikari megszületett, fejének egy része teljesen abnormális volt. Az az igazság, hogy valójában először akkor született meg erre a földre, miután műtétet végeztek el rajta. Dr. Morijaszu Nobuo még a műtét után is, hosszú időn keresztül adott tanácsokat nekünk, egészen addig, míg meg nem halt, Hikari pedig „Requiem M-ért" címmel írt a tiszteletére egy zeneművet. Szívbemarkoló, tiszta, fájdalommal teli zene volt, hogy a családunk szinte újabb sokkot kapott tőle. Úgy érzem, hogy a Hikari által komponált zenén keresztül lelkének bensejét a lehető legmélyebben meg lehet ismerni.

Bár mindenki számára világos volt, hogy Hikari elmaradt a szellemi fejlődésben, mégis, a feleségem emlékei szerint, csecsemőkorától kezdve érzékenyen reagált a zenére. Hároméves korában, amikor Beethoven zenéjét hallgatta, így szólalt meg: „Bébé”, ha pedig Chopin muzsikája szólt, ezt mondta: „Unpa”. Az biztos, hogy a feleségem, aki előre tudta, hogy elsőszülött gyermeke fogyatékos lesz, mint kismama, a babaágy mellett zenét kapcsolt be bátorításképpen.

Bár igyekeztem távolságtartóan az írást választani, de mint ifjú apa, én is több időt töltöttem el Hikari mellett. Mivel Hikari érdeklődést mutatott a madárhangok iránt, lelkes buzgósággal, újra és újra százfajta mezei madár hangját játszottam le neki magnószalagon. Ötéves korában erdei nyaralónkban egy kalitkából felhangzó madár hangjára, a bemondó hanglejtését utánozva így szólalt meg: „Ez a guvat.” Ez volt az első értelmes közlése, amelyet hozzánk intézett.

Később, amikor az elemi iskola speciális osztályába, majd a fogyatékos gyermekek középiskolájába került, elmúlt az érdeklődése a mezei madarak hangja iránt, s előtérbe került nála a zene. Hikari egész álló nap Mozartot és Bachot, no meg az eddigi kedvelt zeneszerzőit hallgatta és tanulmányozta.

Mielőtt Tamura Kumiko tanárnő zongorázni tanította volna, Hikari magától kezdett el zenét szerezni. Tamura tanárnő felismerte a Hikari fogyatékossága miatt fellépő fizikai adottságokat, ezért a sok ujjgyakorlat helyett lehetőséget teremtett számára, hogy nagyfiunk maga is zenét szerezzen. Különféle módszerekkel úgy irányította Hikarit, hogy akkordokat találjon ki, hogy dallamokat alkosson. És egy szép napon a feleségem meg én különös gondolatok közepette egy tengeri kígyó hosszúságú kottát pillantottunk meg, hogy csak úgy meresztgettük a szemünket.

Amikor Tamura tanárnő és Hikari órája közben a könyvét olvastam és hallgattam hozzá a zenét, úgy éreztem, hogy mindez élénken kifejezi nagyfiunk legjobb emberi képességeit. Ha nem tudta volna kifejezni magát a zene által, akkor Hikari élete számomra, a feleségem, öccse és húga számára örökre rejtve maradt volna. Nem vagyok hívő ember, de másképp nem tudom kifejezni ezt, mint a „kegy”, vagyis az angol „grace” szóval, amit a zenéjére vonatkozólag találtam. Ezt a szót a japánban még a következő jelentésekkel is fel lehet ruházni: „kegyelem”, vagy „méltóság”, vagy éppen „hála”, s mindezekkel a fogalmakkal együtt Hikari zenéjéről azt gondolom, hogy azért hallgatjuk olyan figyelmesen, mert a háttere túllép mai világunkon és mirajtunk is.«

A *Zongoradarabok* című gyűjteményben tizenhat művét helyeztük el, s ezek mind a nagyfiunk és a családunk együttélésének különféle színtereit teremtik újjá. Mióta a nagyfiunk megszületett, úgy érzem, hogy én, de különösen a feleségem szinte meg sem áll, egész álló nap állandóan szalad ide-oda és csak egyszer-kétszer, egy-egy *fordulóponton* engedi el magát ráérősen. Ekkor újból érdekes érzésem támadt: valójában ez a *fordulópont* éppen fogyatékos nagyfiunk zeneműveinek visszaidézésekor jelenik meg.

Azon a napon, amikor az elemi iskola speciális osztályát befejezte, *Ballagás* címmel írt egy zeneművet, amikor pedig a *Kékmadár* elnevezésű, fogyatékos gyermekek középiskolájában az osztálytársai fesztivált rendeztek, *Kékmadár induló* című alkotásával örvendeztette meg a közönséget. Bár *fordulópontokként* maradtak meg darabjai a szívemben, mégis nem minden zenéje volt bizonyos dátumokhoz kötve. Példának okáért a *Nyár Észak-Karuizavában* című zeneműve. Amikor a zongoraművész barátaink jóvoltából készült hangfelvételt hallgatom, úgy érzem, mintha térben és időben, nyáron az észak-karuizavai hegyi nyaralónkban lennék. Akkoriban a feleségem a nyaralóbeli vázlatfüzetébe megfestette a gyerekeinket az ottani füvek és virágok között. Ha most ezt a képet nézem, és újra meg újra meghallgatom a zeneművet, tisztán megelevenedik előttem az a bizonyos nyári jelenet.

A kisebbik fiunk, aki az idén kezdte meg tanulmányait az egyetemen, elmesélte, hogy mikor az elemi iskolában elsőosztályos volt, írt egy fogalmazást *Maraton* címmel. Akkoriban a nagyfiunk éppen átkerült az elemiből a középiskolába, és ő is erről a nyárról készített egy zenét. A kislányunk ekkor járt elemi iskolába, és minden reggel mind a hárman a magas hegyek közötti réten épült nyaralónktól egy teniszpálya oldaláig futottak maratont, ahol friss víz tört fel és kis patakként folyt tovább.

A mi félénk kislányunk, aki az idén diplomázott, akkoriban merész mosolyú, különös természetű gyerek volt és azon a nyáron kitartóan futott a nagyfiunkkal együtt, a kisebbik fiunk viszont megelőzte a nagyobbikat, mert akkoriban egyáltalán nem számított, ki nyer és ki veszít. A végső hajránál minden erejüket latba vetették. Az édesanyjuk eközben mezei virágokat ültetett el a nyaralónk kertjébe, a japán tiszafa köré. Végül is a nagyfiunk nyerte meg a maratont.

Ahogy ma visszagondolok erre a nyárra, a nagyfiunk abban az időben volt a legmozgékonyabb. Ezután visszaesés következett be nála, testsúlya hirtelen megnövekedett, odahagytuk az észak-karuizavai nyaralót is, és Hikari nem futott többé az öccsével és a húgával. A nagyfiunk a futkosás örömét tízéves korától tizenkét, tizenhárom éves koráig élvezte a legjobban. Közös múltunkra visszatekintve világosan látom, hogy ez volt életünkben a nyár virágba szökkenése, amikor a feleségem vázlatfüzetével a kezében a füveket és a virágokat szemlélte, miközben a maratonról hazatérő gyerekeit várta, én pedig a verandán egy könyv olvasásába merültem.

A nagyfiunk állapota romlani kezdett, persze eközben a feleségem meg az én erőm is egyre fogyatkozott, életünk őszbe, de még inkább télbe csavarodott. Az emberi életerő egy fordulóponthoz érkezett, Hikari szavával élve „sajnálságos” mindaz, amit az emberi élet végére érve el kell viselnünk…

Vihar Judit fordítása

1 Szedóka – hagyományos japán versforma, kétszer három sorból áll, mindkét rész 5–7–7 morás. Az egész költemény 38 morás.

NACUME SZÓSZEKI

Haikuk

hallatnád hangod,
de senki sem figyeli
kicsinyke kakukk

szentjánosbogár –
reád vadászva estem
folyómederbe

elhagyott világ
régi korok árnyai
járják a várost

hajnalkavirág
épphogy szirmot bontott,
ennyi hát a lét?

pipereasztal
gazdájának holléte
porba veszett már

tán egy szent ember
született újjá benned:
császárfavirág

ha dalolni vágysz
várd ki a teleholdat
kicsinyke kakukk

kilőtt nyílvessző
még hallatszik zúgása
szilvaágak közt

rezgő íj húrja
visszhangzik, majd lepottyan
egy kamélia

tavaszi zápor
szomorúfűz tövében
könnyeket fakaszt

szelek szárnyán száll
messzi vidékre könnyen
egy füstifecske

repcevirágok
sűrűjében kis patak:
útját keresi

őszi hegyoldal
dél felé tekintve:
két buddhista templom

hófödte hegyen
ha járnak is emberek
láthatatlanok

újévi álom:
nem szól gazdagságomról,
sem halálomról

mi szíved nyomja
mondd el nekem, ne rejtsd el
kis füstifecske

kis szitakötő
karó mellett szálldogál
háromujjnyira

datolyaszilva
fája alatt rizst hántol
férj és feleség

zord őszi szélben,
ha felmászol a dombra
hegyeket láthatsz

őszi hegy csúcsán
csendesen tovasiklik
egy fátyolfelhő

telihold ragyog
szülőföldem oly messze
árnyékba borult

csillag pislákol
összes álmom elűzi
fagyos éjszakán

őszi fellegek
elönt az érzés hirtelen:
utunk elválik

holdnézésre megy
Szószeki, ki kedvesét
elfelejtette

kibújik lassan
mint tengeri uborka –
gyermekszületés

őszi szél süvít
magányomba belekap
hullámzó tenger

padlásszobámba
egyedül térek aludni
rideg éjjelen

áldoznék neked
s látod, még füstölőm sincs
itt az ősz vége

vállamra szálltál,
tán barátot keresel,
rőt szitakötő?

szakém elfogyott
ihletem is odalett
holdbéli csend van

Czifra Adrienn fordítása

AJUKAVA NOBUO

Vándor lélek

bolyonganék csak céltalan
míg lakatlan vidékre nem jutok
hogy többé sehová se kelljen hazatérnem
se vágyódásból se félelemből se anyámhoz se szeretőmhöz

s a tompa, szürkés fényben úszó út
kettéhasad az alábukó nap fényében

Hrabovszky Dóra fordítása

TANIKAVA SUNTARÓ

Elhallgatni

elhallgatnék
mint a fák
elhallgatnék
mint a hangyák
elhallgatnék
mint az ég

csak hallgatni
a szelet
a folyó hangját
az emberek csendjét
a gyerekek
nevetését

elhallgatni
a virágokkal
egy üres papírlappal
soha meg nem állni
a felhők után
most

Bognár Attila fordítása

VIHAR JUDIT

Egyszer jóllakni

Akutagava Rjúnoszuke Édeskrumpli kása *és Móricz Zsigmond* A tragédia *című novellájának összehasonlítása*

Akutagava Rjúnoszuke (1892–1927) a modern japán próza egyik legkiemelkedőbb egyénisége. Alkotóművészete egyesíti Keletet és Nyugatot, az ősi kínai és japán kultúrát és a modern civilizációt. Akutagava rendkívül bonyolult korban élt. Élete egy új kor kezdete volt, mert 1868-tól, a Meidzsi-restaurációtól kezdődően megszűnt Japánban a több évszázados bezártság, és Japán kaput nyitott az európai és az amerikai kultúrának. Emiatt a különböző irodalmi irányzatok nem egymás után jelentkeztek, mint ahogy Európában a romantika, a naturalizmus stb., hanem egyszerre. A korra az európai minta korlátlan majmolása volt jellemző, ugyanakkor a hagyományos japán kultúrát mellőzték és meg akartak róla feledkezni. Akutagava mindegyik kultúrában felismerte az értékeket és nem dobott el magától semmit. Életének jelmondata ez volt: „Ha boldog életet akarsz, akkor tudni kell örülni a mindennapok apró boldogságainak."

Akutagava *egész életében* borotvaélen táncolt: Kelet és Nyugat, ősi és modern, élet és halál, realitás és őrület, álom és valóság jellemezték életútját. Idős szülők gyermeke volt, akkori szokás szerint szülei képletesen elhagyták, nehogy ártsanak neki. Akkoriban a szülők nevelőszülőkhöz adták gyermeküket annak kiskorában, hogy megtapasztalva a rosszat, életük további folyásában már edzettek legyenek és sorsuk egyre jobbá váljék. Mások nevelték, így aztán nem ismerte az anyai szeretetet. Anyja súlyos idegbeteg volt, s Akutagava mindössze tizedik évét töltötte be, amikor elveszítette. Élete végéig kísértette ez az esemény, és állandóan attól rettegett, hogy ő is meg fog őrülni. Anyai nagynénje adott otthont neki, ahol rengeteg könyv volt, s már nagyon korán japán és kínai, modern és klasszikus, európai és amerikai irodalommal sikerült megismerkednie. Angol szakos tanári szakra jelentkezett az egyetemen, s már diákkorában irodalmi folyóiratot adott ki barátaival. Emellett rengeteget fordított angol, francia és orosz szerzők írásaiból, majd a kor írófejedelme, *Nacume Szószeki* biztatására saját novelláit is publikálta. Írásainak témáiul többnyire az emberi cselekedetek mozgatórugóinak, a kor etikai problémáinak vizsgálatát, a művész és az alkotás viszonyának elemzését választotta.

Hőseinek mélylélektani vizsgálatát adja izgalmas írásaiban. Prózáinak témáit nagyon gyakran valamilyen más irodalmi műből szerzi, legyen az klasszikus kínai vagy japán, de akár valamelyik európai író.

Akutagavára főként az angol, a francia és az orosz irodalom alkotásai hatottak, különösen *Dosztojevszkij, Gogol* és *Csehov*. Egyik novellája, az 1916-ban íródott *Édeskrumpli kása* is olyan novella, melyben felfedezhetjük Gogol és Csehov írásainak nyomát. Az orosz irodalomban ábrázolták először a kisembert, aki mindig ki volt szolgáltatva kora társadalmának. A kisember kisszerű vágyait is alig tudta teljesíteni. Feletteseitől félt, állandóan attól tartott, hogy elbocsátják állásából. Szinte alig volt valami öröme az életben. Akutagava ezt a kisembert mintázta meg az említett novellában.

Ugyanakkor Japántól távol, Európa közepén élt egy másik író, aki Akutagaváról semmit sem tudott, s mégis egy novellájának hőséül ugyanúgy a kisembert választotta. Móricz Zsigmond *A tragédia* című novellája 1909-ben íródott. Móricz a Nyugat folyóirat első nemzedékének jelentős prózaírója volt, akinek 1908-ban a *Hét krajcár* című elbeszélése hozta meg a sikert. Életének egyik fontos gondolata ez volt: „Minden ember valami nagy-nagy titok. És a legszimplább is megfejthetetlen."

Akutagava és Móricz nem ismerte egymást, mégis mind a két elbeszélés, melyeknek megírása között mindössze hét év van, ugyanazt a problémát veti fel: a kisembert állítja a mű középpontjába, akinek egyetlen vágya van csupán, hogy egyszer jóllakhasson. Akutagava hőse édeskrumpli kásából, Móriczé töltött káposztából szeretne egyszer az életben jóllakni. Mind a két hős szánalmas figura, egyszerre sajnáljuk, de ugyanakkor jót mosolygunk is rajtuk. Ezt a típust először a nagy orosz realista, Gogol rajzolta meg *A köpönyeg* című elbeszélésében, amely 1842-ben jelent meg. Gogol a lélek bensejének világmindenségét térképezi fel. Dosztojevszkij szavai: „Mindannyian Gogol köpönyegéből bújtunk elő", Csehovra is igazak, aki *A csinovnyik halála* című írásában a szolgalelkű kishivatalnokot ábrázolta. Ez a kishivatalnok az önbizalom hiánya és a félelem miatt érzi bűnösnek magát. Tisztában van kisszerűségével, mint Akutagava és Móricz hőse is.

Akutagava novellája a régmúltban játszódik, 880 körül említi a történetet egy régi japán krónika. Ekkor költöztette a japán császár a fővárost Narából Kiotóba, ahol Fudzsivara Motocune helytartó ebből az alkalomból nagy fogadást rendezett és díszebéden látta vendégül a magasrangú és a kevésbé rangos nemeseket.

Móricz elbeszélése saját korában zajlik, vagyis a 20. század elején, egy forró nyár közepén, az aratás idején. Akutagava hőse jelentéktelen ember, ötödik rangú nemes, még csak néven sem nevezi a szerző; a Móricz-novella szereplője Kis János névre hallgat, amely az egyik leggya-

koribb magyar vezeték- és keresztnév. Kis János külseje teljesen jelentéktelen. Ahogy Móricz írja róla: „Kis János amolyan láthatatlan ember volt, akit senki sem lát meg… Se nem erős, se nem gyenge, nem kicsi, nem nagy… Olyan volt, mint egy ember; két szeme volt meg egy orra. Bajusza is volt. És sohasem jutott eszébe semmi. Ha reggel volt, felkelt, este lefeküdt; mikor eljött az ideje, megházasodott.” Akutagava hőséről így ír: „Külseje nem volt túlságosan biztató: alacsony termetű, vörös orrú emberke, szeme mandulavágású… Kollégái olybá vették, mint egy legyet. Húsz főre rúgott beosztottjainak száma, s ezek egytől egyig levegőnek tekintették a főnöküket. Még csak locsogásuk sem hagyott alább, ha netán bement közéjük, hogy egyikre, másikra valami feladatot szabjon ki. Nem vesszük észre a levegőt, ugyanígy nem vették észre őt sem.” Kis Jánosról tudjuk, hogy van felesége, van fia, mint egy átlagembernek. Akutagava ötödik rangú nemeséről még ennyit sem tudunk, szinte mintha nem is volna magánélete. Mind a két szereplőt a kisszerű vágy élteti, az ad értelmet az életüknek. Tulajdon erejükből azonban nem képesek e cél elérésére, csak álmodoznak róla.

De egyszer elérkezik a várva várt ünnep. Az ötödik rangú nemest meghívja Tosihito nagyúr a birtokára, hogy egyszer jól lakhasson édeskrumpli kásából. Kis János pedig elmegy a földesúr lányának lakodalmába. Mindketten már előre élvezik az evés örömét, készülnek életük nagy pillanatára.

Az evést másképp ábrázolja Akutagava, és másképp Móricz. Kis János rögtön nekiesik a töltött káposztának, Akutagava viszont késlelteti az eseményeket. A nagyúr és az ötödrangú nemes még hosszú utat tesznek meg, míg elérkeznek a birtokra. Akutagava az út során sok misztikus képet és leírást alkalmaz. Megjelenik egy róka, amely a japán hitvilágban varázserővel bír, képes közvetíteni emberek és istenek között. Így aztán különös csodáknak is szemtanúi lehetünk. Többek között annak, hogy a nagyúr üzenetet küld a rókával a kastélyába, hogy a személyzettel tudassa, mikor érkeznek meg. De egyszer elkezdődik a várva várt lakoma. Mindkét hős megfeledkezik arról, hogy környezetük vagy kineveti, vagy semmibe veszi őket. Kétségbeesetten kapaszkodnak egyetlen vágyukba, a beteljesülés azonban mindkettejükben csalódást okoz. Amikor belefognak az evésbe, az ötödik rangú nemes is, Kis János is, egy-két falat után úgy érzi, hogy nem bír többet enni. De azért egyikük sem törődik a hányingerrel, magukba kényszerítik mindketten az ételt, egyikük a kását, másikuk a töltött káposztát. Mindkét író pontos leírást ad az evésről. Akutagavánál ez így hangzik: „Nemesünk kétségbeesése a végsőkig fokozódott, már hányinger környékezte. De nem volt menekvése: behunyt szemmel még fél csésze kását kényszerített magába. A hideg tél ellenére bajuszára, piros orrára óriási verejtékcseppek ültek ki.” Móricz Kis Jánosa így próbálkozik az evéssel: „A tizedik kanálnál rettenetes megdöbbenés érte. Úgy érezte, jól van lakva. Sápadtság futotta el az arcát. Megérezte, hogy roppant feladatot vállalt magára. Megérezte emberi kicsinységét. Mint valami szél suhant át az agyán a gondolat, hogy nem fogja megbírni, amit vállalt. Összeráncolta a szemöldökét; alacsony homlokán függőleges ráncok gyűrődtek, széles vasállkapcája összekattant s nekidűlt újra a csatának. Gépiesen, ahogy a kaszát emelgeti ívben jobbról-balra, most a kanalat emelte taktusra a szájához, míg csak a tányér ki nem ürült. Akkor szédülést érzett és utálatos csömört. Az étel túl zsíros volt, gyenge löttyökhöz szokott gyomrának… Nem érezte az étel ízét. Nyomást érzett odabent és szeretett volna levegőre menni. Vagy legalább káromkodni egy nagyot… Szemébe könnyek gyűltek és állkapcsát olyan keményen vágta össze, hogy éket se lehetett volna közé verni.” Az ötödik rangú nemes utazása végtelen hosszúnak tűnik, mintha ezzel is csúfolni akarnák hősünket. Amikor mégis megérkeznek a birtokra, az ötödik rangú nemes állandóan a kásán gondolkodik, szinte már sajnálja, hogy ilyen gyorsan hozzájuthat az ennivalóhoz. „Ha nagyon gyorsan válna valóra kívánsága, s jóllakhatna a kásával, teljesen hiába morzsolta le a kása utáni epekedésben leélt éveket. Ezeknek az éveknek éppen ez az epekedés adta meg értelmüket. Milyen jó volna, ha kívánsága csak fokozatosan teljesülne, vagy csak egy más, távoli alkalommal érné el álmai vágyát.” Az ötödik rangú nemes most már inkább arra vágyik, hogy újból kicsúfolják és Kiotó utcáin kikacagják a gyerekek. A lakomán többé már nem is kínálják az ételből, mire ő csalódottan az orrához kap és nagyot tüsszent az ezüsttálba. Akutagava novellája ezzel a groteszk képpel zárul. Móricznál egészen más a megoldás: a történet tragédiába torkollik. A harmadik fogás után jön a töltött káposzta, amelyből Kis János ötvenet akar megenni. De egy darab hús a torkán akad és a halálát okozza. Ezt azonban senki se veszi észre, minthogy azt sem, hogy a világon volt. Móricz novellájának egyértelműen tragikus, naturalista színezetéhez képest Akutagavánál gyakran jelennek meg groteszk elemek. Ilyen csattanó a novellát záró tüsszentés is. Ahogy Egucsi Kijosi írja: „Akutagava együttérez a jóval és a rosszal is, de együttérzése időnként átcsap könnyed iróniába, máskor viszont éles szarkazmusba.” Akutagava írását át- meg átszövik a misztikus, a fantasztikus elemek, amelyekkel Gogolnál is találkozunk. Gondoljunk csak a hírvivő rókára. Móricz Kis Jánosa egyértelműen szánandó figura, Akutagava hőse nevetséges és szánandó is egyben. Móricz hőse annyira jelentéktelen, hogy még tulajdon fia sem veszi észre. Egész életében mindenről le kellett mondania. A kisszerű figura kisszerűen hal meg.

Az ötödik rangú nemest viszont mindenki csúfolja, felnőttek, gyerekek egyaránt. Hajába titokban papírdarabkát ragasztanak, kardjára papucsot akasztanak. Ilyenkor az ötödik rangú nemes nem lázad, nem kiabál, csak csendesen jegyzi meg: „Milyen vidámak vagytok!” Ahogy Akutagava írja róla: „Csupán azért jött a világra, hogy elszenvedje az emberek megvetését.” Mind Akutagava, mind Móricz stílusa rendkívül tömör és szűkszavú. Írásukkal mindketten asszociációkat kívánnak ébreszteni az olvasókban, hogy aztán érzelmi síkon elindulva vonják le a maguk számára a következtetést. A történet befejezése azonban más és

más. Móricznál a történet egyértelműen lezárul. Akutagavánál nyitott marad, valódi csattanó a tüsszentés, ami reminiszcencia is egyben. Csehov novellájában találkoztunk vele, amikor a csinovnyik a színházban az előtte ülő főnöke nyakába tüsszent. Csehovnál itt kezdődik a történet, Akutagava viszont épp ezzel fejezi be. Az olvasóra bízza, hogy magában továbbszője az eseményeket.

Hogy lehet az, hogy két ilyen távol élő, egymást és egymás műveit nem ismerő író hasonló gondolatokat fogalmaz meg? Ebben az időben a nagy orosz realisták hatása erőteljes volt. Ekkoriban fordították le műveiket magyarra is, japánra is. Nem tudjuk, de valószínű, hogy Akutagava is, Móricz is olvasta Gogol és Csehov novelláit, amelyek hatással lehettek rájuk.

Akutagava és Móricz novellája egymástól teljesen függetlenül íródott, általános emberi tulajdonságok megragadását tűzték ki célul. A két novella hasonlósága is azt bizonyítja, hogy mi, emberek hasonló problémákkal küszködünk, hasonló vágyak sarkallnak minket. Azért küzdünk, hogy vágyainkat elérjük, de a vágyak beteljesülése legtöbbször egyet jelent a csalódással.

STÉGER ÁKOS

Groteszkről és realitásról: Abe Kóbó művein keresztül

Egyre kafkaibb színezetet ölt a világ, amelyben élünk. Ezt a kafkaiságot azon feloldhatatlan ellentmondások groteszk keveredésében lehet a legjobban tetten érni, amelyek uralják valóságunkat. Diadalmenetet jár a technológiai fejlődés, amely sosem látott mértékben könnyíti meg az életünket, azonban mintha az eszmerendszereink hátraarcot üzentek volna a technológia által diktált fejlődési pályának. Életünket áthatja egy információs háló, amelynek segítségével módunkban állna felszámolni az emberek közti távolságot. Ez mindenki számára fórumot tudna biztosítani, hogy meghallják hangját és ügye érvényre jusson. Átláthatóvá tehetné számunkra a nagybetűs igazságot és emberi alapjoggá emelhetné a hiteles információkkal való tájékozódást. Ugyanakkor a valóság ezzel szemben az, hogy az igazság belefullad a roppant méretű álhír-óceánba, a demagógia súlya alatt kimúlik a jó ügy, s mi akaratlanul is fogaskerekei vagyunk ennek a roppant mechanizmusnak. Divatosan, kényelmesen és tékozolva tűrjük, ahogy megroppan az intézményrendszerünk, amely lehetővé tette tékozló, kényelmes és divatos életmódunkat, ahogy azt is, hogy vadidegen kezek piszkálják ki életünk legféltettebb momentumait a webes interakcióinkból, s tűrjük, hogy a párhuzamos valóságok burjánozzanak. Ebben a kakofón információtengerben dezinformáltak és összezavarodottak lettünk, majd érdektelenné tompultunk. A modern ember elidegenedik a valóságtól, kormányaitól és ügyeitől. Elfogynak a jó ügyek, amelyek mögé létezésünk minden hevével beállnánk, hanem azokat malignáns agendák váltják fel: így idegenedünk el a gondolatoktól, érvektől és tettektől. Elidegenedünk a légkörtől, amely körbevesz, a világtól, arcunktól, véleményünktől; másoktól és legfőképpen önmagunktól. Nincs biztos pont, amely megnyugvást ad, ahogy nincs biztos én sem.

Úgy gondolom, még sosem volt ennyire aktuális Kafkát újra elővenni, illetve kitárni a perspektívánkat olyan más írókra is, akik nemhogy továbbvitték, hanem sok tekintetben aktualizálták az ő örökségét. A groteszk irodalom kritikus olvasásával és evaluálásával képesek leszünk kitekinteni a buborékból, amelyben élünk. Ha az ebben az irodalomban megjelenő hősökre reflektálunk, valójában önmagunkra reflektálunk, s ez végső soron egy különleges képességgel fog megajándékozni minket: új nézőpontot kapunk általa, a kívülről látás perspektíváját. A megfigyelői szerepre hárul talán a legnagyobb felelősség is egyben, hiszen objektív, kritikus szerepet vállal magára az, aki hajlandó a fenti vállalkozásra.

Kafka hősei különösen szintetizálták magukban az elidegenedés motívumát. Láthatjuk „A per" Josef K.-ját, aki hosszas jogi huzavona után elveszti a procedúrát, amelynek az okával sincsen tisztában. A férfi megtörik az autoriter rendszer súlya alatt, s életével fizet bűnéért. Halála semmilyen repedést nem idéz elő a tér-idő kontinuumban: ahogy létezése, úgy nemlétezése is teljességgel tetszőleges és felcserélhető. Josef K. mi vagyunk, s tudtunkon kívül szimbiózisban élünk a fejünk felett Damoklész kardjaként lebegő „mechanizmussal", amelyet valójában mi teremtünk meg, mert mi igényeljük azt. Véletlenszerűen javakkal ajándékozhat meg, véletlenszerűen büntethet. Hasonló története van „Az átváltozás" Gregor Samsájának, aki szintén csupán első pillantásra tűnik a körülményei áldozatának. A sorok között olvasva rájöhetünk, hogy a főhős valójában önként vállalja elvonulását, elidegenedését a külső világ elől. Önmagának – emberként való – eltörlésében tisztán felsejlik az elidegenedett ember ambivalens pszichológiájának másik oldala. Könnyen átláthatunk rajta, hogy átváltozása valójában Gregor mélyen gyökerező ödipális vágyát elégíti ki azzal, hogy szobája magzat-biztonságába szekludálja magát.

Kafka halálának évében, 1924-ben született egy japán író, akit sok tekintetben a kafkai örökség továbbvívőjének tekinthetünk. Ő egy emberöltővel később szólította meg ugyanazokat a témákat, mint az összehasonlítás tárgyát képező prágai író, azonban ő ezt modern köntösben tette. Ez az író a Magyarországon is ismert Abe Kóbó. Író, társadalomtudós, kritikus, darabíró, feltaláló, rádiós műsorvezető, színháztulajdonos, a kor technikai vívmányainak pártfogója, tehát egy igen sokoldalú, befolyásos személyiség. Édesapja az akkoriban japán gyarmatbeli Mandzsúriai Egyetem orvosa volt, ezért az író ifjúságának legmeghatározóbb évei ide kötődnek. Mivel családjának gyakran kellett ingáznia Mandzsúria és Japán között, ezért fiatalkorából hiányoztak a biztos pontok. A vesztes háború is a gyarmatvilágban érte az Abe családot, ahol az író a saját bőrén, kegyetlen realitással érzékelte a japánokkal szembeni gyűlölethullámot a megszállltak részéről. Itt párhuzamot lehet vonni Kafka háttértörténetével. Ahogy a prágai író is nehezen dolgozza fel azt az örökséget, amelyet askenázi származása rótt rá, s amelyet nagy teherként élt meg, Abe ugyanúgy belekeveredett egy olyan szerepbe, amelyet nem ő választott. Önakaratán kívül vált gyűlölt elnyomóvá, amelyre ő maga sosem aspirált, s ez eltörölhetetlen nyomott hagyott a munkásságán. Ez az identitásbeli krízis visszaköszön főhőseiben s azokban a groteszk és elidegenedett világokban, amelyeknek megrajzolja a körvonalait műveiben. Irodalmi stílusára először az avantgárd művészetekkel való megismerkedése volt nagy hatással. Kedvelt témája az egyén erőtlensége a felette álló, minden mozdulatát és gondolatát adminisztráló hatalommal szemben. Írói stílusát a hajszálpontos leírások és realista, felesleges díszeket mellőző hangnem jellemzi, amelyet hol a kifacsartan groteszk történeti szállal, hol a

tudományos igényességgel megválogatott terminus technicusokkal vegyítve alkotnak egy csak rá jellemző elegyet. Mivel Abe végzett orvos volt, ezért a szürreális, kafkai módon rémálomszerű logikát követő cselekményt tudományos szakzsargonnal teszi élethűbbé, hogy ezáltal még nehezebben tudjuk elválasztani egymástól a fikció és realitás mezsgyéjét. Együttérzéssel viseltetett társadalmi státusuktól megfosztott embertársaink, az elesettek és névtelenek iránt. Karaktereiről vagy megfeledkezik a társadalom, vagy magukra hagyják őket, s számos esetben metamorfózison esnek át, amely Abe művészetében a számkivetettség és jogfosztottság allegóriája. Főleg munkássága elején kísérletezett az emberi test, elme és lény dehumanizálásával, amely során hősei virággá, folyadékká, selyemgubóvá és hasonlókká változtak.

Első négy novelláját 1950-ben küldte be egy irodalmi magazinba, amelyek egy évvel később „A fal" címen kiadott kisregény- és egyperces-antológiában lettek publikálva. Ebben található a „Vörös selyemgubó" című egyperces-gyűjtemény, amely négy nyúlfarknyi novellára oszlik: ezek a „Vörös selyemgubó" című címadó mű, amely Vihar Judit fordításában már korábbról hozzáférhető volt magyar nyelven, „Az özönvíz", amelyet jelen cikk után mellékeltem saját fordításomban, „A varázskréta", valamint „A vállalkozás". A fent ismertetett négyes novellaciklus igen alkalmas arra, hogy betekintést engedjen az alkotó átváltozás- és elidegenedés-motívumába, s én ezek közül az első két művel foglalkozom részletesebben.

Mi okozza az elidegenedést? Ez a kifejezés feltételezi, hogy fennáll egy konfliktus a belső és külső körök között. Továbbá ez a két szféra azáltal jön létre, hogy valakik, valamilyen funkcióval lehasítanak a rajta kívül eső térből egy belső világot. Így jön létre egy dogmával és sajátos szabályokkal fenntartott belső világ; míg minden, ami ezen kívülesik, egy nem definiált, nem feltárt és nem érinthető területté degradálódik. Akik valamilyen okból nem feleltek meg a szabályoknak, azok diszkvalifikálódnak, s meg lesznek fosztva azon privilégiumaiktól, hogy „köztünk", a belső körben létezhessenek. A belső kör mechanizmusánál fogva azon dolgozik, hogy azokat a külső elemeket, amelyek az általunk létrehozott rendet háborítják, eltöröljék és kiiktassák soraik közül. A fent említett belső kör egy nagyon tág gyűjtőfogalom. Tetszőlegesen bármilyen kategóriát behelyettesíthetünk ide: műtől függően például a rendszert és a rendszerben élőket, vagy a társadalmat és társadalmon kívülieket lehet a fenti dichotomikus sémába beilleszteni. A belső világ a belső kohézió és egyensúlyi állapot fenntartása érdekében hozza azt az óvintézkedést, hogy megszabadul az olyan dolgoktól, amelyeket tabunak, szennyezettnek vagy szélsőségesnek gondol. Rousseau azt mondta, az ember saját magával szemben is konfliktusban áll: vacillál a vágyai és a kötelességei határmezsgyéjén (…) s így sem magában, sem másokban nem leli az értelmet. Ezek a szavak új megvilágításba helyezik, vagy még inkább megkérdőjelezik a kitaszítási metodika következetességét, s igen ingoványos, veszélyes talajjá változtatják a belső világ szövetét, amelyből a fentiek értelmében bármelyikünk, bármikor száműzötté válhat.

Mint említettem, ha óvatlanul olvassuk „Az átváltozás"-t, akkor úgy tűnhet, hogy Gregor Samsa az áldozata a csúf rovarrá való átváltozásnak, s hogy emiatt válik „outsiderré". Meg vagyok azonban arról győződve, hogy az ok-okozati összefüggés itt megfordítható. Persze, világosnak és logikusnak tűnik a gondolat, hogy az emberi külső elvesztése sérti az emberi társadalom legesszenciálisabb feltételét, s ezért lesz diszkvalifikálva attól, hogy az „inside"-ban létezzen. Most próbáljuk megfordítani a gondolatmenetet! Bár Gregor Samsa tehetséges fiatalembernek van leírva a műben, magába forduló és monológszerű jelleme eltávolítja őt a családja egészétől. Ezért az egész családja szemében ő a „köreinkbe tévedt idegen" figuráját tölti be, s átváltozása lényegében az ezért rárótt büntetést jeleníti meg. Családjában, melyet édesapja ellentmondást nem tűrő autoritása tart össze, nem lelte meg azt a szeretete, amire vágyott. Apjától retteg, gyűlöli őt, ám nincsen ereje szembeszállni az irtózatos hatalommal. Inkább passzív belenyugvással elismeri vereségét, s az átváltozást követően ezzel a vereséggel pózol. Elméjében ő már kitalálta, hogy nullifikálja, eltörli magát. A szoba, amelybe visszavonul, feltételezhetően egy anyaméh-szimbólummá válik ezáltal, amelyre ő a legjobban vágyott. Még akkor sem érez neheztelést az őt elhagyó családja iránt, amíg kínok közt vergődve várja odabent a végzetét. Már képtelen érezni, képtelen gyűlölni, s képtelen haragot tartani: csupán arra vágyik, hogy megmártózhasson az anyai gondoskodás ezen időtlen, boldog dimenziójában. Gregor figurája jól összefoglalja a kafkai kívülálló alakját: ők olyan kitaszítottak, akik passzívan elismerik kitaszítottságukat a belső világból.

A „Vörös selyemgubó" főhősét egyes szám első személyből halljuk. A karakter rója a nagyváros utcáit és arra panaszkodik, hogy neki nincsen háza. Sőt, továbbmegy ennél: mindenkinek van egy háza, ahova hazamehet, csupán neki nincs. Egyszer közel merészkedik egy házhoz, amelynek nyitva az ablaka és bepillant rajta. A benti kedves arcú hölgyre rárivall, hogy márpedig ez az ő háza. Amikor a hölgy rákérdez, hogy ki ő, akkor nem mutatkozik be, hanem épphogy a nőtől várja el, hogy azonosítsa magát. A meddő vita abban tetőzik, hogy a nő arca egy fallá változik. A férfi ezután elhagyja a helyszínt, majd több helyütt igyekszik meglelni az otthonát. Próbát tesz egy parkbeli paddal, azonban erről elkergeti egy botos férfi, s ezt követően még azt is képzelgi egy ponton, hogy egy építési területen hagyott cső lehet az ő otthona. A férfi lába hirtelen szálakra bomlik szét, mígnem össze nem rogy, majd a végén a teljes teste feloldódik és egy selyemgubóvá változik át. Telik-múlik az idő, azonban a selyemgubót belülről örökre vörösre festi a lenyugvó nap. A botos férfi megtalálja, zsebre teszi, majd hazaviszi a gyereke játékosdobozába.

A mű nagyon különösen kezdődik. Vajon hogyan lehet, hogy a férfi nem találja a saját házát? Talán csavargó volna, vagy emlékezetkiesésben szenvedne? Nem, az ő esete nem oldható meg ilyen egyszerűen. Valójában arról van szó, hogy a világ összes embere közül csupán ez

az egy ember fedezte fel a végső igazságot. A mű egy pontján se érhető tetten, hogy a férfit elfogná a pánik, de legalábbis félelem attól a tudattól, hogy nincs otthona, ahova hazamenjen, hanem éppen ellenkezőleg. Gőgös büszkeség fogja el attól a gondolattól, hogy bár körülötte senkinek nincsen saját háza, csak ő van ezzel tisztában. Lényegre tapintóan teszi fel a kérdést, hogy hogyan lehetséges, hogy csak neki nincsen háza a világ valamennyi embere közül? Mi az a minőségi kritérium, ami alapján ez a bizonyos ház nem az övé, hanem másé? Hiszen abszurd a feltevés, hogy minden egyes ház rendelkezne azzal a tulajdonsággal, amely kizárja a férfi jogát arra nézve, hogy birtokolja őket, míg minden rajta kívüli ember rendelkezzen vele. A főhős gondolatmenetéből azt tudjuk leszűrni, hogy a világon valójában senkinek sincsen valódi otthona, azonban erre egyedül ő eszmél rá.

Abe karaktereire érvényes, és ezzel nagyban különböznek a kafkai passzív karakterektől, hogy átváltozásukkal egy magasabb rendű létformává transzformálódnak, s ebből a felső pozícióból szemlélik a világ történéseit. A selyemgubó szimbóluma likviditást és alkotói erőt rejt magában. Ő maga válik házzá, s erre egyedül ő képes. Ezáltal olyan felsőbbrendű lénynyé nő, amely képes kiteljesíteni az ebben rejlő fejlődési potenciált. Láthatjuk tehát, hogy a karakter a szöges ellentéte a Gregor-féle önnullifikációnak. „Az özönvíz” című novellában még közvetlenebb módon érhető tetten a likviditás-motívum. Ennek a mesélője – egy külső szemlélő – egy világméretű katasztrófa lezajlását meséli el nekünk. A világ lakói sorra alakulnak át valamiféle furcsa folyadéklényekké. Néha teljesen víz módjára viselkednek, néha meg kiszámíthatatlan módon abnormális tulajdonságokat vesznek föl, s ha a még át nem alakult emberek megisszák őket véletlenül, akkor belehalnak. A mű gyors léptekkel pereg és lefesti, ahogy a káosz elnyeli a világot. Itt egy olyan fajta dinamizmust fedezhetünk fel, amely során a fenti, kafkai dichotómia a feje tetejére áll és egy olyan ellen-szcenáriót fest le, amelyben a „kívülállók” világa bekebelezi a benti létsíkot.

Közös motívum a fenti művekben, hogy egyedül az outsiderek nyernek pontos és torzítatlan betekintést a belső világ valódi mozgatórugóiba, szándékaiba s dinamikájába, illetve mi, olvasók gazdagodhatunk a fenti megfigyelésekkel az ő figuráikon keresztül. Ebből a szempontból az outsiderek inkább pozitív színezetet öltenek. A kívülállók néha közvetlenül beavatkoznak a belső kör történéseibe, néha megmaradnak neutrális megfigyelőknek. Esszenciájuk abban rejlik, hogy reflektálnak a belső világra, s létezésük inherensen magában hordja annak bírálatát. A külső világ nem értelmezhető a belső nélkül és a belső világ nem értelmezhető a külső nélkül.

Számomra a fenti művek a következő nagy és pozitív konklúzióval zárulnak: bár a különbözés, vagy a különbözni merés hatalmas áldozat és gyakran jár együtt a megbélyegzés rizikójával, ne féljünk az átvitt értelemben vett metamorfózistól. Ne féljünk felvállalni a kritikus gondolkozást és a mechanizmus megkérdőjelezését, amelynek részei vagyunk. Csupán ez az egyetlen módja van annak, hogy függetlenek, erősek és szuverének maradjunk s ne legyünk kiszolgáltatva a manipulációnak, akkor sem, ha az hatalmasabb erőt képvisel, mint amit valaha láttunk. Így lehet megszabadítani szemünket attól a fátyoltól, amely tudatlanságban tart minket, s így lehet egy apró lépéssel közelebb kerülni ahhoz, hogy előre forduljon a történelem kereke.

FARKAS KATALIN

A manga vonzásában

Miért is olyan megkapó a mangák világa Nyugaton és hazánkban? Bizonyára sokakat foglalkoztat ez a kérdés, talán legfőképpen azokat, akik nem fogtak a kezükben ilyen kiadványt, vagy ha olvasták is, a műfaj varázsa nem ragadta magával őket.

Mióta az emberiség tudatára ébredt, használ történeteket és rajzokat. A társadalmunk, kultúránk összetartásához, hitvilágunk terjesztéséhez, tapasztalataink és emlékeink fennmaradásához tudásunkat történetekbe, mesékbe zártuk, hogy átadhassuk az utánunk következőknek, és ezen szokásunk egészen az őskorig nyúlik vissza.

A meséket már a korai időkben megtanultuk szavakkal, majd a festés technikájával ábrázolni. Mindettől az ősi módszertől a mangák nem sokban különböznek, mivel rajzok és szövegek kombinálásával mesélnek el csodás történeteket, egy tőlünk távoli szigetországban élő emberek szemén át egy másik világot mutatnak be. Könnyűnek tűnhet papírra vetni egyszerű, rajzolt figurákat, hosszú köteteken át, de fontos tudniuk, hogy Japánban a mangaalkotás művészet.

A manga varázslatos útja közel ezer évet ölel fel, bár mai formáját az elmúlt hatvan évben lezajlott változásoknak köszönheti. Maga a szó írásképének eredeti olvasatában „szabadon áramló képeknek" fordítható, átvitt értelemben „gúnyrajzokat" jelent – megjelenésének eredeti okát tükrözve.

Mostanra, míg Japánban minden képregényre ezt a kifejezést használják, a szigetországon kívül csak a japán képregényeket értjük alatta. Azzal, hogy mangáknak hívjuk őket, megkülönböztetjük az Európában vagy Amerikában készült társaiktól, holott formailag tekintve a XXI. században már vajmi kevés különbség fedezhető fel közöttük. Talán a legszembetűnőbb, hogy a képregény színes, a manga pedig a mai napig fekete-fehér.

Bizonyára nehéz laikusként vizsgálni ennyi hasonlónak tűnő, elsőre amorf alakot, szakmai szemmel nézve azonban tucatnyi különbség fedezhető fel a képregények és a mangák, mi több, a mangák egyes fajtái között.

A mangaalkotásnak sajátos technikája van – aki ezt a szakmát választja, az hivatást választ; jóllehet Japánban igaz ez minden szakmára. A karakterábrázolásoktól kezdve, a történetvezetésén keresztül, a képi megjelenésig minden egy jól kiforrott rendszer részeként működik együtt. A szövegbuborékok, a panelek, a térábrázolás és a kameraállásokkal folytatott játék minden képregény eszköztárában megtalálható, mégis mindezek megtervezett, egyedi használata teszi a mangát különlegessé társaival szemben. És ez alatt nem azt értem, hogy Japánban minden nyomtatványt a „utolsó" oldalon kezdenek olvasni, vagy, hogy az írásmód fentről lefelé történik.

Mint ahogy a filmeket is, úgy a mangákat is műfajokba lehet sorolni. Mi több, Japánban nem is műfaj szerint szokás kategorizálni a történeteket, hanem célközönség alapján; ilyenek például a kodomo (gyermek), sónen (fiú), sódzso (lány), dzsoszei (nő), szeinen (felnőtt) és még sorolhatnánk. Az egyik csodálatos – ma már – hagyománya a mangáknak, hogy a képi megjelenítés legalapvetőbb formáitól kezdve (ecsetkezelés és árnyékolás), a szerkesztett építőelemekig (panelek, szövegbuborékok) változatosak, kinézetük attól függ, melyik fent felsorolt műfajba soroljuk az adott mangát.

A modern mangatörténelem legmeghatározóbb alakjának Tezuka Oszamut (1928–1989) tekintjük, akit a „manga istenének" hívnak. Az ő kezei közül kerültek ki azok a művek, melyek lefektették a ma legsikeresebb két műfaj: a sónen és a sódzso alapjait.

A sónen elsősorban a 18 év alatti fiúk táborát kívánja megcélozni; a műfaj alá általában a sportról, robotokról, harcról szóló történetek tartoznak. Ez utóbbiaknál azonban nem a kegyetlenségen van a hangsúly, hanem a hősies, bátor cselekedeteken, és manapság már külön altípusnak tekintjük a sónen műfaján belül.

A sónenek középpontjában rendszerint egy fiatal fiú áll, aki a történet során legnagyobb álmát igyekszik valóra váltani, mely többnyire egy bizonyos hobbiban vagy sportban történő siker elérése. A főszereplő jellemzően egy féktelen karakter, aki az átlagtól eltérően vélekedik a világ dolgairól – például pacifista robotfiú. Sokszor elérhetetlennek tűnő célokat tűz ki maga elé, sőt valószínűleg az adott tevékenységhez szükséges képességek hiányában kíván a legjobbá válni kedvenc hobbijában. Gyakran bukkannak fel rosszakarók és riválisok is, akik sokszor irigylésre méltó tehetséggel rendelkeznek az adott tevékenységben, és akikkel a történet főhőse valamilyen személyes okból kifolyólag versenyez.

Ezekben a történetekben nem a cél a fontos, hanem az odáig vezető út, valamint az, hogy a főhős milyen eszközökkel éri el, amire vágyott.

Tezuka Oszamu leghíresebb világsikerű sónen mangája, az Astro Boy – japán címén Tecuvan Atom (Vaskezű Atom) – 1951 áprilisában jelent meg először. Főszereplője, Atom, egy robotfiú, akit a Doktor Tenma nevezetű, híres tudós alkotott a halott kisfia, Tobio képmására. A történetnek számos újrafeldolgozott verziója létezik, így hosszasan lehetne taglalni, hogy az adott évtizedben megjelent verzióban Atomnak miért kellett más bonyodalmakat kiállnia ahhoz, hogy beilleszkedjen a társadalomba. A fő kontextus az, hogy bár Atom egy tökéletes embert formáló robot, mégis veszélyes fegyverarzenállal hozta őt létre teremtő atyja. Hamar kiderül, hogy Atom egy békeszerető robotfiú, aki a hosszas kötetek során újra és újra megmenti a városban élőket.

Ahogy már szó volt róla, az adott manga műfajának felismeréséhez sokszor nincs szükség a történet első fejezetének elolvasására, mert már maga az ábrázolásmód is árulkodó. A sónenben a karakterek vonalai durvák, sokszor szögletesebb ábrázolásúak, a ruhák egyszerűek, hogy a bonyolult mozdulatsorokat is hamar lerajzolhassa az alkotó. Az árnyékvonalak erősek és határozottak, kevés színátmenettel, de erős kontrasztokkal dolgoznak, ami a szürkeárnyalatos nyomtatásban is jól kivehető. A háttér nagyon egyszerű, stilizált, vagy teljesen el is tűnik. A panelek jól behatárolhatók – általában téglalap formájúak –, a szövegbuborékok esetében a hagyományos ovális alakkal, vagy lekerekített élű téglalappal dolgoznak.

A másik legsikeresebb műfaj a korábban említett sódzso, célközönsége a 18 év alatti lányok olvasóköre, mely szintén igen változatos. A fiatal lányoknak készülő történetek középpontjában az érzelmek állnak, fő témájuk az első szerelem, a barátok és a család, de mint a sónennek, úgy a sódzsónak is több altípusát ismerjük.

Az első sódzsót szintén Tezuka készítette, a történet a Ribon no kisi (Szalagos lovag) címet viseli, és 1953 januárjában jelent meg. A manga főszereplője Sapphire hercegnő, akit születésétől fogva fiúnak álcáznak a királyi vérvonal megtartása érdekében. A fiatal lány nappal Sapphire hercegként éli életét és elsajátít minden férfiak számára erényes képességet, mint a lovaglás vagy a kardvívás. Az éj leple alatt viszont Szalagos lovag néven, jelmezes álcába bújva járja a királyságot és Duralumon nagyherceg gonosz terveit hiúsítja meg, hogy megakadályozza birodalma sanyargatását. Érdekesség, hogy Sapphire androgün mivolta megkönnyíti a főszereplő titkos életét.

A Ribon no kisi remek alapot fektetett le a sódzso ma is használt eszközeihez: az erős női jellemet, valamint a hősnő szerepét.

A műfaj legelismertebb altípusa az ún. mahó sódzso (vagy angolosan magical girl), melyben természetfeletti képességekkel rendelkezik a főszereplő. Ebben az altípusban a leghíresebb mangának Naoko Takeucsi szintén világsikerű alkotását, a Sailor Moont (Varázslatos álmok) tekintjük. Az 1990-es években hódított, rajongótábora meghozta a sódzsók iránti igényt, Japánon kívül is.

A sódzsók sikerének alapja részben a női egyenjogúság vágyában keresendő. Japánban napjainkban is komoly kettősség jellemzi a nők megítélését; ugyanis, mint a történetekből is könnyen kiolvasható, nagyon is vonzónak tartják az erős női jellemeket, mégis a hétköznapi életben a nők számára a legfontosabb feladat a család összetartása, valamint a gyermeknevelés, és a munka világában még igen kevés lehetőséget kapnak az érvényesülésre.

A történetek főhősei iskoláskorú lányok, akik sokszor esetlennek tűnnek ugyan, mégis a legnehezebb helyzetekben tesznek tanúbizonyságot erős jellemükről. Fő vezérlőjük az igazság és a szeretet, mellette az a mélyről jövő, naiv jószándék, ami mindannyiunk gyermeki énjét jellemzi.

Grafikáját tekintve a sódzso szinte a sónen ellentéte, a különbségek könnyen felismerhetők. A karakterek vonalai kecsesek, az ecsetkezelés könnyed, lendületes. Az alakok végtagjai elnagyoltan hosszúak, a szemek hatalmasak és kifejezőek, a ruhák gazdagon díszítettek és bonyolult formájúak. A borítók színvilága gazdagabb – gyönyörű átmenetek, lágy árnyalatok jellemzik, és a köteteken belül a szürkeárnyalatok remekül visszaadják mindezt. A háttér gazdagon ábrázolt, illetve az érzelmes pillanatokban nonfiguratív elemek, esetenként buborékok, virágok és hasonló szemet gyönyörködtető részletek egészítik ki a hangulatot. A panelek gyakran teljesen elmaradnak, a kameraállásoknak köszönhetően egyetlen jelenetet úgy olvasztanak össze az oldalon belül, hogy jól érzékelhetőek a különböző szemszögek is – sokszor az egész oldalt pusztán az alakok fedik le. A szövegezése ritkásabb, mint a sónen történeteké – ahol sokkal inkább a történet érthetősége a fontos –, ennél fogva kevesebb szövegbuborék jelenik meg, de gyakoribbak a háttérben megjelenő hangutánzó szavak, melyek az adott érzést kommunikálják felénk.

Érdekesség, hogy a drámai pillanatokat vicces, apró figurákkal tarkított jelenetkockák szakítják meg, melyekkel könnyíteni igyekeznek a jelenetek súlyán. Ezt a sónenben is előszeretettel alkalmazzák.

Igaz, a sódzso és a sónen műfajok célközönsége adott, mégis mindkét nem és minden korosztály szívesen olvassa azokat. A fentieken kívül további három műfajt érdemes még röviden áttekinteni, ezek a kodomo, dzsószei és szeinen műfajok. Kialakulásuk későbbre tehető, és a fenti kettő továbbfejlesztett változatai. Ezeknél nem csak a célközönség korosztálya, de a mondanivaló és a fő témakörök is változnak. A kodomót leszámítva sokkal reálisabbak a történetek és a konfliktusok, kevesebb a humoros elütés.

A kodomo elsősorban gyermekeknek szól, ezek a történetek állnak legközelebb a mesékhez. Népszerű, itthon is sokak által jól ismert tagjai például a Hello Kitty vagy a Pokémon. A műfaj kötetei könnyen felismerhetőek, történetei tíz év alatti gyermekek számára készülnek. Itt már nincsen alsó korhatár, fő témáik a család, a testvéri kapcsolatok, a kedvenc kisállatokkal való kalandos hétköznapok, de sokszor varázsvilágokba is repítenek minket, időnként pedig valami régi, európai klasszikust dolgoznak fel.

A szeinen a sónen fiatal férfiaknak készült változata. Itt már sokkal több altípust sorolhatunk a témakörökbe, hiszen a felnőtt férfiak érdeklődése igen változatos. A történetek igyekeznek a realitás talaján mozogni, hangvételük komorabb, drámaibb. A hangsúlyt az emberi kapcsolatokra vagy a munkára fektetik, de nem hiányozhat a szexualitás sem. Igen változatos skálát tudhat magáénak, viszont a sónennél jóval alacsonyabb az olvasótábora.

A dzsoszei célközönségének a fiatal nőket tekintjük, ez a műfaj a sódzso felnőtt változata. Témái főként a felnőtté válás és a nők társadalmi beilleszkedése. Az iskolai életet a munkakeresés váltja fel, a szerelmi kapcsolatok központi helyét átveszi a családalapítás és a gyermeknevelés témaköre.

A fent felsoroltak szerint már könnyen el lehet navigálni a műfajok között. Ha valaki elsőként fogna mangát a kezébe, nem lehet elégszer hangsúlyozni, milyen fontos a megcélozni kívánt közönség, illetve korosztály alapján kiválasztani a számunkra, vagy a gyermekünk számára megfelelő alkotást.

Természetesen felfedezhetünk szokatlan jeleneteket a mangákban, akár már a kodomo műfajban is. Ennek oka, hogy a japán emberek számára mások a tabutémák, mint az európaiak számára. Nem kell bonyolult dolgokra gondolni, talán a legkézenfekvőbb, hogy Japánban a gyermekeket hamar szembesítik a halál gondolatával, korán megtanítják számukra az elmúlás jelenségét. Egy kisgyermekeknek szóló mangában történhet egy drámai fordulat – a főszereplő kiskutyája elpusztul –, így hamarabb megérthetik a fogalmat, és kevésbé lesz számukra sokkoló, ha valóban bekövetkezik az életükben egy váratlan haláleset.

Napjainkban a manga igen előkelő helyet foglal el a japán popkultúrában. Az eladási adatok szembetűnően jelzik egyre komolyabb térhódításukat: 2008-ban az eladási listát a One Piece című mangasorozat vezette. 5,9 milliós eladott példányszámával ez a manga máig a csúcstartó. 2017-ben összesen 11,49 millió példány fogyott a köteteiből.

Összességében elmondhatjuk: való igaz, a mangáknak kezdettől fogva a szórakoztatás volt a célja, azonban a popkultúra olyan jelentős részévé váltak, hogy a XX. századra felismerték, az oktató jellegű történetmesélés, a kultúra megismertetése és a konfliktuskezelés megtanítása sem hiányozhat belőlük.

A mangák a jellemek színes skáláján keresztül nyújtanak betekintést a japán társadalmi életbe, melynek minden területét illemszabályok rendszere szövi át. Ablakot nyitnak az ott felmerülő szociális problémákra, mi több, kiemelten foglalkoznak velük, és megoldják vagy feloldják azokat. A konfliktusokat valós problémákra alapozzák és az ellenfelek sosem egyetemes gonoszként jelennek meg a lapokon. Minden szereplő cselekedetét saját, jól megalapozott véleménye irányítja, amelyet egyéni élettapasztalata formál.

Ezek a történetek éretten szembesítenek egy nagyon is világi jelenséggel, miszerint akikkel konfliktusba kerülünk, azok valójában nem szándékos rosszakaróink, az ellentéteket csupán eltérő gondolkodásmódunk, más irányba tartó életutunk okozza. Ráébresztenek minket a körülöttünk élők sokféleségére.

Ez teszi a mangát igazán vonzóvá a képregények világában.

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Schmidt, Jérome: Manga, H. n., Jószöveg Műhely Kft., 2006.
Amerikai anime hírportál: (www.animenewsnetwork.com)

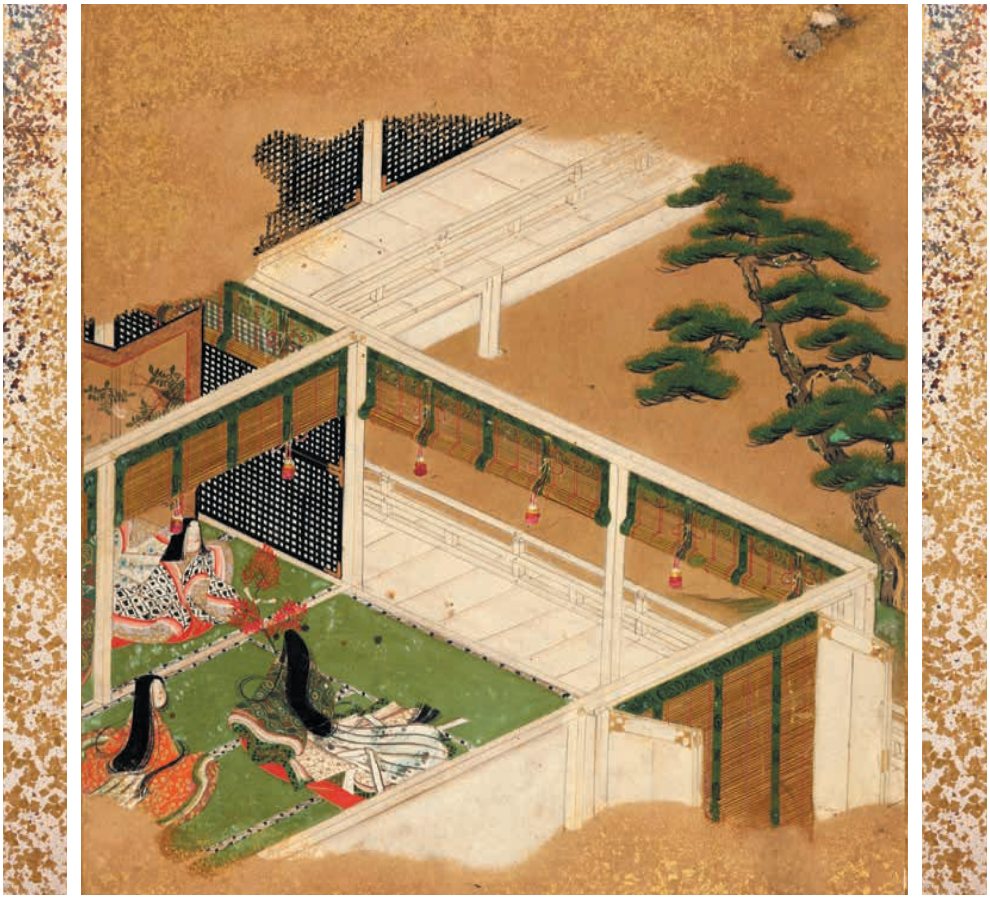

HAJNAL KRISZTINA

Ikebana, a virágok útja

A virágok szeretete az egyetemes emberi kultúra része; talán nincs is olyan hely a Földön, ahol ne lennének hagyományai virágok ajándékozásának, dekorációs vagy vallási célú használatának, termesztésének. A színpompás virágok, amelyek a legtöbb emberlakta vidéken az év nagy részében mindig is könnyen elérhetőek voltak, kézenfekvő megoldást kínáltak az embereknek otthonaik, köztereik, templomaik díszítésére.

Japánban, ahol az emberek mindig is igen közeli kapcsolatot ápoltak az őket körülvevő természettel, a virágok szeretete régtől fogva hatványozottan jelen volt. Maga Japán nem más, mint egy magányos vulkáni szigetcsoport a Csendes-óceánon, és ez a földrajzi jellemző olyan mértékben meghatározta történelmét, civilizációjának kialakulását és lakóinak gondolkodásmódját, mint azt a világon szinte sehol máshol.

Képzeljük el, hogy egy szigeten élünk. De nem akármilyen szigeten: a falunk egy kis völgyben helyezkedik el, a szárazföld felől hatalmas, áthatolhatatlan hegyek határolják. A hegyekben vulkánok találhatóak, amik gyakran kitörnek. A földrengés szinte mindennapi jelenség, és ha ilyenkor összedől egy-egy ház, pillanatok alatt kigyullad, és a tűz átterjed a többi házra is. A tenger felől szökőár és tájfunok fenyegetnek. A nyár kegyetlenül meleg, a tél kegyetlenül hideg. Mi mást is tehetnénk a természet hatalmas erőivel szemben, mint hogy tisztelettel vegyes félelemmel fordulunk feléjük.

Természetesen nem állíthatjuk, hogy a japán nép és a természet kapcsolata kizárólag a félelemre épült volna. Az évszakok váltakozása határozta meg az emberek életét, hogy mikor milyen növényt vessenek, arassanak, és a mezőgazdasági munka nagy ünnepségekkel (ún. *macurik*kal) járt együtt. Ilyenkor termény- és virágáldozatokat mutattak be a helyi isteneknek, azaz *kamik*nak. A kamit nem úgy érdemes elképzelni, mint egy felsőbbrendű, isteni személyt, inkább, mint a természet részét, aki vad és szeszélyes, de bőkezű is tud lenni. Bármi lehet kami: egy különösen szép fa, egy szikla, egy hegycsúcs.

A régi japánok szeretettel invitálták meg a kamikat maguk közé vallási szertartásaikon. Ezen szertartások során a sintó vallás szent helyeire (*kami mukae*) hívták a kamikat, méghozzá gondosan kiválasztott és megszentelt faágak (*jorisiro*) segítségével, melyeken keresztül leereszkedhettek az emberek világába. Ezek az ágak gyakran nemes örökzöldek, például fenyő vagy bambusz voltak, melyek nyílegyenesen törtek fel a magasba, de más fák ágait és virágokat is használtak ezeken a vallásos szertartásokon.

A *Nihon soki*ban (i. sz. 720), Japán egyik legrégebbi írásos emlékében olvashatóak az alábbiak:

„A fák és füvek hozzánk szólnak, lelkük van.”

Ebben a mondatban a kimondott szavak szintjén túl az is kifejeződik, hogy ez minket, embereket egyfajta félelemmel vegyes tisztelettel tölt el. Láthatjuk tehát, hogy a japán nép és a növényvilág kapcsolata ősi, vallásos gyökerekkel rendelkezik.

Japánban az Aszuka-korszakban (i. sz. 538–710) jelent meg a buddhizmus, az első dogmatikus vallás. A buddhizmus nem szorította ki a korábbi sintó vallást, inkább csak kiegészítette azt, és sok addigi vallási gyakorlatnak adott intézményes formát. Nem volt ez másként a virágfelajánlás szokásával sem. A buddhista virágfelajánlásokat *kúgé*nek nevezik, amely szó szerint „a semmiben létező virágot” jelent. A buddhista hit szerint az általunk érzékelt világban létező dolgok és emberek valójában testetlenek, de mivel elménk képtelen elfogadni ezt a tényt, tévesen azt gondoljuk, hogy mi és velünk együtt minden más is fizikai testtel rendelkezik. A kúge funkciója nem mást, mint hogy erre a tévedésre rámutasson: egy valójában nem létező virágot látunk az ürességben.

A kúge tehát nem dekoráció és nem a virágok szépségének csodálata a célja, hanem egy mély vallásos üzenet közvetítése. A felajánlott virágok formájának nagy szerep jutott ennek az üzenetnek az átadásában. A legjelentősebb forma az ún. *szanszon* volt, amely a korban elterjedt buddhista szoborhárom ságokról kapta a nevét és ezeket is volt hivatott utánozni. Ezek a szoborcsoportok általában egy Buddha-alakból és a Buddha jobbján és balján helyet foglaló két bódhiszattvából (buddhista szentekből) álltak. Ennek mintájára a kúge is három szál virágból állt, melyek egy pontból indultak ki a váza nyakánál, egyként emelkedtek ki a vízből. Japán későbbi története során ez az elrendezés igen nagy hatást gyakorolt a virágrendezés művészetére: szinte minden ikebanaiskola alapjai között megtaláljuk a három szál virágból kialakított, aszimmetrikus háromszög motívumot.

Az ikebana művészete azonban nem csak vallásos gyökerekkel rendelkezik. A japán nemzeti kultúra bölcsőjének számító Heian-korban (794–1185) a művészeteket egyértelműen a császári udvar és annak környezete dominálta. Az előkelő néprétegekben a magas kultúra a mindennapi élet szerves részévé vált, többek között játékos versenyek formájában. Ennek a kifinomult udvari kultúrának továbbra is része volt a természet szeretete, az évszakok változásának csodálata, nem véletlen tehát, hogy az egyik népszerű játék, a hana avasze szó szerinti fordításban „virág összehasonlítás” volt.

A Heian-kori hana avasze játékokon a versenyzőket két csoportba osztották. Mindenki virággal készült az alkalomra, melyekről verset kellett írniuk. A verseny végén a verseket elbírál-

ták és a győztes jutalomban részesült. Ahogy láthatjuk is, ekkoriban a hangsúly elsősorban az irodalmon volt, a virágrendezés csak másodlagos szerepet töltött be. Ugyanakkor a szép iránt fogékony udvari nemesség mindig is nagyra értékelte a drága vázákban esztétikusan elrendezett virágokat.

A kor egyik legnagyobb költője, Ki no Curajuki (882–946) például az alábbi verset költötte:

Cseresznyevirág!
Szép vázádban élj, virulj!
Hulló, tört virág
Lelkemmel együtt vidulj!
Kegyetlen halál: tűnj, múlj!

A ma ismert japán kultúra alapjait azonban a szamurájok korában alapozták meg, azaz a Heian-kort követő Kamakura- (1185–1333), majd a Muromacsi- (1333–1600) korban. Ekkoriban került be a szigetországba a zen buddhizmus, mely letisztult esztétikájával teljesen átformálta a művészetek addigi képét. Ebben az időszakban az ország politikai és szellemi vezetői már nem az udvari nemesek, hanem a harcos osztályba tartozó szamurájok voltak, a tudományos és művészeti élet vezetői pedig jellemzően buddhista szerzetesek.

Nem meglepő tehát, hogy egy 15. századi buddhista szerzetes, Ikenobó Szenkei alkotta meg az ikebana első formáját, melyet akkoriban tatehanának neveztek. A tatehana elsődlegesen dekoratív célokat szolgált. Ekkoriban jelent meg az építészetben a tokonomának nevezett alkóv, melynek elsődleges célja az értékes – gyakran kínai – tekercsképek vagy vázák, edények, szobrok kiállítása volt a dolgozószobában. Az előkelő körökben hamar elterjedt tokonoma remek alkalmat nyújtott arra, hogy az emberek dísztárgyak mellett friss virágokkal is díszítsék otthonaikat.

Már maga az, hogy a virágrendezést egyetlen névvel illették, újdonság volt. A tatehana szó azt jelenti, hogy „álló virág", így utaltak arra a törekvésre, hogy az ikebanában úgy kell elrendezni a virágokat, hogy a lehető legtermészetesebben hassanak: tehát a virágoknak felfelé, a Nap felé kell törekedniük. (Ez az alapelv a mai napig megtalálható valamennyi ikebana-iskola szabályaiban.) A virágoknak továbbra is egy pontból kellett kiindulniuk, ezzel folytatva a buddhista virágfelajánlások, azaz kúge hagyományát. A tatehanakompozíciók fő ágát *sin*nek nevezték, ami jelenthet lelket, igazságot vagy testet is attól függően, milyen írásjeggyel írjuk. A sint, azaz főágat kiegészítő, általában hat mellékág neve pedig *sitakusza* volt, amely szó szerinti fordításban „alsó füveket" jelent: a mellékágak mindig a fő ág alatt helyezkedtek el az Ikenobó-hagyományban.

Az idő múlásával végül a tatehanát elkezdték írásképének egy másik olvasatvariációja alapján *rikká*nak nevezni. A rikka lassanként egy rendkívül formalizált rendszerré szilárdult, mely az egész világegyetemet kívánta bemutatni egyetlen virágkompozíción belül. A rikka stílusú kompozíciók továbbra is hét ágból álltak, minden ágnak megvolt a maga neve és nagyon speciális szerepe. A hét ág elnevezése: sin, szoe, uke, sósin, mikosi, nagasi, maeoki. A sin, szoe és uke például ugyanazon fa három ágát jelképezik, ezzel a fa és az emberi lélek természetes akaraterejét szimbolizálják.

A kötött szabályokkal rendelkező, díszes rikka mellett a Muromacsi-korban kialakult a nageire stílus is, amit talán „bedobált virágoknak" fordíthatnánk. A nageire egy szabad, kötetlen stílus, melyben a végeredményt az alkotó esztétikai érzékére bízzák. Érthető módon a nageire elsősorban az alsóbb, míg a rikka a felsőbb osztályok körében vált népszerűvé.

Japánban a 16. század a nagy diktátorok és a várépítés korszaka volt, de nevezhetnénk akár a fényűzés korszakának is, mert minden nagy hadvezér próbált túltenni a másikon pompa tekintetében. A fényűzés hajszolása, a kiüresedett, tartalom nélküli és erősen formalizált képzőművészet azonban nem felelt meg a zen alapelveknek és hamarosan érkezett is egy újító művész, aki megreformálta a kor esztétikáját, visszaterelve a letisztultság felé.

Szen no Rikjú (1522–1591) teamester volt, mindaz, amit ma teaszertartás néven ismerünk, az ő nevéhez köthető. Rikjú korának egyik legmeghatározóbb gondolkodója volt, művészi filozófiájának hatása a legtöbb hagyományos japán művészeti ágban kimutatható. A hangsúlyt a szertartás természetes légkörére és a ceremónián részt vevők, azaz a vendéglátó és vendégek közötti nyílt, őszinte párbeszédre helyezte. A teaszoba légkörének megteremtésében nagy szerep jutott a kalligráfiák, illetve tekercsképek mellett az ikebanának is, melyet Rikjú nagyra becsült.

Hitvallása szerint azonban, bár az ikebana nagyon fontos szerepet tölt be a teaszertartásban, nem szabad, hogy a virágok színpompásan uralkodjanak a szobán. Szerinte egyetlen szál virág is elég ahhoz, hogy kifejezze a művész mondanivalóját és segítse az elmélyülést. Ezért Rikjú gyakran csak egyetlen, az évszaknak megfelelő virágot rendezett el egy egyszerű vázában – ezzel létrehozva a könnyed, légies, improvizatív csabana stílust, amelyet „teavirágnak" fordíthatunk.

Japán ikebanáját tehát a kötött rikka stílus és az egyéni művészi látásmódot kifejezésre juttató nageire és csabana kettőssége fémjelezte, mikor 1600-ban beléptek az Edo-korszakba (1600–1868), mely 250 évnyi békét hozott az országnak. A szamurájok harcosból hivatalnokká váltak, Edo, a mai Tokió pedig egymillió fős nagyvárossá nőtte ki magát.

A premodern, polgárosodó társadalomban egyre nagyobb igény jelentkezett a populáris kultúrára is. Ez az igény alakította ki a rikka leegyszerűsítéséből származó *sóka,* vagy más olvasattal *szeika* stílust. A sóka három fő ágból áll, melyek az eget (*ten*), földet (*csi*) és em-

bert (*dzsin*) jelképezik. Ezek egyetlen középpontból indulnak ki és hegyük egy képzeletbeli, aszimmetrikus háromszöget formáz. Ez a háromszög-szimbolika nem volt teljesen újdonság, hiszen már az ókori buddhista virágfelajánlásokban is megjelent, de az Edo-korban az akkoriban állami filozófiának számító konfucianista világnézetet volt hivatott kifejezni. Az ég a tisztelet, a föld az engedelmesség, míg az ember a kettő közötti harmónia allegóriája ebben az eszmerendszerben.

Ez a könnyen érthető és egyben a kor szellemiségének igen megfelelő üzenet, valamint a tény, hogy a sóka stílusú virágrendezés a gyakorlatban sem volt túl bonyolult, igen népszerűvé tette az ikebanát a polgári réteg körében is. Ez pedig együtt járt azzal is, hogy hamarosan nők is elkezdték gyakorolni az ikebana művészetét – a megelőző korok során ugyanis sok más művészethez hasonlóan, az ikebanát is férfiak domináltak.

Az Edo-korszak végül 1868-ban gyors és sokak számára váratlan véget ért. A 19. század közepén ugyanis nyugati hajók jelentek meg Japán partjainál és erővel követelték az addig zárt ország megnyitását. Az ipari forradalom vívmányairól, valamint 250 év tudományos és művészeti újdonságairól lemaradt Japánba csak úgy özönlöttek az újabbnál újabb eszmék, találmányok, rendszerek, eszközök, művészetek – és addig soha nem látott növények, virágok is.

1910-ben az Ikenobó-iskola egyik művésze, Ohara Unsin (1861–1916) volt az, aki először használta ki az új idők nyújtotta lehetőségeket. Új, forradalmi alkotásait nem vázába helyezte, hanem saját maga által tervezett lapos, széles tálakba, melyeket *szuiban*nak nevezett. Ezzel szakított a kizárólag egyetlen pontból kiinduló virágok gyakorlatával is. Ezenkívül ő volt az egyik első úttörő, aki színpompás, nyugati virágokat használt kompozíciói elkészítéséhez. Hamarosan szakított az Ikenobó iskolával és megalapította saját iskoláját, az Ohara-iskolát. Az új stílust, amelyet létrehozott, *moribaná*nak, szó szerinti fordításban „egymásra halmozott virágoknak” nevezzük. A moribana a mai napig nagy népszerűségnek örvend Japánban, létrejöttét pedig a modern ikebana megszületésének is tekinthetjük.

Ma Japánban több ezer különféle ikebanaiskola és irányzat létezik, az Ohara-iskola pedig továbbra is a legnagyobbak és legbefolyásosabbak közé tartozik. Az iskolát a mai napig elsődlegesen dekoratív, néha szürrealista festményekre jellemző kompozíciók jellemzik, valamint a természetet lehető leghívebben utánozni hivatott tájkép-ikebanák. Szervetlen anyagok alkalmazását sem tekintik tabunak. Az első nagymester által kifejlesztett moribana stílus mellett az iskola továbbfejlesztette a hagyományos nageire stílust is, amelyet továbbra is vázába rendeznek, így kapta ez a modern interpretáció a *heika*, azaz „vázás virág” elnevezést. A heika a mai napig megőrizte a kötetlen művészi önkifejezés hagyományát, mely a nageire stílust annak idején jellemezte.

Az Ohara-iskola harmadik legfontosabb stílusa az ún. hanaisó, azaz „dizájn ikebana”, melynek változatos alfajai könnyen elsajátítható szabályok mentén vezetik be az érdeklődőt a virágrendezés művészetébe. A hanaisó kompozíciók egyszerűen elkészíthetőek és kis méretük, kevés anyagigényük révén gyorsan nagy népszerűségre tettek szert. Olyan ikebana ez, amely könnyen, gyorsan és bárhol elkészíthető.

Hasonló elvek mentén született meg egy másik rangos ikebanaiskola, a Szógecu is. Alapítója, Tesigahara Szófu (1900–1979) egyben szobrász és kalligráfus is volt és bár jól ismerte az ikebana ősi hagyományait, nem félt szakítani azokkal. 1927-ben, Tokióban alapította meg modern iskoláját, azzal az elsődleges céllal, hogy bárki által elsajátítható ikebanaművészetet hozzon létre. Ez azonban nem jelentette a történeti hagyományok teljes megtagadását. Maga a Szógecu név is ezt fejezi ki. A kifejezés jelentése „Fű és Hold”, és Tesigahara a középkori Go-Daigo császár (1288–1339) egyik verséből kölcsönözte. Nem volt ez természetesen véletlen, ugyanis a verset a császár Tesigahara egyik ősének írta hűséges szolgálata jutalmául.

Nincsenek hegyek
Muszasino mezején
Hogy a Hold elbújjon,
Így hát a fűből kel fel
És a fűbe bukik le.

A Szógecu-iskolában jellemző a szervetlen anyagok (festett gyöngyök, madártollak, fémtárgyak stb.) tudatos alkalmazása, a növények erőteljes formázása és szoborszerű kompozíciók készítése. Elsősorban moribana és nageire stílusban alkotnak, melyekben fontos szerepet kap a három főág által bezárt aszimmetrikus háromszög.

A harmadik nagy iskola a 15. században alapított Ikenobó, melyről már sok szó esett az eddigiekben. Az Ikenobó-iskola csak növényi alapanyagokat használ és alapelve szerint a növény újjávarázsolt, természetes alakjával kell elérni a művészi önkifejezés célját. Hagyományos és modern rikka és sóka kompozíciók, valamint szabad stílusú kompozíciók egyaránt megtalálhatóak az iskola művészi palettáján. Az Ikenobó-iskola rendkívül büszke előkelő történetére és fáradhatatlanul ápolja hagyományait, mindamellett hogy igyekszik a mai kor embere számára is könnyen befogadható, friss művészet létrehozására.

Több, mint ötszáz év telt el azóta, hogy Ikenobó Szennó, az iskola egyik első nagymestere megfogalmazta művészi hitvallását és ezzel lefektette a ma ismert ikebana alapjait. Szinte hihetetlen, de ezek a szavak ez idő alatt semmit sem vesztettek aktualitásukból:

> *„Az ember régtől fogva gyönyörködteti szemét otthona vázáiba rendezett virágaival, de ez még nem művészet. Az igazi művészethez egyetlen út vezet: ha az ember felismeri a növény legtermészetesebb formáját, amilyen a növény kint a mezőn, fent a domboldalon vagy lent a vízparton. S e természetes növényi lét láttán felismeri önmaga lényegét, a saját lelkében éledő legbensőbb szépséget.”*

Az ikebana feladata ember és természet összhangjának megértése és újrateremtése. Természetesen ez az egyszerű gondolat igen mély kulturális beágyazottsággal rendelkezik, melynek teljes megértéséhez alaposan meg kell ismernünk a japán kultúra és esztétika más aspektusait is – de az alapgondolat valójában nagyon egyszerű.

Ez az alapgondolat pedig még nyelvi szinten is kifejeződik. A japán nyelvben nem kötik vagy rendezik a virágokat – a virágkompozíciók készítését úgy mondják: *hana o ikaszu*, azaz „életet adni a virágoknak” vagy „életre kelteni a virágokat”. Innen származik az *ikebana* kifejezés, ami szó szerint élő virágokat jelent, de magában hordozza azt a jelentéstöbbletet, hogy ezeket az élő virágokat emberi kezek rendezték össze, alkották újjá.

A finom, légies ikebana, mely kevés anyag felhasználásával és az üres terek kiemelésével teremti meg a világegyetem illúzióját, egészen más, mint a nyugati virágkötészetben megszokott csokrok vagy virágtálak. Aszimmetriára való törekvése, letisztultsága, a szezonális virágok alkalmazásával elért ún. évszakérzés (*kiszecukan*) kifejezése mind-mind hosszú évszázadok japán hagyományából született meg.

Mit adhat tehát az ikebana nekünk, nyugati embereknek? Véleményem szerint elsősorban újfajta látásmódot, egy a saját kultúránktól eltérő esztétikai megközelítést. A japán kultúra mindig is rendkívül nyitott és befogadó volt, és ahogy az eddigiekben láthattuk is, maga az ikebana művészete is mindig átalakult a kor igényeinek és művészi légkörének megfelelően. Nem csoda tehát, hogy a 20. század második felében ez az izgalmas, folyamatosan alakuló művészet világszerte rengeteg ember szívét hódította meg.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Ivaki Tosiko: *Ikebana*, Natura Kiadó, Budapest, 1978.

Schwalm, Erika*: Ikebana – A virágrendezés ősi japán művészete*, Szukits Kiadó, Budapest, 2001.

The Ohara School 2002 (szerk.): *Ikebana for everybody*, Koyosha, Tokió, 2009.

Az Ikenobó-iskola hivatalos honlapja (www.ikenobo.jp)

Az Ohara-iskola hivatalos honlapja (www.oharaaryu.or.jp)

A Szógecu-iskola hivatalos honlapja (www.sogetsu.or.jp)

NISIMOTO KEISZUKE

Sárkányok

Egyszer régen a Tovada-tóban élt egy gyönyörű istennő. Ennek az istennőnek a kegyeiért két isten harcolt folyton-folyvást, amely párbajozással végződött. A Fekete isten, ki a négyfejű sárkány ura volt, és a Vörös isten, aki számtalan sok szarvasnak parancsolt, egy szikla tetején vívott meg egymással. Dörgött a menny, az égre sötét fellegek gyűltek és a tavacska hullámzó tengerré változott. A négyfejű sárkány repült, mint a nyíl, a szarvasok pedig az égig szökelltek. Micsoda mozgalmas látvány lehetett! A sárkány alakja a japánok számára régen és most is a határtalan sokszínűséget idézi fel.

Ráadásul a sárkánynak még szokatlan alakja is van. Testét pikkelyek borítják és a kígyóéra hasonlít, a fején két szarv ágaskodik, a szeme olyan, mint az ördögé, hallása, akár a sasé, szakálla hosszú, a hátából pedig tüskék állnak ki. Lába mint a fácáné, de karmai hegyesek és egyesek varázserejüket igazgyöngyben őrzik, amelyet mindig magukkal hordanak. A japánok által ismert sárkány az ősi Kínából származik.

Színek alapján megkülönböztetünk kék, sárga, piros, fehér és fekete sárkányt, de vannak olyan sárkányok is, amelyek mind az öt színben pompáznak. Ezenkívül vannak még égi sárkányok, amelyek az égi istenek palotáját őrzik; meg aztán a szeleket ébresztő sárkányok; a földi sárkányok, amelyek a folyókat uralják és végül a tengeri sárkányok, amelyek egy víz alatti palotában élnek és a tengereknek parancsolnak.

A kínai és japán sárkányoknak nincsen szárnyuk, tüzet okádnak, és képesek az eget felhőkkel betakarni. Ennél azonban fontosabb feladatuk van: esőt hoznak. Még ha árvizet is tudnak okozni, régtől fogva a sárkányokhoz imádkoztak esőért hosszú szárazság idején. A mai napig vannak a tengerek és a folyók partjain sárkányszentélyek, és úgy tartják, hogy a mocsarak és tengerek urai is általában sárkányok.

A Nagaszakiban rendezett „Kuncsi” fesztivál, melyet azért tartanak, hogy hálát adjanak az aratásért, híres a sárkánytáncról. Szövetből és papírból sárkányt készítenek, majd botok segítségével táncoltatják. Ez a szokás eredetileg Kínából ered, ahol egy esőért imádkozó ünnepségen adták elő ezt a táncot. Az eget uraló sárkányt a császár jelképeként tisztelik, amely az egész országnak parancsol. Japánban a Heian-korig az uralkodó olyan szertartásokat rendezett, melyeken az esőért könyörögtek.

A japánok néphagyományában a sárkányok azonban mindig közel álltak az emberekhez. A Sárkánykirályoktól a kedves emberek olyan fejkendőt is kaphatnak, melynek segítségével mindent hallanak. Vannak olyan bánatos női sárkányok is, melyek emberi alakban megházasodnak, ám kilétükre hamar fény derül, mert gyermekük más, mint a többi gyermek, ezért saját szemüket hátrahagyva elhagyják családjukat. Sőt, gyerekmese is szól sárkányokról: ha valaki olyan folyóban horgászik, melyben sárkány lakik, a csendes házban éjjel megjelenik a sárkány és a plafont áttörve felemelkedik az égbe.

Sárkányok azonban nem csak Kínában és Japánban élnek, Európában is sok előfordul. Hasonlítanak a kínai és japán társaikra is, de inkább dinoszauruszra emlékeztetnek, mert lábuk és szárnyuk olyan, mint a denevérnek. Farkukban méregtűt hordanak, láng helyett pedig mérgezett levegőt okádnak. Ha elvágják is a torkukat, az hamarosan újra összeforr, és a pikkelyeik olyan kemények, hogy a pisztolygolyó sem tud átjutni rajtuk.

A sárkányokat angolul dragonnak hívják. Ez a szó a görög nyelvből került át, és a jelentése: sasszemű. Azért kapták ezt a jelentést, mert bármekkora távolságból észreveszik az embert vagy a bárányt, megtámadják, aztán megeszik őket. Az erdőkben és barlangokban lévő forrásokban élnek, a föld mélyén közlekednek és bárhova képesek elrepülni. Az alaptermészetük nem hasonlít a kínai és japán sárkányok isteni jelleméhez, kincseket rabolnak és nagy árvizeket okoznak, a természetük inkább ördögi.

Ezért az európai sárkányok általában gonoszak és az a végzetük, hogy a hősök végül legyőzzék őket. Régen a város határán, a tóban egy szörnyűséges sárkány élt, mely a fiatal lányokat mérgezett levegővel elkábította és a városlakókat is megölte. Végül a hercegnő következett. Éppen amikor meg akarta enni, egy arra járó keresztény lovag látványosan elpusztította. Ez a történet a „Szent György csodája”, melynek köszönhetően tudják az emberek, hogy a sárkányok Isten ellenfelei. Emellett a sárkányok a fiatal lányokat kedvelik, különösen a hercegnőket.

A számos sárkány között olyanok is akadnak, amelyek félelmeteseknek tűnnek. Szárnyas lovon utazva repülnek az égen, lángot lövellnek ki a szemükből, tüzet fújnak az orrlyukukból és füstfelhőt okádnak a szájukból, mely olyan, akár a krokodilé. Óriási testüket éles pikkelyek borítják, lábuk mint a tigrisé, hegyes karmukat pedig a sashoz hasonlóan kieresztik. Aki ilyen sárkányokat lát, nem éli túl a találkozást.

Néhány olyan jószívű sárkány is él, melyek magányos helyen laknak. Vannak szívmelengető történetek sárkányokról, melyek meseszép palotában élnek és miközben a drágakövet őrzik több ezer éven keresztül, elviselik ugyan a magányt, de ezüstkönnyet hullatnak bánatukban, amikor el kell válniuk az embertől, akit megismertek. Sőt, vannak olyan sárkányok is, melyek emberekkel barátkoznak és csupán attól boldogok lesznek, ha köszönnek nekik.

Mellékesen, a sárkányok képe vajon honnan származhat? A legrégebbi az i. e. 3000 körüli mezopotámiai kultúrából ered. Egy olyan sumér kőpecsétet ástak ki, melybe egy sárkány el-

pusztításának jelenetét vésték. Az ókori emberek számára, akik azt gondolták, hogy égen és földön megölték a sárkányokat az istenek, a sárkányok olyan rossz lényeknek számítottak, amelyek veszélyeztették az emberek létezését. Az egyik mezopotámiai legendában a viharisten megkér egy istennőt, hogy szolgáljon fel alkoholt a sárkányistennek, és amikor az megrészegedik az italtól, leszúrja egy karddal.

Erről a legendáról hirtelen eszembe jutott a japán monda a nyolcfejű sárkányról. A történetben, melyben Szuszanó no Mikoto megtámadja a Nyolcfejű és Nyolcfarkú sárkányt, majd megmenti Kusinada hercegnőt, ugyanolyan alakú sárkánnyal találkozunk, mint a mezopotámiai legendában. Lehetséges, hogy a japán sárkányok is, melyeket istenként tisztelnek, régóta hasonlatosak a rossz kígyókhoz.

Akkor a kígyók és a sárkányok között milyen kapcsolat van? Keleten és Nyugaton egyaránt rettegtek a kígyók furcsa alakjától, ugyanakkor régóta szent élőlénynek tekintették őket. A téli álom miatt a föld alá bújnak, majd tavasszal újra megjelennek, és mikor az emberek vedlő kígyót láttak, bőséges termésért fohászkodtak, emiatt ennek az istennek a szimbólumává váltak. Az indiai sárkányok, a nágák alakja is hasonlóvá vált a mérges kobráéhoz, továbbá emberi arcú és kígyó testű alakjukban Buddha képét is megőrizték.

A nágák is átkerültek a buddhizmussal együtt Indiából Kínába, és mivel jellemük hasonlított a sárkányokéhoz, hozzájuk társították őket, és hamarosan olyan sárkányokká változtak, melyeknek szarva, szakálla és lába van. Ezek a sárkányok a buddhizmus védelmezőjeként eljutottak Japánba, ahol fel is festették őket buddhista templomok mennyezetére. Kanó Tanjú festő festménye is, mely a kiotói Mjósindzsihattóban található, a kínai sárkányokat mintázza.

Bár a sárkányokat és a kígyókat újra és újra összetévesztik, a Heian-korban még csak kígyóként ábárázolták az Indiából megidézett Sárkánykirályok alakjait is, melyeket az esőért fohászkodó szertartásokon hívtak elő imák segítségével. Azaz a kígyók és sárkányok továbbra is vízistenként léteztek, a japán sárkányok alakja pedig az ókori kígyóhittel és a kínai sárkányokkal fonódott össze.

A tavak és mocsarak birtokosaiként az egyszerű istenektől kezdve a teremtésen át a vizek és a sötétség jelképeiként a világűrben megalkotott dragonokig a legrettenetesebb szörnyeknek a sárkányok számítanak. A rakéta a nyomába sem ér annak az energiának, amivel a sárkányok a föld mélyéről egy szempillantás alatt felemelkednek az égbe. Kétségtelen, hogy a sci-fi világában tevékenykedő sárkányok mellett még sokkal lenyűgözőbb sárkányok fognak születni a jövőben.

Lévai Vanda fordítása

MEIDZSI CSÁSZÁR
125 vaka
Császári költemények – magyarázatokkal

Meidzsi császár versei elé

Meidzsi császár (uralk. 1867–1912) a történelmi korok császárai közül olyan feltűnően kiemelkedő lelki tulajdonságokkal rendelkezett, hogy a korabeli állami ügyekért felelős magas rangú tisztviselők és titkárok azt mesélték: aki elébe járult, arról még a legnagyobb télben is szakadt a veríték. Ez nem azért történt, mert annyira izgultak a császár személye előtt, hanem az egyéniségének olyan erős spirituális kisugárzása volt, hogy ez a reiki, ez a kisugárzás – ahogyan elmondták – „rendkívül szigorú forrósága mindent összehasonlíthatatlanul körülölelt".
Meidzsi császárnak, akiről különben azt jegyezték meg, hogy nagyon szűkszavú ember volt, körülbelül 100 ezer vaka költemény fakadt fel szívéből, és egy-egy verse ezek közül a modern irodalom történetében igazán csodálatosnak számít.
Uszui reiki mester Meidzsi császár számtalan költeménye közül útmutatásképpen 125-öt választott ki, abból a célból, hogy a gyermekek példaként csodálják szüleiket, hogy „az úton fáradozva, a lélek táplálékot és a szellemiség erkölcsi nevelést kapjon"…
A magyarázatokat a reiki vezetők illesztették hozzá Doi Hirosi mester vezetésével.

2013. január

1.

Hold

Nagy változások
azért vannak a földön,
mert sok a halott –
csak a Hold őszi éjen
soha nem változik.

Az őszi teliholdat sokan szeretik és olvasnak róla a különböző dalokban. A gyönyörű telihold alakja nem változik, de ugyanúgy a holdat csodáló embereké sem. Ha saját életünk tanulmányozását befejeztük, figyeljünk arra, amikor különböző alkalmakkor útnak indulunk, hogy ilyenkor együtt nézzük a holdat a barátainkkal. Vajon haladunk-e előre, ha csak egyedül tanulunk és nem figyelünk mások dolgaira? A mai napon az a fontos, hogy megváltozz és megjavulj az ősz közepén (a holdnaptár szerinti 8. hónap 15. napja – a fordító megjegyzése) csodálható teliholdnál.

2.

Égbolt

Halványkék égbolt,
felhők el nem takarják –
bárcsak bensőmben,
lelkemnek legmélyén
így ragyogna fel az ég.

Amikor a zöld lombokkal borított sík mezőn állok, mindenütt a hatalmas tiszta ég borul rám, ameddig a szem ellát, és ekkor úgy érzem, hogy ezt a tágas derült eget szeretném úgy, ahogy van, a szívembe zárni. A különböző foglalatosságok során nem őrizhetem mindig a szívemben, de a viták és gondok is természetesen kihalnak a lélekből, és a szélesre tárt szív megtisztul, de vajon meddig tartható fenn ez az állapot?

3.

A drágakő

Felhős a lélek,
homályosak a szavak,
e drágakövek –
ha a lélek ragyogó,
ragyognak szavaink is.

A mi világunkban, ha a szavak tudományát vizsgáljuk, akkor vannak olyan emberek, akik üdítő szónoki képességgel rendelkeznek, de vannak olyanok is, akik hebegve, kezdetleges módon fogalmaznak. Nem is az az érdekes, hogy melyik múlja felül a másikat, hanem az, hogy ezeknek az embereknek mindez a személyiségétől függ, beszédmodorukban mindegyikük igazsága természetesnek látszik. Mivel a szavak olyanok, mint a szívben rejtező drágakő: ha zavaros a lélek, akkor a szívben rejtező drágakő is zavaros; ha a lélek csillogó, akkor a szavak drágaköve is ragyogni fog.

4.

Szélfútta levelek

Mily sok eső kell,
hogy minden egyes
törpejuhar levélke
piros legyen – de egy szél-
fúvás mind leszakítja.

A természeti tevékenységek során, az ismétlődő ősz végi esőkben a levelek megpirosodnak, pompás őszi brokát szőttes lesz belőlük. Amikor azonban az erős szél fújja őket, a színes törpejuhar levelek egycsapásra lehullanak, elmúlnak. Ez is a természet törvénye, amit senki sem akadályozhat meg. Az emberi élet során is ez történik. Fontos, hogyha valami elmúlik, soha ne bánjuk meg, hogy a mostani pillanatot túléljük.

5.

Megérint a pillanat

Akkor érted meg,
hogy mi az élet, mikor
ó, nézed az esőt,
amint mossa a követ,
s már látod a változást!

A tetőről az eső a kőre hull. Mi az a változás, ami megtörténik és mégis láthatatlan? Hosszú idő elmúltával a kövön egy kis mélyedés keletkezik. Az öreg emberek ezt úgy mondták, hogy „az esőcsepp fúrja a követ”, és valóban, mennyire nehezen látszik, ha az első szándék erőfeszítéseit folyamatosan folytatjuk, bizony meg kell tanulni, hogy ezt a szándékot feltétlenül megvalósítsuk. Bármilyen nehéznek, lehetetlennek is tűnik, nem szabad feladni.

6.

Megérint a pillanat

Ha bűneimre
sokszor visszagondolok,
soha nem fogom
hibáztatni, vádolni
kínjaimért az eget.

Ha a fájdalom és a baj folytatódik, és szenvedünk a boldogtalanság miatt, könnyen teszünk szemrehányást másoknak. De valójában a mi rossz sorsunkat más emberek idézik elő? Ha jól emlékezünk vissza, magunk is észrevesszük, hogy mi okozta ezt az eredményt. Ha megértjük, hogy ez a mi felelősségünk, ezt az eredményt magunk idéztük elő, akkor senkit sem fogunk bántani, vagy hibáztatni, hanem megtanulunk javítani ezen.

7.

Megérint a pillanat

Tenger sok hibát
követ el minden ember
a nagyvilágban,
ezért hát túlzottan
ne aggódjunk emiatt.

Azt szokás mondani, hogy mindentől függetlenül legyünk óvatosak. Azt is mondják, hogy ha a kőhidat megütöd, haladj át rajta. De ha túl óvatos vagy, elszalaszthatod azt is, hogy erőfeszítéseket tehess. Sokszor félreértést okoz, ha az óvatosság gyávasággá változik. Fontos az óvatosság, de a nagyszerű lehetőségek miatt, bizonyos óvatosság mellett nagy szükség van egy határozott és bátor döntésre.

8.

Barátság

Ha van barátság,
akkor válik igazzá,
ha rámutatunk
egymás hibáira,
lelkünk így gazdagodik.

Amikor a dolgok kedvezően alakulnak, akkor sok barátja van az embernek. Ha azonban csapások érik, először eggyel, aztán egy másikkal csökken a barátok száma, majd a környezetéből legtöbben már nem is szeretik. Azok a barátok, akik csak a jóban tartanak velünk, valójában nem barátok. Azt nevezzük igaz barátságnak, amikor folyamatosan és simán tartunk fenn kapcsolatot, amikor egymással szembeni viselkedésünk változatlan, ha tévedünk, ha hibát követünk el, akkor a barátunk jelzi ezt nekünk, és ha bajba kerülünk, kölcsönösen segítjük egymást.

9.

Fenyő a sziklán

Vihar dúlja fel
lelkünket e világban –
de légy olyan, mint
sziklába kapaszkodó
fenyő: állj s meg se rezzenj!

Az emberek világa olyan, mint a vitorlázás a viharban: csak kevés olyan napunk van, amikor nem fúj nagy hullámokat a szél, csendes az idő. Így ki vagyunk szolgáltatva a sors kénye-kedvének, de nem szabad a lelkünket folyamatos rázkódásnak kitenni. Bármilyen körülmény is adódik – mint a kőszikla tetején gyökeret eresztett fenyőfa –, az emberélet célját nem tévesztethetjük szem elől, és a mai napot szeretnénk biztonságban leélni.

10.

Hullám

Nézd a hullámot:
hol viharos, hol nyugodt,
pontosan olyan,
úgy változik szüntelen,
mint az emberi lélek.

Ami a hullámokat illeti, vannak olyan napok, amikor dühöngve zúgnak, és vannak szélcsendes napok is, de ugyanaz soha nem folytatódik. Ilyen természete van a tengernek. Az emberek világában sem folytatódnak a nyugodt, békés körülmények, hanem – azt mondják – az a jó, ha a megszokott, folyamatos változások mennek végbe. Mi ilyen helyen élünk, és ha megértjük, megtanulhatjuk, hogy mikor, milyen változás megy végbe, egy a fontos: ne legyen hullámzó a kedélyállapotunk.

11.

Megérint a pillanat

Ha gazdag leszel,
s gondok nem gyötörnek már,
könnyen mulasztod
mindazt, mi emberként
legfőbb kötelességed.

Ha meleg családi körben nevelkedünk, és anyagiakban nem szűkölködünk, akkor megszokottan, könnyen folyik az életünk, viszont sokszor megtörténik az, hogy a lelki fejlődésünk visszamarad... Ha azonban az ember megszületett, nem vágyik mohón a nélkülözésre. Mindenkinek van egy küldetése és egy szerepe, a megtanulandó feladatot pedig az élet ajándékozza neki. Bármilyen körülmények között sem feledkezzünk meg mások iránti kötelezettségeinkről, ne hanyagoljuk el azt, hogy energiáinkat a fejlődésünkre fordítsuk.

12.

Testvérek

Családi viszály
szétfújhatja a házunk,
de múlik a baj,
ha családfánk ágai
rendre ég felé törnek.

A testvéri kapcsolat társi kapcsolat, alapos tanulmányozást igényel. A testvérek azonban, más emberek kezdeti kapcsolataihoz hasonlóan, a bizalmas viszony miatt viszálykodnak és gyakran egymást kölcsönösen ellenségnek tekintik. A szülők természetesen nem örülnek az ilyen kapcsolatnak. A testvérek egy nagy családfa ágaiként születnek meg, a sok-sok burjánzó ág egyik szerepe az, hogy a világ viharaiban megóvják a nagy fát. Ugyanakkor egyesek az elfeledett többi ágat elutasítják, nem segítenek testvéreiknek és magányosak maradnak.

13.

Lélek

Bármilyen dolog
történjen meg bármikor
e földi létben,
ám az emberi lélek
maradjon mindig gazdag.

Őseink ősidők óta a nagy természettel összhangban, nagy közösségben, derűsen és vidáman éltek együtt. Mi már a modern korban élünk, és azt szeretném, ha bármilyen szorult helyzetben is vagyunk, soha ne adjuk fel a reményt, és ugyanúgy, mint az őseink, közösen, derűsen, szelíden, szélesre tárt, gazdag lélekkel folytassuk tovább.

14.

Orvosság

Orvosságot nyelsz,
sok gyógyszert nyakra-főre –
ehelyett inkább
nap mint nap vedd komolyan,
hogy törődj a testeddel!

Ha az emberek megbetegednek, különböző orvosságokat keresnek maguknak, de igazából sokkal fontosabb az egészséges test, ezért tegyünk erőfeszítéseket, hogy ezt az egészséget fenntartsuk. Mit meg nem tennénk azért a módszerért, amellyel egészséges testünket és lelkünket meg tudjuk őrizni! Amikor az emberek betegek, sokan közülük nem foglalkoznak az egészségükkel, azt hiszem, azért, mert valójában türelmetlenek.

15.

Az öregek

Botra hajolva,
arra rátámaszkodva
ballag lefelé
már ezeréves múlttal
háta mögött – sok öreg.

A világban sokan ellenszenvet éreznek az öreg emberekkel szemben. Manapság talán éppen arra gondolnak, hogy az öregek hasznavehetetlenek, pedig éppen ők azok, akik szeretik hazájukat, szeretik a gyerekeket, kultúrájukat és hagyományaikat megőrzik, tiszteletben tartják. Mi viszont olyan világba születtünk, ahol ezek az öreg emberek óvó szeretettel neveltek fel minket, ezeknek az embereknek a gondoskodása vigyázott ránk, mialatt felnőttünk, és még most is tanítanak bennünket. Úgy hiszem, tiszta szívből azt kívánhatom nekik, hogy – ha botra támaszkodva is – jó egészségben hosszú életet éljenek.

16.

A gyermek

Még nem is tudom,
hogy a gondolat vagy tett,
melyik fontosabb,
de azt tudom, gyönyörű
ez a gyermeki lélek!

A kisgyermeknek ártatlan a lelke. Ha nem gondoljuk át és leszidjuk, több mint valószínű, hogy megbánthatjuk. Mindent meg kell mondani, amit gondolunk, és amit érzünk, de arra vigyázzunk, hogy szép szavakat használjunk és ne fogalmazzunk körülményesen. Ha kérünk valamit, az érzéseinket ne keverjük bele és van, aki élesen a lényegre tapintva fogalmaz, ilyenkor bizony sok gyereknek elakad a lélegzete. Szeretném, ha örökre megőriznénk a gyermeki lélek tiszta, ártatlan szépségét.

17.

Vízre hulló virágok

Tónak felszínén
növő virágok
mindig boldoggá tesznek,
mert a vízre hullva
ott lebegnek még tovább.

Itt is, ott is cseresznyevirág-néző partikat rendeznek. A virágok télen készülnek fel, tavasszal kinyílnak a gyönyörű virágok, az emberek örömére, de bizony rövid életűek, elvirágzanak és a mulandóság szele elfújja őket. Az emberi szem azonban nem un rá erre, ilyenkor új tájleíró költeményt alkotok a tó fölé kinyúló ágakról, ahonnan a virágszirmok lehullanak, és ott lebegnek a víz felszínén. A nagy természet könnyed bőkezűséggel különböző örömökkel ajándékoz meg bennünket.

18.

Szentjánosbogár

Nádi levelek
sűrűjében megbúvó
szentjánosbogár
lám, tavon tükröződő
teliholdat utánoz.

A tó felszínére szentjánosbogarak szálltak. Tekintetünkkel követjük őket, és azt látjuk, hogy a vízen visszatükröződik a telihold. A szentjánosbogarak letelepednek a nád levelein, s mind egyszerre kezd el ragyogni. Gyönyörű látványt nyújt, ahogy a holdfényben ott ragyognak a szentjánosbogarak. Amint gyönyörködöm, egyszer csak azt veszem észre, hogy eltűntek a szentjánosbogárkák. Hirtelen azt látom, hogy a szentjánosbogarak ott mozognak csendben a nádi bozót sötétjében. Nyilván azt hiszik, hogy a sima vízfelület átengedte magát a holdnak és megijedtek annak mélységétől.

19.

Drágakő

Legszebb drágakő
elveszíti a fényét,
a ragyogását
egy apró piszok miatt,
ha nem vigyázol reá.

Ha mégoly gyönyörű, csillogó-villogó drágakövünk van, amelyen egy apró karcolás sincs, elveszítheti ragyogását, ha nem fényesítjük ki gyakran, mivel egy kis porszem tapadhat rá. Az emberi lélek is ilyen, ha nem csiszolod, fényesíted folyamatosan, többé nem marad ilyen gyönyörű és tiszta.

20.

Megérint a pillanat

Ne gyorsaságban
versenyezzetek soha –
jobb, ha haladtok
apránként az úton
s úgy tanultok, gyerekek!

Tanévnyitó ünnepség. Egytől egyig mindenki a startvonalon áll és titokban tartja az elhatározását. Mindenki legalább csak egy lépéssel szeretne előbb haladni, mint a többiek, a lehető leghamarabb. Ha csak az a szándékod, hogy megelőzz másokat, akkor váratlan csapda vár rád. Ha mások balszerencséjének örvendezünk, ha gőggel lenézzük a többieket, fontos dolgokat veszíthetünk. Abból csak lusta lélek születik, akinek az a gondolata, hogy nagy megkülönböztetéseket tegyen másokkal szemben.

21.

Szülők iránti kötelesség

Nyugtalan világ,
melyben zajlik életünk,
de ne feledd
örök feladatod:
gondoskodj szüleidről!

Amikor kilépünk a társadalomba, felelősségteljes munkát vállalunk, így folytatódnak a mozgalmas napok. Családunk lesz, és a velük szembeni kötelesség is megnő.
Ha elfoglaltságaink szövevényébe beleveszünk, lelkünk elveszti szabad mozgásterét, gondolataink felületessé válnak, megfeledkezünk a hála érzéséről, mindez életmódunkra is kihat. Jelenleg azonban szüleink állnak mögöttünk. Bármilyen elfoglaltak is vagyunk, a szüleinkről nem szabad megfeledkeznünk. Ez a fejlődésünk legfontosabb kiindulási pontja.

22.

Füvek

Égetni való
vad gyomnövények között
találunk néha
– ha okosan keresünk –
gyógyító füveket is.

Nehéz a gyomot kiirtani, nyomasztó érzéssel jár. Mindenki eltaszítja magától, de erős benne az életerő, akármennyire irtjuk is, mégis életre kel. Eközben azonban, ha jól megfigyeljük, csodálatos gyógynövények vegyülnek el közöttük. Bármilyen különös is, miközben nyomasztónak érezzük, ha jól odafigyelünk és a jót választjuk ki, a többit pedig feltétlenül elutasítjuk, akkor sikeresen felfedezzük.

23.

Végzős diák

Ha ma megkapod
végső bizonyítványod,
tán úgy gondolod,
tanulásnak már vége…
De nem, tanulj örökké!

A tanulmányok befejezése után diplomát szereztünk. Rendkívül nagy boldogság, de ezután a lépés után sem lehetünk nyugodtak, ne gondoljuk, hogy tanulmányaink befejeződtek. A tanulás útja, azt hiszem, soha nem érhet véget. Az iskolában megszereztük tanulmányaink alapjait. A diplomaszerzés tanulmányaink során a tudás kapuja, ezután magasabb fokon érdemes tanulni. Innen kezdődik a valódi élet megtanulása.

24.

Szegfűk

Egyforma magok,
amiket elültettem,
s gondoztam egyre,
ám virágzó szegfűim
közt nincs két egyforma sem.

Egyforma magvakat vetettem, ugyanazon a helyen ültettem őket el, ugyanúgy adtam vizet nekik, ugyanolyan műtrágyán neveltem fel őket, mégis különböző méretű és színű virágok pompáznak körülöttem. Amikor az egyik virágot nézem, úgy érzem, hogy mindegyikük külön egyéniség. Az emberek esetében ez még inkább így van, mert az embernek sikerül a saját növekedéséhez szükséges táplálékot előteremtenie és elfogyasztania.

25.

Vízesés

Kemény kőszikla
úgy felerősítette
vízesés hangját,
víz zúgását sem halljuk,
csak a szikla robaját.

Amikor a hegyek között sétáltam, hallottam, amint a hömpölygő víz nagy robajjal zubogott. Ahogy közelebb értem, azt láttam, hogy a hatalmas vízáradat nagy erővel ömlik tovább, a vízben pedig egy hatalmas szikla iszonyatos hangot hallat. Azt az óriási robajt viszont az okozta, hogy a hömpölygő víz nekiütődött a sziklának, szinte beléhatolt, majd alázúdult. A víz áramlásának a hangját nem is lehetett észrevenni a szikla robaja miatt. A mi világunkban megismert embereknek természetesen vannak képességeik, de emellett nemcsak erejük, hanem támogatásuk is számít.

26.

A víz

Bármelyik edény
alakját felvenni kész
a rugalmas víz,
de ereje olyan nagy,
hogy sziklán is áthatol.

A víz bármilyen edénybe kerül, mindig csak annak alakjához idomul. Úgy tűnik, olyan engedelmes és rugalmas, hogy magától semmire sem képes. Az erős és kemény sziklán azonban képes repedést vájni, hatalmas ereje van. Mi, gondolkodó emberek személyi kapcsolatainkat minden területen igyekszünk rugalmasan fenntartani, de ugyanakkor nem téveszthetjük szem elől, hogy továbbra is szeretnénk megőrizni koncentrációnkat és fennmaradásunk erejét.

27.

Füvek

A japánkomló
visszataszító növény,
mindenre képes
burjánzó gyökere –
megfojt mindent, mit ültettél.

A kipusztított gyomnövényt bármennyire is kigyomláljuk, újból kikel, az elültetett virágok, bárhogyan is gondozod őket, gyökereiknél kiszáradnak. Ebbe a visszatérő eredménybe nem szabad belenyugodni. Amikor egy elképzelésünk megvalósítását szeretnénk elkezdeni, arra van szükség, hogy komoly erőfeszítéseket folytassunk: gondosan tervezetet kell készíteni, gondolni kell a környezet megóvására, keményen el kell határozni, hogyan valósuljon meg a terv.

28.

Múltidézés

Hegyeknek mélyét,
szigeteknek széléig
jó felkeresni,
de hát sok-sok embernek
ismeretlen e világ.

Olykor olyan emberek találkoznak, akik egyrészt néptelen hegyi falvakat, elhagyott kis szigeteket kerestek fel, meglátogatták az ősi legendák szerint élő lakosokat, akik a világról általában kevés ismerettel rendelkeznek. A világot ismerő emberek nem kérkednek a világot nem ismerők előtt, inkább jól érzik magukat egymással. Vannak ezeken a helyeken olyanok is, akiknek nincsenek utódaik, csaknem kihaltak már a világból, és ez a társadalom számára veszteséget jelent. Így az említett értékes embereket meghallgathatjuk, s így egész Japánt keresztül-kasul alaposan bejárhatjuk.

29.

Magányos fa

Gondolatok közt
nézem e magányos fát,
oly egyedül él!
Emberek között is van
olyan, kit magára hagytak…

A most még hasznosnak tűnő fa hosszú hónapok és évek óta a földbe van temetve. Amikor ezt látjuk, eközben arra gondolunk, hogy a társadalomban szükség van a hasznos erőfeszítésekre, de úgy véljük, hogy a világban vannak olyan emberek, akik kivonulnak ebből a világból és nem törődnek a környezetükkel. Azt mondják, hogy nincs olyan ember, akinek nincs valamilyen szerepe, aki ne tudna valamilyen hasznos dolgot elvégezni. Nem eltékozolt dolog, ha nem hagyjuk kihasználatlanul eltemetni az értékes és tehetséges embereket.

30.

Az út

Minél hamarabb
lám, el kell készíteni
egy útmutatót,
melyben az ÉLETÚTról
magasabb szinten szólunk.

Sokszor szokták mondani, hogy „sokkal többet szeretnék tudni, szeretném mélyebben feltárni a dolgok belsejét”, ezzel az erős gondolattal kezdjük el keresni az eddig nem látott igazságot, és persze folytassuk bármeddig szenvedélyesen az igazság keresését. Ami az igazsághoz vezető utat illeti, bármilyen nehézségek merülnek fel, mégis eleget kell tenni az emberek kérésének, és el kell készíteni az Úttal kapcsolatos útmutatót.

31.

Írás

Csinos írásjegy,
vagy kimondottan csúnya?
Olvassuk könnyen,
a legfontosabb az, hogy
legyen áttekinthető.

Ha a régi korokban az emberek leveleit vagy a függőleges tekercsképeket nézegetjük, sok kifinomult írásjegyet látunk rajtuk, hogy még a lélegzetünk is eláll a szép kalligráfiától. És természetesen arra gondolunk, hogy mi is ugyanilyen szép írásjegyeket szeretnénk írni. Persze a gyönyörű írásjegyek csodálatosak, de mégis elsősorban az értelmük a fontos, amit helyesen szeretnénk másoknak leírni. Arra törekszem, hogy ne legyek a forma rabja, hanem könnyen olvasható, gondos kézírással írjak.

32.

Szülők

Hogyha eléred
már az idős korodat,
bizony akkor is
szüleid szívük mélyén
kisgyermeknek éreznek.

A szüleim még élnek, és magam is elmúltam már hetvenéves, ami öregkornak tekinthető. A szüleim azonban még most is gyereknek, megbízhatatlannak éreznek, hellyel-közzel gondomat viselik, sokszor még kicsinek is tartanak. Magamról szólva, amikor negyvenéves lettem, gyermekként izgultak miattam, akaratlanul is túlzottan beleavatkoztak a dolgaimba. A szüleim lelkében én örökre gyerek maradok.

33.

A sziget

Mögöttem van már
a messziről látszódó,
keresett sziget,
eveztem csónakommal –
ó, mikor történhetett?

Csónakban evezek, de a célul kitűzött kikötő messze van. Útközben egy lakatlan szigetet találok, de az én szigetem még nagyon messze van. Sietnem kellene. Buzgón folytatom az evezést. Most ez az én szerepem. Hirtelen azt veszem észre, hogy egy idő után a sziget eltűnik. Vajon mikor eveztem tovább és hagytam el a messziről látszódó szigetet? A kitűzött cél felé tartottam, és csak eveztem tovább...

34.

Madarak

Bármily magasan
repülnek a madarak
nagy kéklő égen,
tudják merre találják,
s nem feledik fészküket.

Felnézek az égre és egy madárrajt pillantok meg. Különféle madarak, úgy tűnik, sietve repülnek valahová. Közöttük egyes madarak könnyedén és vidáman szárnyalnak. Természetesen a madarak nagy színpada a hatalmas ég. De amint besötétedik, a madarak mind eltűnnek. Úgy tűnik, szabad lélekkel repülnek vissza, és elfelejtették, hová kell megtérniük, de valójában egyik madár sem téved el.

35.

Szépírás

Ha megfigyeled,
hogyan tanulnak írni
a kisgyerekek,
megtanulhatod, hogyan
kell sikerrel tanulni.

A gyerekek a nevüket ceruzával írják le. Bár meg kéne jegyezniük a nevüket, de időközben elfelejtik és a bátyjukat kérdezik. Az édesanyának, miután már a gyerek leírta, megmutatja, aki anélkül, hogy elolvasná, így dicséri meg: „Jól írtad le! Gyakorold, és akkor gyorsan meg fogod tanulni.” Ez még egészen kis gyerekekre nézve is igaz. Ha van célod, és van hozzá kitartásod, akkor mindenképpen eléred!

36.

Szegfűk

Iskoláslányok,
ha együtt összegyűlnek,
olyan szépek ők,
mint virágzó szegfűk
csillogó harmatcseppel.

A kertben virítanak a szegfűk. A hajnali harmat súlya ránehezül a virágokra és meghajlítja, eltöri őket. De az erős szárúak elviselik a harmatcseppek súlyát és nem törnek el. Ugyanígy van ez azoknál is, aki műveltséget szeretnének szerezni, mert ha igazán kitartóak és állhatatosak maradnak, akkor semmi sem fogja megzavarni ebben őket.

37.

Őszinte becsület

Csak egy őszinte
és becsületes lélek
képes megríkatni
a gonosz ördögöt is
lám, a mi világunkban.

A józan ész előtt a leggonoszabb, félelmetes szellem is tehetetlen. Azt szokták mondani: „Ha megteszed, még az ördög is elkerül.” (Ha igazi, szilárd meggyőződéssel hiszel benne, még az ördög sem képes megakadályozni.) Az emberi igazságból eredő cselekedet esetén még az ördög szeméből is gondolkodás nélkül hullanak a meghatottság könnyei.

38.

Megérint a pillanat

Csak munka után,
amit bevégeztél,
akkor láss hozzá
gyönyörködni, élvezni
csodás virágaidat.

A virágok mind a négy évszakban különböző színeikkel hívják fel magukra a figyelmet és örömmel töltik el azt, aki gyönyörködik bennük. Az emberek szeretik a virágok gyönyörűségét hosszan csodálni, de a legelső legyen az, hogy töltsék be szerepüket, majd csak ezután fogjanak bele nyugodtan a virágok élvezetébe. Nem szabad tévedni: naponta döntsék el, hogy a nap folyamán mi a legfontosabb.

39.

Megérint a pillanat

Emberek gyakran
nem törődnek magukkal,
csakis másokról,
többiekről beszélnek –
ilyen világban élünk.

Az embereknek nagyon nehéz saját dolgaikat megítélni, viszont mások ügyeit jól átlátják. Ha más emberről van szó, akkor az ügyeivel kapcsolatban irigykednek, ugyanakkor kritizálják is azokat. Az emberek kapcsolataik során sok embertől szereznek tapasztalatokat, s a másik embert saját tükörképüknek tekintik. Ezenkívül, ha a másik ember örömét a saját örömének is tartja, akkor ezzel az örömmel az ő élete is gazdagabb lesz.

40.

Hegycsúcs

Ha kék egekig
magasodó hegycsúcshoz
akarsz feljutni,
mindenképpen megmászni,
egy utat mindig találsz.

Ha az ég felé magasodó, felhőket karcoló hegycsúcsokat az emberek közeli ismerőseinek nevezné valaki, valószínűleg visszautasítanák. Léteznek azonban olyan emberek, akik az ilyen magas hegyek csúcsait már elérték. Milyen nehézségek látszanak ezzel kapcsolatban? Rendszerint van egy módszer, amelynek segítségével fel lehet jutni a csúcsra. Ha rendelkezünk céltudattal, ha mindent gondosan megtervezünk, ha folyamatosan és alaposan felkészülünk, mindez valósággá válik.

41.

Megérint a pillanat

Előbb szedd össze
jól gondolataidat,
és csak utána
írd le vagy meséld is el
mindezt más embereknek.

Ami a jó emberi kapcsolatokat illeti, ez elsősorban a jó kommunikációra épül. Általában valamit kiválasztunk, és ezt a kiválasztott eredményt (gondolat, beszéd, cselekvés) fejezzük ki; persze a beszéd különösen fontos, de ugyanakkor az a legnehezebb. Amikor másokhoz valami információt el akarunk juttatni, az oda nem illő érzések belekeverése nélkül kell kiválasztanunk a szavakat, és a valósághoz hűen, igaz lélekkel kell végighaladni az információ átadás útján.

42.

Megérint a pillanat

Beteljesülnek
az elképzeléseid?
Akkor se feledd:
maradj te mindig szerény,
és légy tisztelettudó!

A mi világunkban elő szokott fordulni, hogy látjuk megvalósulni a saját gondolatainkat. Ugyanakkor viszont vannak öntelt emberek is, akik már elértek vagyont, rangot, becsületet, és azt hangoztatják: „ezt a dolgot már ismerjük, ez az ember a saját belátása szerint viselkedik, a világot a saját kedve szerint képzeli el”. Ilyen körülmények között, ha mi betartjuk a mértéket, és nem feledkezünk meg kötelezettségeink teljesítéséről, bizonyos idő után győzelmet aratunk.

43.

Megérint a pillanat

Sokat kell tennünk,
sok gondolat terheli
porhüvelyünket,
ezért hát tudd a mércét,
és ne vállald túl magad.

Egyszer egy Kojama nevű gazdag ember a lebukott Napot próbálta visszakényszeríteni az égre. Azt mondják, hogy egy nap leforgása alatt hatalmas vihar kerekedett és az ezer hektárnyi rizsföld tóvá változott. Egészen bizonyos, hogy a természet törvényeit figyelmen kívül hagyták, és azt gondolták, hogy saját erejükkel megvalósítják, amit szeretnének, de eljutottak erőfeszítéseik határához tudatosan kitervelt munkájukkal. Világosan tudni kell a jót is, meg a rosszat is.

44.

Hó borította fenyő

Fenyőcske csúcsa –
hatalmas hó borítja
gyenge ágait.
Mentsd meg őt mielőbb,
takarítsd le a havat.

Rengeteg hó hullott le a kertben. Kivételes élményben van részem: miközben a meleg szobában a forró teát kortyolgatom, gyönyörködöm a havas táj szépségében. Nézek jobbra, nézek balra, s látom, hogy egy kis fenyőfára hatalmas mennyiségű hó hullott alá. Ebben a pillanatban mintha egy kis ágacska már-már letörne. Hívnék valakit a házból, mert arra gondolok, hogy megkérem: söpörje le a havat, de sehol senki. Nem számíthatok senkire. Itt az ideje, hogy egyedül eltakarítsam.

45.

Megérint a pillanat

Tanulás útja
előtt áll a gyermekünk
sehol senki sincs,
ki ellensége volna,
kit legyőzni kellene.

Gyermekem hamarosan eléri az iskolás kort. A többi vele egykorú gyerekkel kerül össze, de kérdéses, vajon könnyedén halad-e majd tanulmányaiban előre? Remélem, a szüleivel együtt nem mást, csak egy kis szorongást fog érezni. Szeretném, ha a gyermekem napról napra, erőfeszítései során folyamatosan növekedne. Jó, ha a barátaival nem verekszik. Nem az ellenségei ők. Szeretném, ha rájönne, hogy az egyetlen ellensége nem más, mint az unalom.

46.

A ló

Hosszú ideje
nevelt lovam egyre öregszik –
sajnáljuk nagyon,
vigyázunk rá, míg lehet,
erőben, egészségben.

Születésétől fogva féltő gondoskodással neveltük lovunkat, és bizony most egyszerre megöregedett. Amikor még kis csikó volt, együtt futottunk, amikor fiatal ló lett, vidáman lovagoltunk rajta, lovaskocsit húzva együtt jártuk be a világot. Most pedig csak elkedvetlenedik miatta az ember. Megvan a ló, de a család sajnálatot érez iránta. Azért imádkozunk, hogy egészségben hosszú életet éljen.

47.

A lélek

Oly elbűvölő,
szép az emberi lélek,
ha akaratlan,
tisztán megmutatkozik,
feltárul dísztelenül.

Szépség és csúfság egyszerre létezik az ember lelkében. Ha bárkinél csak a szépséget szeretnénk látni és kívánni, a gyönyörűen feldíszített dolgokat a lélek mindig el fogja utasítani, mivel az akaratlan, öntudatlan dolgokban a csúfság mutatkozik meg. Szépség és csúfság nem más, mint fény és sötétség: minden sötétséget fény vált fel, a fény pedig sötétséggé válik, csak a lélek a maradandó, és minden díszítés felesleges. Így aztán ma az a fontos, hogyan éljük meg egy napunk.

48.

Figyelmeztetés

Folytasd, csak folytasd
teljes erővel,
még ha nehéz, akkor is –
csak így érsz el valamit
az emberi világban.

Az embereknek különféle vágyaik vannak, de ezeket összességében nem lehet megvalósítani. Jó volna, ha ezekből az elgondolásokból akár csak egy tized is teljesülne. Ahogy már említettük azonban, akármennyire megpróbáljuk is elkerülni a nehézségeket, ez bizony nagyon bonyolult, és nem lehetünk mindig sikeresek. Valójában ami az értékkel bíró célokat illeti, ha megmásíthatatlan elhatározás van bennünk, akkor ezek megvalósításához nagyon fontos erőfeszítéseket tenni.

49.

Íróasztal

Szabadidődnek,
úgy látod, híjával vagy.
Hát még akkor se
tűrd íróasztalodon
a port és a szemetet.

Mostanában nagyon elfoglalt vagyok, az íróasztalom rendbehozására sincs időm. Ha belegondolok, hogy hány hónapja, hány éve használom már folyamatosan ezt az íróasztalt. Hányszor kibontottam már a klasszikusokat (a hagyományos japán könyvkötészetben a köteteket zsinórral kötik össze – a ford. megj.), hány beszámolót, jelentést, kéziratot és fontos levelet megírtam rajta. Nem is kell az emlékeimtől zsúfolt íróasztalom előtt ülnöm ahhoz, hogy azt állítsam: szeretném tisztán, rendben tartani, legalább a por ne halmozódjék fel rajta.

50.

Figyelmeztetés

Amikor tévedsz
és fűt-fát összehordasz
igaz szók helyett,
tudd: világunkban, sajnos
gyökeret eresztenek.

Ősi időktől fogva azt gondolták, hogy a szavakban lélek lakozik, ezt a szó mágiájának hívták és isteni erőt tulajdonítottak neki. Ennyire fontosak hát az emberi szavak. Nem kevés esetben egy könnyed hangulatban kiejtett szó jelentősen meggátolhatja a fejlődést. Tudjuk, hogy a szavak a teremtés energiájával bírnak, ezért a szeretet és a harmónia gondolatával kell kifejezésre juttatni őket.

51.

Figyelmeztetés

Földi világban
folyón leúszó hajó,
könnyen felborul,
így mi is. Fogd erősen
azt a kormányrudat!

Sebes folyással ellentétesen nehéz irányítani a csónakot, de kész öröm a folyó folyásával egyirányban evezni. Nagy folyóknál, a folyás irányával egyezően még jóval kényelmesebb, mert időnként le lehet feküdni és az ég kékségében gyönyörködni. De még ilyenkor is figyelemmel kell kísérni az időjárás hirtelen változásait, a váratlanul felmerülő nehézségeket, és soha nem szabad a kormányrudat kiengedni a kezünkből.

52.

Figyelmeztetés a drágakövekről

Kevés drágakő,
mit értékesnek tartunk,
s bizony közöttük
alig találunk olyat,
mi teljesen hibátlan.

Még az értékes drágaköveken is, még ha parányiak is, van egy kis karcolás, a teljesen hibátlan drágakő igen ritka. Az egész világon elfogadják ezt a kicsiny hibát, mert különleges varázst kölcsönöz a kőnek. Jól látjuk más emberek hibáit, de bizony mindegyiknek van egy pótolhatatlan varázsa.

53.

Figyelmeztetés a kerülőútról

A fehér felhők
irányába kell tartanunk.
Világunk útja,
emberek igaz útja:
az ősi Sikisima.

(Sikisima: Japán egyik ősi neve – a ford. megj.)

Ősi időktől fogva a japán emberi lélek fontosnak tartotta a hazát, gyönyörű országot, jól élhető társadalmat akart kialakítani. Ez a lélek mindezt folyamatosan átörökítette a mai kor embere számára. Az elmúlt években sokféle érték jelent meg, de ez a lélek továbbra is békében a boldog társadalomra törekszik, és ezen az irányon nem változtat. Az igazi boldogsághoz vezető út nem másutt, hanem minden egyes ember szívében lakozik.

54.

Megérint a pillanat

Bizony akkor is,
ha a napos oldalon
előre haladsz,
vigyázz, mert megbotolhatsz
lám, széles e világban.

Ha most bárhová is mégy, az út mindenütt burkolattal fedett, csupasz földút nem található. Mégis, ha nem vigyázunk, valamiben megbotlik az ember és megsérülhet. A tudomány és a civilizáció halad előre, és hosszú életet fogunk élni, a kényelmes, szabad világban azonban egyre csak háborgunk, önmagunk nyomát veszítjük és hatalmas kudarccal kerülünk szembe.

55.

Orvosság

Szép hazánk miatt
azt szeretném leginkább,
aki idős mind
kapjon olyan gyógyszert,
melytől halhatatlan lesz.

Az öregek hosszú nélkülözések korát élték túl, kibírták a szegénységet, s eközben szerették a hazájukat. És még most is teljes erővel küzdenek mindenért, ami fontos. Hajlott korban vannak, bár régi küllemük megváltozott, jelenlegi érdemeik kiválóak. Szeretném, ha nagyon sokáig élnének, és olyan orvosságot adhatnánk nekik, amitől soha meg nem halnak.

56.

A hónapok és a napok

Hosszú napokat,
hónapokat kell várni,
nagy türelemmel,
hogy amit elgondoltunk,
mind beteljesüljenek.

Minden embernek vannak álmai. Ezek az álmok nagyra nőhetnek, meg is változhatnak, de végül is valóságos részüknek az életük során meg kell valósulniuk. Ez nem jön létre csak úgy, egyszerűen, időnként lankad a lelkesedés, de kapkodással nem lehet megcsinálni. Attól függ, mennyire fontos a dolog, de hosszú hónapoknak, napoknak kell eltelniük, hogy valósággá váljanak.

57.

Este

Besötétedik...
ilyenkor egyre jobban
sajnálja lelkem,
hogy ma minden percemet
naplopóként töltöttem.

Ma az egész napomat tétlenül töltöttem. Bár egy kicsit sajnálom, de ha belegondolok, néha ez is jólesik. Jaj, még sincs így! Ma egész nap ez az egy pillanat volt a fontos! Ha belegondolok, hogy elpocsékoltam ezt az egész napot. De ami elmúlt, azon soha nem szabad a lelkünknek rágódnia. Mostantól meg kell újítani a lelkünket: hogy másodszor ne történjék meg, és tartalmasan töltsük el az egész napunkat.

58.

A szülői szív

Tavaszi éjen,
az égő csatamezőn
gyermekeiért
aggódó fácánnak
álma fájdalmas, nehéz.

A „Tízezer falevél” című versantológia egy költeményéből való az idézet: „Lángoló hegyen képtelen maradni a fácán, nem képes odahagyni gyermekét.”

Ebben szerepel az égő csatamezőn fészkét elhagyó, fájdalmasan lebegő madáranya alakja. A madárfiókára, az állatcsemetére és a kisgyerekre gondoló szülő szíve teljesen ugyanaz. Az alvó szülő mindig vigyáz, soha nem alszik mélyen. Ez az, amit szülői szívnek nevezünk.

59.

Orvosság

A szívből jövő
jó tanács olyan fontos,
mint egy orvosság,
mely óriási segítség
még egészségesnek is.

Sarlót vagy tanácsot adni nehéz. Még ennél is nehezebb, ha a főnökünknek kell ezt adnunk. Ritka az, amikor a másik fél örül, ha megkapja, sokkal gyakrabban szokták ellenszenvesnek érezni. Vannak azonban olyan esetek, amikor nincs más lehetőség és meg kell mondani. Ahogy a betegnek az orvosság, annak az embernek ez lesz a legdrágább gyógyszer.

60.

Megérint a pillanat

E világunkban
még ki mindig elfoglalt,
lám, talál időt,
hogy azt az utat járja,
amit igazán szeret.

Az emberek nálunk egész évben komolyan dolgoznak. De ha társadalmilag figyelemre méltó tevékenységet végez is az az ember, aki úgy tűnik, annyira elfoglalt, hogy szabadidővel alig rendelkezik, akinek valamikor aludnia, pihennie is kell, arra mégis fordít időt, amit kedvel. Ha nem lenne érdeklődés benne ez iránt, akkor nem áldozna rá a drága idejéből.

61.

Nyári füvek

Ó, nyári füvek,
lám, olyanok vagytok, mint
e változó világ:
hiába irtunk, vágunk,
mégis nőtök örökké.

Életünk mindennapjaiban sok olyan dolog van, amit el kell intézni, és amire alig van szabadidőnk. A nyári füvek hasonlatosak a mi pörgős világunkhoz, mert amikor kigyomláljuk őket, akkor minden gyönyörű lesz, de alig húzzuk ki őket a kezünkkel a földből, máris visszanőnek, tehát kiirthatatlanok. Még a hétköznapi életben is mindennap el kell végezni a különféle ház körüli munkákat, hogy elintézésük ne halmozódjon fel.

62.

A lélek

Amikor lelkünk
egyre jobban elgyengül,
nagyobb a veszély,
mintha ellenség lenne
most közvetlen mellettünk.

Az ember az élete során különböző eseményekkel találkozik, vannak esős és szeles napjaink, de ugyanakkor vannak nyugalmas napok is. A látható ellenségnél borzalmasabb viszont, ha a lelkünk nem koncentrál, nem figyel oda, és ilyenkor csak annyit mond: „nincs semmi baj, minden rendben”. Éppen a nyugalmas időkben szeretnénk, ha a lélek nap mint nap készenlétben állna, ha bármikor bármi bekövetkezik.

63.

A lélek

Néha megesik,
hogy az emberi lélek
mely oly zavaros,
egyszerre úgy kitisztul,
akár a hegyi forrás.

Az emberi lélek könnyen meginog. Meg kell tanulnunk ezt a megingást – amennyire lehet – kisebbre redukálni, hogy lelkünk minél stabilabb helyzetben legyen. Sok ember azonban, ha történik vele valami, rögtön meginog és teljesen összezavarodik. Mi lenne, ha az emberek lelke a nyugalmi állapotban maradna, és olyan lenne, mint a tiszta hegyi forrás.

64.

Megérint a pillanat

Iszonokami
sintó szentélyében most
régi példáról
kérdezünk, de ez mégis
megszab egy új világot.

Sok ember esetében van egy olyan jelenség, hogy mindenáron az új dolgokat részesíti előnyben. Ez természetes érzés, és bár nem minden esetben az új dolog fordul elő, de számos régi történet és hosszú legenda ezt bizonyítja. Azt szeretnénk, hogy mindazt, mi az új világban szükséges, az emberek meghatároznák, jól átlátnák a lényegét és így fokozatosan ragadnák meg az új dolgokat.

65.

Nap

A felkelő nap
reggeli sugarai
olyan üdítők –
szeretném, ha a lelkem
épp ugyanígy ragyogna.

A Nap folyamatosan gyógyító energiát sugároz, az élettel együtt életerőt ad, de főként a felkelő Nap frissít fel. Aki nézi, annak a lelkét fényesebbé, nagyobbá, gazdagabbá teszi. Azt szeretném, hogy boldogan éljünk, hogy a lelkünkben – a felkelő Naphoz hasonlóan – legyen örök, végtelen ragyogás.

66.

A gyermek

Az édesanya,
a szülők oltalmában
a kisgyermek
megtanulja az utat,
s bátran halad előre.

Ami a gyermekeket illeti, létük lényege a szabad szertelenség. Fontos, hogy szeretetben nőjenek fel, különben később nehézségek támadnak nevelésükkel. Kicsi koruktól kezdve őszinteségben kell őket felnevelni, s eközben saját személyiségükkel tisztában kell lenniük. Soha ne mulasszuk el, hogy a család jó szoktatási rendszert adjon, és a gyerek legyen a szülői nevelés oltalmában akkor is, amikor iskolába megy, akkor is, amikor belép a társadalomba.

67.

Szülők

Az édesanya,
ó, szülői nevelés
értéke, kincse
az évek múlásával
énünk részévé válik.

Azt szokták mondani, hogy a gyermek kincs a házban. A szülők már akkor óhajtva várják, mikor még meg sem született, óvják-féltik növekedését, mindent megadnak neki, hogy megtanulja: megfelelő és aktív tagja legyen a társadalomnak. De gyermekkorban senki sem tudja, hogy mennyire fontos a szülői nevelés. Az elmúlt évek során, amelyek alatt a gyermekek a társadalmi tapasztalatot megszerzik, hamarosan eljutnak oda, hogy valódi értéknek érzik a szülőktől való tanulást.

68.

Drágakő

Arra gondolok,
miért nem csillog-villog
e fehér gyöngysor –
bizony elfelejtettem:
meg kéne tisztítani!

Amikor elővettem kedvenc gyöngysoromat, nem csillogtak a gyöngyszemek, arra gondoltam, felveszek egy másikat. Azt hittem, talán lassanként lejár az ideje. Többször is kézbe kellett volna venni és viselni a nyakéket. Az emberi lélek is olyan, hogy állandóan tisztítani, csiszolni kell, különben elveszítjük a hatalmat felette.

69.

Óra

Az egyik siet,
a másik folyton késik,
mutatóik is
oly sokfélék lehetnek,
oly sokban különböznek.

Az óra az idő pontos megjelenítését szolgálja. Van, amelyik késik, van, amelyik siet. Ha belegondolunk ebbe, akkor teljes bizonyossággal állíthatjuk, hogy minden dologgal ez a helyzet. Különösen fontos, hogy ha nem vigyázunk, könnyen hibát követünk el. A hétköznapokban fontos, hogy ne döntsünk elhamarkodottan, hogy döntésünk hibátlan legyen, és ellenőrzéssel is megbizonyosodjunk efelől.

70.

Az út

Ha gyorsabban mész,
hamarabb jutsz a célba.
De gondold meg jól:
veszélyes úton ne járj,
a csábító látszat csal.

Régtől fogva azt beszélik, hogy jobb sietve visszafordulni, nem az ösvényen menni, nehogy az úton eltévedjünk. Bár sokszor fordul elő nagy baleset, mégis azt gondoljuk, hogy az ösvény bár kissé veszélyes, mégis gyorsabban haladunk rajta előre. Tudjuk, hogy a rövidebbik utat veszélyek kísérik, ezért nagyon fontos, hogy jól válasszunk, hogy döntsük el helyesen: valóban szükséges-e ezen az úton mennünk, valóban biztonságos számunkra?

71.

Megérint a pillanat

Mielőtt mennél,
válasszad ki pontosan,
mikor indulsz el,
mi a legalkalmasabb,
különben veszély vár rád.

Megfelelő időt kell találnunk arra, hogy valamilyen nagyobb dologba kezdjünk. Szeretnénk tudni, hogy a sokféle siker vagy kudarc közül melyik kíséri elindulásunkat, ugyanakkor fontos, hogy a csodálatos lehetőséget ne szalasszuk el. A fejünkben döntsük el, amiben itt-ott tétovázunk; viszont, ha a megfelelő időt elszalasztjuk, a veszélyes úton végül bajba juthatunk. Az életben nagyon fontos, hogy pontosan ítéljünk és megfelelően döntsünk.

72.

A lélek

Ó, milyen nagy kár
elfeledni őszinte,
szelíd gyermeki
lelkünknek tisztaságát,
hamvas egyenességét!

Minden ember őszinte, amikor még gyerek. Úgy nevelkedik, hogy semmiben nem kételkedik, semmit nem kritizál, s ahogyan növekszik, sok emberrel érintkezik, miközben különféle tapasztalatokat szerez, megtanul kételkedni, saját maga is igazságos lesz, haragudni is tud már. Hogy nyugodt lelkületét megtartsa, szeretné megőrizni az őszinteségét.

73.

A gyermek

Az ifjú bambusz
a kertben egyenesen
nőjön, sudáran,
bár tudjuk, könnyen hajlik,
akármelyik irányban.

Nagy öröm, amikor a kertben nevelkedő ifjú bambusz gyorsan megnő. Bár a bambusz hamar megnyúlik, de különböző irányban megdől, s eközben el is csavarodhat. Ezt látván, a növésben levő fiatal ember lelke jut eszünkbe: jó irányba is, rossz irányba is könnyen eldőlhet, elcsavarodhat, ezért úgy érzem, rendkívül fontos, hogy őszintének neveljük.

74.

Felhőre hasonlító virágzó fa

Vadcseresznyefa,
ó, de szépen virágzik
kis fenyők között,
ha az égre felnézünk,
felhőként látjuk viszont.

Fenyőliget, fái nem valami magasak. A fenyőfák között vadcseresznye virágzik. Ha a vadcseresznyének lelke volna, valószínűleg sokan választanák a szépség iránti csodálatuk helyéül. A vadcseresznye magja azonban a körülötte lévő fenyőfák között hajt gyökeret, ezt a helyet a sajátjának érzi és a leggyönyörűbb virágokkal díszíti fel magát. Ha felfelé nézünk, összetéveszthetjük a felhőkkel. Az emberek is a saját maguk területén a lehető legjobban szeretnének élni, békességben körülöttük lévő embertársaikkal.

75.

A családi nevelés

Ha egy kis bambusz
életével törődünk,
jusson eszünkbe:
a családi nevelést
ó, ne hanyagoljuk el!

Amikor a kertben növekvő ifjú bambuszt nézzük, különféle megfigyeléseket tehetünk. Láthatunk egyenesen növő bambuszt, elhajló, kicsavarodó bambuszt, aztán olyat is, amelyik megáll a növekedésben. A gyökeredzés helyére vonatkozóan is különböző helyzetben vannak a bambuszok: némelyiket a nap süti, kiszáradás fenyegeti, s ezen felül sokat számít a családtagok törődésével járó gondozás hatása is. Ha az emberekre vonatkoztatjuk, úgy érzem, rendkívül fontos a családi nevelés már kicsi gyermekkortól kezdve.

76.

A szülők iránti kötelesség

Édes szüleink
iránti gondoskodás,
így kezdődik el
az emberi világban
őszinte tisztesség.

Itt vagyok egymagam, és csak magamtól nincs bennem erő. Sok ember létezik az élet folytatásaként, akik az ősöktől származnak. Ha csak az egyik elődünk nem élt volna, akkor mi sem léteznénk. Azt hiszem, hogy hálásak lehetünk nekik ezért a különös dologért, emiatt nagyon kell vigyáznunk szüleinkre, akiktől közvetlenül származunk, ez minden őszinte tisztesség alapja.

77.

A szülők lelke

Édes szüleink
lelkét akkor érezzük,
értjük igazán,
amikorra már mi is
jócskán megöregedtünk.

A gyerekek szeretetet kapnak a szülőktől, ezzel a szeretettel körülvéve nőnek fel. A szülői szeretet végtelen, semmit sem sajnál megadni. A gyermekek sokszor úgy érzik, hogy a szülői lélek nem érti őket, nemsokára azonban felnőnek, látókörük kitágul, és akkor már érteni fogják szüleik lelkét. Mi pedig gyorsan fel akarunk nőni, mintha minél hamarabb szeretnénk megérteni a világmindenség összes szeretetét felülmúló szülői szívet.

78.

A családi nevelés

Az édes szülők
kertjében ha nevelkedsz,
csupa apróság,
mit megtanulsz, ám mindez
jól jön a nagyvilágban.

Az emberi élet nem más, mint egy életen át tartó tanulás, mely építkezésekből és ismétlésekből áll. Ez a tanulás a „család”-nak nevezett iskolában kezdődik, ahol az apa és az anya a tanárok, a nevelés is itt indul meg. Rendkívül fontos a családban történő tanulás, ennek helyszíne rendkívül kicsi, éppen elférünk benne, de hamarosan, ha kijutunk a nagyvilágba, ez lesz mindennek az alapja.

79.

A virágok akarata és szándéka

Könnyen virágzik
harag, rosszallás nélkül,
minden tavasszal,
lám, ismétli ugyanazt –
áldott vadcseresznyefa.

Egy vadcseresznyefa egy kiszáradt folyómederben gyökeret eresztett. Beköszöntött a tavasz, elkezdtek nyílni a virágok, a fa körül csak alacsony japánsás burjánzott, s miközben erősen fújt a szél, a szirmok azonnal lehullottak. Így ismétlődött ez évről évre, a vadcseresznyefa zokszó nélkül tűrte, így a kiszáradt mederben idén továbbra is üdén árasztja virágillatát.

80.

A tükör

Szaszaki levél
mellé helyezett tükör –
szívem úgy érzi,
hogy e tükör emberek
lelkét teszi fényessé.

Az istenek színe előtt a sintó szentélyt szakakiággal díszítik fel. A „három szent kincs”: a tükör, az uralkodói nyakék és a kard a békét jelképezi, a csúcsára a szaszakiágat helyezik a virágzás, a jólét jelképeként. Főként a tükröt, amely régtől fogva az isten imádásának tárgya volt, az emberek tiszta lelkének szimbólumaként tartották számon. A fényesítés tulajdonképpen azt jelenti, hogy nem létezik semmi homály, s azt hiszem, hogy az emberek ezt példaként használják, így szeretnék megtanulni, hogyan tegyék lelküket fényesebbé, ragyogóbbá.

81.

Tanulás

Most már úgy bánom,
hogy még gyermekkoromban
arra gondoltam:
nincs értelme tanulni,
lusta voltam én hozzá.

A gyermeki tiszta lélek olyan, mint egy fehér papírlap. Ebben a korban különféle alapvető szokásokat kell megtanulni. Eleinte gépiesen memorizálnak, másokat kezdenek utánozni, de ez nem dobja fel őket, s végül is kissé elhagyják magukat. Amikor aztán felnőttek lesznek, már sajnálják és úgy érzik, hogy annak idején jó lett volna tanulni.

82.

Cselekedet

Nem könnyű dolog
elérni azt nekünk itt,
e világunkban,
hogy emberhez méltóan,
éljünk és cselekedjünk.

Minden ember jól megérti, ha azt mondják neki: „tilos, ne csinálj ilyet!”. Az öt parancsolatot (az öt buddhista parancsolat tiltja a gyilkosságot, a lopást, a házasságtörést, a hazugságot és a részegséget – a fordító megjegyzése) nem nehéz megérteni, viszont nehéz betartani. Ha azonban emberhez méltó cselekedetről van szó, mint például „az emberi harag szokványos” stb., ezek jogos kifejezések, és más élőlényre nem vonatkozhatnak.

83.

Az út

Messzire tartasz?
Azt az utat válasszad,
melyen embernek kell menni,
mert azt hiszem, hogy jó lesz,
veszély tán nem fenyeget.

Vannak hirtelen döntések, de az emberek általában a lakóhelyükhöz közeli utat akarják járni. Mindazonáltal sok veszélyes út létezik. Az embernek ember járta útra van szüksége, ha ezt eltéveszti, bármelyik út veszélyes lehet. Választhatunk egy messzi utat is, de ha az ember egy úton már elkezdett menni előre, akkor a biztos célhoz közelit kell választani.

84.

Megérint a pillanat

Hónapok, évek
szállnak, mint repülő nyíl,
melyet kilőttek.
Ezért tégy mindent gyorsan,
hogy végezhess sikerrel.

Az időben kilőtt nyilat illanó időnek gondoljuk. Ha azonban figyelmesen nézzük, az idő biztosan elfolyik és észrevétlenül múlik el. Egykoron az emberek az időre a következő hasonlatot használták: „olyan gyors, mint a kilőtt nyíl”.
Ha valaki mindig későbbre halasztja, amit cselekednie kellene, akkor anélkül, hogy bármit is tehetne ellene, végül elszalasztja a cselekvésre szánt időt. Amit lehet, „a mai napon” végre kell hajtani, mert az elfecsérelt idő az ember életébe nem épül be.

85.

Csónak a nádasban

A kis csónak –
mint tű a szövetben –
evezőivel
lassan halad előre
burjánzó nádak között.

Útközben, amikor a csónakkal a tengerpart felé visszafordulunk, vannak olyan helyek, amelyeket sűrűn benőtt a nád. A burjánzó nádak között – mint varráskor a tű a szövetben – úgy halad előre az evező, és a nádasban akadályozott csónak csak nehezen tud előrejutni. Ugyanígy van az emberek világában is, az elképzelt cél elérését komoly nehézségek kísérik, viszont olyan hosszú kitartás kell hozzá, mint amilyen hosszú az evező, nem szabad kapkodni, beijedni, csak türelmesen, a célra összpontosítva, biztonságosan haladjunk előre.

86.

Az út

Ha félúton jársz
és persze megpihensz ott,
mert rögös az út,
akkor is folytatnod kell:
lásd, tanulni érdemes.

Egész életünkön keresztül a tanulás útját kell járnunk, hogy fejlődjünk, hiszen tulajdonképpen minden tanulás: a látás is, az ismerkedés is az. És persze a tanulás útja hosszú és meredek hegyi ösvény. Útközben meg is lehet pihenni, s olykor van olyan kísértés is, hogy mellékútra tévedjen az ember. De bármennyire is meredekké válik ez az ösvény, mindig biztosan érdemes folyamatosan előre haladnunk.

87.

Megérint a pillanat

Ha életedben
úgy leszel magas korú,
hogy tétlen maradsz,
hogy semmit nem is csinálsz,
úgy élned nem érdemes.

Ha az emberek megöregednek, akkor sokáig szeretnének egészségben élni. Az egészséges, hosszú élet alatt a befejezett, értékes életmódot értjük, melyhez hozzá tartozik az egészséges test is. Ha ezzel kapcsolatban érdektelenek vagyunk, ha nem teszünk meg semmit, hogy ne legyünk betegek, akkor hiábavaló az életünk, és a mi világunkban nem érdemes hosszú életkort megérni.

88.

Az emberek

Ha bármi marad
és nem változik semmi,
ahogy szeretnénk,
ám magunkra fordítva
a mi életünk lesz jó.

Ebben a világban sok olyan dolog van, amin nem lehet változtatni, és emiatt az emberek bánkódnak és panaszkodnak, elégedetlenkednek és zúgolódnak. De az emberi sóvárgásnak nincs határa, az emberek még akkor sincsenek megelégedve, ha a vágyuk teljesül. Ilyenkor folytatják korábbi életmódjukat, a végén pedig minden esetben az összeomlást várják. Valójában ezekben az esetekben az ilyen embereket többnyire meg kell menteni.

89.

A lélek

Mikor szélcsend van,
épp akkor kell tartani
a kapitánynak
a legfigyelmesebben
hajójának kormányát.

Hosszan tartó hajóúton vannak olyan napok, amikor nyugodt, derült az idő, és van, amikor az időjárás erősen szelesre, viharosra változik. Ha az időjárás nem kedvező, elegendő elővigyázatosság szükséges, és akkor valójában nehezen történik baleset; de nyugodt és derült időben könnyen lazít a lélek, így éppen ellenkezőleg, könnyen veszélybe kerülhetünk. Egy tapasztalatban gazdag hajóúton bármilyen időjárás is van, mindig legyen óvatos, és soha ne engedje el a kormányrudat. Az élet útján is – kedvező szél esetén – keményen kell tartania magát a léleknek.

90.

Az út

Mikor az úton
a veled haladóktól
kissé lemaradsz,
irányt soha ne tévessz,
folytasd a helyes utat.

Az első tanévnyitó, a diplomaosztó, a munkába állás, a munkahelyi előléptetés mind egyfajta verseny az emberi élet során. Ha az iskolatársak vagy az ugyanabban az időben munkába állók tevékenységét egybevetjük, és azt látjuk, hogy valaki lemarad, azt meg szokták jegyezni, és emiatt az a személy úgy akar jó eredményre jutni, hogy nem válogat az eszközeiben és a módszereiben, s így helytelen úton halad, vagyis ilyen módon elfecséreli az életét. Például, ha valaki lassabban fejlődik, az nem jelenti azt, hogy kisebb értéke van az életének. Azt szeretnénk, hogy az ember és a helyes úton való haladás egybeessen.

91.

Megérint a pillanat

Szegfű virága,
ha nem rázzák le róla
a hűs harmatot,
ó, bármelyik irányban
eldőlhet, elhajolhat.

Hódolat illeti, elegáns, kecses virág a buglyos szegfű, talán a szerelemre emlékeztet, a Manjósú című költői antológiában sok költő megénekelte. A bájos japán hölgyekre is használják, de van egy olyan kifejezés is, hogy a „Jamatoi buglyos szegfű" (Jamato: az ősi Japán neve – a fordító megjegyzése). Miközben ilyen dolgokra gondolunk, nézhetjük bármeddig a buglyos szegfűt anélkül, hogy ráunnánk, a gyönyörű virág oly egyenesen áll, anélkül, hogy bármelyik irányba eldőlne. Mivel azonban nem rázzák le róla a harmatot, nem képes elviselni a súlyát.

92.

A drágakő

Nagyon sok ember
drágaköveket választ,
ám valamelyik
ékkövön sérülés van –
Ilyen a mi világunk.

Semmiben nem lehet a teljességet, a tökéletességet elérni. Ha sok ember drágaköveket gyűjt, a kiválasztottak közül valamelyiken valahol van egy sérülés. Műveltség, tapasztalat, érdem, egyéniség stb., akármerről is nézzük, kiemelkedő tulajdonságok, még a hírnév is, ezek az emberek fölött álló tulajdonságok és könnyen hátrányt okozhatnak. Ne a hátrányokat, hanem a kiváló tulajdonságokat figyeljük!

93.

A szülői szív

A szülői szív,
ha az utódja felnő,
kicsinek érzi
még akkor is gyermekét,
bár tudja, független már.

A saját gyerekünk is felnő egyszer, független remek állampolgár lesz belőle. Ha már nincs szükség a szülői támaszra, még ha másoktól nem kap is segítséget, a felnőtt ember saját ítélőképességével, erejével bármi sikerülni fog. Mi hát akkor a felnőtté vált gyermek iránti szülői érzés? A szülő néha-néha még gondoskodik róla, mert legtöbbször úgy képzeli, mintha még kisgyerek volna, ugyanakkor felismeri, hogy bizony már nem az.

94.

A szülők

Önállóan élsz,
de akkor se feledd el,
emlékezz mindig
szüleid áldására,
nevelő szavaira.

Ha már felnőtt lettél, elérted függetlenségedet a társadalomban. Eddig az áldott családi környezetben voltál, de megtanultad az alapokat, amelyekkel élni kell, ha kilépsz a társadalomba. Időnként mindkét szülőd tanításával szembeszállsz és sokszor gondolsz arra, hogy kirepülsz a családi fészekből. Majd sikeresen elhagyod a családi otthont, amely iránt mindeddig hálás voltál a szülői tanításért és nevelésért, és az egészet mélyen átérzed.

95.

A bánya

A még fel nem tárt
aranytól virágzó hegy
kincse nem látszik,
ha nem hozza fel senki,
hogy látnánk ragyogását?

Az „arany virágzik”, vagyis nagy mennyiségű aranyérc van a bányákban, ezekben a hegyekben viszont nincsenek emberek, akik feltárják az aranyat. Ha azonban nincsenek olyan emberek, akik feltárják, honnan látszik az arany ragyogása? Ugyanígy, bármennyire is vannak kiemelkedően hasznos emberek, ha nincsenek olyanok, akik ezt a munkát választják, az erőfeszítésük sem látható a mi világunkban.

96.

Megérint a pillanat

Ha a sztrádára
hajtasz, s utad ott vezet,
óvatos szívvel
haladj: a mi világunk
buktatókkal van tele.

Jelenleg bárhová is megyünk, az utak gondosan vannak kibetonozva, földutat nem találunk. Ha mégis valahol elővigyázatlanság történik, időnként valamibe megbotlik az ember és megsérül. A tudományos civilizáció előrehaladtával egy kényelmes és szabad világba érkezünk, ahol az élet hosszú, de ha hozzászokunk a kényelemhez és a szabadsághoz, és nem vigyázunk, nagy kudarc is érhet.

97.

Visszaemlékezés

A nagyvilágban,
amelyben léteznünk kell,
számtalan dolog
megzavarja lelkünket
vigyázzunk, ne hulljon szét!

A mi küldetésünk a világmindenségből érkezett, ahol az élet szerepét adományozták nekünk, és ez a széles nagyvilág tevékenységeink színpada. Tanulásunk mindarról szól, amit itt látunk, ami itt körülvesz, melyhez a harmónia ragyogásával a világmindenség akarata járul, és fontos szerepet játszik benne. Csekély dolgok iránt diszharmonikus érzéseket táplálunk, melyek lelkünket meg kell, hogy zavarják.

98.

A lélek

Tágas világunk
már-már összemosódik,
mondják, kisebb lett,
de inkább egyes emberek
nézőpontja szűkült be.

A civilizáció fejlődésével – úgy mondják – összeszűkült a világ, a mi világunk azonban tágas, még mindig sok olyan dolog van, amit nem ismerünk. Ebben a tágas világban bizonyos dolgok énközpontúvá lettek, amelyek könnyen és ostobán szűk látókörűvé válhatnak. Az emberek többségének lelkét nem jellemzi tágas, nagy és világos ragaszkodás, hanem mindenkor a stabilitásra törekszik.

99.

Öregek

Lám, mérséklettel
is mehetünk az úton,
ha jól vigyázunk,
ügyelünk a testünkre,
óvjuk egészségünket.

A sok évet megért öregemberek állandóan panaszkodnak: hol itt fáj, hol ott fáj, szeretném ezt megcsinálni, de már nem megy. Persze nem lehet-e ez jogos kifogás, mikor nem mozognak úgy, mint a fiatalok, akiknek ugyanolyan testük van? Az öregek sok évet megért, kiművelt bölcsességgel rendelkező emberek. Ezt kell kihasználni és életben tartani őket.

100.

A gyermek

Nyíltan kimondja,
közli gondolatait
őszinte szívvel –
ilyen a gyermek lelke:
őszinte ártatlanság.

A kisgyermeket őszinte ártatlanság jellemzi: ami a szívén, az a száján. Miközben szemléljük a gyerek arcát, rácsodálkozunk, javítgatjuk, ahogy gondolkodás nélkül kimondja a „labda" szót. Időközben nagy lesz és ezzel együtt az ilyen értékes lehetőségek csökkennek. Érzésünk szerint az emberi valóság a gyermeki lélek szelíd megnyilvánulása.

101.

Figyelmeztetés

A politikában
az ország szolgálata:
teljes erőből
mindent úgy tegyenek meg,
hogy igaz hazánk legyen.

Minden állampolgár, aki szereti a hazáját, aki maga is ott született és nevelkedett, azon fáradozik, hogy könnyen lakható országban éljen. Főként a haza szolgálatában álló emberek, a politikusok, a kormányzati hivatalok dolgozói, saját szerepük és felelősségük tudatában az országon belül és külföldön is azt hirdetik, hogy minden erejüket és tudásukat latba vetve, jó politikát szeretnének folytatni. Ugye mindannyian azt szeretnénk, hogy együttműködve magas színvonalú országot építsünk.

102.

A tanár

Aki a tudást,
az iskolázottságot
választotta ki,
érezzen hálát mindig
a tanítója iránt.

A szakmai iskolázottságot választotta, és ennek az útnak a vezető személyisége, híres közszereplő. Az ilyen ember nem csak a maga saját erejével jutott el idáig. Biztos, hogy volt jótevője, aki segített neki, tanította, nevelte tanulmányai során. Mára eltávolodtak, esetleg konfliktus alakult ki közöttük; azért mostanra is őrizze meg a hála érzését iránta!

103.

A szépírás

A kicsi gyerek
napról napra gyakorol,
a tanulásnak
meglesz az eredménye:
szép a leírt írásjegy.

Egy kislány az anyukájával együtt a különórán megtanulandó írásjegyeket gyakorolja. Úgy tűnik, hogy az anya írásjegye szép, ügyesen írta le, a gyereknél viszont az írásjegyen belüli arányok egyenetlenek, az egész írásjegy alakja kusza. Két-három hónap múlt el, a harmadik hónapban az anya bekukucskál a különórára és teljesen elcsodálkozik. Ez a gyerek a rövid idő alatt ilyen gyönyörűen megtanult írni! A folyamatos tanulásnak biztosan meglátszik az eredménye.

104.

A víz

A forrás tiszta,
de ha az iszapos folyó
medrébe zúdul,
sajnos a tiszta víz is
végül beszennyeződik.

A hegyekből lezúduló vizekbe nem kerül be a por, teljesen áttetsző, miközben hegyeken, mezőkön keresztül áramlik, majd fokozatosan hozzáadódik a piszok, végül egy zavaros vizű öbölbe ömlik, s ez bizony nagyon sajnálatos. Az ember is, amikor megszületik, tiszta ártatlanság jellemzi, mire azonban felnő, a társadalom rossz szokásai elvegyülnek benne, elszenvedi az élet különböző megpróbáltatásait, végül, sajnálatos módon, elveszti ártatlan, tiszta lelkét.

105.

A szarvasmarha

A szarvasmarha
súlyos szekeret vonszol
testi erővel,
nem siet, lassan halad –
lám, nem botlik meg soha.

Egy szarvasmarha súlyos teherrel megrakott szekeret húzott és lassan haladt előre vele. Képességeihez mérten szinte túllépte a határokat, ám úgy látszott, csak kevéssé kényelmetlen ez számára. De az emelkedőn testének minden erejét megfeszítve haladt, a sík területen sétálva, hogy pörögjenek a kerekek, de sehol nem botlott meg. Úgy tűnik, ahelyett, hogy kifulladásig hajtaná magát, a jó eredményeket úgy éri el, hogy meghatározott ütemben halad előre.

106.

Égi és földi istenek

Emberi szemnek
láthatatlan istenek
odafordulnak,
hol nincs szégyen, ott tárul fel
az emberi lélek igazsága.

Az emberi szem számára láthatatlan istenek, akik mindent látnak, ami istentől származik, beleértve saját megszokott cselekedeteinkig és gondolatainkig, akik szerint, aki úgy él, hogy nincs semmi szégyellnivalója, az a személy az emberek között csodálatos „igaz lélek” birtokosának nevezhető.

107.

Megérint a pillanat

Gondolatod az,
hogy az ügyeid állnak
és nem haladnak,
de valójában magad
voltál lusta és hanyag.

Gondosan elterveztél valamit, de hónapok és évek teltek el anélkül, hogy bármi megvalósult volna belőle. Miért nincs előrehaladás, türelmetlenséget érzel emiatt. Ilyenkor azt ismételgeted: „vajon nem hanyagoltam el valamilyen szükséges, fontos dolgot?”, s úgy érzed, szükséges megvizsgálni. A legtöbb esetben a dolgok azért nem haladnak, mert saját magad nem fordítottál elegendő figyelmet a dologra.

108.

A barátok

Egymást segítik
meghitt, mély szeretetben,
ők a barátok,
érzésük a nagyvilágban
legyen legnagyobb erő.

Az ember nem tud egyedül élni, és nehéz olyan munkát elvégezni, amelyet csak saját erejéből csinál és a társadalom számára hasznos. Az erőt a családunktól, felsős iskolatársainktól, barátainktól kapjuk. Közülük leginkább azokra lehet számítani, akivel sikerül tiszta szívből feloldódni, ők a barátaink. Ha baj, szenvedés ér, kölcsönösen segítenek egymásnak, egymás örömét, bánatát megértik, harmóniában élnek egymással, ők a társadalomban a legnagyobb erőnek tekinthetők.

109.

Öreg fenyőfa

Ezeréves fa,
kertünk vén fenyőfája,
óvlak, védlek én,
hogy sokáig élhess még,
közöttünk élhess tovább.

Házunk kertjében van egy öreg fenyőfa. Gyerekkoromban sokszor felmásztam rá, időnként még hozzá is kötöztek, ha valami csínytevést követtem el. Mióta az eszemet tudom, az apám mindig ott volt, azt lehet mondani, hogy mindennap megnézte, nevelgette. De sok hónap és év elmúltával teljesen elvesztette energiáit, én azonban a ház történetét folyton figyelemmel kísérem, az öreg fenyőre pedig nagyon vigyázok, sokáig életben szeretném tartani.

110.

A családi nevelés

Féltő szeretet
vegye körül a szegfűt,
nevelgessük őt
kertünkben nagy gondosan,
és ne hanyagoljuk el.

Mindenki azt gondolja, hogy a gyerekek aranyosak. Bármelyik gyermekről úgy érezzük, hogy maga a parányi aranyos létezés formája, a saját gyerekünket viszont rendkívül aranyosnak tartjuk. De a gyermek, ahogy mondják, az ég kegyelméből érkezik, hogy vigyázzunk rá, a felügyelete alatt nem a szülők személyes tulajdonának tekinthetjük. Szeretgetjük, mondogatjuk, hogy milyen aranyos és cuki, de ha egy komoly családban elhanyagolják a nevelést, akkor a gyermek elutasító és a szülőkkel szemben hálátlan lesz.

111.

A fenyő

Nagy hóesésben,
komoly viharban tűr,
állja a próbát,
ezért újra meg újra
magasra értékeljük.

Hány évtizeden át a hideg télben, fagyban, hóviharban, amikor a hegyeket és völgyeket hatalmas hó borítja, zöld leveleiket megtartják az örökzöldek, de teljesen kiszáradnak. A fenyőfa azonban megmutatta igazi erősségét: a hótakaró alatt a viharokat kibírta. Az emberek értékelik a fenyő csodálatosságát és újra és újra elismerik. Mi, emberek is, ha szerencsétlenség ér minket, fizikai és lelkierővel kitartunk, így vagyunk igazi értékes emberek.

112.

Az ország

Felkarolni jót,
elvetni mindazt, mi rossz
azt szeretnénk,
ha országunk felérne
idegen országokhoz.

Békében élni könnyű, és fontos, hogy méltósággal bíró országban éljünk, széles látókörrel rendelkezzünk. A világban sok olyan ország van, amelyet mintának tekinthetnénk. Körül kell nézni a széles nagyvilágban: az előnyöket hamar vegyük át, a hátrányokhoz pedig ne ragaszkodjunk, hanem vessük el. Mindig kövessük ezt a módszert, magabiztosan, lépésről lépesre, ne legyünk kevesebbek, mint más külföldi ország, szeretnénk Japánt csodálatos országgá tenni.

113.

Megérint a pillanat

A nagyvilágban
ha elterjed hírneved,
ismer mindenki,
maradj akkor is szerény,
így ragyog fel személyed.

Ha a munkádban sikereket érsz el, ha művedet megjelentetik, ha a társadalom számára ismert lett a neved, akkor is maradj szerény, ne légy rátarti, gőgös. Ha gőgös vagy, akkor csak te gondolod magad különlegesnek, miközben lenézel másokat. Ekkor személyiséged csodálatos tulajdonságai elvesztik fényüket, megfakulnak. A szerénység az ember egyik legragyogóbb tulajdonsága.

114.

A csiga

Milyen a világ?
Ez érdekli a csigát,
mikor kibújik:
körül akar nézni jól
a széles nagyvilágban.

Ha a saját üzleti tevékenységeink és egyéb munkáink kielégítőek, és ezek után, ha nagyon elfoglaltak lettünk egy közös vállalatban, és a kapcsolatok szorosabbá váltak, csak a saját házunkban fogjuk végezni a munkánkat. Ahelyett, hogy az üzleti összejöveteleken könnyen elbizakodottá válnánk, prioritást kell adni a pénzzé értékesíthető munkának. Ahogy a csiga időnként előbújik a házából és körülkémleli a környéket, ugyanúgy nekünk is tudatosan ki kell tapintani a társadalmi trendeket.

115.

Az út

A mi világunk
tele van veszélyekkel,
ezért jól vigyázz:
csakis az igaz úton
haladj mindig előre!

„A sötétség egy lépéssel előbb jár”, szokták mondani, mert a nagyvilág tele van veszélyekkel. A csendes napok után, ha nem vigyázunk, a hirtelen jött viharban zűrzavar keletkezhet. Komoly veszélyről azonban nem beszélhetünk. Az embereknek előre kell haladni, de vannak olyan utak, amelyekre nem szabad rálépni. Ismerjük fel az ésszerűséget, és az igaz úton előre haladva nem kell félnünk semmitől.

116.

A kincs

A mi világunk
arra szólít: egyedül
állj talpra, fejleszd
képességed, tudásod:
ez az igazi kincsed.

Amikor kilépünk a társadalomba, az önállóságért való küzdelem nem mindennapi jelenség. Milyen területet, tevékenységet válasszunk, olyat, amelyeket már mások is, s ezeket szárnyaljuk túl? Régen az emberek azt mondták: „Tanuljon ki egy szakmát!” és sajátítsa el tökéletesen annak készségeit, ezt tartották értékesnek. Ha saját maga önállóan választ, akkor az a társadalom számára hasznos készségeket teremt, és ez az egyén számára kincs.

117.

A diák

A mi világunk
viharai ha dúlnak,
nyugodt lélekkel
fordítsa a figyelmét
a tanulmányozásra.

Egy diáknak mindenkor meg kell felelnie egy adott pillanat bizonyos szerepeinek. Az iskolás korban a tanulásnak, amikor már végzett, a társadalmi életbe való beilleszkedésnek, hogy életének alapjait megszilárdítsa. Sok a különféle csábítás, talán a szórakozás varázsa vonzza, de fontos, hogy a lelke ne zavarodjon össze és saját szerepét tudatosítsa.

118.

Megérint a pillanat

A mi világunk
már olyan természetű,
nem szabad késni,
különben lemaradunk,
s nem haladunk előre.

Légy óvatos, bármit is csinálsz! Ez nagyon fontos dolog, de ügyelni kell arra, hogyan kapcsolódnak a dolgok egymáshoz. Ezeknek a dolgoknak azonban – akár az árapálynak – vannak változásai, van áramlása is. Óvatosan kell eljárni: nem szabad az áramlással szembemenni, hanem meg kell lovagolni. Amikor lehetőség kínálkozik, habozás nélkül előre kell haladni. Ha a fontos dolgokat elszalasztjuk, akkor lemaradunk a többiektől.

119.

A cselekedet

A mi világunk
legyen olyan, amelyben
a vezetőink
összes cselekedete
ó, igazul hangozzék.

„Az emberi szavakban és tettekben az ember lényege fejeződik ki”, szokták mondani. Az emberek a mindennapokban megismétlik választásaikat, választásuk eredménye pedig három dologban fejeződik ki, ami nem más, mint „gondolkodni, beszélni, cselekedni”. Hogyan őrződnek meg szavakban és tettekben az emberi személyiség kifejeződései? A mi világunkban mindenki vezető pozícióban szeretne lenni; jó volna, ha szavaik és tetteik nagyrészt igazak lennének.

120.

A cselekedet

Ha nem őszinte,
igaz munkát végeznél,
gondot okozna
másokat tanítani
lám, a mi világunkban.

A tanári hivatáson kívül különféle területeken sok vezető tevékenykedik. Ember embert tanít, ilyenkor tudást, ismereteket és szakértelmet korlátlan mennyiségben adnak át, személyiséget irányító lelkületet és energiát örökítenek át. Ha az iskolai osztályokban, ha a szakmai jártasságok továbbképzése alatt a vezetők nem igaz utat mutatnának, akkor gondot okozna, hogy más embereket tanítsanak.

121.

Őszinte érzelmek

Tengereken túl,
mindenütt a világon
minden azonos,
akkor miért zúdul fel
gyakran hullámok szele?

Minden élet körként fonódik egybe, a Nagy Életből (az élet forrásából) fény fakad. És minden egyes élet homogén létezés, a lelkek egymásnak testvérei. Ezt mindenki tudja, és azt hiszem, hogy az egész világon minden embertársunk testvére egymásnak; akkor vajon miért hangoztatja minden egyes ország a maga központi szerepét, hiszen ez egyre nagyobb konfliktusokat szül.

122.

Megérint a pillanat

Éji hullámok
verdesik a partokat,
közben elterül,
kínok között kifekszik,
s mégis virul a szegfű.

A buglyos szegfű a tengerparton, a hullámok között eresztett gyökeret. Amikor a szél fúj, jól érzi magát, de ha a hullámok jönnek, azonnal földig nyomják. Miközben kegyetlen környezetben él, egyre pompáznak gyönyörű virágai. Mi a titka annak, hogy ilyen erősek tudnak lenni kora reggel a díszbe öltözött csodás szegfűk? Az emberek is kemény körülmények között, bánkódások és lemondások nélkül valósítják meg eredeti szándékaikat.

123.

A játék

Ne hanyagold el
kötelességed, munkád!
Még akkor se tedd,
ha szíved játék vonzza,
ha szórakozni szeretsz.

Az emberélet hosszú, a hétköznapokban sokszor ismétlődik meg ugyanaz. A mindennapok egyhangúak, kevés változás történik, ezért vannak, akik időnként a szerencsejátékok felé nyújtják ki kezüket, néha kedvenc szórakozásuknak élnek. Az életben szükség van az egyszerűségre, ismerni kell a határt, mértékletességet kell tartani. Ha valaki rátalál az általa kedvelt játékra, nem képes tovább a családját támogatni, mert elhanyagolja a munkáját.

124.

Megérint a pillanat

Lelkedre vigyázz,
néha-néha figyelj rá,
mert ha nem teszed,
még akaratlanul is
fájdalmat, bajt okozol.

Az emberi lélek ingatag, időnként kibillen egyensúlyából. Régtől fogva a nyugalmat kereső emberek megpróbálták megszilárdítani a lelküket. A gondolatok szakadatlanul keletkeznek, de ha nem fogják fel őket, hamarosan kihunynak. Ha azonban belekapaszkodunk a gondolatba és negatív gondolatokkal egészítjük ki, fájdalmat és gyötrelmet okozunk. Időnként felül kell vizsgálni a lelkünket, nehogy összekuszálódjon.

125.

A tükör

Én is szeretnék
egyre jobb és jobb lenni,
ezért hát mások
felhőtlen lelkében
ragyogjak fel tükörként!

Nem mi vagyunk a japán császár, nem a legmagasabb fokon állunk az emberek sorában. Olyan emberek között, akiknek még a nevét sem tudjuk, biztos, hogy soknak tiszta a szíve. Felhőtlen lélekkel állítsuk példának a tiszta és gyönyörű emberi lelkeket, és ennek tükrében saját lelkünket tegyük ragyogóbbá.

Vihar Judit fordítása

Számunk szerzői

Abe Kóbó (1924–1993) író, fotóművész és drámaíró, aki Tokióban született és Mukdenben, Mandzsúriában nevelkedett. Orvosi egyetemet végzett, de hivatásában csak rövid ideig tevékenykedett. Írói munkásságára erősen hatott Kafka, Dosztojevszkij, Csehov és Rilke. 1945 után Japánba visszatérve az après-guerre csoport tagja lesz. A japán avantgárd képviselője. Elbeszéléseiben gyakran jelenik meg metamorfózis, írásaiban a humor és az irónia dominál. Több drámáját játszották és kiadták külföldön, magyarul például az *Itt vannak a szellemek* (Szellemi Rt.) című elbeszélésének rádióváltozatát mutatták be. *A homok asszonya* című regénye nálunk is nagy sikert aratott. A 60-as, 70-es években elfordul a szürrealizmustól és több sci-fit ír. Magyarul megjelent művei közül kiemelkedik *A bot, A piros selyemgubó* című novellája, *A dobozember, A negyedik jégkorszak* című regénye. Többször jelölték Nobel-díjra, elnyerte az Akutagava-, a Jomiuri- és a Tanizaki-díjakat.

Ajukava Nobuo (1920–1986), eredeti nevén Uemura Rjúicsi, költő, kritikus és műfordító, a II. világháború utáni japán költészet kiemelkedő alakja. Tanulmányait a Vaszeda Egyetem irodalom szakán végezte, itt ismerkedett meg T. S. Eliot munkásságával. A brit költő főműve ihlette az Ajukava vezetésével létrejött Arecsi, vagyis Átokföldje költőcsoport elnevezését. A II. világháborút követően, Tamura Rjúicsivel együtt elindították az Arecsi folyóiratot is, amellyel a háború utáni évtized egyik legfontosabb modern japán költészeti irányzatává nőtték ki magukat. A versek mellett Ajukava s az Arecsi költői számos, mai napig jelentős tanulmányt és kritikai munkát is közzétettek.

Akutagava Rjúnoszuke (1892–1927) a modern japán novellisztika egyik legkiemelkedőbb alakja. Anyjától örökölt gyenge idegzete miatt egész életét szorongások kísérték. Megalapította a Sinsicsó („Új gondolat") című folyóiratot. A japán irodalomban novellistaként és fordítóként tevékenykedett, írásaiban filozófiai, mélylélektani és erkölcsi problémákat dolgozott fel. Gyakran merített klasszikus japán és kínai elbeszélésekből. Több novellájából is híres filmadaptáció készült, így Kuroszava 1951-ben megfilmesítette két novelláját, és *A vihar kapujában* világsiker lett. 1927-ben egyik barátja öngyilkosságának évfordulóján a kelleténél nagyobb adag veronált vett be, előre megtervezett öngyilkossággal vetett véget életének.

Cusima Júko (1947–2016) japán írónő, Dazai Oszamu író lánya. Személyes hangvételű, bensőséges hangú írásait számos rangos díjjal jutalmazták. Főszereplői jellemzően hányatott sorsú, de erős és független nők, akiket Cusima saját tragikus élete ihletett. Kedvelt témái közé tartozik az elhagyás, és műveit gyakran misztikus elemek színesítik.

Csikamacu Monzaemon (1653–1724) a japán drámaírás legkiemelkedőbb alakja, magas rangú szamurájcsaládból származott. Több mint száz darabbal, 90 társadalmi és 24 történelmi drámával ajándékozta meg a japán szinműirodalmat. Eleinte ningjó-dzsórurikat, bábjátékokat írt, melyeket később a kabuki színpadok is átvettek. Külön drámai műfajt is teremtett, a kettős szerelmi öngyilkosságot, amely korában rendkívüli népszerűségnek örvendett. Stílusát a kamigata stílus, a realista törekvések jellemezték. Művei közül kiemelkedik a *Kettős szerelmi öngyilkosság Amidzsima szigetén*, melyet a Magyar Rádió is bemutatott, és a *Kettős szerelmi öngyilkosság Szonezakiban*. Itt közölt darabja, melynek hőse Tambai Jószaku, az általa alkotott egyetlen vígjáték 1708-ból.

Dazai Oszamu (1909–1948) író, egy földbirtokos család fia. Már diákkorában részt vett a proletár íróknak szervezett mozgalmakban, valamint a japán kommunista párt munkájában, emiatt elítélték. Börtönből szabadulva, 1935-ben jelentkezett első, *A bohóc virága* című elbeszélésével. Ezt követte a *Kései évek* című novelláskötet, amelyben az értelmiség és a későbbi generációk figyelmét szeretné felhívni korának aggasztó politikai eseményeire. A megjelent néhány kisregényén kívül számos epigrammát, prózai költeményt, rövid elbeszélést és ciklusszerű mesesorozatot írt. A háború után egyre inkább meghasonlott önmagával, és öngyilkos lett. Több művét külföldön is jól ismerik. *Hanyatló nap*, valamint *Villon felesége* című művei 1947-ben jelentek meg.

Dénes Mirjam művészettörténész (ELTE BTK), japanológus (KRE BTK), a Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum japán gyűjteményének kurátora. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Művészettörténeti Doktori Programjának doktorandusza. Főbb kutatási területei a japonizmus a magyar képző- és iparművészetben, valamint a japán műtárgyak gyűjtéstörténete Magyarországon. Fontosabb munkái: Dénes M.–Fajcsák Gy. (szerk.): *Gendzsi herceg nyomában – Japán képen és írásban*, Budapest, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, 2015 (az azonos című kiállítás kurátora), valamint Dénes M.–Gellér K.: *Japonizmus a magyar művészetben*, Budapest, Kogart, 2017. A kötethez kapcsolódó Gésák a Duna-parton – A japán kultúra hatása a magyar művészetre című kiállítás kurátora (2016–17, Várkert Bazár).

Farkas Katalin (1987–) alkalmazott- és képgrafikus, az anime és manga kutatója, a Magyar Anime Társaság rendszeres előadója, a manga rajzworkshop sorozat grafikus szakértője.

Higasino Keigo 1958-ban született Oszakában. Író. Mérnökként diplomázott és dolgozott. Fő profilja a detektívregények, több rangos irodalmi díjat is nyert velük, többek között az Edogava Rampo-díjat (1985), valamint a Naoki-díjat (2006). X – *A gyilkos ismeretlen* c. regénye magyarul is olvasható. Ez a novellája egy tudományos-fantasztikus antológiában (SF Hószeki) jelent meg először 2013-ban.

Hosi Sinicsi (1926–1997) jelentős novellaíró. Anyai nagyanyja a híres modern romantikus író, Mori Ógai testvére volt. Hosi rövid elbeszélései Örkény egyperceseit juttatják eszünkbe. Több mint 1000 ilyen rövid elbeszélés írója. Hosi Sinicsi a sci-fi mestere, emellett minden írását áthatja a humor és a fantasztikum. Írásaiban szelíd mosollyal mutat rá az emberi gyarlóságokra. A japán ifjúság kedvenc írója, művei keresettek Japánban. Magyarul eddig még alig jelent meg írása, így ezt a szerzőt több novellájával szeretnénk bemutatni.

Irizava Jaszuo (1931–) költő, a Japán Művészeti Társaság (Nihon Geidzsucu Iinkai) tagja. 1955-ben, egyetemi tanulmányai alatt jelent meg első verseskötete, a *Boldogság vagy Boldogtalanság* (Siavasze szoretomo fusiavasze). Akadémiai körökben nagy elismerés övezi Mijazava Kendzsi és Gérard de Nerval munkássága kapcsán készült publikációit. 1998-ban Sidzsuhósó-díjjal jutalmazták.

Meidzsi császár (uralk. 1867–1912) a történelmi korok császárai közül feltűnően kiemelkedő lelki tulajdonságokkal rendelkezett. Körülbelül százezer vakát írt.

Minato Kanae (1973) Hirosima prefektúrában, Innosima városában született. Írónő. Elsősorban krimi és thriller témában alkot. Tagja a Japán Krimiírók Szövetségének és a Honkaku Krimiírók Klubjának. 2008-ban jelent meg „Vallomások" (Kokuhaku) című munkája, amelyet a következő évben Japán Bestseller Nagydíjjal (Honja Taisó) jutalmaztak, 2010-ben pedig nagysikerű filmadaptáció készült belőle. Az írónőt az „ijamiszu műfaj királynőjeként" tartják számon Japánban. Az ijamiszu elnevezés Aoi Simocuki könyvkritikus nevével fémjelezhető, s a közelmúltban terjedt el a krimi- és detektívregények egyik alfajaként olyan művekre utal, amelyek az emberi természet hátborzongató, visszataszító oldalát hivatottak bemutatni.

Nisimoto Keiszuke (1934) Nara megyében született. A Sóva női egyetemen folklórt, gyermekirodalmat tanít, emellett gyermekek számára ír könyveket. Jelentősebb munkái: *Hogy lehet jó gyermekkönyveket írni*?, *Közmondások képeskönyve gyermekek számára*, *Haiku képeskönyv* és *Az ördög és a pólyás*.

Nacume Szószeki (1867–1916) a Meidzsi-korszak egyik legnépszerűbb írója, nemcsak a regények világában alkotott maradandót. Nagy hatással volt rá barátja, Maszaoka Siki (1867–1902) modern haikuköltő, akivel egyetemi évei alatt ismerkedett meg, és tőle tanulva sajátította el a haikuírás technikáját. Verseire jellemző a humor, a szatíra és az eredetiség. Élete során mintegy 2600 haikut alkotott.

Óe Kenzaburó (1935) író. Egy Sikoku szigeti faluban született harmadikként egy héttagú családban. Édesanyja sokat mesélt neki, így ismerte meg a magyar Erős János történetét, akinek bátorságára példaként tekintett. A császár iránti kötelező tiszteletét 1945-ben a csalódottság váltotta fel, amely azóta is kihat a munkásságára. Francia szakon végzett az egyetemen és az aprés-guerre írói csoport hatására kezdett írni. *Mint egy állatot* című elbeszélésével elnyerte az első nagy műért járó, 1958-as Akutagava-díjat, és azóta az egyik legolvasottabb japán író. Kezdeti írásait líraiság és groteszk szexualitás jellemzi, műveivel lázad a militarizmus és a terror ellen. 1963-ban fogyatékos gyermeke született, aki nagy hatással volt a karrierjére. Itt közölt visszaemlékezése, *A gyógyító család* is ezt a témát dolgozza fel. Főbb művei magyarul: *Birkaemberek* (1968); *Futball-lázadás* (1997). 1994-ben Irodalmi Nobel-díjat kapott és elnyerte a Japán Kultúra Érdemrendet, utóbbit nem kívánta átvenni a császártól, mivel nem ismer el a demokráciánál hatalmasabb erőt. 1997-ben egy kongresszuson Magyarországon is járt.

Stéger Ákos 1987-ben született Pécsett. Egyetemi tanulmányait az ELTE BTK és a Károli Gáspár Református Egyetem Keleti Nyelvek és Kultúrák szakirányain végezte. Két évet töltött Japánban ösztöndíjjal, s hazatérése óta a Keleti Nyelvek Iskolájában japán nyelvet tanít, utóbb menedzseri pozícióban dolgozik. Jelenleg az ELTE Nyelvtudományi doktori iskolájába jár, ahol a kelet-ázsiai írásjegy-sztenderdizációkat kutatja.

Tanikava Suntaró 1931-ben született Tokióban. A kortárs japán irodalom egyik leghíresebb, nemzetközileg elismert alakja, a versek mellett a kezdetektől foglalkozik dalszövegek, drámák és esszék írásával is. Több mint hatvan verseskötete jelent meg, az első 1952-ben *Kétmilliárd fényévnyi magány* címmel.

Tanizaki Dzsúnicsiró (1886–1965) a naturalizmus irányzata ellen lépett fel, a 20. század legférfiasabb írójának tartották. 1910-ben jelennek meg első novellái, köztük a híres *Tetoválás* című. Túlfűtött atmoszférájú novelláinak, regényeinek hősei általában gyönyörű nők, akik szépségükkel férfiakat ejtenek rabul és démoni erővel uralkodnak rajtuk. Az 1923-as nagy tokióiföldrengés után ráébred, hogy a japán értékeket meg kell menteni. Ezért lefordítja mai japán nyelvre a *Gendzsi regényét*. Nobel-díjra is jelölték. Több műve is megjelent magyar nyelven, köztük az Egy hibbant vénember naplója, Aki a keserűfüvet szereti és a Japánban egy ideig betiltott *A kulcs* című pornográfiával vádolt regénye. A *Sunkin története* 1933-ban íródott.

Vihar Judit (1944) irodalomtörténész, műfordító, haikuköltő. Az ELTE BTK nyugalmazott tanszékvezető főiskolai tanára, 1996 óta a Károli Gáspár Egyetem Japán Tanszékének docense. A Japán Stúdiumok Alapítvány és 2001 óta a Magyar–Japán Baráti Társaság elnöke, a Magyar Műfordítók Egyesületének elnökhelyettese, a Hani Alapítvány kuratóriumi tagja, 2006 óta a World Haiku Association Magyar szekció vezetője. A World Haiku Festival angol nyelvű haikuversenyén Japánban I. helyezést ért el 2002-ben. 2009-ben elnyerte a japán császár kitüntetését, a Felkelő Nap Rendjét az Arany Sugarakkal és a Nyakszalaggal. 2015-ben kiadásában megjelent a Japán–Magyar nagyszótár, amelyet a Japán Külügyminisztérium kitüntető oklevélben részesített. Jelentősebb munkái: A japán irodalom rövid története, 1994.; The Spirit of haiku, 1996; Ezer magyar haiku, 2010.Többek között lefordította Óe Kenzaburó Nobel-díjas regényét, a Futball-lázadást, Macuo Basó verses útinaplóját, az Észak ösvényein című művet.

Villányi G. András író, költő, műfordító. Az ELTE angol szakán végzett 1984-ben. Japánban Szaigjó, egy 12. századi buddhista szerzetes-költő életművét tanulmányozta a Kóbe és Taisó Egyetemeken, előbbiben MA-t szerzett középkori japán irodalomból. Fordít japánból, angolból is. Saját válogatású és fordítású kötetét, *„Zilált hajam és szomorú játékok – két századfordulós japán költő tankái"*, 2003-ban adta ki a General Press. *A papagáj meséi* c. „felnőtt mesekönyve" 2011-ben a Fapadoskönyv gondozásában (2011) jelent meg, majd a *„Tükröződések"* c. verseskötete a Scolar Kiadónál (2011), amelyben Szaigjó 75 vakájából és saját költeményeiből, prózáiból alkotott kollázst.

A MŰHELY MEGVÁSÁROLHATÓ AZ ALÁBBI KÖNYVESBOLTOKBAN:

Győr:
Antikvárium (Kazinczy u. 6.),
Koncert Zenemű- és Hanglemezbolt
(Arany J. u. 3.)

Budapest:
Írók Könyvesboltja (Andrássy út 45.)

Debrecen:
Sziget Könyvesbolt (KLTE)

Hódmezővásárhely:
Petőfi Könyvesbolt (Andrássy u. 5.)

Nyíregyháza:
Kötet Könyvesbolt (Hősök tere 9.)

Pécs:
Zrínyi Miklós Könyvesbolt (Jókai u. 25.)

Sopron:
Cédrus Könyvkereskedés
(Bünker Rajnárd köz 2.)

A RELAY ÚJSÁGÁRUSOKNÁL BUDAPESTEN:

Bajcsy-Zsilinszky út
Blaha Lujza tér
Déli pályaudvar
Ferenc körút
Kálvin tér
Őrs vezér tér
Váci utca

Folyóiratunk megrendelhető
a szerkesztőség címén:
9002 Győr, Pf. 45.
Honlap:
www.gyorimuhely.hu
E-mail:
szerkesztoseg@gyorimuhely.hu

MŰHELY
KULTURÁLIS FOLYÓIRAT
Megjelenik kéthavonta
2018. XLI. évfolyam, 5–6. szám

Főszerkesztő:
VILLÁNYI LÁSZLÓ

Szerkesztők:
HORVÁTH JÓZSEF
HORVÁTH NÓRA
MÁRTONFFY MARCELL
SZARVAS MELINDA

Arculat:
KURCSIS LÁSZLÓ

Szerkesztőségi titkár:
SZIKONYA GABRIELLA

TÁMOGATÓK:

Emberi Erőforrások Minisztériuma

Nemzeti Kulturális Alap

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata

Pannon-Víz Zrt. Győr

Széchenyi István Egyetem, Győr

Uniklub Kft.

Index: 25975 HU ISSN 0138–922 X. A szerkesztőség címe: 9022 Győr, Rákóczi u. 1. Levélcím: 9002 Győr, Pf. 45. Tel./fax: (96) 326-845. E-mail: szerkesztoseg@gyorimuhely.hu. Honlap: www.gyorimuhely.hu. Kiadja: a Műhely Folyóiratkiadó Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság. A kiadásért felel: Villányi László ügyvezető. Budapesten és vidéken terjeszti a Magyar Lapterjesztő Rt. és a Könyvtárellátó Kht. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Üzleti Ügyfelek Üzletág, Központi Előfizetési és Árusmenedzsment Csoport, 1900 Budapest. Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu. A befizetéseknél kérjük minden esetben feltüntetni: Műhely c. folyóirat.
Előfizetési díj 2018. évre: 2400,– Ft
Szedés: Szikonya Gabriella • Tördelés: VISIONEXT Vizuális Stúdió, Győr
Nyomás, kötés: PALATIA Nyomda és Kiadó Kft. Győr • Felelős nyomdavezető: Radek József ügyvezető igazgató

MŰHELY

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Emberi Erőforrások Minisztériuma
Nemzeti Kulturális Alap
1000,– Ft
9 770138 922000 18005